

תלמוד בבלי - בבא קמא - תוספות

● פרק ראשון - ארבעה אבות ● פרק שני - כיצד הרגל ● פרק שלישי - המניח ● פרק רביעי - שור
שנגח ד' וה' ● פרק חמישי - שור שנגח את הפרה ● פרק שישי - הכונס ● פרק שביעי -
מרובה ● פרק שמיני - החובל ● פרק עשירי - הגוזל ומאכיל

פרק ראשון - ארבעה אבות

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
י. יא. יא. יב. יב. יג. יג. יד. יד. טו. טו. טז. טז. יז. יז.

פרק שני - כיצד הרגל

יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כ.
ד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז.

פרק שלישי - המניח

כז. כח. כח. כט. כט. ל. ל. לא. לא. לב. לב. לג. לג.
לד. לד. לה. לה. לו. לו.

פרק רביעי - שור שנגח ד' וה'

לו. לז. לז. לח. לח. לט. לט. מ. מ. מא. מא. מב. מב.
מג. מג. מד. מד. מה. מה. מו. מו.

פרק חמישי - שור שנגח את הפרה

מו. מז. מז. מח. מח. מט. מט. נ. נ. נא. נא. נב. נב.
נג. נג. נד. נד. נה. נה.

פרק שישי - הכונס

נה :נו .נו :נו .נו :נח .נח :נח .נח :נט .נט :נט .נט :ס .ס :סא .סא :סב :סב.

פרק שביעי - מרובה

סג .סג :סד .סד :סה .סה :סו .סו :סז .סז :סח .סח :ס :ט .סט :ע .ע :עא .עא :עב .עב :עג .עג :עד .עד :עה .עה :עו .עו :עז .עז :עח .עח :עט .עט :פ .פ :פא .פא :פב .פב :פג.

פרק שמיני - החובל

פג :פד .פד :פה .פה :פו .פו :פז .פז :פח .פח :פט .פט :צ :צא .צא :צב .צב :צג .צג :צד .צד :צה .צה :צו .צו :צז .צז :צח .צח :צט .צט :ק .ק :קא .קא :קב .קב :קג .קג :קד .קד :קה .קה :קו .קו :קז .קז :קח .קח :קט .קט :קי .קי :קיא.

פרק עשירי - הגוזל ומאכיל

קיא :קיב .קיב :קיג .קיג :קיד .קיד :קטו .קטו :קטז .קטז :קז .קז :קיח .קיח :קיט .קיט :

פרק ראשון - ארבעה אבות

דף ב א

מתני' ארבעה אבות נזיקין. אית דוכתא דלא תני הן כמו הכא ובגמרא

גבי שלש עשרה אבות נזיקין ובארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף ח:)
ואית דוכתא דקתני הן כדקתני ארבעה שומרין הן (שבועות ד' מט.)
וארבעה ראשי שנים הן (ר"ה ד' ב. ושם): (גליון. וא"ת אמאי לא קאמר
ארבעה אבות נזיקין הן כדקתני ד' ראשי שנים הן וי"ל שלא בא אלא
להגיד ארבע אבות הללו לא ראי זה כראי זה וקצת קשה דבגמרא מוכח
דנחית תנא למניינא מדפריך ותנא דידן מאי טעמא לא תני הני לכך י"ל
דיש מקומות דלא תני הן כדאשכחן בארבעה מחוסרי כפרה: ע"כ): **השור**
והבור. פי' בקונטרס כסדר שנכתבו בפרשה סדרן במשנה. ואע"ג דלמ"ד
תנא שור לרגלו לא הוי כסדר הפרשה דרגל נפקא לן מושלח את בעירה
דכתיב בתר בור מ"מ שם שור כתיב קודם בפרשה דהיינו נגיחה דקרון
ולמ"ד מבעה זה אדם אע"ג דלבתר הבערה כתיב בפרשת אמור מכה
בהמה ישלמנה דהיינו אדם דאזיק שור לא חש לשנותו כסדר הפרשה לפי
שרחוק כל כך. ושנאו כסדר לא הרי דסיפא שמבעה קודם להבער ור"ת
פי' דשם אדם כתיב בפרשה קודם כי יגנוב איש שור והוא אחד מאבות
נזיקין דקתני לה בברייתא בגמרא: **לא** הרי השור כהרי המבעה. פירוש
אין קולתו של שור כקולתו של מבעה כדמפרש לקמן בגמ' למ"ד תנא שור
לקרנו ומבעה לשינו משום דשור כוונתו להזיק ומבעה אין כוונתו להזיק
ולפיכך אי כתב רחמנא שור לא אתי מבעה מיניה שהוא קל מיניה ואין
פירושו כשאר מקומות שבתלמוד לא ראי זה דהתם פירושו אין חומרא
של זה כחומרא של זה ולכך אין החומרות גורמות זה הדין אלא הצד
השונה שבהן גורם הדין ושינה כאן התלמוד פירושו מבשאר מקומות
משום דהזכיר החמור תחילה בלא זה וזה שיש בהן רוח חיים: **ולא** זה
וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש. גבי שור ומבעה לא הוצרך לפרש
החומרא כי הכא משום דחד מחד קל למצוא חומר באחד מה שאין
בחבירו והא דלא תני הכא לא הרי האש כהרי השור ומבעה כדקתני לעיל
לא הרי המבעה כהרי השור משום שלא היה יכול למצוא חומרא מה
שאין בשניהם דאי משום דכח אחר מעורב בו ואין הולך לדעתו כמו שורו
אין זה חומרא מדלא חשיב לה גבי חומר באש מבשור והא דאמרינן לקמן
(דף ג: ודף ו.) גבי אבנו וסכינו מאי שנא אש דכח אחר מעורב בו ואין הולך
לדעתו ה"ק מאי שנא אש שאע"פ שכח אחר מעורב בו ראוי להתחייב בו
משום שהוא ממונך ושמירתו כו' ובסיפא גבי בור הוה מצי למימר לא
הרי הבור שתחילת עשייתו לנזק כהרי אלו ולא חש לפי שהפסיק באש
ובור לא רצה לשנות קודם אש דא"כ הוי אתי אש מיניה דכולהו אתי
מבור וחד מהנך כדאמרינן בגמ' (ד' ה:): והתנא האריך להגדיל תורה
ויאדיר וקצת קשה דמשמע דעונשין ממון מן הדין ובמכלתין תניא כי

יפתח וכי יכרה אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עונשין ממון מן הדין ומיהו בפרק הפרה (לקמן מט : ושם) דריש ליה לדרשה אחרינא שעל עסקי פתיחה וכרייה באה לו או להביא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון (לקמן נא.) : [וע' תוס' לקמן ד : ד"ה ועדים] : . **ולרבי אליעזר אמאי קרי ליה אב.** וא"ת ונימא דנפקא מינה לענין התראה שצריך להתרות אתולדה משום אב דידה כדאמרין בפרק תולין (שבת דף קלח.) משמר משום מאי מתרין ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד וי"ל דהכי פריך משום מאי מתרין ביה שהוא חייב רבה אמר משום בורר אבל התרו בו משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה בדבר שאין דומה סבר שמלעיג בו ופטור אבל אם התרו בו ואמר אל תשמר חייב ועי"ל דזהו שמתרץ הך דהואי במשכן קרי ליה אב וצריך להתרות התולדה בשמה ועוד דנוטע ומבשל אין צריך להתרותו משום אב ואם התרה משום התולדה חייב ואפ"ה לא חשיב ליה בפרק כלל גדול : הי"ג הך דהואי במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הואי במשכן חשיבא קרי ליה תולדה. ולפי הך גירסא בא לאפוקי כמה מלאכות שלא היו חשובין והיו במשכן דתולדות נינהו ולא אבות מלאכות כדאמרין בפרק במה טומנין (שבת דף מט :) הם העלו הקרשים מקרקע לעגלה דהיינו הכנסה ומושיט בדיוטא אחת ואית דגרסי הך דהוה במשכן וחשיבא קרי לה אב הך . דלא הוה במשכן ולא חשיבא קרי לה תולדה ולפי גירסא זו צריך לומר דבעי תרתי אבל חשיבא ולא הוי במשכן או איפכא הוי תולדה :

דף - ב

דאילו אב מטמא אדם וכלים. גרס ולא גרסינן אדם ובגדים שלשון זה משמע מטמא אדם לטמא בגדים וא"ת והרי טמא מת עושה כלי מתכת כיוצא בו דחרב הרי הוא כחלל אלמא יש מהן כיוצא בהן וי"ל דאכתי אינו עושה כיוצא בו שאותו כלי מתכת אין עושה כלי מתכת אחר כיוצא בו כמו שמדקדק ר"ת בריש מתניי דאהלות : **תנו** רבנן שלשה אבות. הפסיק בברייתא זו לפרש תולדותיהן לאו כיוצא בהן דקאמר רב פפא אהייא : **אבל** במחוברת אימא כולה מועדת היא. לשלם נזק שלם אפילו בפעם ראשונה וא"ת ומהי תיתי אי מתלושה דייה כתלושה אי משאר

אבות התינח למייד (לקמן ד' ה:) קרן עדיפא דכוונתו להזיק ואפילו קרן אתי וכדמפרש ר"ת לקמן דהיינו למייד פלגא נזקא ממונא דאית ליה סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי אבל למייד פלגא נזקא קנסא דאית ליה סתם שוורים בחזקת שימור קיימי לא אתיא קרן מכולהו כדאמרינן לקמן (שם) כי שדית בור בינייהו אתי כולהו לבר מקרן דאיכא למיפרך שכן מועדין מתחילתן פ"י דרכן להזיק משא"כ בקרן דבחזקת שימור קיימי וי"ל דלמייד פלגא דנזקא קנסא הא דקאמר אבל במחוברת אימא כולה מועדת היא וישלם נזק שלם בפעם ראשונה לאו משום דאיצטריך קרא לאשמועינן דאין מועדת אלא התנא הוצרך לאשמועינן להביא ראיה מן הפסוק דמחוברת נמי הוי בכלל נגיחה שלא תטעה לומר דנגיחה היינו בתלושה דומיא דקרני ברזל דצדקיה אבל במחוברת דרכו להזיק מתחילתו ונלמוד מבור ומחד מאבות לחייבו לכתחלה נזק שלם: **ומלתא** אגב אורחיה קמ"ל. ואפילו לרב פפא דאמר לקמן בשור שנגח ד' וה' (דף לו.) דמועד לאדם סתמא לא הוי מועד לבהמה היינו דוקא שנגח ג' בני אדם דבהכי לא הוי מועד לבהמה אבל נגח אדם ושור וחמור דהוי מג' מינים הוי מועד לכל אבל נגח שור וחמור וגמל לא הוי מועד לאדם ואע"ג דלכל בהמה הוי מועד אפילו לרב פפא כדאיתא התם וה"ר מנחם פ"י דה"ק מועד לאדם שהיה מועד לכל וחזר בו מבהמה ונשאר מועד לאדם הוי מועד לבהמה דחזרה דבהמה לאו חזרה היא אבל מועד לכל וחזרה מאדם לא הוי מועד לאדם דחזרה דאדם חזרה היא: **כאשר** יבער הגלל. פ"י ר"ח כמו נדבכין די אבן גלל (עזרא ו) שהשן דומה לאבן שייש:

א

-

ג

דף

הא דלא מכליא קרנא. פ"ה שחת שעתיד לצמוח אבל לא כתחלה וקשה והא מכליא קרנא שגם הבעלים הם יכולים לקצור אלא י"ל שטנפה פירות להנאתה מכל מקום קרי ליה לקמן לטניפת פירות להנאתה תולדה כיון דפשטיה דקרא איירי באכילה דמכליא קרנא: **והא** דמכליא קרנא. וא"ת ולכתוב רחמנא ושילח ולא בעי וביער ויש לומר דהוה אמינא דוקא דשילח שלוחו כדלקמן: **דומיא** דרגל. וא"ת ונימא איפכא דהא דמקשינן לחומרא הנ"מ באיסורא אבל בממונא לא ואומר ר"ת דמדה היא בתורה לא שנא באיסורא ולי"ש בממונא: **ושן** בהמות אשלח בס. אע"ג דאמרינן

בעלמא [בספרי פרשת האזינו] בהמות שיש להן ארס כנחש ונושכות וממיתות דהוי נשיכה שהיא תולדה דקרן מכל מקום איירי נמי בחיות רעות שדרסו ואכלו להנאתן כדמתרגמינן וכן בהמות וכן דחיה ברא וחיה בכלל בהמה: **איצטריך** ס"ד אמינא ה"מ היכא דשלח שלוחי. וא"ת תיקשי השתא הא דפריך לעיל טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל הא לאו הכי במאי מוקמית והשתא ליכא לשנויי כדלעיל וי"ל דה"ק בברייתא דאלו לא נאמר ושילח הוה מפקינן מכאשר יבער הגלל וכי האי גוונא איכא בריש איזהו נשך (ב"מ דף סא.): **לא** י' כתיב ולא ט' כתיב. תימה דבפ' הפרה (לקמן דף נ: ושם) תנן מה בור יש בו כדי להמית עשרה פ"י בקונט' דסתם בור יש בו י' א"כ י' כתיב ועוד קשה דהכא דריש מוהמת יהיה לו ועוד דבסמוך פריך סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין ופ"י הקונט' דנפל שמה שור משמע בין מת בין הוזק א"כ כי דרשינן שור ולא אדם הוה ליה למעט נמי אדם מנזקין ע"כ נראה לפרש דסתם בור עמוק הרבה וצריכי בור והמת יהיה לו דאי לא כתיב בור הוה אמינא כל דקטיל ואפילו אין בו כדי להמית ואי כתיב בור הוה אמינא דוקא בור ולא שיח ומערה דגזירת הכתוב הוא ולהכי איצטריך תרוייהו והכי פריך לא ט' כתיב ולא י' כתיב בהדי' ומסיק סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין פירוש כיון דבור י' לא כתיב בהדיא אלא מפקי' מסברא מוהמת יהיה לו דבעינן כדי להמית וקים להו לרבנן דהיינו בור י' בור ט' נמי הוי סברא דהוי אב לנזקין כיון דיש בו כדי להזיק ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזקין דקרא דונפל שמה שור לא איירי אלא בבור י' ובירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש בור למה כתיב בור בור בור אלא חד בור למיתה וחד בור לנזקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזקי' דקרא דונפל לא ממעט אלא אמאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בור עשר ולא איתורא: **בין** לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת הא רב אית ליה לקמן (דף נ:): בור שחייבתו תורה להבלו ולא לחבטו וי"ל דהתם משום דקרקע עולם הזיקתו אבל הכא חבטא דידיה הוא:

ב

-

ג

דף

משורו למדנו. היינו קרן דשן ורגל פטורין ברה"ר ובאבנו וסכיננו אין לחלק בין תמות למועדות דלא שייך לחלק אלא בבעלי חיים וא"ת היכי

גמר משור מה לשור שכן ב"ח וכוונתו להזיק ומפרש רשב"ם דאתי מבור ושור ממה הצד ולקמן גבי הצד השוה דקאמר אביי לאתויי אבנו וסכינו לא גרס אי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור דלרב א"ש דבמה הצד אתי כדפרשיי אבל קשה כיון דמבור נמי יליף לפטרו בהו כלים כבור ולקמן בהמניח (דף כח.) מחייב בהו רב כלים גבי נשבר כדו: **וממונד**. לאו דוקא גבי בור דלאו ממונא הוא וכן גבי אש דפשיטא דאם הדליק גדישו של חבירו באש של אחר דחייב: **תולדה** ישן. הוה מצי למפרך דלקמן מוקי מתניתין בישן שדרכו להזיק וקרי ליה אב אלא דבלאו הכי פריך שפיר: **והתנן** אדם מועד לעולם. לא פריך דישן נמי הוי אב כדדרש עלה בגמרא בפ' כיצד (לקמן דף כו:) מפצע תחת פצע דהא לא מייתי הכא קרא אלא מייתי דהוי כיוצא בו: **כיחו** וניעו. פירש הקונטרס מי האף וקשה לר"ת דבפ' דם הנדה (נדה דף נה: ושם) קתני כיחו וניעו ומי האף ונראה דכיחו הוא היוצא מן הגרון בכח וניעו הוא היוצא מן הפה על ידי נענוע. : **לפוטרו** ברה"ר. וא"ת אמאי פשיטא ליה טפי מלשלם מן העלייה וי"ל כיון דמן הדין היה משלם נזק שלם ואתי הלכתא דלא משלם אלא חצי נזק אם כן אתי הלכתא להקל ולא להחמיר: **אמאי** קרי לה תולדה דרגל. אע"ג דדמי לרגל כיון שדינה חלוק היה לו לקרות לה שם בפני עצמה: **כדמתרגם** רב יוסף. נקט רב יוסף לפי שהיה בקי בתרגום שיש כמה ענייני תרגום ולא כדפירש בעלמא לפי שהיה סגי נהור ודברים שבכתב אי אתה רשאי לומר על פה ולכך היה אומר תרגום דמשום עת לעשות אמר התם. דשרי ואין לך עת לעשות גדול מזה. : **לא** ראי הקרן שאין הנאה להזיקו. ופשיעה פשע שהיה לו לשמור שורו שבקל היה יכול לשומרו שאין דחוקה להזיק כיון שאין הנאה להזיקה אבל שן שיש הנאה להזיקה הוי כעין אונס שלא היה יכול לשומרה כל כך כיון שהשן דחוק לאכול להנאתו ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק ואין יצרה תקפה ובקל יכול לשומרה כראי הקרן דכוונתו להזיק ויצרה תקפה ואין יכול לשומרה כל כך יפה:

א

-

ד

דף

מידי דהוה אעבד ואמה. ולא כפירוש רש"י שפירש משום דתנן בהחובל (לקמן דף פז.) עבד ואשה פגיעתן כו' דא"כ ה"ל למינקט עבד ואשה אלא מפרש ר"ת דנקט עבד ואמה משום דקאי אמתניי דסוף מסכת ידים

וטעמא משום שמא יקניטנו רבו דבסמוך מפורש התם: **לאו** אע"ג דכוונתו להזיק אפי"ה פטורין. וא"ת עבד ואמה גופיה נילף מק"ו דשן להתחייב כיון דאכתי לא ידע טעמא דשמא יקניטנו רבו וע"ק כיון דידיע רישא דמתניתין דמסכת ידים (פ"ד מ"ז) מדנקט עבד ואמה ולא נקט עבד ואשה א"כ מסתמא ידע סיפא וע"ק דעבד ואמה כשאין כוונתן להזיק נמי פטירי וא"כ מאי מייתי וי"ל דשפיר הוה ידע המקשה טעמא דשמא יקניטנו רבו ואפי"ה פריך כיון דעבד ואמה פטורין ואפילו באין כוונתן להזיק ואע"ג דלא שייך טעמא דשמא יקניטנו רבו דאנוס הוא דפעמים דנתכוונו ויאמרו לא נתכוונו לכך פטירי בכל ענין נמצא שכוונתן גורם הפטור הי"ן קרן שכונתו להזיק יש לנו לפוטרו ורב אשי פי' דאפילו באין כוונתו להזיק איכא טעמא רבה: **כשהזיק** חב המזיק כו'. לא היינו כשהזיק קמא אלא מאידך כשהזיק מרבה לה: **למשביה** בהדי מועדין כו'. ושמואל ס"ל דלא הי"ל לאשמועינן בסיפא כיון דלא אשמעינן שום חידוש טפי מברישא אבל שן ורגל אע"ג דתנא ליה ברישא תנא ליה בסיפא גבי מועדין משום חידוש דמפרש השן מועדת לאכול את הראוי לה והרגל מועדת לשבר דרך הילוכה וקרן נמי תנא ואע"ג דתנא ברישא כשהזיק חב המזיק לאתויי קרן מ"מ תנא ליה בסיפא משום דתני ליה גבי חמשה תמים מש"ה תנא ליה נמי בהדי מועדין וא"ת אמאי לא חשיב אש ובור גבי מועדים וי"ל דלא חשיב אלא בעלי חיים אבל בור ואש כך לי פעם ראשונה כמו פעם ג' וד': **כראי** אדם שאין משלם את הכופר. הקשה ריב"א מאי חומרא היא זו האי דאין משלם את הכופר משום דקים ליה בדרבה מיניה ותירץ דשוגג נמי פטור מדתנא דבי חזקיה ואור"י דלאו פרכא היא כלל דלא מפטר משום קים ליה בדרבה מיניה וכאן נמי אין שייך להזכיר תנא דבי חזקיה דלקמן בפ"ב (דף כו.) משמע דאי לאו קרא דעליו ולא על האדם הוה ילפינן אדם משור שיתחייב מזיד מיתה וכופר ומעליו פטרי ליה אפילו שוגג דומיא דשום דאין מזיד לשור ותנא דבי חזקיה דפוטרו אפילו שוגג היינו ממון שהזיק בשעת חיוב מיתה ולאפוקי ממאן דדריש בפי' אלו נערו (כתובות דף לה. ושם) הא אם יהיה אסון לא יענש דדוקא דין אסון אתא חזקיה ואשמועינן לאו דוקא דין אסון לא יענש אלא אפי' שוגג לא יענש: **כיון** דכייף ופשיט אורחיה הוא. בירושלמי יש דישן לא מחייב אלא כשהשכיב עצמו אצל הכלים אבל אם ישן והביאו כלים אצלו ושברן פטור דהם גרמו לו וכן אם היה ישן והלך חבירו לישן אצלו והזיקו זה את זה הראשון פטור והאחרון חייב: **ולטעמיד**. פירוש אפילו תימא מבעה זה השן: **אדם** שמירת גופו עליו. מכאן משמע דלא

גרסינן במתניי וממונא מדלא פריך נמי הכי אדם ממונו הוא. ומש"ה אין צריך למחקו כדפירשתי לעיל (ג: ד"ה וממונד):

ב

-

ד

דף

ואימא מבעה זה המים. פי' כיון דקרא לא דייקי לא כמר ולא כמר וא"ת והיכן כתיב מים בתורה וי"ל מושלח וכן הוא אומר (איוב ה) ושולח מים על פני חוצות ואע"ג דשילח בעירה בבהמה איירי מ"מ מים נמי משתמע מינייה מדאפקיה רחמנא בהמה בלשון ושלח ולעיל דבעי במאי מוקמינן לה לא מצי מוקמינן במים דכי נמי מוקמת במים אית לן לאוקומי במילי דשור מדכתיב בעירה וא"ת והני מים ה"ד אי דמשקיל עליה בדקא דמיא ובכח ראשון כחו הוא ואי בכח שני גרמא בעלמא הוא כדאמרינן בהנשרפין (סנהדרין דף עז:) וי"ל דמיירי בכח שני וקמ"ל דבכח שני נמי חייב א"נ בתר דנחו ולא דמי לבור כגון פותקין ביבותיהן דלקמן (דף ל.). ואע"ג דאתי במה הצד הוה אמינא דאיצטריך לכותבו לחייב כלים דמבור לא הוה שמעינן והוה מצי למיפרך מאי לא זה וזה שיש בהן רוח חיים אלא דבלאו הכי משני שפיר: מי כתיב מים נבעו. וא"ת כי כתיב נמי נבעו לא מיתוקמא מתניתי' במים דמי קתני נבעה כדדייק לעיל (דף ג:) גבי שן וי"ל דלא שייך לאקשוויי אלא גבי שן דליתני נבעה שהשן עצמו נבעה דמבעה משמע מגלה [דבר אחר שהיה מכוסה] אבל במים שייך שפיר לישנא דמבעה שהמים רותחים קרויים מבעבעים: **שלשה** עשר אבות נזיקין. ודיניהם י"ב דשוכר כשומר שכר הוי או כשומר חנם הוי: **שומר** חנם והשואל. שומר חנם פטור מן הכל חוץ מן הפשיעה שואל חייב בכל חוץ ממתה מחמת מלאכה ונושא שכר חייב במקצת בגניבה ואבידה ופטור באונסין לכך נקט להו בזה הסדר ולא כסדר שנכתב בפרשה: **תרי** גווני אדם. וא"ת כיון דתני תרי גווני אדם ליתני נמי ג' אבות בשור הקרן והשן והרגל וי"ל דניחא ליה לכלול כולם בשור כמו תנא דמתני': **ועדים** זוממין. פירש ריב"א דאפילו שילם על פי העדים זוממין חייבין דלא שייך בממון כאשר זמם ולא כאשר עשה דאפשר בחזרה ור"י מפרש דלא צריך להאי טעמא דגבי ממון מחייבין להו בק"ו דגבי ממון עונשין מן הדין והא דאמרינן במכות (דף ה:) הרגו אין נהרגים היינו משום דהתם אין

עונשין מן הדין : מנסך. פליגי בה בהנזקין (גיטין נב : ושם) חד אמר מנסך
ממש וחד אמר מערב :

א

-

ה

דף

הא תברא ר"ע לגזיזיה. אין לפרש דחזר בו מדקתני שמשלם מגופו דבפי
המניח (לקמן דף לג.) תני בהדיא ר"ע אומר כמשפט הזה כתחתון ולא
כעליון יכול ישלם מן העלייה כו' ולפי"ה נמי קשה דפי' אע"ג דזימנין ליכא
נזק שלם כגון שהשור אין שוה כדי היזקו מכל מקום ליתני תרי גווני שור
כיון דלפעמים איכא נזק שלם וי"ל דכיון דאין משלם אלא מגופו אי
אפשר למיתני גבי אבות דאמרינן לקמן כולם כאבות הן לשלם ממיטב :
האונס והמפתה והמוציא ש"ר דממונא הוא. מוציא שם רע לית ביה
ממונא כלל אלא מאה כסף אלא אגב אחריני נקטיה : **המטמא** והמדמע.
המ"ל דלא תנא להו משום דלא מיחייב בשוגג : **דאי** שמיה היזק. ואע"ג
דחזקיה דאמר שמיה היזק איתותב בהניזקין (גיטין דף נג :) מ"מ ניתא
ליה לאוקומי ברייתא דרבי חייא אביו אליביה : **וקתני** היזק דלא
מינכרא. והא דקתני שלשה גווני לפי שהם שנויין בפי' הניזקין (שם נב :)
כדקתני שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר דקתני גווני טובא : **תני**
מניינא למעוטי. האי למעוטי לאו משום דלית ליה דרבי חייא אלא כלומר
למעוטי דלא איירי בהו : **למעוטי** מוסר כו'. המ"ל למעוטי כופר ושלשים
של עבד והא דלא קתני להו משום דבקטלא לא מיירי ומוסר ומפגל אפילו
למאן דלא דאין דינא דגרמי מחייב משום קנס בהגוזל בתרא (לקמן דף
ק"ז.) : **דיבורא** דאית ביה מעשה. דבכתובות בפי' נערה (דף מו.) א"ר
אליעזר בן יעקב לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל ור' יהודה אית ליה
התם עד שישכור עדים : **כולם** כאבות לשלם ממיטב. ואע"ג דתולדות
דאבות דמתניתין משלמין נמי ממיטב מ"מ הני אי לאו דקרינא להו אבות
לא הוי ידעי דמשלמי ממיטב : **תחת** נתינה כו'. בספרי מפיך בושת
מוקצותה את כפה ולא תחוס עיניך (דברים כה) ויליף מעדים זוממין
דכתיב לא תחוס עיניך (שם יט) וא"ל שהוא גזירה שוה גמורה מדלא
קאמר אתיא תחת נתינת עיניך ועדים זוממים פרש"י דכתיב בהו נפש
בנפש וצ"ל דאפילו אם העידו על שור תם שהזיק או העידו פלוני חייב
לפלוני מנה דדינו בזיבורית דמשלמי במיטב דאם רצו לחייב אחרים

ממיטב לא צריך קרא דמכאשר זמם נפקא דיתחייבו ממיטב: מאי קאמר. משום דלא מצי לפרושי האי לא הרי כשאר לא הרי שבש"ס קמתמה מאי קאמר:

דף - ה ב

כי שדית בור בינייהו אתיא כולהו. מה שפ"י הקונטרס דשן אתיא מבור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראוי לה בין שאין ראוי לה תאמר בשן שאין מועדת לאכול אלא בראוי לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראוי בשן דאם אכלה דבר שאין ראוי לה לא הוי תולדה דשן. אלא תולדה דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי משכחת בשום ענין נילף מאש דמתחייב אף באין ראוי ונראה דשן נמי אתי בפלגא דדינא או מאש לחודיה ומיהו י"ל לפירוש הקונטרס דשפיר פרכינן פירכא דלא שייכא בשן דכהאי גוונא פריך בהחובל (לקמן דף פח.). גבי עבד ואשה מה לאשה שכן אינה במילה אך מה שפירש בור יוכיח שאין מועד לדבר שאין ראוי לו כגון אדם קשה חדא דלא פטר אדם אלא ממיתה ולא מנזקין ועוד אטו משום דפטר אדם חשוב אין ראוי והלא באש נמי פטור טמון ועוד דלקמן (דף ט:) גבי חומר בשור מבבור אין מוצא לרבי יהודה דמתחייב על נזקי כלים בבור אין ראוי בבור והא משכחת ליה אדם אלא נראה דאדם נמי חשוב ראוי לבור דראוי למות בהבלא אבל כלים חשיב ליה לקמן אין ראוי דלא מזקא להו הבלא ואע"פ דכלים חדתי מפקעי בהבלא כדאמר בסוף פרק הפרה לקמן (דף נד.) מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים בהבלא וא"ת והיכי אתי אש מבור וחד מאינדך מה לאינדך שכן אין כח אחר מעורב בו תאמר באש דכח אחר מעורב בו דהוי קולא מדפריך בסמוך גבי אבנו וסכיננו ומשאו מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו וי"ל דבור שנעשה בלא כח אחר חמור מאבנו וסכיננו שלא הזיקו בהליכתן אלא לבתר דנייחי ולא נעשו בור אלא ע"י כח אחר אבל אש שהולך ומזיק בהליכתו ע"י כח אחר חמור מבור שאין הולך ומזיק אלא במקומו והא דקאמר בסמוך אש תוכיח שכן כח אחר מעורב בו וחייב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב בו וחשיבי ליה כאילו בעצמו עושה את הכל וחייב משום חיצו ה"נ אע"ג דכח אחר מעורב בו חשובים כאילו בעצמו עושה את הבור הזה בלא כח אחר אי נמי היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב בו דידיה חמור

יותר שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן באבנו וסכינו ומשאו וא"ת והיכי אתו כולהו מאש ובור מה לאש ובור שכן מעשיו גרמו לו כדמפרש לקמן גבי בור המתגלגל ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק האש וי"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מסייעו וא"ת מבור ואדם נמי היכי אתו מה לבור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל דאתו מבור ואדם ישן או נופל מן הגג ברוח שאינה מצויה דחייב כדאמר לקמן בסוף פרק שני (דף כז.) וא"ת מבור ורגל היכי אתי מה לבור ורגל שכן היזקן מצוי דלקמן חשבינן בור היזקו מצוי וי"ל דאין בור היזקו מצוי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר חומרא אחת ששוה בבור וכותל ואילן: **שכן** מועדין וכו'. אין לפרש שמשלמין נזק שלם דאם כן קרן נמי אתיא כיון דלא כתיב אלא מפרש ר"ת דמועדין מתחילתן היינו שדרך להזיק משא"כ בקרן דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי למ"ד פלגא דניזקא קנסא ולמ"ד אדרבה קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניזקא ממונא שדרכו להזיק ולא קיימי בחזקת שימור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היכא: להליכותיהן הוה מצי למימר דכולהו איצטריך למיכתב דאי לא כתיב אלא הוה נפקא מחד מהנדך ובור הוה פטרי בהו כלים ואי יליף מחד מהנדך ומאש הוה פטרי בהו טמון) ומתניי לא קתני אלא להגדיל תורה ויאדיר: **בור** לפטור בו את הכלים. אגב אורחיה נקטיה דבור לא אתי מכולהו: **אש** לפטור בו את הטמון. הוה מצי למימר לחייב בו את הכלים דאש לא אתי מבעלי חיים אלא מחד מינייהו ובור דפטור בו את הכלים:

א

-

ו

דף

אי לרב דאמר כו' לא גרסינן כדפירשנו לעיל: **מה** לבור שכן אין כח אחר מעורב בו. למאי דפריך דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו לפי שהרוח מסייע לו ה"מ למפרך הכא מה לבור שכן מעשיו גרמו לו תאמר באבנו וסכינו אלא לפי דפירכא שכן אין כח אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא ליכא למימר שור יוכיח אלא אש גרידא ולקמן גבי בור המתגלגל פריך מה לבור שכן מעשיו גרמו לו דלא שייך התם שכן אין כח אחר מעורב בו דהיכי נימא תאמר בור המתגלגל שכן כח אחר מעורב בו דמשמע דלא הוי בור אלא על ידי כח אחר וזה אינו שהרי נעשה בור בלא כח אחר משמניחו

ברה"ר : **לא תווי** בור המתגלגל. בכל הספרים כתוב אי בהדי דקא אזלי קמזקי כחו הוא ופירש הקונטרס דלא גרס ליה וטעמא משום דאמרינן לקמן בהמניח (דף כז:) אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים ובעל התקלה נמי אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא משום דחשיב כרוח מצויה והוי אשו ואין למוחקו בשביל כך דלענין כדי שלא ילכו כ"כ בחוזק שיתיזו ויזיקו דרכו להתבונן שפיר ולהכי פריך כחו הוא ויתחייב המגלגל הכל ולא בעל. התקלה ואע"ג דלגבי כלב שנטל החררה והלך לגדיש כו' (לקמן ד' כא:) ופריך בגמרא (ד' כג.) וליחייב בעל הגחלת נמי שהוא בעל התקלה היינו משום דכלב לאו בר דעה הוא אבל הכא המקלקל בר דעה הוא תדע דאם הדליק אש ובא אחר ושרף טלית חבירו או חפר בור ובא אחר ודחף שור חבירו לתוכו אין סברא שיתחייב בעל הבור או בעל האש והמגלגל ברגלי בהמה אם הזיק בהדי דאזלי יתחייבו שניהם בעל הבהמה ובעל התקלה והא דאמרינן לקמן בפרק הפרה (ד' נג:) שור ואדם שדחפו לבור לענין נזקין כולן חייבין דמשמע אפילו בעל הבור צריך לומר דמיירי אדם בלא כוונה דכיון דאין בכוונה כלל חייב בעל הבור כמו האדם והא דאמרינן (שם) לענין ד' דברים ודמי ולדות אדם חייב האי ד' דברים היינו נזק צער וריפוי ושבת אבל בושת אין חייב עד שיתכוין כדאמר בהחובל (לקמן ד' פו.) ולא הוי כארבעה דברים דלעיל דהתם לא חשיב נזק והא דאמר (לקמן נג:) לענין כופר ושלישים של עבד שור חייב צ"ל דהיינו דוקא בכוונה אע"ג דלא הוי דומיא דאדם דבשלא בכוונה ליכא כופר ושלישים של עבד כדאי' בשילהי שור שנגח ד' וה' (לקמן ד' מג.): **מה** לבור שכן שלא ברשות. דאפילו עשאו ברשות ואח"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו שלא ברשות: **תאמר** בהני דברשות שור יוכיח וא"ת למ"ד. תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מיחייב אלא ברשות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך ברה"ר והתיז והזיק ברה"י דחייב כדאמרינן לקמן (דף יט.): (שייך לע"ב) ה"ג הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם וכן כתוב בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אותם דכתוב בהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דבשלא הזהירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמזהירין אותו לקוץ ולסתור: **אי** דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהמניח (ד' כט.) דלכ"ע המפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דבבנין ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקוץ ולסתור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר. נכסיו לאחר נפילת פשיעה: **היינו** בור. לכאורה נראה דמיירי כשהזיקו כותל ואילן בשעת נפילה גופה ואפ"ה מדמה ליה לבור מדלא

קאמר הכא אי בהדי דקאזלי קמזקי היינו אש ועוד דאי בהזיק דלאחר נפילה מיירי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקו ועוד דא"כ לא הוה ליה למיתני לקוץ ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקו כיון דבהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמדם מבור דעדיף הזיק דידהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מזיק במקומו ונראה דבהזיק דלאחר נפילה

ב - ו דף

נמי מצי איירי ופטור מלשלם וכגון שלא נודע לבעליו שנפלו או ידעו ולא יכלו לסלקו כל כך מהר והא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהזיק נפילה גופה נמי מיירי ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור ולפנותו קאמר והשתא אתי שפיר דמדמה ליה לבור טפי מלאש ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאש כמו לבור דמאש חלוק במה שאין כח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתן לנזק אלא לכך דימה אותו לבור משום דבהזיק דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאש אלא לבור: **חב** חייב מיבעי ליה. בשאר .. דוכתין לא דייק הכי כגון אין חבין לאדם אלא בפניו ותופס לב"ח במקום שחב לאחרים דהתם לא שייך לשון חיוב אלא לשון חובה: **ורבי** ישמעאל אכל שמינה. פירוש בשלמא אכל שמינה משלם שמינה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשאכל כחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי טעי טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אכל כחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דלמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אכל ערוגה כחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו וי"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית משמע ששמע מר' ישמעאל שבא הכתוב לחייב יותר ממה שהזיק כגון דאם אכל כחושה משלם שמינה: **כגון** שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עידית שיש לו ואין צריך לקנות כדאמרינן לקמן (ד' ז): אין לו אלא זיבורית כולם גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין

המ"ל כגון דזיבורית דמזיק כעידית דעלמא דלר' עקיבא גובין מן הזיבורית ולר' ישמעאל יהיב ליה מעידית דניזק ואפילו למ"ד בשלו הן שמין המ"ל דלית ליה למזיק כעידית דניזק דלמ"ד כסף או מיטב ישלם כסף לרבי ישמעאל ולר' עקיבא לא ישלם אלא ממיטב שלו: שור רעהו כו'. תימה ולוקמה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף דאינה מועדת מתחילתה ובגזרה שוה דתחת נתינה ישלם כסף נמי לא ילפינן דלא נתקבלה אלא לענין תשלומי מיטב דאי לכל מילי ליפטרו כולהו מטמון וברה"ר וכלים ופסולי המוקדשין וי"ל דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי בריש הניזקין דקאמר התם במה אן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא שור רעהו ולא שור של הקדש ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה לבדק הבית משמע דלא משכחת נזקין בהקדש לא בשן ולא

א

-

ז

דף

ברגל ולא באדם המזיק אלא באומר הרי עלי מנה. וכן משמע במתניי דתנא (לקמן דף ט:): נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אבות קאי ואפילו אנזקין דאדם למאן דאמר מבעה זה אדם והא דאמר שמואל בהשואל (ב"מ ד' צט:): כי יאכל פרט למזיק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר נזקין דפטירי בהקדש גמירי מקרן ומאדם ומבור דפטר בו פסולי המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי ילפינן שן מכולהו מה לשן שיש הנאה להזיקה וי"ל דיותר ראוי להתחייב אדם המזיק בידים ממזיק ע"י שילוח בעירה וא"ת רעהו דכתב רחמנא למה לי הא מוכי יאכל נפקא כדאי' במסכת מעילה (דף יט.) מקיש רחמנא הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי יאכל פרט למזיק אף הקדש כל מילי דאכילה ומזיק ליה פטור ולא דוקא מידי דאכילה כדאיתא התם וי"ל דאי לאו דאשכחן דפטור מזיק הקדש לא הוה דרשינן מכי יאכל פרט למזיק אלא למעט חומש לחודיה ואע"ג דכי יאכל בתרומה כתיב ושם חייב מזיק קרן דממון דכהן הוא מ"מ מהאי קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו ומיהו למ"ד (לקמן כו.) דאיכא כופר ברגל לא אתיא מכל הני דמה לקרן ואדם ובור דלא משלם כופר

בפעם ראשונה ולרבי טרפון דאית ליה (שם) כופר שלם בתם ניחא: **ורבי** עקיבא סבר לה כר' שמעון. תימה לעיל (דף ה.). כי מוקי לה עדים זוממין כר"ע ליקשי אי ר"ע ליתני תרי גווני שור שור דאזיק שור דהדיוט ושור דאזיק שור דהקדש וי"ל דבהקדש לא קמיירי אך קשה כי נמי סבר כר"ש לפרוך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ולמאי דפ"י דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק דלא משלם כלל אלא משום דכתיב רעהו אתי שפיר אך קשה ולפרוך שכן יפה כחו בנזקי בור: **ועוד** מאי ק"ו להקדש. פירש הקונטרס הואיל ומן העידית דא"ר עקיבא אניזק קאי ולאקולא אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי דאין זה גריעותא אלא חומרא דר"י פוטר לגמרי מזיק את ההקדש ור"ע מחייבו נ"ש ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מגרוע דניזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין חיובא מזיק בהקדש לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי: **ישיב** לרבות שוה כסף. בפ"ק דקדושין (דף ח. טז.). דרשינן נמי הכי גבי עבד עברי ויש [שום] צריכותא (ע"ש דף ב. בתוספות ד"ה בפרוטה): **ישלם** מדעתו משמע. וא"ת דבפרק הזרוע (חולין ד' קל: ושם ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר תנא תני ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא בדין חייב ועוד אמר ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת אמרת וכו' ועל מדת חסידות לא הוו פליגי רבנן ובלאו הכי צריך לפרש התם כן: **מי** שהיו לו בתים כו'. לא מיירי בבתיים שדר בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו: **אי** דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. אף על גב שאינו מוצא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול ליטול קודם שימכור בפחות משויין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחצה היינו עד שימצא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בתר הכי אילימא דזיל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדיהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוזלו כל כך שאפילו המחצה לא יתנו לו לא ליספו ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף לפי הזול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פ"י אפילו מוצא

שיתנו טפי ממחצה מ"מ ליספו ליה עד שימצא למוכרן בשויין דמה שאין מוצא למוכרן בשויין לפי שרואין אותו שהוא דחוק ואית דגרס אי דזולי כו' אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי' אפילו הוזלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זוז וזול נמי דכ"ע ואי דאייקור אפילו פורתא ליספו ליה פירוש אפילו הוזלו פורתא: **דביומי** ניסן יקרי ארעתא. וא"ת התינח שדות כדפי' הקונטרס לפי שיחרוש בקיץ ויזרע במרחשון אלא בתים מאי חילוק יש בהן בין ניסן לתשרי וי"ל שרגילין שייקרו בזמן שרגילין לשכור הבתים ולאחר ששכרו זילו: **לבעל** חוב מדמינן ליה. ולא שייך למפרך א"כ הורעת כחו שלא יפה הכתוב כח בעל חוב אלא אדרבה הורע כחו דמדאורייתא דינו בזיבורית: **הב** לי זיבורית טפי פורתא. לא גרסינן או עידית בציר פורתא דאם כן מאי קפריך א"כ נעלת דלת בפני לוינן הלא אין דינו כלל בעידית דקיימא לן דינו בבינונית: **לכתובת** אשה מדמינן ליה. ה"ה דהוה מצי לאוקמי בבעל חוב דקאי ביה ודקאמר הב לי עידית בציר פורתא אלא לפי שהתחיל והעמיד בנזקין ואח"כ בב"ח ניחא ליה למנקט בתרייהו כתובת אשה: **אליבא** דר' ישמעאל לא תיבעי לך דאמר בדניזק שיימינן. כיון דיליף מג"ש דשדה שדה מוביער בשדה אחר דהוי דניזק אבל לר"ע אפשר דהא דקאמר דהאיך דקמשלם לא אתא אלא למעוטי דניזק:

ה"ג אידי ואידי בשלא היתה לו עידית ומכרה הא דשויא בינונית דידיה כעידית דעלמא הא דלא שויא כו'. והא דקאמר אידי ואידי כגון שלא היתה לו עידית ומכרה ולא בעי למימר דתרווייהו מיירי שלא היה לו כלל דא"כ ההוא דמיירי דשויא בינונית דידיה כעידית דעלמא אמאי קרי לה בינונית אלא ה"ק אידי ואידי שלא היתה לו עידית ומכרה כלומר לא איירי כשהיתה לו עידית ומכרה אלא בחדא מיירי שלא היתה לו מעולם

וחדא מיירי כשהיתה לו ועדיין יש לו ואין צריך לאוקמי כשמכר שום שדה וסברי תרוייהו בשל עולם הן שמין : ואי בעית אימא אידי ואידי כשהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא. ולא גרס כעידית דעלמא דכיון דקאי אשלא היתה לו עידית אמאי קרי ליה בינונית כיון דהוו עידית דידיה ודעלמא ועוד דא"כ היכי מתוקמא ההיא דקתני נזקין וב"ח בבינונית בין למ"ד בשלו הן שמין בין למ"ד בשל עולם הן שמין : **מר** לית ליה תקנתא דעולא. דוקא היכא דלית ליה עידית דהוי האי בינונית עידית לדידיה מדנקט בינונית וזבורית משמע דאי אית ליה עידית גבי ב"ח מבינונית וקסבר כיון דלית ליה אלא בינונית וזבורית דשייך כאן טעמא דאמר בהניזקין (גיטין מט:) מפני מה ב"ח אין דינו בעידית כדי שלא יראה שדה נאה ודירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבה אותה בחובי : **מה** דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים. אע"ג דשליח ב"ד היה מוציא לא היה מוציאו אלא מה שהלוח נותן לו : **להוציא** פחות שבכלים. וא"ת אפי' פחות שבכלים מיטב הוא כדאמר לעיל כל מיילי מיטב הוא וי"ל כשמוציא כלים דרכו להוציא הגרוע וכשמוציא קרקע נמי דרכו להוציא זיבורית ונראה דהלכה דבשלו הן שמין דהכי אית ליה לר"נ בכתובות (דף קי.) : **כולן** נכנסו תחת הבעלים. וא"ת והא נזקין מלוה על פה נינהו ומלוה על פה לא גבי ממשעבדי וי"ל דכשעמד בדין כמלוה בשטר דמיא כדאמר בהגוזל בתרא (לקמן קיב) ובכמה דוכתין. אי נמי מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וחייב : **אין** לו גובה משלפניו. אומר ריב"א שאם באו כולם בבת אחת כל הקודם בשטר גובה מן האחרון תחילה ואם נזקין קדמו גובה מן האחרון אפי' היא זיבורית ואם בא ב"ח אחריו יגבה נמי מן האחרון אם יש לו ואם אין לו גובה משלפניו ואפי' מן העידית והאשה משלפני פניו ואפי' הן עידי עידית : **דאיכא** למימר דחד מינייהו קדים. דאין כותבין שעות אלא בירושלים : **מכרן** לאחד בבת אחת מיבעיא. השתא לא אסיק אדעתיה טעמא דאי שתקת דאפילו כתוב הכל בשטר אחד יכול לכבוש השטר ולהחזיר הזיבורית לבעלים כאלו לא קנה מעולם : **אי** שתקת כו' ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה. אע"ג דבלאו הכי אשה גביא מזיבורית מ"מ לא מציא למימר ליה לכי תהדר כיון שאין מפקיע כחה אבל ב"ח לא מצי למימר דלישקול בזיבורית מטעם דאי שתקת דכיון דמפקיע כחו מצי א"ל לכי תהדר דהא השתא נמי מזיבורית אתה רוצה ליתן לי לכך לא פריך בסמוך אלא מנזקין ולא מב"ח כדפירש הקונטרס [ועי' תוספות יבמות לז. ד"ה דאמר] :

בדיתמי דלאו בני פרעון נינהו. אע"ג שזה מחזיר להם קרקע הוו להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגבו קרקע בחובת אביהן אמרינן ביש נוחלין (ב"ב דף קכה.) דבעל חוב חוזר וגובה מהן: **רצה** מזה גובה ומזה גובה. ואע"ג דאמרינן אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין אפי"ן הן זיבורית שאני הכא דכולהו משעבדי נינהו: **אבל** זבן עידית וזיבורית. נראה דאיירי שפיר אפי"ן דשביק בינונית מ"מ הוצרך טעמא דלהכי טרחי וזביני ארעא דלא חזי לך דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו כדאמר בסמוך גבי שביק בינונית דכוותיה דשמא ב"ח אוהב זיבורית טפי מבינונית ובע"כ של שמעון היה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרינן לעיל דאמר א"כ נעלת דלת בפני לוי ולא איצטריך לטעמא דלהכי טרחי וזבנא ארעא דלא חזי לך אלא משום דזבן זיבורית אבל משום זבן עידית ושייר זיבורית ובינונית לא איצטריך דכמו שהיה שמעון יכול לדחותו אצל בינונית וזיבורית גם לוי יכול לדחותו דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: **מצי** א"ל הנחתי לך מקום לגבות. לאו דוקא קאמר הא לישנא דלא שייך למימר הכי אלא גבי בעלים ולא גבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות כו' והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחריתי אבל אי לא שביק בינונית דכוותיה לא מצי לדחותו אצל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית דאי משום אי שתקת יאמר לו לכי תהדר: **דינא** הוא דאזיל ראובן וקא משתעי [דינא בהדיה]. וא"ת מאי נפקא מינה הא כל מה שיכול ראובן לטעון טענינן ליה לשמעון דטענינן ליה ללוקח וכן ליתומים בין פרוע בין מזוייף וצריכי עידי קיום. דאי לאו הכי לא שבקת חיים לכל בריה ובפרק גט פשוט (ב"ב דף קעד:) נמי מוכח כן דקאמר שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לו לא אמר תנו אין נותנין ומוקי לה בדנקט שטרא אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה משמע דטענינן להו ליתמי מזוייף ובפ"ק דב"מ (דף יד. ד"ה דינא) הארכתי וכן אין לומר דנ"מ שעדיו של ב"ח קרובים לראובן ורחוקים לשמעון דהא לשמעון נמי אין יכולין להעיד כיון דאי טריף ליה משמעון אזל בתר ראובן וכן אם יהיה לשמעון עדים שמעידין זכותו והם קרובים פסולין להעיד אפילו לראובן כיון דיש ריוח

לשמעון שמעמיד הקרקע בידו כדמוכח סוף פרק קמא דמכות (דף ז. גבי אילעא וטוביה קרובים דערב הוו פסיל להו אפילו לגבי לוח ומלוה משום דכי לית ליה ללוה אזל מלוה בתר ערבא א"כ מאי נפקא מיניה ויש לומר דנפקא מיניה לראיה אחרונה כגון שאמר שמעון אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר זמן מצא ראיה או עדים דשמעון אין יכול להביאם וראובן שלא אמר אין לי עדים יכול להביאם אי נמי כגון שטוען לבית דין גדול קאזלינא ושמעון לא מצי למטרח כמו ראובן: [ועיין בתוספות ב"מ יד. ד"ה דינא ובכתובות צב: ד"ה דינא]:

א

-

ט

דף

ויצאו עליה עסיקין. פירוש עוררים אבל אין לפרש אנסים דא"כ: אפי' באחריות משהחזיק בה אמאי יכול לחזור לימא ליה מזלך גרם: **משהחזיק** בה אין יכול לחזור. בפ"ק דב"מ (דף יד:): פרש"י אע"ג שלא נתן מעות דקרקע נקנית בחזקה וקשה אמאי נקט חזקה יותר מכסף ושטר ועוד מאי קבעי מאימתי הוה חזקה מתניתין היא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מב.) נעל פרץ וגדר ועוד מאי קבעי הכא טפי מבשאר דוכתין ועוד דדייש אמצריה משמע דריסה בעלמא שהולך סביב המצרים ונראה לפרש דמיירי שקנאו בקנין גמור בחליפין או בשטר או בחזקה או רפק בה פורתא ודעתו של אדם אע"פ שקנאו בקנין גמור אם יצאו עוררין יכול לחזור בו כל זמן שלא הלך אמצרי השדה לארכה ולרחבה לראות ענייני השדה והיינו דדייש אמצרי ובלא נתן מעות איירי דאי בנתן מעות איירי אפי' באחריות נמי אמאי יכול לחזור בו משהחזיק בה וכי לעולם יכול לחזור בו וא"ת ולימא ליה שקול ארעא בזוזך וי"ל כגון שהוזלו אי נמי כיון שיצאו עליה עוררין אין שוה כמו שהיתה שוה בשעה שקנאה: **רב** הונא אמר או כסף או מיטב. פ"ה שבא לתרץ קראי דלעיל וצ"ל שלא הספיק לסיים דבריו עד שהקשה לו ואית דגרסי אמר רב הונא וקאי אמתניתין דתניא במיטב הארץ ואמר רב הונא דלאו דוקא מיטב אלא או כסף או מיטב ובספר רב אלפס פירש דרב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא דלעיל [ז:]: פליגי אדרב הונא דהכא דאינהו סברי כל מיילי מיטב הוא ואפי' סובין ורב הונא סבר דלא הוי מיטב אלא או כסף או קרקע ופסק כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע שהם בתראי ור"ת אין סובר כן דמפרש

שיש ג' דינין בנזקין או כסף או מיטב ואי לית ליה אפי' סובין וב"ח אי אית ליה זוזי לא מצי לסלקו אלא בזוזי כדמוכח בהכותב (כתובות דף פו.) גבי ההוא תולה מעותיו בנכרי הוה ואי לית ליה זוזי לא יאמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדאמר התם ולוקח שנמצא מקחו מקח טעות כמו כן דינו כדאמרינן לקמן בפרק הפרה (דף מו : ושם) ופועל אי לית ליה לבעל הבית זוזי אמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדמוכח בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) דאין יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך : **פשיטא** האי ברא והאי לאו ברא. וא"ת ואמאי פשיטא ליה והא שמואל אמר בסמוך בא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים בספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד אבל הכא דבעל הקרקע בספק ולא בעל הכספים דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו שאם יפסיד בעל הקרקע שיחזור על בעל כספים : **וטרף** חלקו של אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אביהן ואין יכול ליטול חלק האחד כדקתני בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכד.) יצא עליהם שטר חוב בכור נותן פי שנים ויש לומר דמיירי הכא שעשאו אפותיקי : **ורב** אמר בטלה מחלוקת. משמע דלא מצי לסלוקי בזוזי מדקאמר בטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסלקו בזוזי באותו רביע שנטל מכח ירושה ויש לומר דרב אסי סבירא ליה דאפילו הווי יורשים מצי לסלוקי בזוזי משום דאמר ליה אנא לבעל חוב נמי מסלקנא בזוזי ורב אין חושש לאותה סברא ואע"ג דמיירי בשעשאו אפותיקי לא מיירי כעין אפותיקי דהמקבל (ב"מ דף קי :) דמשמע התם דלא מצי מסלק ליה בזוזי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפדה הקרקע מבעל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (שם דף לה :) דשומא הדרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזבנה או אורתא דאמר התם דלא הדרא : **כיורשים** הווי. דאי כלקוחות באחריות הווי אמאי בטלה מחלוקת ישלם לו מעות : **רב** אסי מספקא ליה כו'. בלשון ראשון פ"ה שנוטל חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיורשין הווי אי כלקוחות שלא באחריות הווי וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל כיורשים דלמא פשיטא ליה דלאו כיורשים נינהו אלא מספקא ליה אי הווי כלקוחות באחריות או כלקוחות שלא באחריות לכך נראה כלשון אחרון : **הלכך** נוטל רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחבירו עליו הראיה :

אילימא שליש ביתו. משמע דאין צריך לבזבוז כל ממונו לקנות אתרוג אפילו לא ימצא בפחות והויא מצוה עוברת ואפילו שליש ביתו משמע דלא מחייב ואמרינן נמי (כתובות דף נ.) המבזבוז אל יבזבוז יותר מחומש ובסוכה (דף מא:) חשיב ליה רבותא דר"ג שקנה אתרוג באלף זוז: **אילו** איתרמיא ליה. אפילו מיירי בעשורייתא דרבי כדאשכחן בפרק מציאת האשה (כתובות דף סח.) מ"מ ידוע שלא היה חייב לבזבוז כל כך: **עד** שליש במצוה. פירוש שאם מצא אתרוג כאגוז כמו ששיערו חכמים ואחד גדול ממנו שליש יקנהו: **משל** הקב"ה. אוכל פירות בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב: **בשור** קשור ובור מכוסה. פ"י כראוי דאי בשלא כראוי לאו כלום היא ועוד מדפריך מ"ש הכא כלומר ובשניהם היה להם ליפטור מדהדר מוקי לה בשור מותר ובור מגולה: **שור** עביד לנתוקי. פרש"י אפי' בלא חרש דרכו לנתוקי מאליו וכן בור דרכו לנתורי מאליו וקשה דע"כ בקשרו ובכסהו כראוי מיירי כדפירש ולקמן (דף נב.) תנן כסהו כראוי פטור ונראה לפרש דדרכו לנתוקי ע"י חרש קאמר דגרע משום דמסר לחרש אבל גחלת לא גרע כ"כ דאין דרכו ללבות גחלת כמו שדרכו לנתוקי שור ולנתורי בור דכמה דשביק לה חרש מעמיא עמיא ואזיל: **ולרבי** יוחנן דאמר אפי' מסר לו שלהבת פטור כו'. תימה מאי קשה ליה הא שלהבת לרבי יוחנן כמו גחלת לר"ל ובשור קשור ובור מכוסה יכול להעמידו ומשום דחרש עביד לנתוקי ולנתורי כמו שאמר לר"ל וי"ל דמשמע ליה דטעמא דרבי יוחנן דפטר משום שהקטן שומרו ואין הקטן עושה היזק אלא אדרבה עושה שמירה והשתא ניחא דלא תיקשי לרבי יוחנן דמוקי לה בשור מותר ובור מגולה אמאי נקט שמסרו לחש"ו והא בלא מסרו נמי חייב דנקט מסרו לרבותא אע"פ שעשה שמירה קצת ובהאי סברא פליג אריש לקיש: **חומר** בשור. האי שור היינו קרן כדמוכח בכולה שמעתין: **ודרכו** לילך ולהזיק. הא דלא חשיב שהוא בעלי חיים מה שאין כן בבור משום דהוי בכלל ודרכו לילך ולהזיק וכוונתו להזיק לא שייד למתני גבי בור שאין בעלי חיים: **מה** שאין כן בבור. שאין משלם כופר וכן אש דקתני בסמוך משא"כ באש וא"ת ונילף משור ונחייבו בכופר ואף על גב דאיכא למימר שכן ב"ח דהא מסקינן לקמן בפרק כיצד (דף כו.) דאיכא כופר ברגל שמע מינה דילפינן רגל מקרן ולא פרכינן מה לקרן שכן כוונתו להזיק וחייב ברה"ר ויש לומר דאש ובור פטורין דדרשינן עליו ולא על בור עליו ולא על האש כדדרשינן לקמן בסוף כיצד (שם) עליו ולא על האדם וא"ת שור ולא אדם דכתיב בבור למ"ל ת"ל מעליו ויש לומר

דאיצטריך שור ולא אדם לפטור עבד שנפל בתוכו או עובד כוכבים הקנוי
לישראל:

א

-

י

דף

חומר בשור מבאש. הא דלא תני שהשור ב"ח משום דהוי בכלל מסרו לחש"ו דבהכי תלי טעמא דפטור באש: **שייר** טמון. דפטור באש ושור ובור חייב ופי"ה כגון בעט שור בשק מלא כלים ושברן וכן אם נפל בבור שק מלא תבואה חייב ולא דק דכל מילי דלאו בעלי חיים ממעטים מחמור דבור כמו כלים כדאמר בסוף הפרה (דף מח:): גבי נפל לבור והבאיש מימיו לאחר נפילה שהוא פטור משום דהוי שור בור ומים כלים: **ליחכה** נירו וסכסכה אבניו. גבי דש בנירו פרש"י משא"כ בבור דלא שייך ביה היזק קרקע משמע דה"נ רוצה לפרש כן משא"כ בבור דלא שייך ביה היזק ניר ואבנים וקשה לפי דאם כן היה יכול להזכיר כמה הזיקות שהאש עושה בדבר הקבוע ששורף ביתו ושאר דברים הקבועין אלא י"ל ליחכה נירו דחייב אף על פי שאין רגילות שתזיק אש ניר ואבנים כלל מה שאין כן בבור דפחות מי" פטור ממיתה כיון דאין רגילות להמית בפחות מי": **שהשור** חייב בו פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור. כדדרשינן מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו וא"ת למה לי שור ולא אדם תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו כדפטרין שור פסולי המוקדשין. דמת אסור בהנאה דדרשינן גזירה שוה שם שם מעגלה ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז כט:): ואי משום שהשער מותר כדאמרינן בפ"ק דערכין (דף ז.): ה"נ שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרינן בבכורות פ"ג (דף כה.). ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור חשיב אין המת שלו וי"ל דוהמת יהיה לו משתעי בשור ולא ממעטי מיניה אדם תדע מדפריך בפ' הפרה (לקמן נג:): ואיפוך אלא פירוש והמת יהיה לו דשור נדרוש למי שהמת שלו והיכי מצי למימר הכי והא בשור משלם כופר ואע"פ שאין המת שלו אלא על כרחך לא חיישינן בהכי כדפרישית דאשור קאי ובלאו הכי לא קשיא מידי למאי דפרישית לעיל דשור ולא אדם איצטריך לעבד ולנכרי הקנוי לישראל שנפל לבור דההוא שרי בהנאה: **אחרון** חייב. גם אנזקין וראשון פטור מכולם ובפ' הפרה (לקמן נא.). מפרש טעם דכתיב כי יכרה אחד ולא שנים לחיובי בתרא אתי ולא קמא דאמר קרא והמת יהיה לו ההוא דקא עביד

שיעור מיתה: ותו ליכא. וא"ת נהי נמי דאיכא טובא אטו כי רוכלא ליחשיב וליזיל וי"ל משום דדחיק לאוקמי מתניי דלא כרבי או כרב פפא ולמיתה והיה יכול להעמיד בניזקין וא"ת ולוקמא כגון שלא היה בו הבל למיתה ולא הבל לבניזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו ובא אחר וסייד וכייד דמודה רבי דהאחרון חייב בין למיתה בין לבניזקין כדאמר רב פפא בפרק הפרה (לקמן דף נא.). וי"ל דאין זה מקצת נזקו דאחרון עבד הכל: כגון פפא בר אבא. מפרש רשב"ם דנקט פפא בר אבא לפי שלסתם בני אדם הוא שאול לכל הבא מאיליו לישב עליה כי סתם ספסל עשוי לכך והוי כמתה מחמת מלאכה אבל פפא בר אבא שהוא משונה וכבד משאר בני אדם סתמא אין שאול לו ולפי" צ"ל כגון פפא בר אבא אכולהו קאי מדקאמר בסמוך דא"ל אי לאו את הוה יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היו חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשני דבהדי דקסמך עלייהו אין צריך לפרש דחייב אלא אחרון בלבד ומתוך כך פטר ארבעה בני אדם שישבו על ספסל אחד של אלמנה ושברוהו והר"ר עזריאל חייב לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא בר אבא משום דקאמר במסקנא דכחו כגופו דמי ודוקא פפא בר אבא שהוא אדם כבד ומתוך כבדו מונען לעמוד אבל שאר בני אדם שאין כבידין כל כך ואין סמיכתן מעכב מלעמוד אינהו נמי פשעו שלא עמדו וכולן חייבין ולפי זה צריך לומר דרב פפא עצמו בא לתרץ מה שהקשה ותו ליכא:

דף - ב

מאי קעביד. בכולה שמעתין צ"ל מאי קעביד טפי מאחריני וישלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטר דתניא פרק הפרה (לקמן נא.). אחד החוקק בור ל"י ובא אחר והשלימו לעשרים ובא אחר והשלימו לשלשים כולם חייבין אע"ג דבלאו איהו הוה מתה מיהו בזה צריך לדקדק וכי בשביל שהשליך איש עץ בתוך אש גדולה יתחייב הא לא דמי אלא לאחד שחופר בור יי ובא אחר והשלימו ל"א: כולן פטורין. וביש לראשון כדי להמית דבשאין בו כדי להמית אפילו לרבנן אחרון חייב כדמוכח בפי' כל הנשרפין (סנהדרין דף עח.).: ישלימנה. בעל הבור ישלם אין לדרוש ישלם ישלים אבל ישלמנה משמע שהבהמה עצמה ישלם וזה אי אפשר שכבר מתה לפיכך יש לדרוש ישלימנה: לא ישלם. אע"ג דקרא בשומר שכר כתיב

דפטור מאונסין מ״מ מדכתיב עד הטרפה לא ישלם יש ללמוד דהיכא
דישלם לא ישלם כלום בשביל הטרפה עצמה: **הא** משום דממילא כו׳.
כלומר מחד מינייהו לא אתיא אבל מתרוייהו אתיא במה הצד ולא חש
להאריך ולדקדק בזה: **לא** נצרכא אלא לפחת נבילה. אע״ג דבפ׳ המניח
(לקמן לד.) אמרינן כיחשה כשעת העמדה בדין משום דקרנא דתורא
קבירא ב״י התם משום דלא מתה ויש לו להמתין עד שתתרפא אבל הכא
מיד היה לו למוכרה:

א

-

יא

דף

יביא עדים שנטרפה באונס. ואיסי דורש בפרק האומנין (ב״מ פג.) אין
רואה הא יש רואה יביא עדים שנטרפה ופטור דמשמעות דורשין איכא
בינייהו: **יביא** ארורה לב״ד. פ״י שמתה בלא ברכה ואית דגרס עדורה כמו
אחת מהנה לא נעדרה (ישעיה לד) ובקונטרס גריס עדודה כמו יאכל עד:
בשאלתות דרב אחאי גר״י אמר שמואל אמר לי אבא ולא כפ״ה דפירש
דמנהג דיינין כך הוא: **אין** שמין לא לגנב ולא לגזלן. פ״ה אין שמין
הנבילה והשברים לבעלים שיחזיר הגנב הפחת אלא ישלם בהמה שלימה
וכלים מעולים והשברים שלו ואע״ג דקיימא לן ישיב לרבות שוה כסף
ככסף ואפ״י סובין גנב וגזלן שאני משום דכתיב אשר גזל כעין שגזל הלכך
צריך להחזיר הגזילה או דמיה ולא סובין וכן משמע בירושלמי מנין שאין
שמין לא לגנב ולא לגזלן א״ר אבא בר ממל חיים שנים ישלם ולא מתים
עד כדון גניבה גזילה מנין א״ר אבא בר ממל והשיב הגזלה אשר גזל כאשר
גזל והיינו טעמא דגנב וגזלן קנו מיד כשהוציאו מרשות בעלים אבל מזיק
לא נתחייב אלא כמו שהזיק וה״ט דמ״ד אף לשואל כיון דנתחייב באונסין
נמצא שקנאו משעה שהוציא מיד הבעלים והדמים הוא דנתחייב כמו גנב
וגזלן. **דקא** מטהרת לה מראשון. פירוש שסופרת י״ד של נקבה מראשון
והדמים שתראה בט״ו יהיו טהורין וא״ת ואמאי לא יהיו טהורים דלמא
ביום ראשון יצא ראשו או רובו ואפ״י לא יצא דלמא הוא זכר וי״ל דלא
מצי למישרי מספק ספיקא דהוּו תרי קולי דסתרי אהדדי שאם תראה
יום מ״א תשתרי נמי מספק ספיקא דשמא לא יצא רובו ביום ראשון
ואפ״י יצא רוב דלמא נקבה היא והשתא בתחילה התרנו משום דשמא
זכר השתא נתירנו משום שמא נקבה הרי ממה נפשך נעשה איסור וכה״ג

תנן בהמפלת (נדה כט.) תשב לזכר ולנקבה ולנדה אע"ג דכל איסור באפי נפשיה הוי ספק ספיקא : דאין מקצת שליא בלא ולד. וא"ת לר"א דאמר חוששין משום דאין מקצת שליא בלא ולד אבל אם היה מקצת שליא בלא ולד לא היתה חוששת ה"ד אי ברה"ר אפי' בחד ספיקא מטהרי' ואי ברה"י אפי' בספק ספיקא נמי טמא דהא תנן (טהרות פ"ו מ"ד) כל ספיקות שאתה יכול להרבות ברה"י אפי' ספק ספיקא טמא וי"ל דשמעתין איירי לענין לאוסרה לבעלה : **שליא** שיצתה מקצתה אסורה באכילה. פ"י אסורה אפי' מה שבפנים דשמא באותו מקצת שיצא יצא ראשו של ולד והוי כולו כילוד ולא קרינן ביה כל בבהמה תאכלו דאם יש מקצת שליא בלא ולד היה לנו להתיר מטעם ס"ס תימה דסוגיא דהכא מוכח דשרי ר' אלעזר בשליא שיצתה מקצתה אי הוי ס"ס באכילה ובסוף בהמה המקשה (חולין עז:) משמע דאפילו בס"ס אסר רבי אלעזר דעל הך משנה דשליא שיצתה מקצתה קאמר ר' אלעזר לא שנו אלא בשאינו קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר ובשאין קשורה ע"כ לא הוי אלא ס"ס כדקתני בברייתא דקתני התם שמא נימוח שפיר של שליא כו' וא"כ כשאין קשורה תשתרי דשמא אין שם ולד אחר ואפי' יש שם ולד אחר שמא לא יצא רובו וי"ל ברייתא דקתני התם שמא כו' מיירי בשליא של אחר הולד ור' אלעזר איירי בשליא שקודם הולד דודאי יש שם ולד אחר כשאין קשורה בה כדאמרינן בהמפלת (נדה דף כו:) דלא אמרינן תולין את השליא בולד אלא בשליא הבאה אחר הולד ועוד י"ל דהתם אסרי בס"ס גזירה מקצת אטו כולה כדאמרינן בשמעתין : **כסימן** ולד באשה [כך] סימן ולד בבהמה. וא"ת ואמאי תולה בהמה באשה ומתני' לא מיירי אלא בבהמה ויש לומר משום דבאשה פשוט לו יותר מבבהמה דהרי שפיר שהוא סימן ולד באשה ולא בבהמה כדתנן בהלוקח (בכורות דף יט:) סימן ולד בבהמה שליא ובאשה שפיר ושליא :

ב

-

יא

דף

גזירה מקצתה אטו כולה. לאו דוקא דאיך נוכל לטעות להתיר כולה שגם ביציאת מקצתה היוצא אסור מדאורייתא ולא קאמרינן גזירה מה שבפנים אטו מה שבחוץ ועוד אי גזרינן אטו כולה באשה נמי לגזור אלא י"ל דאטו רובא קאמרינן דאי שרית ביציאת מקצת מה שבפנים משום

כל אשר בבהמה אע"פ שיש לחוש שמא יצא ראשו באותו מקצת יבא להתיר ביציאת רובו אותו מיעוט שבפנים מהאי טעמא ולא ידעו שבמקצת הוי ספק ספיקא אבל גבי אשה לא שייך למגזר דלא אתי למיטעי דליכא טעמא במה יטעו להשוות רוב למקצת אבל בבהמה יטעו לומר שמה שבפנים לעולם אינו כילוד כל זמן שלא יצא א"נ באשה לא גזרי' למנות מיום ראשון דחומרא דאתי לידי קולא היא דדלמא לא ימנו מיום ב' למיהב לה ימי טומאה א"נ באשה לא גזרינן דאפוי טומאה לא מפשינן כדאמרינן בביצה (דף ז.) מיהו לעיל פירשנו דלא איירי לענין טומאה אלא לאוסרה לבעלה ופי' הקונט' דבאשה לא שייך למגזר דלא אתי למטעי דכיון דחזו דמכי ילדה בשני מטמינא לה וקשה דהא דחזינן דמטמינן לה בשני אמרי משום דנפקא כולה: **בכור** שנטרף בתוך ל' יום. פ"ה שנהרג ובמת מעצמו לא איצטריך קרא לאשמועינן דאין פודין דהא כתיב ופדויו מבן חדש תפדה אבל נהרג איצטריך לאשמועינן דלא אמרי' אי לאו דאקטיל הוי חי ולא נפל הוי ולפרקיה משמע קצת דאם קים לן בגויה דכלו לו חדשיו וחי היה חייב לפדותו וקשה דבפרק יש בכור (בכורות דף מט.) אמר גבי פודה בנו תוך ל' יום ונתאכלו המעות לאחר זמן אין בנו פדוי ואמאי והא אגלאי מילתא למפרע דלא נפל הוא אלא ודאי גזירת הכתוב היא מופדויו מבן חדש תפדה דאפי' קים לן שכלו חדשיו צריך ל' יום ואע"ג דמהאי קרא נפקא לן (שבת דף קלה:) כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ה"נ דרשינן (שם) חי ימים בבהמה אינו נפל מדכתיב מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ואפי"ה כי קים לן דכלו חדשיו הוי מחוסר זמן תוך שמנה כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף ו:) דאמר [בכור] מאימתי מונין לו שנה חד אמר משעה [שנראה] להרצאה וחד אמר משעה שנולד ולא פליגי הא בתם הא בבעל מום ומוקמינן לה התם דקים ליה בגויה דכלו לו חדשיו ואפי"ה לא חזי להרצאה עד חי ועוד דבסוף הקומץ רבה (מנחות דף לז.) מחייב גבי בכור שיש לו ב' ראשים ליתן לו י' סלעים לכהן ופריך עלה מבכור שנטרף דפטור ואי נטרף היינו נהרג היכי מדמי ליה להכי ועוד דלא הוה ליה למימר נטרף אלא נהרג ועוד דאסיק גמרא אך חלק הא כיון שנהרג תוך ל' יום מופדויו מבן חדש נפקא ומפי' ר"ת שנטרף היינו שנעשה טרפה והשתא מדמי ליה שפיר בהקומץ לבכור שיש לו ב' ראשים דהוי נמי טרפה: **בהמה** גסה. אין עיקר הדבר כאן ובפ"ק דקדושין (דף כה:) הארכת: **מה** שעל בניהן ובנותיהן אין שמין. שמתביישין להביאם לב"ד ומחלי אהדדי ופסק רב אלפס דוקא בגדי חול אבל בגדי שבת שמין והכי איתא בירושלמי: **בגדול** אחי. אם מוחין הרשות בידם אבל כל זמן שלא מיחו מסתמא ניחא להו כי היכי

דלשתמעו מיליה כדאמרינן בהניזקין (גיטין נב:) גבי עמרם צבעא: לא מבעיא שומר חנם שמסר כו'. פ"י דפטור אם נגנבה או נאבדה ומיהו שומר שכר כי משלם לבעלים כדאמרינן בהמפקיד (ב"מ לו:) דהלכה כר' יוסי דאמר אין הלה עושה סחורה בפרתו של חברו: דעלווי עלייה לשמירתו. אין לפרש עלייה שאם נגנב תחזור לבעלים דהא גרועי גרעיה לא אפשר לפרש בענין זה אלא העילוי והגרעון הוי דשומר שכר מסר נפשו טפי לשומר ממשומר חנם: את מהימנת לי בשבועה. לפי טעם זה אם השני נאמן יותר מן הראשון נראה דפטור אבל בהמפקיד (שם) איכא טעמא אחרינא דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ואין שני טעמים הללו שוין כדמוכח התם ואין להקשות לעולא דהכא היכי פליג אההוא טעמא הא מתניתין היא בפי' כל הגט (גיטין כט.) אם אמר טול ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וי"ל דההוא לכתחילה אבל לא מצינו שיתחייב בדיעבד על כך: אפילו מן גלימא דעל כתפיה. אם יש לו שנים דאם אין לו אלא אחד הא אמר בפי' המקבל (ב"מ קיד.) דמסדרים לבי"ח אי"נ בטלית ששואה מאה מנה שמלבישין אותו בטלית הראוי לו ולא כר"ע דאמר בפי' המקבל (שם קיג:) כל ישראל ראויין לאותו איצטלא ור"ת פוסק הלכה דאין מסדרין: כגון שעשאו אפותיקי. והשתא גבי מיתמי כמו. מלוקח ואע"ג דמיתמי לא שייך טעמא משום קלא כמו בלוקח דלגבי דידהו אפותיקי ולא אפותיקי שוה מכל מקום היכא דגבי מלקוחות גבי נמי מיתמי מידי דהוה אמלוה בשטר דגבי מיתמי ומלקוחות אפילו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ומלוה על פה לא גבי ממשעבדי ולא מיתמי ובשלמא בלקוחות איכא לפלוגי

דף יב א

בין ע"פ לבשטר דבמלוה בשטר גובה משום נעילת דלת ובמלוה על פה לא גבי משום דליכא קלא ובשטר אית ליה קלא אבל מיתמי מה לי מלוה ע"פ מה לי מלוה בשטר אלא ודאי כל היכא דגבי מלקוחות משום נעילת דלת גבי נמי מיתמי כמו מלוה בשטר או מלוה הכתובה בתורה למ"ד ככתובה בשטר דמי או כשעמד בדין גבי נמי מיתמי אבל במלוה על פה כיון דלא חש לעשות שטר לגבות מלקוחות כי לא גבי נמי מיתמי ליכא נעילת דלת וה"פ א"ר אלעזר אפי' מיתמי בלא אפותיקי משום דהוי כקרקע לא

מינייה פיי בלא אפותיקי לא גבי אלא מינייה ופריך מינייה לכולי ומשני באפותיקי וגבי נמי מיתמי ומלקוחות א"נ דקרי מינייה אע"ג דגבי נמי מיתמי כיון דמכח הלוח שעשאו אפותיקי קא גבי: זילו אהדורו. חשיב להו כטועה בדבר משנה: **אנא** מתניתא ידענא. אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דכמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה אור"י דהכא לא איירי אלא במילי דרבנן ולגבות מיתמי ומלקוחות וסבר שעבודא לאו דאורייתא ולא גבי אלא מדרבנן ולענין פרוזבול וקנין אגב דהוי נמי מדרבנן וקרא דעריס מצורות אסמכתא בעלמא היא ולקמן דקאמר להך לישנא דאמר עבדא כמקרקעי דמי למה לי עומדים בתוכה למ"ד נמי כמטלטלי דמי הוה מצי למיפרך דהא לא חשיב כמטלטלי אלא לענין מילי דרבנן אלא דבלאו הכי פריך שפיר והא דבעי למידק בפ' המוכר את הבית (ב"ב סח.) אי עבדא כמטלטלי דמי או כמקרקעי דמי ממתניי דהיו בה עבדים ובהמה כולן מכורין ומייתי לה נמי בפרק מי שמת (שם קנ.) גבי מטלטלין של פלוני לא שייכא הכא כלל דהתם בלשון בני אדם תלינן: **פרוזבול** חל על הקרקע. אין כותבין פרוזבול אלא על דבר שאי אפשר לכלותו ואע"ג שכותבין על עציץ נקוב (גיטין לז.) כיון דחשיב קרקע לא פלוג רבנן: **מכר** לו עבדים וקרקעות. בקנין אגב איירי דאי מטעם חצר אמאי מפליג בהחזיק בקרקע בין עבדים למטלטלין דאי משתמרת לדעתו בתרוייהו קני ואי באין משתמרת לדעתו בתרוייהו לא קנה: **בעינן** דומיא דעריס מצורות. והחזיק בקרקע לא קנה עבדים משום דאין קרקע נקני באגב: **והלכתא** בכפות. וצ"ל נמי דמיירי בישן דכפות מהני דלא הוי חצר מהלכת וישן מהני דהוי משתמרת לדעתו כדאמרינן בגיטין פרק הזורק (דף עח.) גבי כתב גט לאשתו ונתנו ביד. עבדו ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה ופריך ישן אמאי הוי גט חצר מהלכת הוא וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות אלמא אע"ג דמוקי לה בכפות אפי"ה ניעור אינו גט ואין לפרש הלכתא בכפות כלומר לא חשיב מהלכת ולא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל ישן נמי מועיל דא"כ דבשאיין כפות איירי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה תיפוק ליה דהוי חצר מהלכת וכן פ"ה פרק הזורק והלכתא בכפות ובההוא קאמר רבא דניעור אין גט וכן פסקו הלכות גדולות דכפות וישן בעינן: **בעומדין** לתוכה. והא דקאמר לא קנה באין עומדין לתוכה ואפי"ה במטלטלין קנה דלא בעינן צבורין במטלטלין דלא נידי ולקמן דדייקנן והא קי"ל דלא בעינן צבורין מגופה הוה מצי למידק: **למה** לי עומדין בתוכה. פיי על כרחך לא מטעם חצר קנה דסתם עבדים אין משתמרי

לדעתו ואפ"י עומד בצד שדהו דהוי עבד כצבי רץ כדרכו ומטעם אגב נמי לא קנה דקרקע אין נקנית אגב קרקע ואפ"י אמר קני קרקע הסמוכה לתחום ואגבה תקנה העליונה דהשתא הוי זו על גב זו לא קני באגב אלא ע"כ הא דקני היינו מחמת דחשיב כמחובר וא"כ אפ"י אין עומדין בתוכה נמי דהוי כעשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן והא דקאמר שמואל בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נד.) לא קנה אלא מקום מכושו בלבד היינו בנכסי הגר דהפקר אבל אם דעת אחרת מקנה אותו קנה הכל והא דקאמר התם דמצר מפסיק היינו נמי בנכסי הגר או במכר ולא נתן להם דמי כולם דדמי כולם בעינן כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף כז):

דף - יב

שאני מטלטלי. פי' שיש להם דעת אבל בהמות לא חשיבי מטלטלי דניידי ונקנין באגב אפ"י אין צבורים כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כו): טפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן: **שאני** מקרקעי דניידי. וא"ת אפילו לא ניידי הא תרי תשמישי נינהו. והוי כחולסית ומצולה דמחזיק באחד מהן לא קנה האחר כדאמרינן בפי' המוכר [את] הבית (ב"ב סז.) לחד לישנא וי"ל דעבד וקרקע חשיב חד תשמיש לפי שהעבד ראוי לעבודת קרקע: **מאן** תנא. כלומר פשיטא ליה דלא בא למעט ההקדשות דלית בהו מעילה כגון קרקע דכיון דהם נכסי גבוה מעילה לא מעלה ולא מורדת: **ומחיים** מי אמר. תימה מאי קס"ד אי מחיים לא אמר כ"ש לאחר שחיטה ואין לומר דה"פ ומחיים מי אמר אפילו היכא דחזיא להקרבה מדקמפלגת בין מחיים לאחר שחיטה מכלל דמחיים אפילו בחזי להקרבה חשבת ליה ממונו דומיא דלאחר שחיטה דאם כן כי פריך מבכור לסייעיה משלמים דקאמר בן עזאי לא בא הכתוב אלא לרבות שלמים ובן עזאי ואבא יוסי אתו לפרושי מילתיה דר"י הגלילי כדפ"ה ושלמים חזו להקרבה ואפילו לכתחילה יקרבו וי"ל דה"פ ומחיים מי אמר במתנות כהונה בחלק שיש לכהנים בשלמים מדלא קאמר מתנות כהונה שאני דהמקדש בחלקו היינו מתנות כהונה חלק שיש לכהנים בשלמים אלא קאמר משום דלאחר שחיטה משלחן גבוה זכו משמע אבל מחיים הוי ממון בעלים אע"ג דהוי מתנות כהונה וא"ת אי הוה משני מתנות כהונה שאני הוה

משמע דחלק בעלים אפי' לאחר שחיטה הוי ממון בעלים ובפ"ב דיו"ט (ביצה כא.) נמי אמר דבעלים משלחן גבוה זכו וי"ל דה"מ לענין נדרים ונדבות דאינן קריבים ב"י"ט משום דעיקר שחיטה הוי בשביל גבוה ולא משום אכילת בעלים והוי לכם ולא לגבוה אבל פשיטא דחלק בעלים אפי' לאחר שחיטה הוי ממון בעלים לקדש בו אשה ולכל דבר וכן משמע דהמקדש בחלקו בחלק כהנים איירי דלשון המקדש בחלקו לא שייך אלא בחלק כהנים דבעלים לא שייך בהן לשון חלק דעיקר הקרבן שלהן וקראי נמי דמייתי בפי' האיש מקדש (קדושין דף נב:) אמתני' דהמקדש בחלקו וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לא כתיב אלא בכהנים והא דקאמר התם לימא מתני' דלא כר' יוסי ומסיק כי קאמר ר' יוסי מחיים דיקא נמי דקתני המקדש בחלקו דמשמע לאחר שחיטה לא הוי לפי המסקנא דהכא אלא לפי מה דסלקא דעתיה מעיקרא דלפי המסקנא במתנות כהונה אפי' מחיים הוי ממון גבוה: **תם** חי אבל לא שחוט. הא לא איצטריך לאשמועינן דבבכור בזמן הזה מוקמינן לה דאין שייך בו מכירה לאחר שחיטה דמיתסר בהנאה אבל קמ"ל דמוכרין אותו חי אע"ג דמעשר אין נמכר דנאמר בו לא ימכר ולא יגאל וכן איתא בפ"ק דתמורה (דף ה:): **ואיתביה** רבא לר"נ. ובזמן שבית המקדש קיים מיירי דומיא דשלמים כדאמרינן בפ"ק דתמורה (דף ח.) א"נ כדפ"ה דלענין לאתווי קרבן מעילה קדריש קרא דלא שייך אלא בזמן שבית המקדש קיים: **בבכור** בחו"ל. הא דלא תירץ בבכור בזמן הזה משום דדומיא דשלמים קתני כדפי' לעיל אבל ר"נ דלעיל המ"ל בבכור בחו"ל אבל זה הוא דוחק וניחא ליה להעמיד בבכור בזמן הזה: **ואליבא** דר"ש דאמר אם באו תמימים יקרבו. ור"ע פליג עליה בפי' אלו קדשים בתמורה (דף כא:.) ואמר לא יקרבו דדריש מהקישא מקום שאי אתה מביא מעשר שני אי אתה מביא בכור וא"ת ואמאי קאמר ואליבא דר"ש כ"ש אליבא דר"ע דאמר לא יקרבו דהוי ממונו וי"ל דמוקי לה כר"ש משים דדומיא דשלמים קתני דקריבים ועוד י"ל דע"כ לא מתוקמא כר"ע מדמצריך קרא לרבווי שהוא ממון בעלים: **לכתחילה** לא. פי' אין צריך להביאם כדמפרש בפי' אלו קדשים (שם) אמר ר"ש מה טעם לפי שכל הקדשים אין להם פרנסה במקומן פי' אין להם התרה אלא במקדש חוץ מן הבכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן פי' שנאכלין במומן ולהכי תלי לה בר"ש דכולה ר"ש היא וקצת היה נראה לגרוס ר' ישמעאל דהתם פריך אמתני' שאמר יקרבו מבן אנטונינוס שהביא בכורות מבבל ולא קבלם ומשני הא כר' ישמעאל הא כר"ע ומוכח התם שהמשנה כר' ישמעאל וברייתא דבן אנטונינוס כר"ע: **ואם** איתא לישני ליה. פי' ואם איתא דמחיים הוי ממונו לר' יוסי הגלילי

אפ"י במתנות כהונה דחזו להקרבה לישני ליה הא דר"נ אמר רבה בר אבוה כרבנן דממה נפשך לא הוי כר"י הגלילי ולפי סברא זו לא יהיה אמת הא דמשמע לקמן בסוף הפרה (דף נג: ושם) דבכור לא הוי בכלל רעהו אפ"י בזמן הזה דפליגי אביי ורבא בשור ושור של פסולי המוקדשין שנגחו ופ"י רבינו יהודאי גאון בבכור שור דלא פריק ליה וכפ"י צ"ל כמו שאפרש שם בע"ה ומסתמא בימיהם פליגי דבזמן הזה לכ"ע הוי ממון הדיוט ומשני אלא מתנות כהונה שאני וה"ג ר"ח ורש"י ל"ג כן והשתא מלתיה דר"נ לא מיתוקמא אלא כר' יוסי הגלילי ופלוגתא דאביי ורבא לקמן כרבנן נראה דדוקא מחיים הוי לרבנן ממון גבוה אפ"י בעל מום דאסור בגיזה ועבודה אבל לאחר שחיטה למה יחשב ממון גבוה אפילו בזמן שבית המקדש קיים דהא אפילו לנכרי שרי להאכיל כדתנ"י בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לג.) דאתקש לצבי ואיל:

א

-

יג

דף

אי אליבא דרבנן. פ"י בקונט' אי אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בפי הפרה (לקמן נג. ושם) גבי שור שדחף חבירו לבור ואמר [בתם] דבעל השור משלם מחצה ובעל הבור פטור אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור ואע"ג שבו נמצא ההיזק ופשיטא דאין גובה מבשרו כנגד אימורין עכ"ל משמע מפירושו שהשור עושה כל ההיזק ובעל הבור אין עושה כלום הלכך שור מועד משלם נזק שלם ותם חצי נזק ולכך לא מצי למידק אלא מתם ולא ממועד וכן פ"י בהדיא לקמן בפי הפרה (שם ד"ה את) וז"ל אבל רבנן בתר מעיקרא אזלי וסברי דבעל השור כוליה הזיקא קעביד הלכך במועד בעל השור משלם נ"ש ובתם משלם חצי נזק (ובעל השור) ופלגא מפסיד וקשה לר"י היכי דייק דאין גובה מבשרם כנגד אימוריהן מדלא משתלם מבעל הבור כלום בתם שמפסיד פלגא דהתם משום שהבור לא עשה ההיזק כלל אבל בשלמים שהבשר עשה כמו כן היזק כיון דליכא לאשתלומי מאימורין משתלם מן הבשר דעל כרחך ס"ל השתא שנים שהזיקו האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד כיון דלא אסיק אדעתיה טעמא דתורא בבירך אשכחתייה דאי כל חד וחד פלגא הזיקא עבד למה ישלם בתם לרבי נתן בעל הבור שלשה חלקים דהיינו יותר ממה שהזיקו ובלא טעם אין לנו לומר כדמוכח בהפרה ועוד מנא

ליה לגמרא דלרבנן בתם משלם בעל השור מחצה ובעל הבור פטור דלמא בתם בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה ורבנן דאמרי ובעל הבור פטור איירי במועד ונראה לר"י דרבנן דאמרי בעל השור חייב ובעל הבור פטור היינו דבעל השור משלם מחצה במועד ובתם רביע ובעל הבור פטור לגמרי שלא חייב הכתוב בור אלא היכא דנפל ממילא דכתיב ונפל שמה שור אבל אם אחרים מפילים אותו בבור פטור בעל הבור והכא ה"פ הא אמרי כי ליכא לאשתלומי מבעל הבור לא משתלם מבעל השור אע"ג דס"ל האי כולא הזיקא עבד והאי כו'. ופשיטא דאין גובה מבשרן כנגד אימוריהן ומאי קמ"ל רבי אבא וא"ת מנליה דהא דקאמרי רבנן ובעל השור חייב לאו היינו דחייב הכל וי"ל דאי הוו פליגי רבי נתן ורבנן בתשלומי השור הוה להו לפרש ומדלא פירשו ש"מ מודו לרבי נתן בהא ועוד דאם איתא דמחייבי רבנן הכל לבעל השור ה"ל לר' נתן למימר דאין משלם אלא מחצה : **אנא** תוראי בבירך אשכחתי. ודוקא גבי בור קאמר דמשלם אע"ג דכל חד וחד כולא הזיקא עבד שייך לחלק בין שור לבור מהאי טעמא ומיהו כיון דידע טעם דתוראי בבירך אשכחתי מצי למסבר נמי דכל חד וחד פלגא דהזיקא עבד כדאמרינן בהפרה (שם) ושם אפרש בע"ה :

דף - יג - ב

אמר רבא תודה שהזיקה. אע"ג דרבא מפרש מתניתין דין מעילה ולא אוקי מתניתין כרבי יוסי הגלילי על כרחך הכא איירי לר' יוסי הגלילי : **שנאמר** והועד בבעליו והמית. נראה דלאו מוהועד קדריש דהאי והועד לא איירי בעדות שעושין לסקלו כ"א לייעדו אלא מסיפא דקרא קדריש דכתיב והשור יסקל וכן משמע לישנא דפריך והא השור יסקל בגמר דין הוא דכתיב : **חצר** השותפין חייב בה על השן ועל הרגל. במיוחד לפירות ולא לשוורים פליגי כדמוכח בסוף הסוגיא דפליגי בקושיא דרבי זירא ובפירוקא דאביי ולפי זה היה יכול רב חסדא לפרש המשנה כמו שמפרש ר' אלעזר ויפרש רשות הניזק והמזיק במיוחדת לפירות ולשוורים דמודה רב חסדא דפטור וגרסינן לקמן אמר לך רבי אלעזר ותסברא מתניתין מי לא פליגי ומיהו לספרים דגרסי לקמן ותסברא מתניתין מי פליגי ובסוף גרסי אלא כי תניא ההיא וכל זה מדברי רבי אלעזר וצ"ל דפליגי במיוחדת

לפירות ולשוורים וה"פ ותסברא מי פליגי והתניא כו' אלא ודאי לא פליגי וכי קתני כו' ולפי גירסא זו לא יהיה תחילת הסוגיא כמו במסקנא דפליגי בקושיא דרבי זירא ובפירוקא דאביי: **כשהזיק** חב המזיק לאתויי קרן. וא"ת ולרב חסדא מנא ליה לאתויי קרן לשמואל וכל הני לרב ועוד דברייתא דקתני כשהזיק חב המזיק מייתר לאתויי כל הני קשיא לרב חסדא וי"ל דלדידיה נמי איכא יתורא דהוי מצי למיתני ורשות הניזק והמזיק חייב ולא ליתני כשהזיק חב המזיק אך קשה דלשמואל תיקשי הברייתא: **כגון** שקבל עליו שמירת גופו כו'. איפכא לא מצי למימר כגון דאזקיה תורא דשואל לתורא דמשאיל וכגון שקבל עליו שמירת נזקיו ולא קבל עליו שמירת גופו דמילתא דלא שכיח הוא ואע"ג דבהכיר בו שהוא נגחן אמרינן סוף [פרק שור] שנגח ד' והי' (לקמן מה:) סתמא דמילתא דלא אזיל איהו ומזיק אחריני קביל עליה דאתו אחריס ומזקי ליה לדידיה לא קביל עליה בשואל לא שייך למימר הכי דמסתמא שואל קבל עליה שמירה מעולה:

א

-

יד

דף

ולא קבל עליה שמירת נזקיו. ואם תאמר כיון דלא קביל עליה פשיטא דתם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם ויש לומר דסלקא דעתך דשמירת נזקין דעלמא לא קביל אבל אנזקין לתורא דשואל גופיה סלקא דעתך שקבל וליפטר משאיל: **מי** לא פליגי. הוי מצי לאוקמי ההיא דרב יוסף לא לזה ולא לזה לשוורים ולפירות דחד: **לא** לזה ולא לזה לפירות אלא לחד. ר"ת גריס לא לזה ולא לזה לשוורים דגבי שן הויא חצר הניזק שהזיק פירות אבל גבי שוורים ה"ל קרן ברה"ר כיון שלא היה להם רשות ליכנס ולי"ג כמו שכתוב בספרים ולזה ולזה לשוורים דא"כ גבי שן לא היה לו ליחשב חצר הניזק כיון שיש רשות לכל חד וחד להכניס שם שורו כדמוכח לעיל ולא בעי לאוקמא לזה ולזה לפירות ולא לשוורים דלא כר' זירא ועוד דלישנא לא משמע הכי: **אי** הכי ארבעה שלשה הוו. בשלמא לשמואל דמוקי רישא רבי טרפון וסיפא רבנן אצטריך סיפא לאשמועינן לאפוקי מדרבי טרפון אלא לרבינא לא צריכא כלל דלגבי שן הוי חצר הניזק שמעינן מכל שהוא רשות לניזק וקרן ברה"ר שמעינן מחצר השותפין והבקעה:

פרה שהזיקה טלית וטלית שהזיקה פרה. פיי הקונטרס שהזיקו זה את זה ושמין הנזק בכסף ומי שהזיק חבירו יותר ישלם העודף וקשה דע"כ פרה שהזיקה טלית היינו בחצר הניזק או בכוונתו להזיק והוי קרן או דרך. הלוכו והוי רגל וטלית שהזיקה פרה היינו ברה"ר והוי מטעם בור דאי אפשר לאוקמי פרה שהזיקה. טלית נמי ברה"ר ומטעם קרן דאם כן היה פטור בעל פרה כדאמר לקמן בפרק ב' (דף כ.). דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור ואפילו אם נפרש שכן אירע שפרה הזיקה טלית בחצר ברשות הניזק וטלית שהזיקה פרה ברה"ר אכתי מתניתין היא לקמן בפרק המניח (דף לג.) ב' שוורין תמים שחבלו זה בזה משלמים במותר ח"נ מועדים משלמים במותר נ"ש וי"ל דקתני והדר מפרש ור"ת מפרש דאו או קתני כמו חלץ ועשה מאמר ונתן גט ביבמות (דף נ.) ולא בא לאשמועינן שאין אומרים שיקח כל הטלית בשביל מה שהזיקו דהא טלית בור הוא ולא משלם מגופו ועוד נמי שמעינן הא ממתניתין דהמניח אלא אומר ר"ת דאין אומרין תצא פרה בטלית בא לאשמועינן דלא כר"ע דאמר לקמן בהמניח (שם) יוחלט שור לניזק אלא יושם כרבי ישמעאל ובקרבן מיירי וטלית בפרה אתא לאשמועינן דלא גבי מיתמי דלא ס"ד דליגבי אף ע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי דמה שאמרה תורה מן העלייה זהו ליפות כחו של ניזק דאם אין המזיק שוה נזקו ישלם מן העלייה אבל ביתמי דאי משתלמי מן העלייה הוה פסידא דניזק דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי ואי משתלם מגופו יגבה אפ"י מיתמי דהוי כאלו תפס מחיים וה"א דמשלם מגופו ול"ג פרה שהזיקה טלה דא"כ ליתני שוורים שחבלו זה בזה כדלקמן בהמניח (שם) ודרך הש"ס להזכיר פרה וטלית כדאמרינן (לקמן דף צד:) הניח להם אביהם פרה וטלית: **דבר** השוה כל כסף. לאו דוקא דיתר מפלגא. יש להם אונאה כדמשמע בפרק הזהב (ב"מ דף נו:) אלא שוה כל כסף יותר ממטלטלי: **עבדים** ושטרות נמי ניקנין בכסף. ול"ג שטרות דאין נקנין בכסף אלא במסירה ובשטר ואפילו בחליפין נמי צ"ע ובקונטרס פירש דלא אתפרש היכא שטרות נקנין בכסף: **ביתמי**. וא"ת לרב ושמואל דאית להו בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה.) דשיעבודא לאו דאורייתא ומלוה על פה לא גבי מיורשין אפ"י נכסים שיש להן אחריות אין נזקקין ויש לומר דאיירי בשעמד בדין.:

שמע מינה לוח ומכר נכסיו כו'. פי' הקונטרס והא קיימא לן דאתי מלוח וטריף ותימה אי נזקין כמלוח בשטר הוא לא הוה ליה למימר ש"מ כו' אלא הי"ל למיפרך והתנן. המלוח חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ואי חשיב מלוח ע"פ א"כ מאי קאמר ש"מ אין ב"ד גובין לו מהן הא פשיטא דאין גובין דהתנן המלוח חבירו בעדים גובה מנכסים בני חורין ואי היא גופה קדייק ש"מ דאין גובין לו מהן והוי כמלוח על פה ואע"ג דנזקין מלוח הכתובה בתורה היא וקשה למ"ד בפ"ק דערכין (דף ו:): דמלוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא א"כ אמאי אמר לוח ומכר נכסיו. הוה ליה למימר ש"מ מלוח הכתובה בתורה לאו כשטר דמיא ומפרש ר"ת ש"מ לוח ומכר נכסיו אין ב"ד גובין לו מהם מן התורה דשיעבודא לאו דאורייתא ולהכי בנזקין נמי לא גבי דבמלוח בשטר דוקא תקון רבנן דליגבי ממשעבדי משום נעילת דלת דאי שיעבודא דאורייתא ובמלוח ע"פ מדרבנן הוא דלא גבי משום תקנת לקוחות א"כ תיקשי הכא אמאי לא גבי בנזקין דהכא ליכא תקנה דלקוחות ולא דמי למלוח על פה דהתם מאן דיזיף בצנעא יזיף אבל מזיק לא דייק ואית ליה קלא וקשה למ"ד שיעבודא דאורייתא פרק גט פשוט (ב"ב דף קעה:): **פרט** לבית דין הדיוטות. פ"ה לענין דיני קנסות ואע"ג דמתניתין לא איירי בקנסות למ"ד תנא שור לרגלו ומבעה לשינו מ"מ מרמז לנו התנא במתניי אפי' במילי דלא איירי ברישא דה"נ מפרש בסמוך ע"פ עדים פרט למודה בקנס ואח"כ באו עדים: **אלא** למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים דחייב מאי איכא למימר. למודה בקנס ולא באו עדים כלל לא אצטריך דמתניתין היא במרובה (לקמן דף עד:): דע"פ עצמו פטור דלא שייך תני והדר מפרש דאין מאריך שם יותר מבכאן:

א

-

טו

דף

השוא הכתוב אשה לאיש. היינו דוקא היכא דהפרשה נאמרה בלשון זכר כי ההיא דריש תמורה (דף ב:): דפריך אמאי איצטריך רבוי לענין תמורה לפי שהפרשה נאמרה בלשון זכר והא השוא הכתוב אשה לאיש אבל היכא דכתיב איש בהדיא ודאי התם צריך רבוי כההיא דפרק ארבע מיתות (סנהדרין סו.) איש כי יקלל אין לי אלא איש אשה מניין וא"ת לקמן בשור שנגח ארבעה וחמשה (דף מד: ושם ד"ה שור האשה) דאמר שור שור

שבעה להביא שור האשה גבי שור שהמית אמאי איצטריך רבוי הא התם לא כתיב איש ואע"ג דכתיב גם בעליו יומת אינו אלא לשון זכר בעלמא ואומר ר"ת [דמקשינן] התם נגיחה למיתה ונגיחה לנזקין והוה ילפינן מנזקין דכתיב בהו (שמות כא) איש כי יגוף שור איש למעוטי אשה אי לאו רבוי דקרא: **אשר** תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש. תימה הא לפניהם לא איירי אלא בכשרים לדון דכן דרשינן בפרק בתרא דגיטין (דף פח: ושם) לפניהם ולא לפני הדיוטות ואשה פסולה לדון דתנן בפרק בא סימן (נדה דף מט: ושם) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדאמרינן בהחובל (לקמן דף פח.) ובפרק שבועת העדות (שבועות דף ל.) וי"ל דההיא דפרק בא סימן (נדה ד' מט:) באיש איירי כלומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדכתיב (שופטים ד) והיא שפטה את ישראל בדבורה אין להביא ראייה דאשה כשירה לדון דשמא היו מקבלין אותה עליהם משום שכינה וא"ת בגיטין (ד' פח:) דרשינן לפניהם למעוטי הדיוטות והכא דרשינן לרבות אשה וי"ל דהתם ממעט משום דלפניהם קאי אאלהים דכתיב בפרשה וא"ת בלא לפניהם תיפוק ליה דבעינן מומחים מאלהים ויש לומר דלפניהם איצטריך לכל דבר עישוי וכפייה אף על פי שאינו דין דבעי מומחין וכן מוכח בפ"ק דסנהדרין (דף ז:): דדריש מאשר תשים אלו כלי הדיינין: **והמית** איש או אשה. תימה דקרא קמא כי יגח שור את איש או את אשה הי"ל הכא לאתווי דמקרא דוהמית איש דרשינן בשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מב:) מה איש נזקיו ליורשיו כו' והכי איתא התם והמית איש או אשה אמר ר' עקיבא וכי מה בא זה ללמדנו לחייב על אשה כאיש הרי הוא אומר כי יגח שור וכו' אלא להקיש אשה לאיש מה איש נזקיו ליורשיו כו': **לכל** מיתות. כלומר שחייבין עליהם מיתה או כופר כמו על האיש דבהכי איירי קרא דוהמית איש או אשה ובסמוך נמי קאמר משום איבוד נשמה חס רחמנא עלה ולא איירי באשה שהמיתה שתתחייב כמו איש: **משום** כפרה חס רחמנא עלה. וא"ת אם לא הוקשו לענין עונשין כלל כ"ש דהוה חס עלה טפי שלא היה בה עונש ולא היתה צריכה כפרה כלל וי"ל דאצטריך קרא לעונשים הכתובים בהדיא בנשים כגון עריות שיש להן כפרה: **לא** נצרכא אלא לפחת נבילה. אע"ג דשקיל דלאו דידיה מ"מ כיון דזכייה ליה רחמנא חצי נזק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי אי"ל למזיק קרנא דתורך קבירא ביה כדפי' לעיל [י: ד"ה לא נצרכא]: **אי** משום חצי כופר לאו שיורא הוא. פי' דליקשי למ"ד פלגא נזקא ממונא מאי שייר דהאי שייר דלא שייר אלא חצי כופר דהא מני ר' יוסי הגלילי היא ולא שייר כלום דכה"ג איכא פרק שלשה מינין (נזיר דף לח:) ובפרק החליל

(סוכה דף נד): **הא** מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר. והא דמועד משלם כופר שלם ותם חצי כופר לאו שיורא הוא דהא תנא תם משלם חצי נזק ומועד משלם נ"ש וכופר בכלל וא"ת אכתי ליתני דמועד משלם כופר אף כשהשור בסקילה ותם כשהוא בסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאהו לבית דין וישלם

ב

-

טו

דף

לך וי"ל שהוא בכלל שהתם משלם חצי נזק מגופו וא"ת א"כ מהאי טעמא אמאי לא מוקי אפילו כר"ע דפוטר בתם מחצי כופר דכשהשור בסקילה לא איצטריך למיתני שפטור מחצי כופר דהתנן שהתם משלם מגופו וכיון דמשלם מגופו הביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון ע"פ עד אחד וע"פ בעלים בין תם בין מועד שניהם פטורין מכופר מדרבה דאמר פרק שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מג.) שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמים כופר וי"ל דאין הי"נ דלר"ע נמי כופר לא הוי שיור והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא היא משום דדריש בשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן מב.) נקי מדמי עבד ואי ר"ע ליתני שהתם פטור מדמי עבד ומאי שייר דהאי שייר למ"ד פלגא נזקא ממונא דאי משום חצי כופר לאו שיורא הוא דהתנן שהתם משלם ח"נ מגופו וא"ת ומנא ליה דאית ליה לרבי יוסי הגלילי תם משלם חצי כופר אי משום דדריש לקמן נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר דלמא לעולם ס"ל דפטור דכשהשור בסקילה הביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה פטור מדרבה וי"ל דהא דקאמר דתם משלם חצי כופר לאו משום דשמעינן ליה הכי אלא כלומר דמצי סבר דמשלם חצי כופר ולא יסבור דרבה כר' טרפון דאית ליה נמי לקמן שלהי כיצד הרגל (דף כו.) דתם משלם כופר ואי נמי ס"ל רבי יוסי הגלילי דתם לא משלם חצי כופר משום דרבה לאו שיורא היא כדפרישית וה"ה דהוה מצי למימר הא מני ר"ש בן זומא היא דדריש התם נקי מדמי עורו ולדידיה נמי כופר לאו שיורא הוא: **לפלוג** וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם כו'. תימה היכי הוה מצי למימר הכי אבל בתם אין משלם ע"פ עצמו דמשמע דע"פ עדים משלם כשהמית שורו את פלוני. דלמא לא סבר כרבי יוסי הגלילי דאמר

תם משלם חצי כופר : **והשתא** דאמרת פלגא נזקא קנסא. נראה דדוקא למי"ד פלגא דנזקא קנסא אבל למי"ד פלגא דנזקא ממונא לא מיחייב כלל דמהי תיתי דמקרון לא אתיא דקרון אורחיה הוא דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי והאי משונה הוא דלאו אורחיה דכלבא למיכל אימרי רברבי אבל למי"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרון דתרווייהו משונים הם אע"ג דקרון כוונתו להזיק : **ואי** תפס לא מפקינן מיניה. אור"ת דוקא אי תפס [המזיק עצמו כגון] כלב או השונרא קאמר דלא מפקינן דבמזיק הקילו חכמים שיוכל להחזיק בו אם לקחו בשעת ההיזק אבל מידי אחרינא לא דאי בכל דבר שיתפוס לא מפקינן יבא לידי תקלה דהיום או למחר יגזול כל אשר לו ולא נוציא ממנו דאין אנו דנין דיני קנסות וזה יפסיד יותר ממה שהזיק והא דאמר בכיצד הרגל (לקמן דף יט :) ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא וחייביה רב יהודה אנהמא נזק שלם ואסלא חצי נזק מיירי בתפס או היה דוחקו ע"י שמתא דקבעיה זימנא לא"י :

א

-

טז

דף

כולה רבי טרפון היא. הכא נמי גרסינן במיוחדת לאחד מהן לפירות ולא לזה ולזה לשוורים תימה דמשמע הא לשניהם לפירות פטור וא"כ תיפשוט מהכא דפליגי בקושיא דר' זירא ובפירוקא דאביי ולעיל (דף יד.) הש"ס מסופק ולהספרים דגרסי לזה ולזה לשוורים קשיא איפכא דתיפשוט דלא פליגי במיוחדת לשניהם לפירות דחשיב ליה חצר הניזק אע"פ שיש רשות למזיק להניח שם שורו כ"ש. היכא דאין מיוחדת לשוורים כלל חשיב חצר הניזק ואע"פ שמיוחדת לשניהם לפירות : **ראוי** לה אין שאין ראוי לה לא. אין להקשות דלמא הא דקאמר מועדת היינו לשלם מן העלייה ושאין ראוי לה אע"פ שמשלם נ"ש כר' טרפון אינו מועד לשלם מן העלייה כדאמרינן בפ"ב (דף יח :) ולשון מועד שייך על זה כדאמרינן הידוס אינו מועד ויש אומרים מועד ובהא קמיפלגי דמר סבר מגופו ומר סבר מן העלייה דע"כ שאין ראוי לה לא משלם כי אם חצי נזק דלקמן בפ"ב (דף יט :) בהדיא קתני גבי השן מועדת אכלה כסות או כלים משלמת חצי נזק : **והנחש** הרי אלו מועדים. לאו בכל עניני היזק חשיבי מועדים אלא כל אחד במידי דאורחיה כגון שבא זאב וטרף ארי ודרס או

טרף להניח אבל במידי דלאו אורחיה כגון ארי שטרף ואכל וכן שאר הזיקות דלאו אורחייהו לא הוו מועדים אלא משלמי חיינ ובמידי דאורחייהו דמשלם ניש היינו דוקא בחצר הניזק אבל ברה"ר פטור דהוי שן ברה"ר כדאמר שמואל בגמ' ארי ברה"ר דרס ואכל פטור ואפי' נחש שאין נהנה מנשיכתו כדאמרינן בפ"ק דתענית (דף ח.). שנתקבצו כל החיות אצל הנחש ואומרות לו מה הנאה יש לך מ"מ כיון דאורחיה בהכי הוי כמו רגל ופטור ברה"ר ולא הוי כמו קרן בתר דאייעד אע"פ דמתכוין להזיק מדחשיב ליה גבי אחריני :

ב

-

טז

דף

רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים. תימה דבריש פ"ק דסנהדרין (דף ב. ושם) תנן הארי והזאב והדוב כו' ר"א אומר כל הקודם להורגו זכה ומפרש ר' יוחנן בגמ' (שם טו:) אע"פ שלא המיתו דאין להם תרבות ואין להם בעלים ואורי"י דהכא גרסינן ר' אלעזר שהוא אחר ר' מאיר והתם גרסינן ר' אליעזר שהוא קודם ר' עקיבא דקתני בתריה ר' עקיבא אומר מיהו אכתי קשה דהתנן והנחש מועד לעולם אליבא דכ"ע והתם מפרש ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא קסבר יש להם תרבות ויש להם בעלים אפי' אנחש ואומר ר"ת דהתם בקשורים בשלשלאות כגון ארי בגוהרקי שלו דבענין זה יש להם תרבות [ואין להם להרגם אא"כ המיתו ותרבות דהכא היינו שגידלם בביתו] ועוד יש לחלק דוקא לענין זה יש להם תרבות שאין להם להרגם כל הקודם אא"כ המיתו אבל לענין אם הזיקו לשלם נזק שלם או לא בהא לא איירי מידי אם חשיב תרבות שלהם תרבות: **והוא** דלא כרע במודים. לפי שמצוה לכרוע וכי זקיף זקיף כחויא כדאשכחן ברב ששת במסכת ברכות (דף יב: ושם) מדה כנגד מדה ונעשה נחש זהו עונשו שגנאי הוא לו במה שנעשה נחש: **גליון**. ויש מפרשים משום דאמרינן במדרש. שיש עצם בשדרו של אדם שממנו נוצר לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו והשתא כשאותו עצם נעשה נחש אינו חי לעתיד לבא ואין סברא לומר שיהא עונש גדול כל כך. בשביל עון זה דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא: **דרס** ואכל. פירוש שאוכל מחיים כדאמרינן בפרק אלו עוברין (פסחים דף מט: ושם) מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד

שימות אף עם הארץ כו': **והתניא** וכן חיה. תימה ולוקמה בזאב דאורחיה לטרופ וי"ל דחיה סתם קתני בין בארי בין בזאב ולא הוה מצי לשנויי דכרבי טרפון אתיא דאמר (לעיל יד.) משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם מדקתני לה גבי תולדה דשן כדמסיק: **כי** תניא מתניתא בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר. לא נקט ר'. אלעזר לאפוקי רבנן אלא לרבותא נקטיה וה"ק דלא תימא משום דאורחיה לטרופ משלמת נ"ש דאפילו בארי תרבות אליבא דר' אלעזר דודאי לאו אורחיה הוא איכא לאוקמי דהיינו בדאייעד כדמפרש ואזיל ומאותו הטעם שיתחייב לר' אלעזר יתחייב לרבנן ועוד י"ל דדוקא מוקי לה כרבי אלעזר משום דחיה סתם קתני בין בארי בין בזאב ולר' אלעזר כיון דהוה בני תרבות לאו אורחיהו לטרופ ומיירי תרוייהו בדאייעד אבל לרבנן דלאו בני תרבות נינהו ואורחיה דזאב לטרופ כי לא אייעד נמי משלם נ"ש וזהו דוחק להעמיד הברייתא לצדדים זאב בלא אייעד וארי באייעד וא"ת ולמאי דסי"ד השתא דהוי תולדה דקרן אמאי נקט בברייתא שנכנסו בחצר הניזק וי"ל משום זאב נקט דכיון דאייעד חוזר לקדמותו והוי שן דפטור ברה"ר: **שחשדוהו** בזונה. דירמיה כהן הוה וזונה אסורה לכהן: **אפילו** בשעה שעושין צדקה. ולי"ג ישראל דאאנשי ענתות קאי: **לפניך** זו צדקה. שנאמר והלך לפניך צדקך (ישעיה נח): **שהושיבו** ישיבה על קברו. לפי שהרבה תורה בישראל כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף צד: ע"ש) שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו איש ואשה תינוק ותינוקת שלא היו בקיאים בטומאה וטהרה ולא על קברו ממש אלא ברחוק ארבע אמות דליכא לועג לרש:

א

-

יז

דף

שלשים וששה אלף. לו בגימטריא הכי הוי: **והלא** לפני אחאב עשו כן. שעשו לו הספד גדול כדאמרינן במגילה (דף ג. ושם) כמספד הדרימון בן טברימון כדמתרגמינן כמספד אחאב בן עמרי דקטיל יתיה הדרימון בן טברימון ובמלחמה היה שהיו שם עם רב וכולן ספדו עליו ואע"ג דכתיב (מלכים א כב) ויעבור הרינה במחנה ואמרינן (סנהדרין דף לט:) באבוד רשעים רינה באבוד אחאב בן עמרי רינה היינו לצדיקים שבדור אבל עבדיו ואוהביו היו מספידין אותו: **אלא** שהניחו ס"ת על מטתו. ואע"ג

דב' בתרא דמ"ק (כה.) גבי רב הונא משמע דאסור לעשות כן משום דאסור לישב ע"ג מטה שס"ת מונחת עליה ובהקומץ רבה (מנחות דף לב:) איכא פלוגתא דאמוראי ליכא למיפרך מדר' נחמיה דהכא דשאני חזקיה דהוה גדול בתורה ובמעשים טובים ביותר: **והאמר** מר גדול למוד תורה שמביא לידי מעשה. פי' בקונטרס אלמא מעשה עדיף וקשה לר"ת דאדרבה מהכא דייק ספ"ק דקדושין (דף מ: ושם) למוד גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין בעליית בית נתזה בלוד ונשאלה שאילה זו בפניהם למוד גדול או מעשה גדול ונמנו כולם ואמרו למוד גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת דה"פ והאמר מר שלמוד מביא לידי מעשה וכיון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד היאך קיים שהלמוד מביא לידי מעשה ולא מסיק אדעתיה השתא לחלק בין למד ללימד ומשני הא לאגמורי [דלימוד] ודאי לא אמרינן דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה כשמלמדם ובשאלתות דרב אחאי גאון ל"ג קיים אמרינן לימד לא אמרינן אלא גרס ומנח תפילין והדר אמר לן ותו לא ופריך גמרא והיאך הוה מנח תפילין תחלה קודם שהיה אומר להם השמעתתא והלא למוד גדול ממעשה ומשני הא למגמר הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי לאחרים לא עדיף ולפיכך היה מניח תפילין תחלה:

פרק שני - כיצד הרגל

מתני' כיצד הרגל מועדת. אמתניתין דפ"ק (דף טו:) קאי ותימה אי אדפתח ליתני כיצד השן ברישא ואי אדסליק הא תנינא ושור המזיק ברשות הניזק והאדם בסוף ואומר ר"י ודאי אדפתח ביה קאי ושן ורגל כחד חשיבי משום דשוין בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל בתר שן נקט הכא רגל ברישא דסליק מיניה: **הבהמה** מועדת. אית דגרס והבהמה בוי"ו וה"פ כיצד העדאה דרגל לשבר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדאתה וכן בסיפא גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנאה בפרק קמא ונראה לר"י דל"ג בוי"ו וה"פ כיצד הרגל מועדת לשבר דרך הלוכה שאמר בפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו בהמה דהרגל מועדת והבהמה מועדת הכל אחד: **היתה** מבעטת. אגב דשוה לצרורות נקט לה הכא: **דרסה** על הכלי.

אורי"י דאיצטריך לאשמועינן דסד"א דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ בחוזק שניתז השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה :

ב

-

יז

דף

סד"א ושלח את בעירה כתיב. אע"ג דכבר אשמועינן ברישא דאפי' תרנגולין מועדין מ"מ ניחא ליה לאשמועינן גבי שן וקשה קצת אמאי לא תנא נמי תולדה בשן כמו ברגל: **קמ"ל** דחיה בכלל בהמה. לא מההיא דרשה דבהמה המקשה (חולין דף עא.) קאמר הכא דחיה בכלל בהמה דהא הכא אפילו עוף נמי הוי בכלל בהמה כדקתני התרנגולת מועדת אלא ילפינן בהמה משבת כדאמרינן בס"פ הפרה (לקמן דף נד:) דבעירה ובהמה הכל אחד דמתרגמינן בהמה בעירה: **וחמור** במשאו. אע"ג דכבר שנה בשליף שעליה אצטריך לאשמועינן לפי שאין משאוי. של חמור מהודק ומחובר בו כבשאר בהמה וס"ד דלא הוי כגופו: **נובר** באשפה. יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ) מתרגמינן ינובריניה ואע"ג דתנא צרורות דרגל אשמועינן צרורות דשן דלהנאתו קעביד: **כל** שבזב טהור. אין זה הכלל דוקא דהא קנה בקומטו של זב והסיט בו הטהור טהור ולענין נזקין אין חילוק וכל עיקר האי כללא לא בא אלא למעט זורק: **בתר** מעיקרא אזלינן כו'. ומדתנן דרסה על הכלי ושברתו דמשמע הא נתגלגל למקום אחר ונשבר שם חייב ח"ינ ליכא למידק דאדרבה מדמפליג בין ראשון לשני ולא מפליג בראשון גופיה איכא למידק איפכא: **זרק** כלי מראש הגג כו'. נראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפשיטא דחייב ולא שייך כאן מנא תבירא תבר דאי אזלינן נמי הכא בתר מעיקרא לא משכחת בצרורות ח"ינ וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו:

א

-

יח

דף

והא חבל משונה הוא. בשלמא אי אדלי קאי איכא לאוקמא בחבל גרוע וישן ובלוי דאורחיה הוא ליפסק בחטיטה מועטת שמחטטין למצוץ המים שבחבל אבל השתא דקאי אחבל ע"כ איירי בחבל חזק דשייכא ביה תשלום אי נמי אי אדלי קאי מצינו לפרש דנפסק היינו שהותר הקשר שהיה ביה הדלי קשור בחבל: **תפשוט** דלאו ככחו דמי. הוה מצי למימר דזיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה אלא דבלאו הכי משני שפיר: **ועל** הגדיש משלם ח"נ. לקמן (דף כב.) מפרש למ"ד אשו משום חציו על כל הגדיש משלם חצי נזק דחציו דכלב הן והוי צרורות לבד ממקום גחלת ולמ"ד אשו משום ממונו על כל הגדיש פטור ועל מקום גחלת חצי נזק בדאדייה אדויי: **נזק** שלם מגופו מי אשכחן. פירוש בכי אורחיה: **במועד** מתחילתו מי שמעת ליה אלא כגון דשני ואייעד. זו גירסת הקונט' ומפרש כיון דאייעד הדר ה"ל כי אורחיה וכי היכי דבצרורות כי אורחייהו שמועדים מתחילתן ח"נ ותו לא הא נמי דשני ואייעד לא חמור ממועד מתחילתו ואין העדאה לצרורות ששינה בהן ומדקתני דמשלם מגופו אלמא דצרורות כי אורחיה נמי מגופו ותפשוט דרבא וקשה דהיכי פשיט הא דרבא דלמא צרורות כי אורחיה מעלייה אבל היכא דשני אע"ג דאייעד משלם מגופו דצד תמות במקומה עומדת ואין לומר דאין הכי נמי דלא אתי למפשט בעיא דרבא אלא בא לומר שיש ליישב הברייתא בע"א דאין זה סוגית הש"ס ונראה כגירסא דגרס אלא כגון דאייעד ולעולם מצי למפשט בעיין ולא תקשה מידי דרבי אלעזר דלא פליגי בפלוגתא דסומכוס ורבנן ולא בדשני כדקאמרינן ובפלוגתא דרבי טרפון ורבנן אלא תרוייהו כרבנן דסומכוס והכא בצרורות כי אורחייהו ובדאייעד והשתא פשיט בעיא דרבא דיש העדאה לצרורות דאיירי בצרורות כי אורחייהו וכן משמע מדקאמר או דלמא תולדה דרגל היא משמע דאיירי בלא שינוי וכן מדמייתי עלה הידוס אינו מועד דאכי אורחיה מייתי לה לעיל ותימה דלקמן (דף יט.) מוכח דמיירי על ידי שינוי גבי הא דבעי רב אשי יש שינוי בצרורות וקאמר ותפשוט מדבעי רבא יש העדאה מכלל דאין שינוי פירוש דאי יש שינוי היכי אתי מרביע נזק לנזק שלם וכן לקמן פריך והא משונה הוא משמע דאי הוה מוקמא פלוגתייהו בהעדאה ניחא משמע דבעיא דרבא על ידי שינוי איירי ונראה דבתרוייהו מבעיא ליה אם יש העדאה או לאו דאי יש העדאה בצרורות כי אורחייהו גם על ידי שינוי יש העדאה דעיקר העדאה בקרן כתיבה ואי אין העדאה בכי אורחייהו גם ע"י שינוי אין העדאה דע"י העדאה לא הוי טפי מכי אורחיה ומה שפ"ה דבעי דיש העדאה לא שייך לאוקמא בכי אורחיה דכיון דהוי אורחיה מה לי פעם

ראשונה מה לי פעם רביעית לאו פירכא הוא כיון דדמייה רחמנא לקרן
בחצי נזק שייכא ביה העדאה :

דף יח - ב

אלא הא דבעי רבא יש העדאה כו'. ואע"ג דרבא לא הוה ידע הברייתא מדבעי מגופו משלם מ"מ דייק גמרא דנפשוט מינה תרוייהו ודחי לא נפשוט מינה לא הא ולא הא : **בין** לרבנן בין לרבי אלעזר כסומכוס ס"ל. והיינו דיחוי דלמעלה ותסברא [אלא שלא האריך למעלה כל כד] וא"ת ולמה דחק לומר כסומכוס ס"ל וי"ל משום דאי כרבנן א"כ תפשוט דאין שינוי לצרורות לרביע נזק ועוד דאי בצרורו כי אורחייהו יסבור רבי אלעזר ח"נ כרבנן בצרורות ע"י שינוי לא יתחייב נזק שלם אע"ג דסבר כרבי טרפון דליכא ק"ו דכיון דבצרורות שן ורגל בחצר הניזק אין משלם אלא ח"נ גם צרורות דקרן לא ישלם כ"א ח"נ ולא רצה להעמיד כרבנן ובמקום גחלת וכגון דאנחה אנוחי על הגדיש בשינוי דניחא ליה למימר דמשלם ח"נ על כל הגדיש כרבי יוחנן : **היכא** דלא מפריד ק"ו אית ליה דיו. וא"ת ונימא איפכא ק"ו לשלם מן העלייה ודיו לח"נ וי"ל דהכי שפיר טפי דכי אמר דיו לענין מגופו לא משנינן מח"נ כלל מכמו שהיה אלא שאנו מוסיפין עליו עוד ח"נ אחר אבל אי אמרת דיו לח"נ עקרת ליה לגמרי מח"נ קמא דמפקא ליה מתשלומי גופו ומוקמינן אתשלומי עלייה ובכל צד שאנו יכולין לעקור קל וחומר ולקיים דיו יש לנו לקיים :

דף יט - א

ובהא קמיפלגי. תימה מנליה דפליגי דלמא רמי בר יחזקאל בדאייעד ואמרי בי רב בדלא אייעד וי"ל דא"כ מאי קמ"ל אמרי בי רב ואין לתמוה היכי פליג אברייתא דסתם אמרי בי רב משמיה דרב ורב תנא ופליג א"נ משום דלא מיתני בי ר' חייא ור' אושעיא לא מותבינן מיניה תיובתא. :

וכי תימא ראשון להתזה. ואע"ג דלא שייך לפרש הכי ברייתא דלקמן דתני עלה בד"א ברשות הניזק אבל ברה"ר על הראשון פטור ועל האחרון חייב ואי ראשון להתזה כך יכול להיות ראשון להתזה או ברשות הניזק או ברה"ר כמו שני להתזה מכל מקום מתניתין מצי שפיר מיפרשא הכי: **רב** אשי כרבנן מוקי לה ובעי לה הכי. הוה מצי למימר דאת"ל קאמר את"ל לאו ככחו דמי מתניתין רבנן היא או סומכוס היא אלא עדיפא ליה למיבעי ביש שנוי ואין שנוי ונראה דבעיא דלעיל לא היתה אלא אי מתניתין איירי בצרורות כי אורחיה או ע"י שנוי ותו לא והש"ס הוסיף מדעתו רבנן היא או סומכוס היא ורב אשי מפרש דאיבעיא להו אי יש שנוי לרביע או אין שנוי וכה"ג איכא פ' המקבל (ב"מ דף קיב. ושם ד"ה אומן) גבי בעיא דרב ששת דקבלן עובר בבל תלין או אין עובר שהוסיף הש"ס לומר אומן קונה בשבח כלי כו' ורב ששת שאלו סתם ובהגוזל קמא (לקמן דף צט. ושם ד"ה בשליחא) מוכח דמיירי בשליחא דאגרתא.: **במקום** שאי אפשר לה אלא א"כ וכו'. אין לפרש דאיירי ברה"ר ומיבעיא ליה דאם אורחיה פטור מידי דהוה ארגל מדלא קאמר היתה מהלכת ברשות הרבים כמו בבעיא דבסמוך ופ"ה עיקר:

ב

-

יט

דף

אבל קשרו אדם חייב. פי' בתר דנייח ומשום בור ולא דוקא קשרו אלא כל היכא דלא אצנעיה כקשרו דמי כדקאמר אי דלא אצנעיה פושע הוא: **אלא** מתני' בדאדייה אדויי. ואיירי בדליל הפקר או דחבריה ואצנעיה: **וכי** אתמר דרב הונא בעלמא אתמר. דלא מתוקמא אמתני' דקשרו אדם חייב משמע הכל ובדאדייה אדויי נמי חייב בעל תרנגול ובקונטרס פי' דלא מתוקמא אמתניתין משום שהקושר היה פטור כיון דאדייה אדויי שלא נתקל אדם בבורו וקשה לפי מ"מ ליחייב משום אשו דהוי כאבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו בהדי דאזלי דהאי תרנגול הוי כרוח מצויה מדפריך אי דלא אצנעיה פושע הוא: **נקשר** מאליו פטור. דאיש בור ולא שור בור: **קשרו** אדם חייב. לאו דוקא קשרו דה"ה אם היה במקום המוצנע והניחו במקום התורפה שפשע בו ואפי' לא הגביהו ולא קנאו ודלא כמו שפירש הקונטרס דקניי בהגבהה כשקשרו ויש לו להאי דליל בעלים דכל תקלה שהניחה ברה"ר מיחייב ביה משום

בור אע"ג . שלא זכה בה דעד כאן לא פליגי רב ושמואל (לקמן ד' כח :)
אלא בדלא אפקריי אבל בדאפקריי בין לרב בין לשמואל היינו בור : וחזיר
שאכל חתיכה של בשר . אכילה ע"י הדחק היא כדמסיק והא דתנן גבי
מדורות הנכרים ומייתי לה בפרק קמא דפסחים (דף ט.) כל מקום שחזיר
וחולדה יכולין להלך אין צריכין בדיקה אומר ר"ת דשאני נפלים דרכיכי :

א

-

כ

דף

מתגלגל מהו . פ"ה דמספקא ליה אי בתר אכילה אזלינן ואי בתר לקיחה
וקשה דלקמן (דף כא :) גבי כלב שנטל חררה והלך לגדיש פשיטא לן דאי
אכליה בגדיש דעלמא דפטור ועוד דלשון מתגלגל לא משמע הכי ונראה
לר"י כגון דקיימי פירות ברשות הניזק ומגלגלי ואתו לרשות הרבים דאי
לאו שהבהמה מעכבתן בפיה ואכלתן שם היה סופן להניח ברשות הרבים
וקמבעיא ליה אי חשיבי כמונחים ברשות הרבים או לאו וקאמר ת"ש
משוי מקצתו בפנים כו' מאי לאו במתגלגל דאורחיה דמילתא כך היא
במקצתו מבפנים ומקצתו מבחוץ וקתני אכלה בפנים חייבת אע"פ שסופו
להתגלגל בחוץ אם לא שאכלתן ואכלה בחוץ פטורה תנא אגב רישא
דמילתא דפשיטא היא אימא על מה שבפנים חייבת פירוש על מה שראוי
להיות בפנים שאין סופו להתגלגל בחוץ חייבת ואיבעית אימא בפתילה
דאספסתא שעליו ארוכים וסד"א ניזול בתר רוב עלה שבפנים או בחוץ :
ואזדא ריש לקיש לטעמיה . תרוייהו צריכי הך דהכא צריכא דלא נימא
כסות עבדי אינשי דמנחי גלימא ומתפחי וההיא דב' פרות אשמועינן
דוקא בעטה רבוצה במהלכת חייבת הא הוזקה פטורה כדדייק לקמן פרק
המניח (דף לב.) דאבעי לה לסגויי באידך גיסא : זה אין נהנה וזה אין חסר
הוא . אפילו בחצר דקיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר הו"מ למימר
דפטור כיון שלא נהנה אע"פ שגרם הפסד לחבירו דאפילו גירשו חבירו
מביתו ונעל דלת בפניו אין זה אלא גרמא בעלמא : זה נהנה וזה חסר הוא .
דכל זמן שרואין את זה עומד בביתו אין מבקשין ממנו להשכיר :

הא איתהנית. אפילו למ"ד בפ"ק דב"ב (דף יב:) כופין אותו על מדת סדום ויהבינן ליה אחד מצרא שאני הכא שהיה יכול למונעו מתחילה מלדור בביתו ולמ"ד התם מעלינן ליה כנכסי דבר מוריון משום דדמי למונע חבירו מתחילה לדור בביתו אבל הכא כבר דר. ואם תאמר ההוא דתחב לו חבירו בבית הבליעה דריש אלו נערות (כתובות דף ל:) אמאי חייב האוכל זה נהנה וזה לא חסר הוא שאם היה מחזיר היתה נמאסת ואין שוה כלום וי"ל דלא דמי הואיל ונהנה מחמת החסרון שהיה מתחילה מידי דהוי אהא דתנן מתוך הרחבה משלם מה שנהנית דאלעיסה לא מחייב דהוי שן ברה"י אלא אהנאת מעיו מחייב אע"פ שאם מחזירו אין שוה כלום: **אפקורי** מפקר להו. לא לגמרי דא"כ אפילו מה שנהנית לא משלם אלא מתייאש מהם שסבור שיתקלקלו מחמת שרבים דורסים עליהם עד שלא יבואו לדמי מה שנהנית: **את** גרמת לי הקיפא יתירא. מתוך פירוש הקונטרס משמע דמיירי בגדר שבין שדהו לשדה ניקף וקשה דהיכי חשיב ליה זה נהנה וזה אין חסר הואיל שכל אותו הגדר לא נעשה אלא להפסיק בין שדותיו לשדה ניקף ועוד דהוה ליה למימר את גרמת לי כל זה ההיקף דהקיפא יתירתא משמע שגרם ליה להרבות אלא נראה שמבחוץ סביב לד. רוחות הקיף והקיפא יתירא משום שמחמת שדה האמצעי ההיקף גדול יותר מדאי: **אם** עמד ניקף. בסדר המשנה ל"ג בהדיא ניקף אלא ללישנא דמפרש התם דקאי אניקף דייק הכא: **טעמא** דניקף הא מקיף פטור. ואפילו רבנן לא פליגי אלא משום דא"ל את גרמת לי הקיפא יתירא וא"ת ואי זה נהנה וזה לא חסר פטור אפילו עמד ניקף נמי וי"ל שאני עמד ניקף דגלי אדעתיה דניחא ליה בהוצאה ולא דמי לדר בחצר חבירו דלא גלי אדעתיה אלא בחנם: **ת"ש** ר"י אומר. ואפילו רבנן לא פליגי אלא משום דביתא לעלייה משתעבד: **נתנה** לחבירו כו'. בפ"ק דחגיגה (דף י:) פריך מכדי מגזל גזליה מה לי הוא מה לי חבירו ומשני באבני בנין המסורות לגזבר עסקינן וא"ת מ"מ למעול דהוי מתכוין לקנות ואפילו למ"ד (ב"מ דף מא.) שליחות יד צריכה חסרון ה"מ כשאין מתכוין לקנות הכל וי"ל דאין אדם מועל אלא במתכוין להוציאו מרשות מי שהוא והכא הוא סבור שלו הוא: **והוא** שהניחה ע"פ ארובה. פ"ה דלא קבעה בבנין דלא הוי שינוי הלכך לא מעל עד שידור תחתיה ותימה כי קבעה נמי לא קני דשינוי החוזר לברייתו הוא כדאמר בהגוזל קמא (לקמן צו:) האי דגזל נסכא מחבריה עבדיה זוזי לא קני בשינוי מ"ט דהדר עביד

להו נסכא : אשגוחי לא אשגח ביה. ושמואל עצמו הדר ביה כדאמרינן
בפרק השואל (בי"מ דף צט):

א

-

כא

דף

כהדיוט מדעת דמי. פ"ה דדעת שכינה איכא וקשה דשלא מדעתו לאו דוקא אלא אורחיה דמילתא נקט וה"ה מדעתו אלא נראה כהדיוט מדעת דמי כלומר דדעת שכינה איכא שלא יהנה אדם בלא מעילה: **ויהבי** להו ליתמי דבר מועט. ומחמת כן חייב לשלם מה שנהנה אע"פ שלא חיסר כל כך וכן מוכח כולה שמעתין כדאמרינן לעיל משום שחרוריתא דאשייתא: **ובמחזרת**. פי' בקונטרס דדוקא במחזרת אבל אכלה בלא חיזור כגון שצידי הרחבה בולטין ואכלה מאותה בליטה משלמת מה שנהנית בפ"ה. אחר של רש"י פירש דמחזרת חייבת משום קרן דמשונה הוא וקשה לפירושו דלעיל אמרינן כיון דאורחיה למיכל ליפתא אורחיה נמי לסרוכי ולמיסק הכא נמי אורחיה לחזור ואפילו לעלות בצידי רחבה ועוד דמשלמת מה שהזיקה משמע נ"ש ועוד דמשמע בסמוך דחיובא דמקצה מקום לרה"ר כחיוב מחזרת ונראה לר"י דצידי רחבה חשיבי חצר הניזק שכל אחד יש לו רשות להניח פירותיו כנגד פתח ביתו בצידי רחבה ולרב אפילו במקום שיכול לאכול בחיזור חשיב חצר הניזק וחייבת נזק שלם מטעם שן ולשמואל מקום שיכולה לאכול בחזרה חשיב לה כרשות הרבים: **מפתח** החנות. הן תריסי החנויות שמניחין לפני החנויות כשפותחין אותן ונותנין שם פירות: **מה** שנהנית. לא רצה להעמיד כגון שפתח החנות בולט לתוך הרחבה ויכולה לאכול בלא חיזור דמודה רב דפטור לפי שאין דרך החנות להיות בולט כל כך: **דקיימא** בקרן זוית. כגון מבוי עקום וכשמגעת לעקמומיתה קודם שתפנה לצד אחר אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חיזור ובתוך החנות משלמת מה שהזיקה אע"פ שאוכלתן בלא חיזור דחצר הניזק ממש הוי ובירושלמי משני הך פירכא דמפתח החנות אליבא דרב כגון שהיה חמור טעון גדיים ובשעת עמידתו פשטו צואריהן ואכלו לפ"ה אתי שפיר דלגבי חמור שאוכל בחיזור חשיב קרן ולגבי גדיים דאכלי כי אורחייהו חשיב שן ולפי ר"י צ"ל דכל מה שהגדיים יכולין להגיע ולאכול חשיב רה"ר אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חיזור כי זה דוחק לומר דגבי חמור חשיב חצר הניזק ולגבי

גדיים שעל גביו חשיב רשות הרבים : כי פליגי במקצה מקום כו'. שכנס לתוך שלו והניח מקרקעו לבני רה"ר ולא שהפקיר רשותו דא"כ. הוי רה"ר גמור אלא הניח לשטוח שם פירותיו אבל כ"ז שאין פירות שם יש רשות לבני רה"ר להלך שם ומסקינן פלוגתא דרב דאמר דחשיב שן ברה"ר אפילו אין יכולין לאכול בלא חיזור דלא דמי למחזרת בצידי הרחבה דחייב דצידי הרחבה הם גבוהים ורחבים ומובדלים ממנו וחשובים חצר הניזק אבל מקצה מקום שוה הוא לרשות הרבים ושמואל אמר חייבת משום שהפירות מונחין ברשותו והוי חצר הניזק אף על פי שיש רשות לבהמות לדרוס אצלה : **דרב סבר** בור ברשותו חייב. ולכך פטור דחשיב כמו כורה בור שאם הוחלקה בהמה באותם פירות חייב הלכך כל הקודם זכה כדין תקלה ברשות הרבים כדפירש בקונטרס ובהמה שאכלה פטורה ורב לטעמיה דאמר בפרק המניח (לקמן דף ל:) זכה בין בגופן בין בשבחן ואין לתמוה איך מפטר מפירות

ב

-

כא

דף

פנימיים דלא הוו תקלה דכיון דיש רשות לבני רה"ר ללכת שם כשאין שם פירות א"כ כשיטלו חיצונים נמצא פנימיים סמוכים לרה"ר לפיכך כל המחזיק בכולן זכה והא דתנן מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה מטעם דכל הקודם זכה מיירי שלא נתנו ברה"ר כדי להשביח דלא קנסו גופו כדמשמע בהמניח (לקמן דף ל:) וקשה לר"י על פי זה דהא רב אמתניתין קאי ואמר לא שנו אלא במחזרת וא"כ רב נמי איירי בשלא נתנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קחזי ליה ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י לפרש דרב סבר בור ברשותו חייב דכשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו ונפל בו שור לא מצי א"ל תורא בביראי מאי בעי דאין אדם יכול לצמצם כל כך כשעובר ברה"ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה"ר והא נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה"ר שאין בני רה"ר יכולין לצמצם עצמן ושמואל מחייב דמשום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשות הרבים אין לפטור שיכול בעל הפירות לסמוך וגם בעל הבור יכול לסמוך ודחי דבעלמא פטר רב והכא אמר ליה נהי דכי מתזקה א"ל תורא בביראי מאי בעי מכל מקום לאו כל כמיניה לחיובי לי

במאי דמקרבת לפירות ברשות הרבים ושמואל סבר נהי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הכא לא מצי למימר הכי למפטר בהמה שבכוונה אכלתן: **אי** כרב אי כשמואל. רבי יוסי לא מצי סבר כשמואל דהא מחייב ברה"ר אלא כלומר אי כרב דחשיב חצר הניזק אי כשמואל דחשיב ליה רה"ר אע"ג דלר' יוסי אין נפקותא ולפי' הקונטרס ניחא טפי אי כרב דחשיב ליה קרן אי כשמואל דחשיב ליה שן: **ומר** סבר. פי' ר"א ובער בשדה אחר ולא בשדה המזיק אבל ברה"ר חייב וא"ת דהא לעיל (יח.) אמר דר"א ס"ל כרבי טרפון ועל כרחך מקרן ברה"ר מייתי לה וא"כ שן ורגל פטור ברה"ר וי"ל דלעיל מיירי לפי המסקנא דהכא: **דאילפא** ורבי אושעיא. לאו מענין אחד דרבי אושעיא מיירי בקופצת דהוי קרן ואילפא איירי על גבי חבירתה דחשיב שן: **הא** נפלו פטורין אלמא קסבר כו'. וא"ת היכי דמי אי מקרבי כלים לגבי כותל היכי מיתברי בקפיצה והא אמרינן בסמוך דכי קפצי מאבראי קפצי ואי מרחקי היכי משתברי בנפילה וי"ל כגון שהיו לא מרוחקות ולא מקורבות דמיתברי בין בנפילה בין בקפיצה אי נמי בכלי ארוך דאי נפלי לצד הסמוך לכותל מיתבר ואי קפצי מיתבר לצד המרוחק: **אדם** ותרנגול כו'. וא"ת ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנפקא מינה אם הפקיד ביתו לחבירו לשמור ויש שם חש"ו שיש לו ליזהר שלא ידלגו מלמטה למעלה וישברו כלים [ואומר ר"י] מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הכלב והגדי שדלגו מלמטה למעלה פטורין דהיינו לגמרי דחשיב אונס להכי איצטריך לאשמועינן באדם דחייב דאי פטורין מני"ש וחייבין ח"ינ ואינו אלא משנה בעלמא אמאי אצטריך לאשמועינן באדם דחייב ואתי שפיר הא דמסיק ומאי פטורין ואית דגרסי אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניחא ליה פטורין דס"ד פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפץ כלל אבל כיון דמוקי בדאפיך מיפך דאינו אלא משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאנוס הוא דלמה יחזור מסברא ראשונה:

א

-

כב

דף

והתניא הכלב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטר עד דמייתי ברייתא ופריך אתרוייהו: **דאפיך** מיפך. וא"ת למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו

באונס [חייב] נ"ש דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו באונס דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו בפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק דאי לאו הכי ארי שנכנס לחצר הניזק וטרף ואכל לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן ורגל: **גדיא** בסריכא. שנועץ צפרניו בארץ וקופץ כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וסליק שנסרך בחבית עד שמגיע ללפת: **ועל** הגדיש ח"נ. ואע"ג דלגבי שולח בעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גווזא פעמים שיש גחלת הרבה בחררה דהויא כמו מסר לו גווזא לר"י ושלהבת לר"ל: **אשו** משום חציו. לא שיבעיר בעצמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חציו נינהו: **אשו** משום ממונו. כלומר חיוב ממונו יש בו ולא שיהא האש שלו דאפילו הדליק באש של אחר חייב כדאשכחן בפי' הכונס (לקמן דף נו.). בכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה ומטיא ברוח מצויה וגבי גץ שיצא מתחת הפטיש. אע"ג דמסתמא מפקיר ליה ועוד דאין לך אדם שיתחייב בדליקה שיפקיר הגחלים וידליק גדיש של חבירו ולא כפי"ה דפי' דאיכא בינייהו דאדליק בגחלת שאין שלו: **רבי** יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל. אע"ג דדריש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחריתי דסברא כריש לקיש א"נ קס"ד השתא דמאן דאית ליה משום חציו לית ליה משום ממונו וקבעי היכא דכלו לו חציו אמאי לא מחייב משום ממונו: **ממונו** אית ביה ממשא. אע"ג דבור לית ביה ממשא שחייבה תורה להבלו ולא לחבטו מ"מ ממונו כעין חציו שדרכו לילך ולהזיק אית ביה ממשות א"נ בור נמי חשיב אית ביה ממשא דע"י כריית הבור משתנה ממשות של קרקע ונעשה חלל אבל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף וא"ת ממונו נמי לית ביה ממשא כגון צרורות ברוח שבכנפיהם בריש פירקין דאיכא לסומכוס נ"ש וי"ל דמ"מ גוף הממון שפשע בו אית ביה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא ברוח ולא בשום דבר ואין שום ממון שלא יהא בו ממשא במה שפשע אבל יש חץ שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברוח פיו ויש אש שאין בו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרינן בסוף ביצה (דף לט.). הילכך דמו להדדי שאין בשניהם ממשות בהמזיק שפשע בו רק בגוף האדם: **דאדייה** אדויי. הו"מ לאוקמי באנח אנוחי ע"י שינוי כדאמרינן בריש פירקין: ורבי יוחנן בדאנחה אנוחי לא מצי למימר באדייה: אדויי ועל כל הגדיש ח"נ דאי כח כחו לאו ככחו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: **לאו** ממונו דבעל כלב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי בור אצטריך מיעוט איש בור ולא

שור בור כדאמרינן בשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. ושם) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמרא משום [איזה] דרשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר: **במסכסכת** כל הבירה כולה. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי** במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שגם הוא פושע בסכסוך אבל אי בלא מסכסכת ניחא ליה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיהא נר מבחוץ אבל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הבירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני בעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג.) פריך וליחייב בעל הגחלת ואע"פ שבעל הכלב פשע גם בעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחד והרבה כל כך במשאוי שמסכסכת כל הבירה בעמידה ופריך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של בעל הגמל דיותר מסכסכת בעמידה משאילו היתה הולכת ועוברת בלי עיכוב ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאנוס הוא בעמידה זו:

ב

-

כב

דף

רישא בעל גמל חייב וכו'. אע"ג דמעיקרא נמי הוי טעמא דרישא וסיפא הכי אלא דמעיקרא היה הטעם פשוט יותר למאן דאמר אשו משום חציו דמתחייב בעל הגמל על תחלת הדלקת הפשתן ואע"פ שהאש הולכת מעצמה ע"י רוח מצויה אבל למ"ד משום ממונו דלא מחייב אלא על שמסכסכת הבירה ובזה לא פשע כ"כ שלא ראה הדליקה עד שעמדה סמוך לבירה ואז לא היה יכול לסלקה לפי שעמדה להטיל מימיה ולכך הוצרך לפרש דאפי"ה חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעיניה דהוה ליה לאסוקי אדעתיה כשיכנס פשתנו לתוך החנות ותדליק בנר ותעמוד להטיל מימיה לא יוכל לסלקה משם: **והיה** גדי כפות לו. תימה דליתני ברישא גדי ועבד סמוך ובסיפא גדי ועבד כפות דהוי רבותא טפי ופי' רשב"ם דגדי נמי היה לו לברוח ורישא דקתני גדי כפות ועבד סמוך דוקא בכה"ג חייב ובסיפא גדי סמוך ועבד כפות לו פי' או עבד כפות לו וה"פ גדי סמוך לו ועבד כמו שאמר ברישא שהיה סמוך לו פטור אע"ג דלא קם ליה

בדרבה מינייה משום דהיה לו לברוח ועבד כפות לו וגדי כמו כן כפות כמו שאמר ברישא פטור אע"ג דלא היה לו . לברוח דקים ליה בדרבה מינייה וההוא דסוף פירקין (ד' כז.) עבדו כגופו שורו כממונו איירי בעבד ושור כפות והבעלים עומדים אצלם וכשהניח הגחלת על לב עבדו פטור שמחשב בלבו שהאדון יסירנה ולא יסמוך אתשלומין אבל כשהניח על לב שורו אינו חושש האדון להסירה לפי שישלם לו דמי שורו ור"ת מפרש דאיצטריך גדי כפות דחייב אע"ג דפטרינן טמון באש דדרשינן מה קמה בגלוי אף כל בגלוי וס"ד דכל דבר דלאו אורחיה הכי לאו כעין קמה הוא ופטור וגדי אין דרכו להיות כפות וס"ד למפטריה וקמ"ל השתא ברישא דאפ"ה חייב וסיפא קמ"ל דאע"ג דסמוך הוא דהוי כי אורחיה פטור לכך תניא ההיא מתניתין דהכונס (לקמן דף סא :) בתר פלוגתא דטמון דר' יהודה ורבנן ובתר הך בבא דגדי כפות קתני ומודים חכמים לר' יהודה במדליק הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתיים והפסיק התנא בהאי בבא כדפרישית לאשמועינן דאע"ג דלאו אורחיה בגדי להיות כפות חייב ואפילו למ"ד אשו משום חציו דלא שייך בדידיה למפטר טמון מ"מ אצטריך לאשמועינן דחייב היכא דכלו לו חציו לאחר שריפת העבד ואע"ג דשריפת העבד מחמת חציו ושריפת גדי מחמת ממונו שייך ביה שפיר קם ליה בדרבה מינייה הואיל וע"י מעשה אחד בא הכל ותדע דלמ"ד משום ממונו מוקי כשהצית בגופו של עבד ופטרינן ליה אע"ג דלא הצית בגופו של גדי ולפ"י ר"ת ורשב"ם אתי שפיר הא דנקט גדי ולא נקט גדיש ובקונטרס פי' משום דמסקינן בגדי דחד ועבדא דחד וסתמא העבד לבעל הגדיש שאדם מניח עבדו לשמור גדישו ולפירושו צ"ל הא דפריך מאי למימרא הוה מצי למימר ולטעמיך תיקשה לר' יוחנן אמאי נקט גדי : **קטל** תוריה עבדא ה"נ דלא מיחייב. פ"ה הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדונו וקשה דאם רצה לומר דה"ה לגבי אשו דמשלם שלשים של עבד הא אי אפשר לומר כן דבפ"ק (דף ט:) אמרינן דהשור משלם שלשים של עבד משא"כ באש ואם ר"ל דכי היכי דהתם משלם קנס ה"נ משלם דמי הגדי הא לא גמרינן ממון מקנס ונר' לר"י דהכי פריך ה"נ דלא מחייב בממון שהזיק עם הריגת העבד והא בדבר שממונו עושה לא שייך קם ליה בדרבה מינייה : **בגדי** דחד ועבדא דחד. וכן נמי אמר רבא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור וקשה דבפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) אמר ממון לזה ונפשות לזה חייב ותירץ הר"ר יצחק בר מרדכי דכל רודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד משום דמחייב מיתה לכל אדם דהכל חייבין להורגו להציל הנרדף ור"ת מפרש דבכל

מקום מיתה לזה ותשלומין לזה פטור לבד מעדים זוממין דבעינן שיתקיים כאשר זמם בכל אחד ואע"ג דבעדים זוממין נמי כשהוא מיתה ותשלומין לאחד פטור התם משום דבההוא גברא מתקיים כאשר זמם והביא ראיה דגמרינן (כתובות דף לה.) שאין מיתה ותשלומין מלא יהיה אסון ענש יענש הא אם יהיה אסון לא יענש והתם מיתה לאשה ותשלומין לבעל ומיהו אין זה ראיה דעל כרחך צ"ל דהא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כיון שהן גוף אחד דאי לאו הכי למאי דבעי למימר מעיקרא בפי' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) גבי רודף דמיתה לזה ותשלומין לזה חייב היכי הוה משני ליה לקרא ועוד הביא ראיה דתנן במכילתין (דף לד:) דהוא שהדליק הגדיש או שחבל בחבירו בשבת פטור דקם ליה בדרכה מיניה אע"ג דהוי מיתה לשמים ותשלומין לחבירו ואין זה דיוקא דזה חשיב מיתה ותשלומין לחד וקצת קשה לר"י מה חידוש יש בגדי דחד ועבדא דחד טפי ממה שהיה של אחד הלא אין מתחייב מיתה לפי שהפסיד לו עבדו דאפילו הרג עבד של עצמו חייב וצריך לדחוק דמ"מ נ"ל חידוש יותר: **חציו** דחרש הן. תימה לר"י אי חשיב מסירה לחרש כרוח מצויה לר' יוחנן נמי מחייב ואי לא חשיב כרוח מצויה א"כ מה קשה לר"ל הא לא דמי למסר שורו דהא כ"ע מודו דאין חייבין כלל על האש אלא ביכולה להזיק ברוח מצויה ואומר ר"י דלמ"ד אשו משום חציו הוא לא מחייב אלא באש שיכול להזיק ברוח מצויה הרבה וקרוב לודאי היזק כעין חציו והכא אין במעשה השולח קרוב לודאי היזק הלכך לא דמי לחציו דחציו דחרש הן אבל למ"ד משום ממונו אע"ג דלא מזומן כולי האי מחייב מידי דהוי אמסר שורו קשור כראוי לחרש דחייב דדרכו לנטורי ע"י עסקיו של חרש אע"ג דלא הוי קרוב לודאי כעין חציו והא דפוטר ר' יוחנן אפילו במסר לו שלהבת לאו משום דאזיל לטעמיה דאית ליה אשו משום חציו דהא מסיק דאית ליה נמי משום ממונו אלא משום דקסבר שלהבת לא ברי הזיקא כמו שור כדאמרינן בפרק קמא (דף ט:):

א

-

כג

דף

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין תימה דפטור טמון ואע"ג דבכל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מצינו חילוקים בקרן שן ורגל להלכותיהן אבל באדם

המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פצע תחת פצע ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון לפיכך אין סברא לדרוש אשו משום חציו: **מאי** בינייהו. הוה מצי למימר איכא בינייהו כל הני דלעיל כלב שנטל חררה ואנחי אנוחי בגדיש דלרבי יוחנן משלם על שאר הגדיש חצי נזק ולר"ל על שאר הגדיש פטור ולרבי יוחנן אפילו לא הצית בגופו של עבד קם ליה בדרבה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: **וליחייב** בעל הגחלת. פירוש גם בעל הגחלת ולא שיפטר בעל הכלב לגמרי כדפ"ל (דף כב. ד"ה ואי) גבי חנוני אמאי חייב ועוד אי בשלא שמר גחלתו ומפטר בעל הכלב אמאי קאמר (לעיל יט): מתני' באדייה אדויי ודרב הונא בעלמא איתמר לימא דרב הונא קאי אמתני' קשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ודאי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דרב הונא אמתני' דקשרו אדם חייב משמע דחייב הכל הקושר ובעל התרנגול יש לו להתחייב כמו כן: **ולחייב** בעל הגחלת. האי לישנא לאו דוקא דהא מיתוקמא דאכלה בגדיש דבעל החררה אלא כלומר שיפטר בעל הכלב מחלקו של בעל הגחלת ולא ישלם כי אם הרביע וא"ת ואמאי לא פריך וליפטר בעל הכלב מן החררה ונראה מכאן לדקדק דיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלא יוזק שמחויב לשמור גחלתו מן הכלב אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עצמו כדי שלא יכנס כלב כדי ליטול חררתו וכן משמע בהמניח (לקמן דף לא.) בשמעתין דקדרין דפריך אי נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחייבו בנזק שלישי ואינו פושע לענין שיפטר ראשון בנזקיו: **בששימר** גחלתו. וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בחתירה דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב וי"ל כיון דנטר כדנטרי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי: **בשחתו**. ואם תאמר ולישני כגון דנפלה גודא בליליא וידע בעל הכלב ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דאין זה רגילות דבעל הכלב ידע ובעל הגחלת לא ידע ולקמן גבי עיזי דבשדות רגילות הוא לפעמים: **סתם** דלתות חתורות הן. תימה דלמא משום דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס תחילתו בפשיעה משום פתיחה ויש לומר דא"כ לא מיחייב בחתירה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחצה אבל אין לתרץ דלא אמרינן תחלתו בפשיעה בבתים פתוחים וסופו באונס בנעולים כיון דגבי נעולים לא הוי שום פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נב): דלא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרש הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוורים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או

לגבי שוורים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלב זה לענין זה הגדיש להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכך יש להתחייב אפילו נזוקין באונס למאן דמחייב תחילתו בפשיעה וסופו באונס: **תפשוט** דפי פרה כחצר הניזק דמי. תימה דאמאי לא פשיט משאר בבי דמתניי דתנן השן מועדת לאכול הראוי לה ומההיא דאכלה מצידי הרחבה ומתוך החנות ועוד אותם שהיו מדקדקין משיסה בו את הכלב למה לא הביאו מתניתין כלב שנטל חררה דדייק מינה השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי כיון שהכלב לקחה ונראה לר"י דמכל הנהו דמתניתין לא מצי למפשט ולא מההיא דנטל חררה משום דס"ד דאם לקחה הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה ברשות הרבים [או בחצר המזיק] חייב דמחייבין בלקיחה לחודא וכן הסברא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו באכילה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעיא ליה כגון אם הושיט פירות בפי פרה חש"ו ועכו"ם דלאו בני תשלומין נינהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אם לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשוט לאו ממתניי אלא מסוגיא דשמעתין דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החררה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך באכילה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דכחצר הניזק דמיא דאי כחצר המזיק דמיא ומצי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דחיותאי הי"נ מצי א"ל מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי

ב

-

כג

דף

וזה הלשון לאו דוקא דהכא לא שייך לשון זה שהכלב לקח מעצמו אלא כלומר כיון דגזירת הכתוב דבעי אכילה בחצר הניזק ואי פי פרה כחצר המזיק אפילו כי אכלה בגדיש דבעל החררה הוי אכילה בחצר המזיק ואגב דשייך לשון זה בנתן אחר לתוך פיה נקט ליה ומייתי משיסה בו את הכלב דשסוי מיקרי אפילו הכניס יד חבירו בפי הכלב או הנחש והשיך היינו דתחב ודחק שיני הכלב ונחש בבשר חבירו וא"כ אמאי חייב בעל הכלב והלא ידו בחצר המזיק הוא ולימא ליה מאי בעי ידך בפומא

דכלבאי והא דקאמר שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אף על גב דמשכחת לה שפיר כגון שהלקיחה היתה בחצר הניזק אלא משום דפשטיה דקרא משמע שהביעור היתה בחצר הניזק קבעי היכי משכחת לה ובריש מסכת שבת (דף ג:) איכא נמי תפשוט מסוגיא דשמעתין דקאמר תפשוט מדבעי רב ביבי בר אביי: **תא** שמע שיסה בו את הכלב. ותימה דאמאי לא משני לענין קטלא לא אמרינן כדאמרינן בסמוך דהך משנה היא רישא דהשיך בו את הנחש דמייתי בתר הכי בפי' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו: ושם) ושמא משמע ליה רישא בין לענין מיתה בין לענין נזקין ולקמן נמי מייתי לה גבי בעיא משסה כלבו של חבירו: **דאפקיה** לניביה וסרטיה. הו"מ לשנויי' כגון שלא הכניס יד חבירו אלא הכלב עצמו לקחה כששיסהו אלא דמשני לפי מה שסבור דמיירי כשהושיט לו ידו: **יכלי** למימר לגדור מר גדירא בארעיה. היה נשמט אבוי שלא היה חפץ לילך לשם דהתנן (לעיל דף יט:): אכלה מתוך החנות משלמת כו' ולא אמרינן היה לו לנעול חנותו וכן אכלה מצידי הרחבה ולעיל נמי לא פריך דליפטר בעל הכלב מן החררה ורב אלפס פסק כרב יוסף וליתיה לדאבוי דדחויא בעלמא הוא: **הנהו** עיזי דשוקא כו'. דוקא בהנהו דקיימי לשחיטה ואע"ג שישלמו מה שהזיקו לא בעי למיקם בהדיהו לדינא וזימנין נמי דליכא סהדי אבל עז לחלבה ורחל לגיזתה יכול לומר כשיזיק ישלם כדאשכחן גבי עיזי דבי תרבו דאמר ליה זיל אצנעינהו ולא אמר ליה זיל שחטינהו: **איזהו** מועד כו'. אומר ר"י דהא דאמרינן בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:): דסתם לן תנא דשור המועד כרשב"ג דאמר בשלש זימנין הוי חזקה לא משום דתיהוי פלוגתייהו בשור המועד דמקראי דרשינן: **שיהו** התינוקות כו'. אף על גב דאדם אית ליה מזלא מ"מ כיון שנעשה שפל כל כך שהתינוקות ממשמשין בו ודאי חזר לקדמותו ולא בא ר"מ למעט שלא תועיל חזרה שלשה ימים אלא השמיענו דאפילו ביום אחד פעמים דאיכא חזרה כגון ע"י תינוקות וג' פעמים ביום אחד נראה דאין מועיל לדידיה לחזרה אע"פ שמועיל להעדאה דה"נ אשכחן לר"ש דבשלשה פעמים הוי מועד ובחזרה בעי ג' ימים: **ולא** ישמרנו האידנא חייב. פי' בקונטרס בפי' ראשונה דלרבא בפעם ג' חייב נ"ש צ"ל לפי הא דקאמר לקמן דאתו ג' כיתי סהדי בחד יומא דלמ"ד ליעודי תורא אייעד ומשלמין בעלים נ"ש אע"פ שלא ידעו תחלה ואינו נראה דוהועד בבעליו וכתב ואח"כ אם לא ישמרנו משלם נ"ש וברייטא דלקמן קתני דאין השור נעשה מועד עד שיעידו בפני בעלים וא"כ אפילו למ"ד ליעודי תורא צריך שידעו הבעלים תחלה וכי אתו ג' כיתי סהדי בחד יומא והעידו בבעלים לא ישלמו בעלים נ"ש עד נגיחה ד'

ורש"י עצמו חזר בו משום דבריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח. ושם) קאמר
סתמא דגמרא אי מה שור המועד עד נגיחה ד' לא מיחייב כו' ופי'
דמשמעות דורשין איכא בינייהו

א

-

כד

דף

והר"ר עזריאל פ"י דאיכא בינייהו דלאביי דדריש לא ישמרנו לנגיחה ד'
לא משלם נזק שלם עד יום ד' דלא ישמרנו הוי יום ד' דומיא דתמול
שלשום אבל לרבא דלא כתיב נגיחה ד' אפילו נגח ד' בג' חייב. וקשה למאי
דפ"י דלא משלם ברביעית נ"ש אפי' למ"ד לייעודי תורא אא"כ העידו
בבעלים בנגיחה ג' דאמרינן לקמן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף
מא. ושם) וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכחת לה ומשני
כגון שהוזמו זוממי זוממין ופריך הניחא אי לייעודי תורא שפיר אלא אי
לייעודי גברא בעינן מצי אמר ליה לא הוה ידענא דתוראי נגחן ולפי מה
שפיר' אפילו אי לייעודי תורא נמי לא אתי שפיר וי"ל דלכתחילה
כשהוזמו השלשה כיתות לקחו הבעלים את השור וכשבאו זוממי זוממין
והעידו בבעליו בבית דין לא הספיקו לגמור את דינו עד שנגח נגיחה ד'
בעוד שהיה בבית בעליו וכמ"ד גומרינן דינו של שור שלא בפניו והו"מ
למפרך הניחא למ"ד גומרינן אלא בלאו הכי פריך שפיר הניחא אחר ור"ת
מפרש שאין נאסר על ידי גמר דין כל זמן שהוא קיים ועדיין שלו הוא עד
לאחר סקילה או לאחר שחיטה והשתא אתי שפיר אפי' נגמר דינו ואח"כ
נגח והא דקתני לקמן בברייתא נמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין
אע"ג דעדיין לא חייב נזק שלם מכל מקום כיון שמיעדין אותו וממילא
מתחייב נזק שלם ברביעית כשהוזמו צריכין לשלם כפי מה שתעלה נגיחה
ד' כשיגח אע"ג דבפרק הנחנקין (סנהדרין דף פו:) אמר עידי גניבה בנפש
שהוזמו ועידי גניבה ראשונה של בן סורר אין נהרגין התם לאו משום
דיכול להיות שלא יבאו לידי חיוב פטרינן להו אלא התם משום דמצו
למימר להלקותו באנו ועידי גניבה בנפש שהוזמו לוקין כדפירש התם
בקונטרס אבל הכא ע"כ לא באו כי אם לייעדו ולחייבו נזק שלם כשיגח
נגיחה ד' כדמסיק ואזיל דלא מצו למימר לחיובי פלגא נזקא קאתינן א"כ
אין חייבין אלו הכיתות אלא במה שעשאו מועד ואומדין כמה נפחת שורו
מדמיו ולא צריכא השתא לנגיחה רביעית כלל: הרי הוא אומר וזאת.

ואם תאמר כל שכן השתא דאיכא למימר תוכיח דמיעט קרא בהדיא וי"ל דה"ק דהתם גלי קרא דלא שייכא התם סברא של קירוב וריחוק שאין שם הטעם תלוי משום דמוחזקת בכך רואה אלא דגזירת הכתוב הוא דבשלשה ימים היא זבה אפי' אם יבא אליהו ויאמר ודאי לא תראה עוד : **ודלמא** למעוטי זב מימים. ולא בעי למימר אבל לא. זבה מראיות דאם כן לשתוק מוזאת אי נמי המקשה סמך אהיקישא וכדפריך בסמוך מה ראית : **קאי** בראיות ממעט ראיות. תימה אדרבה קאי בזב ממעט זב קאי בזב ממעט זבה כדדרשינן בפ"ק דשחיטת חולין (דף כד. ושם) ... ' שאין הלויים פסולים במומים דכתיב וזאת אשר ללויים ואין אחרת ללויים ויש לומר דהתם נמי הוה דרשינן וזאת ללויים ולא לכהנים שאין שנים פוסלין בכהנים אלא משום דדרשינן ליה מאשר ללויים : **אנא** כרבי יוסי ס"ל. והא דלא קאמר הלכה כרבי יוסי משום דניחא ליה למנקט תנאי דמתניתין : **אי** לייעודי גברא. לא שיהא מועד לעבור בהתראות דאם כן לא היה מתחייב עד נגיחה של חמישית נ"ש אלא לייעודי שיודיעו בכל פעם שנגח שורו וישמרנו : **תלתא** כיתי עדים. לאו דוקא דהוא הדין כת אחת : **השתא** הוא דקמסהדי בי. תימה לר"י דמ"מ קנס לא הוי אפי' למ"ד (לעיל דף טו.) פלגא נזקא קנסא דמכי נגח שלש נגיחות יצא מחזקת שימור ונראה לתרץ דאין חצי נזק חלוק כיון דהוי קנס בחד דוכתא הוי קנס בכל דוכתי כדאשכחן גבי שלשים של עבד דאפי' העבד שוה שלשים לא פחות ולא יותר מכל מקום הוי קנס ואי מודה ביה מיפטר : **בפני** ב"ד. זהו מסברא דמי יקבל עדות אם לא בפני בית דין : **הרי** כאן שלש עדיות. לענין שלש אחין ואחד מן השוק מצטרף עמהן :

דף - **כד** - **ב**

לימרו הנך קמאי כו'. הוא הדין דהו"מ למפרך מבתראי שלא ידעו בראשונים כיון שבאו בגי' ימים אלא מקמאי פריך בפשיטות טפי : **לימרו** הנך בתראי וכו'. מקמאי לא הו"מ למפרך דמוכח מילתא דלייעודי קאתו מדהמתינו עד נגיחה גי' וא"ת מאי קאמר מנא ידעינן דכל דקאי בבי דינא כו' לוקמא כגון שהיו אחרונים במעמד כשהעידו כת ראשונה וי"ל דעל כרחך איירי כשהעידו כת שלישית תחלה דאי כשהעידו לבסוף אם כן תקשה מקמאי דדלמא לחיוביה פלגא נזקא קאתו דליכא הוכחה במה

שהמתינו עד נגיחה שלישית דשמה לא היה להם פנאי לבא לב"ד להעיד אלא כשהמתינו עד כשהעידו כת שלישית אז מוכחא מלתא דלייעודי קאתו: **אלא** דקמרמזי רמוזי. לפי הספרים דגרסי אלא משמע דבעי לאוקמי הכא נמי דקמרמזי רמוזי וניחא אפי' אי לייעודי גברא וכגון שבכל שלשה ימים באו אלו עם אלו וקמרמזי ולא ברמיזה כההיא דהניזקין דהתם מיירי ברמיזה גרועה דלאו מילתא היא א"נ דיני נפשות. שאני וכל הנך שנויי בתראי אתו נמי לייעודי גברא: **במכירין** בעל השור כו'. ואם. תאמר אכתי מצו למימר לחיוביה פלגא נזקא קאתינן אקטן שבשוורים כדתנן בהמניח (לקמן דף לה:): גבי זה אומר קטן הזיק וי"ל דיכול לומר אחד מהם נאבד א"נ דנאבד אחד מהם אחר כל נגיחה. וא"ת דכיון דאין מכירין את השור שמא אותו שנגח ראשונה לא זהו שנגח שניה ושלישית וי"ל כגון שלאחר שהעידו כולם ראוהו והכירוהו שהיה עושה כל הנגיחות ואם תאמר לייעודי גברא אין העדים שהעידו ביום ראשון יכולין לייעד אלא שחוששין שמא יגח ב' וגי' ויכירו ומטעם זה יכולים נמי לומר לחייבו חצי נזק באנו כשיכירו ואפי' כי אמרינן לייעודי תורא דמצינו למימר דמיירי כשהכירוהו עד שנגח שלשה נגיחות ולאחר שלשה ימים כשבאו להעיד נתערב בין שוורים אחרים הדומים לו או שכחו מה שור היה ואין מכירין אותו בשעת העדות דהשתא ודאי לייעודי קאתו ואף על פי שאין מכירין אותו ישלם נ"ש כשיגח נגיחה רביעית כרבי אחא דאמר בריש המוכר פירות (ב"ב דף צג. ושם) בידוע שזה הרגו ומ"מ אותם שהכירו תחילה יכולים הם לומר לחייבו חצי נזק באנו כשיכירו דלייעודי גברא נמי לא מצי אמר אלא שחוששין שמא יגח שנים או שלשה ויכירוהו וי"ל דאי לחייבו ח"נ אתו לא היה להם להעיד כלל עד שיכירוהו אבל ודאי לייעודי אתו כי בין לייעודי תורא ובין לייעודי גברא צריכין להעיד קודם נגיחה רביעית דאין הבעלים מתחייבים עד שיודיעוהו תחילה ולכך צריכין למהר להעיד קודם הכרה וכן פר"ח דהך מתני' בין לייעודי תורא בין לייעודי גברא ובעיין לא אפשרי ותימה דלא משני שאין מכירין השור המנוגח אי נמי שנגח שור של הפקר או של כנעני או שהעידו שנגח שוורים של עצמו ואור"י דשמה אין העדאה מועלת אלא בפני חיוב ולכך לא מצי למימר שאין מכירים השור המנוגח דאי אין מכירים שמא הוי דכנעני או דהפקר: **המשסה** כלבו של חבירו כו'. לא דמי לשור האצטדין (לקמן דף לט.) שהאדם נלחם עמו להורגו:

אני לא אדון קרן מקרן. לדבריהם קאמר להו דלדידיה לית ליה דיו היכא דמפריך ק"ו וא"ת מה לשן ורגל שכן הזיקן מצוי תאמר בקרן שאין הזיקו מצוי כ"כ דבחזקת שימור קיימי למ"ד פלגא נזקא קנסא ואין לומר מרשות לרשות גמרינן ומה רה"ר שהקיל בה לענין שן ורגל החמיר בה לענין קרן רשות הניזק לא כל שכן דמ"מ שייך למפרך שפיר כדמשמע לקמן דבעי למילף כופר. שלם בתם בחצר הניזק מנזקין דרגל ופריך מה לנזקי דרגל שכן ישנן באש וי"ל דלאו פירכא היא דאין חומרא זו מועלת לחייבו ברה"ר והכי דיינינן ק"ו ומה שן ורגל שאין חומרות מועילות לחייבו ברה"ר נ"ש כו' ובפ"ק דזבחים (דף י.) גבי שוחט לשמה לזרוק דמה שלא לשמה דפסול מק"ו דשוחט חוץ לזמנו דכשר ופריך מה לחוץ לזמנו שכן כרת אע"פ שאין חומרא זו מועלת לחוץ לזמנו לפסול חומרא שהחמירה תורה שאני דכיון שהחמירה תורה חומרא זו החמירה חומרא אחרת וא"ת והיכי קאמרי רבנן דיו כל ק"ו כך הוא דבשביל חומרא אחריתי קטנה שיש בזה מה שאין בזה יש ליתן בחמור כל החומרות שבקל וי"ל כיון שהחומרא מעין הדין שאנו באין ללמוד שייך לומר דיו שפיר וא"ת בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה:) אמר ותהא קבורת מת מצוה דוחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא מת מצוה דוחה אותה והשתא נימא כמו שאינה דוחה את העבודה אלא בשב ואל תעשה כך אל תדחה שבת אלא בשב ואל תעשה וי"ל כיון דגוף העבודה נדחת מפני קבורת מת מצוה אין לנו לומר שתהא חמורה ממנה בשום מקום: ק"ו לשכינה י"ד יום. אור"ת משום דאמרינן בהמפלת (נדה דף לא.) שהאב ואם נותנין בו כל אחד ה' דברים והקב"ה נותן בו י' דברים וי"מ דנקט י"ד יום כנגד שני הסגרות דאין הסגר פחות מז' ימים וכן מוכח בתוספתא דמסכת אבות: והא האי תנא דלא דריש דיו. וכולהו מידחו ותימה דבפרק השואל (בי"מ דף צה.) פריך הניחא למאן דאית ליה דיו אלא למאן דלית ליה דיו מאי איכא למימר ואף על גב דהתם לא מפריך קל וחומר ויש לומר דפריך למאי דס"ד מעיקרא להנך אמוראי: מידי ולא ד"א כתיב. תימה דנימא דאהני ק"ו למגע ומשא לטומאה גופיה ואהני דיו לומר דלא מטמא אדם לטמא בגדים ובריש מסכת כלים ובסוף מסכת זבים משמע דש"ז של זב מטמא אדם לטמא בגדים וכ"ת לא שייך דיו לחלק בטומאה שלא מצינו שום דבר שמטמא במשא שלא יטמא אדם לטמא בגדים הא לעיל (דף יח:) אמרינן כי האי גוונא לר"ט אהני ק"ו

לנייש ואהני דיו למגופו ואעי"פ שלא מצינו נייש מגופו וכן לקמן גבי מפץ
אומר אהני קי"ו לטומאת ערב ואהני דיו לטומאת ז' ואעי"פ דלא מצינו
דבר הנוגע במת שלא יטמא ז' ושמא יש לנו לחלק דנייש ומגופו שני דברים
הן ואין זה לחצאין וכן לקמן יש דברים הנוגעים במת שאין להן טומאת
ז' ואין נעשים אב הטומאה כגון אוכלין ומשקין וכלי חרס אבל הכא כיון
שיש בו טומאת משא אי אפשר להיות לחצאין וכן בפ"ק דפסחים (דף יח :
ושם) ילפינן משקין הבאין מחמת שרץ ממשקין הבאין מחמת כלי ולא
אמר דיו שיהיו שניים כמותם דלא מצינו דבר הנוגע בשרץ שלא יהא
ראשון וא"ת ולימא דאהני קי"ו למגע לטמא אדם לטמא בגדים כרוקו
ואהני דיו לאפוקי ממשא וי"ל הא נמי הוי לחצאין דלא אשכחן מידי
שמגעו מטמא אדם לטמא בגדים שלא יטמא במשא ואדרבה אשכחן
מרכב בריש מסכת כלים שמגעו מטמא אדם ולא לטמא בגדים ומשאו
מטמא אדם לטמא בגדים וא"ת ולימא אהני קי"ו למשא ואהני דיו
לאפוקי מגעו שלא יטמא אלא אדם לחודיה ולא לטמא בגדים שיהא דינו
כמרכב הא נמי ליתא ולא פירכא היא דמשא דלא כתיב ביה כלל ילפינן
מקי"ו ומגע דכתיב ביה לא נביא לכל דין מגע רוק מקי"ו : **אלא** האי תנא
הוא. והני תנאי דאייתי פרק בתרא דנזיר (דף סו.) ותנא דמתני' דהתם
קסברי ש"ז של זב מטמא במשא לא שייך לאתויי כלל הכא דהתם כולהו
סברי דוקא קרוב לראיית זיבה מעת לעת או יומו מטמא ש"ז והכא בעי
לאתויי תנא שיטמא במשא כל ז' בקי"ו מרוקו וא"ת בפרק בנות כותים
(נדה דף לד :) דקבעי רב יוסף ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא
במשא כו' ואמאי לא פשיט דמטמא במשא מקי"ו מרוקו דטהור בטהור
כמו קרי של זב דהכא וי"ל דבעיין דהתם לאו אליבא דרבי טרפון אלא
אליבא דרבנן דאית להו דיו היכא דמפריך קל וחומר :

ב

-

כה

דף

מפץ במת כו'. הא דאמרינן בכל דוכתין (נדה מט. סוכה כ.) כל המטמא
מדרס מטמא טמא מת מהכא נפקא : **ומה** פכין קטנים שטהורין בזב.
שאין יכול ליגע בהם בתוכם מפני שפיהם צר ובהיסט נמי לא מטמא
כדפירש בקונטי' מה שבא לכלל מגע בא לכלל היסט ושאין בא לכלל מגע
כו' ואעי"פ שראוי לנגיעת שער הזב לא מטמא משום דבעינן ראוי לנגיעת

בשר דטומאת שער נפקא לן מבשר הזב וא"ת דבפרק קמא דנדה (דף ה:): אמרינן דכלי חרס המוקף צמיד פתיל הניצול באהל המת אין ניצול במעת לעת שבנדה ובהנזקין (גיטין דף סא:): נמי פריך בסופו וניחוש שמא תסיטם אשתו נדה אלמא משמע דמטמא בהיסט אע"ג דאין בא לכלל מגע ואור"ת דצמיד פתיל בא לכלל מגע חשבינן ליה מפני שעומד להפתח ואע"ג דגבי קולית נבילה אמר בהעור והרוטב (חולין דף קכו:): דמחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי ואע"ג שחשב עליה לנוקבה אין מטמא במשא דהתם סתמא אין עומדת לנקיבה אלא ע"י מחשבתו אבל צמיד פתיל סתמו עומד להפתח וא"ת מה לפכין קטנים שכן מטמא מאוירן שיכול לתלות שער של מת בפיהן ובסמוך נמי דיינינן ק"ו מפכין קטנים דמטמא בשרץ ואם כן בכעדשה נמי יכול ליכנס בפיו וי"ל כלי עץ יוכיחו מה לשאר כלים שכן נעשין אב הטומאה תאמר במפץ כו' פכין קטנים יוכיחו וא"ת מפכין גדולים מצי גמר דלא מטמא מדרס כדנפקא לן בפרק ר' עקיבא (שבת פד: ושם) דכלי חרס אין מטמא מדרס ומטמא טמא מת ושמא ניחא ליה למינקט פכין קטנים שטהורין מכל טומאת זב: **שטהורין** בזב. תימה מנ"ל שלא יטמא במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמא הנ"מ בשער שמבשר הזב גופיה נפקא לן טומאת שער הלכך בעינן ראוי לנגיעת בשר אבל רוקו דכתיב ביה בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא דלא בעינן ביה ראוי לנגיעת בשר: **מפץ** שמטמא בזב כו'. וא"ת כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שמטמא בזב בהיסט כדפ"ל וטהור במת ואומר ר"ת דלא שייך למימר יוכיח מצמיד פתיל שהרי כענין שמטמא בזב היה מטמא במת דמה שמטמא בהיסט זהו משום דהוי כמו שהזב נגע בתוכו כדאמרינן (ת"כ פרשה מצורע) איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה הסיטו ובמת נמי אם היה כזית מן המת בתוכו היה טמא: **וקמייתי** ליה בין לטומאת ערב בין לטומאת שבעה. תימה דמה טומאת שבעה שייכא ביה דלית ליה טהרה במקוה כדאמרינן בפרק ר' עקיבא (שבת דף פד:): ואין לומר דין טומאת שבעה קאמר כלומר שנעשה אב הטומאה כדין דבר שמטמא טומאת שבעה הא כיון דלית ליה טהרה במקוה אין נעשה אב הטומאה כדמוכח בסוף עירובין (דף קד:): וי"ל דהאי ק"ו נמי מהני לפשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס שטמא במת ומייתי להו לטומאת שבעה אי"נ הברייתא מיירי בכל מפצים בין מפץ של עץ שיש לו טהרה במקוה בין מפץ של שיפה וגמי ובמסכת שבת (דף פד.) פריך ממפץ של שיפה וגמי והכא פריך ממפץ של עץ: **ש"מ** מופנה משני צדדין. תימה למה לי גז"ש כיון דאיתקש מת לשכבת זרע וש"ז לשרץ דבכל התורה כולה למידין למד מן הלמד חוץ מן הקדשים וי"ל דעל כרחך לאו לכל מילי גמרי

מהדדי לא מהיקישא ולא מגזירה שוה כדאשכחן בריש פרק שני דחולין (דף לו:) גבי הכשר דחד לטומאת מת וחד לטומאת שרץ וצריכא ומדאיצטריך ג"ש הוא דשמעינן דלכל מיילי לא גמירי מהדדי כי אם לגבי הך דהכא ובסוף פרק במה אשה (שבת דף סד.) לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה שענין אחד הם לטמא בשניהם וכן ידות הכלים והאוכלים דילפינן בהעור והרוטב (חולין דף קיח.) לא מצריך תרי קראי למת ולשרץ: **אמר** קרא וכבסתם בגדיכם. וא"ת ולילף מק"ו כדמעיקרא וי"ל דאטומאה דכתיב בהדיא משמע ליה קרא והשתא דילפינן מת בגזירה שוה אע"ג דשרץ גופיה גמרינן מקל וחומר ככתוב בהדיא חשיב ביה:

א

-

כו

דף

מידי כוליה ניזקא קאמרינן. וא"ת וביער ע"כ לגמרי אתא לפטור דנזק שלם מהי תיתי לאו פירכא היא דאי לאו בשדה אחר ממילא חייבת נזק שלם ברשות הרבים בלא קל וחומר: **ולא** תהא שן ורגל כו'. וא"ת הא אמר כספו של זה ולא כספו של אחר וי"ל דאין למעט מכספו אלא חצי נזק שמשתלם מגופו דכספו של זה חצי נזק מגופו ולא של אחר וכאן אם היה בחצר הניזק חצי נזק הוה משתלם מן העלייה אבל לעיל אי הוי מחייב שן ורגל ברה"ר הוה משתלם מגופו כמו קרן וא"ת היכי גמר הכא מקרן מה לקרן דין הוא שאפילו בחצר הניזק לא משלם אלא חצי נזק שכן אין משתלם מן העלייה ויש לומר צרורות יוכיחו שמשתלם מן העלייה לרב פפא (לעיל ג): ואין משלם אלא חצי נזק וא"ת אי שן ורגל בחצר הניזק חצי נזק אמאי איצטריך כספו של זה ולא כספו של אחר דהשתא ק"ו דלעיל ליכא וי"ל דאי לאו כספו הוה שבקינן ק"ו דהכא דמיקל בתשלומין והוה עבדינן קל וחומר דלעיל דמחמיר בתשלומין: ויהא אדם חייב בכופר. מלא תקחו כופר לנפש רוצח לא נפקא דההיא (אמר) דאיצטריך דלא תשקול מיניה ממונא למפטריה כדאמרינן בפרק אלו נערות (כתובות דף לו:) והכא איירי שיהרג וישלם כופר כמו השור ומדתנא דבי חזקיה (שם דף לה.) לא נפקא אלא לפטור בשוגג בלא מתכוין כמו במזיד במתכוין שזה כזה אבל כופר באדם כל זמן דלא אשכחן דפטור בשום מקום לא מצינן למילף מיניה כלל: **עליו** ולא על

האדם. בפרק החובל (לקמן דף פג:) דריש לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים ופריך והאי מבעי ליה דאמר רחמנא לא תעביד ביה תרתי דלא תשקול מיניה ממונא ונקטליה לאו בכופר דהכא איירי דא"כ הוה ליה לשנויי ההוא מעליו ולא על האדם נפקא אלא איירי בממון אחר בהדי מיתה וטעי גמרא כדטעי באלו נערות (כתובות דף לז:) דקבעי גבי דרשה דלא יהיה אסון לא תקחו כופר לנפש רוצח למה לי כלומר דמלא יהיה אסון נפקא אלמא ס"ד דמיירי בממון אחר בהדי מיתה: **אינו** דין שחייב בד' דברים. וא"ת מה לאדם שכן מועד מתחילתו וי"ל דנזקי אדם מנזקי אדם יליף: **רגל** שדרסה כו'. הוא הדין בשן דחיה דאורחה הוה מצי למבעי אבל בור ואש ממעטה מעליו כמו אדם: **או** דלמא קרן כוונתו להזיק. תימה מאי מספקא ליה פשיטא דקרן חמירא מהאי טעמא דליכא למימר דמקרן בק"ו יליף שאין מועד מתחילתו דהשתא לא שייך למפרך [כדפרישית] במתניתין דאדם יוכיח שמועד מתחילתו ופטור מכופר ועוד היכי בעי למילף מקרן שכן חייבת ברשות הרבים: **לאו** משום דסבר לה כרבי יוסי הגלילי. וא"ת אפ"י בלא רבי יוסי הגלילי מק"ו גמר ומה שן ורגל דפטורין ברה"ר חייבין בחצר הניזק כופר שלם קרן לא כ"ש וי"ל דאם היה כופר חלוק מדין נזק מדפטור ברה"ר לא הוה שייך למידן ק"ו: **אלמא** איכא כופר ברגל. והא דפליגי אביי ורבא בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מא. ושם) ברגל שדרסה על גבי תינוק בחצר הניזק דלרבא לא משלם כופר אליבא דההוא תנא איירי ולא משום דסבר רבא הכי:

דף - נו

האי מיבעי ליה ליתן צער במקום נזק. וריפוי ושבת ובושת כולהו מצער ילפינן דחייב במקום נזק כדמשמע בהחובל (לקמן דף פה.) דאמר תנא וכולן חייבין בתשלומין במקום נזק מנהני מילי אמר רב זביד משמיה דרבא אמר קרא פצע תחת פצע כו' משמע דכולהו ילפינן מצער ולרב פפא דאמר התם אמר קרא ורפא ירפא ליתן ריפוי במקום נזק כולהו ילפינן מריפוי וא"ת דהכא משמע דצער שלא במקום נזק פשוט טפי דאיצטריך קרא לצער במקום נזק ובפרק החובל (שם:) משמע איפכא דאמר צער שלא במקום נזק דמשלם מאן תנא וי"ל דשלא במקום נזק דלקמן היינו

במקום שלא עשה רושם כדקתני כוואו על צפרניו וצער שלא במקום נזק
דהכא היינו על בשרו שניכר רישומו ולא אפחתיה מכספיה וצער במקום
נזק דהכא כגון קיטע ידו ושיבר רגלו דאפחתיה מכספיה דההוא לא
שמעינן ליה לא מחבורה ולא מכווה: **ש"מ** תרתי. וא"ת לעיל אמרינן
סימא עינו של חבירו בשוגג או באונס נזק אין ד' דברים לא צער נמי
ליחייב דבההוא קרא דמרבינן נזק כתיב נמי צער וי"ל דכל מה דמצינן
למיפטר שוגג פטרינן ולכך מוקמינן דהאי קרא דמרבה שוגג דוקא בנזק
דאיירי ביה עיקר קרא ולא בצער: **לענין** עבד פלוגתא דרשב"ג ורבנן.
תימה דבפ"ק דקדושין (דף כד: ושם ד"ה מיבעי) מוקמי רבנן האי ושחתה
להושיט ידו במעי שפחה וסימא עובר שבמעיה דפטור משום שלא נתכוין
לעין וה"נ לא נתכוין וי"ל דלא פטרוהו רבנן אלא היכא דלא נתכוין לעין
וגם נתכוין לטובתו של עבד כי התם אבל: **נתכוין** לעין אע"פ שנתכוין.
לטובתו או לא נתכוין לטובתו אע"ג דלא נתכוין לעין לא: **בשגגה** מכלל
דה"ל ידיעה. משום דגבי גלות כתיב טובא בשגגה דריש לה דהא גבי חלב
אע"ג דכתיב ביה בשגגה לא חיישינן להיתה לו ידיעה ומהאי טעמא נמי
ממעטינן בריש אלו הן הגולין (מכות דף ז: ושם ד"ה אלא) אומר מותר
מבשגגה לגבי גלות אע"ג דגבי שבת וע"ז כתיב בשגגה ומחייבינן אומר
מותר בפרק כלל גדול (שבת דף סח: ושם): **נתכוין** לזרוק שתים וזרק
ארבע כו'. לענין שבת פטור ואפילו לאביי דמחייב בפרק. כלל גדול (שבת
דף עג.) היינו נתכוין לזרוק שתים ונמצאו ארבע דומיא דנתכוין לחתוך
התלוש וחתך את המחובר דהיינו שסבור תלוש ונמצא מחובר דאי נתכוין
לזה וחתך זה היינו מתעסק כדמוכח בפרק ספק אכל (כריתות דף יט:):
פרט למתכוין לזרוק כו'. לשון ראשון פי' בקונטרס פרט למתכוין לזרוק
ב' וזרק ארבע דלא הוי בכלל כי יזיד וטפי הוה ניחא לפרש דלא הוי בכלל
מכה איש ומת דהוי לעיל מינה מלפרש כי יזיד דהוי בתריה וא"ת אמאי
איצטריך לחייב גלות נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע דמהיכא ס"ד
דפטור דלפטור ממיתה ודאי לא אתיא דפשיטא דשוגג פטור ממיתה וי"ל
דמבלא צדייה דריש באלו הן הגולין (מכות דף ז: ושם ד"ה אשר) פרט
למתכוין לזרוק בצד זה וזרק בצד אחר ומהאי קרא הוה פטרינן אפי'
נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע ולפירוש אחרון שפירש בקונטרס שפטור
מגלות קשה קצת דבפרק אלו הן הגולין אמר אם בפתע בלא איבה הדפו
פרט לשונא בלא צדייה פרט לנתכוין לזרוק בצד זה והלכה לצד אחר
ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והשתא מאשר לא
צדה דכתיב בריש ואלה המשפטים הוה ליה למעוטי ההוא דדמי טפי
לפטור כגון נתכוין לזרוק בצד זה שלא נתכוין לצד הנרצח וי"ל משום

דהתחיל התנא לדרוש קרא דבלא צדייה נקט ברישא נתכוין לזרוק בצד זה דרוצה להזכיר הפשוט תחילה וא"ת אמאי איצטריך באלו הן הגולין. מבשגגה לפטור נתכוין להרוג הבהמה והרג האדם ע"כ היינו או נתכוין לזרוק בצד זה וזרק בצד אחר או נתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע וי"ל דהתם איצטריך כגון שהיו הבהמה והאדם זה בצד זה א"נ כסבור בהמה ונמצא אדם ותימה דהא פליגי רבי ורבנן בנשמט הברזל מקתו ומן העץ המתבקע דמר מחייב בהאי ומר מחייב בהאי בריש אלו הן הגולין אמאי חייב והא הוי כמו נתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע שנתכוין לבקע עצים שלפניו והלך למרחוק: **ואמר** רבה זרק כלי מראש הגג. רבה גרסינן דרבא מספקא ליה לעיל (דף יז:): אי בתר מעיקרא אזלינן אי לא וקאמר דנפשוט מרבה שהוא רבו: **קדם** וסילקו. פירש רב אלפס דרבה לטעמיה דלית ליה דינא דגרמי בריש הגוזל קמא (לקמן דף צח.). ולר"י נראה דהא גרמא בניזקין הוא ופטור לכולי עלמא: **זרק** תינוק מראש כו'. לא דמי להרג טריפה דפטור לכולי עלמא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עח.):

א

-

כז

דף

כבש עליו כו'. באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו: ושם) מפרש דרישא נקט כבש לרבותא וסיפא נקט דחפו לרבותא: **קרע** כסותי חייב. תימה היכי מייתי ראייה דלמא שאני הכא שהיה לו להסיר הגחלת מעל בגדו תדע מדנקט רבה על בגדו חייב מכלל דעל בשרו פטור והתם לקמן (דף צב.) תנן סמא את עיני אפי' על מנת לפטור חייב אלא ע"כ על בשרו פטור משום שהיה לו להסיר כמו בעל לבו ומת וי"ל דהא פשיטא ליה דמעל בשרו יסיר הגחלת ומעל בגדו לא חייש ולא איצטריך לאתויי ראייה אלא שלא תאמר כיון שמניח על בגדו והוא שותק א"כ דעתו הוי שיפטר דהא אשכחן אפי' במצוה לקרוע דחייב: **הניח** גחלת על לב עבדו כו'. כשעבד כפות ורבו עומד אצלו איירי כדפרישית לעיל (דף כב: ד"ה והיה) ומיירי שלא מת העבד אלא הוזק ולהכי מספקא ליה שמא לא יחוש הרב לסלקו מפני שישלם. לו דמי נזקו:

מתני' המניח. ואיכא נמי דקרו לחביתא כדא ולכדא חביתא. תרוייהו צריכי שאם התנה לתת לו כד והקנה לו בסודר ונתחייב הלוקח לתת דמים יכול הלוקח לומר לא אתן לך דמים אם לא תתן לי חבית דקרי ליה לחביתא כדא לפי שהוא מוחזק ולא אזלינן בתר רובא ואם התנה לתת לו חבית ונתן הלוקח דמים יכול לומר לו המוכר לא אתן לך אלא כד דקרי לכדא חביתא ולא אזלינן בתר רובא ואומר ר"ת דאפי' רב דאמר בפרק המוכר פירות (ב"ב דף צב. ושם ד"ה וליחזי) ולקמן בהפרה (דף מו.). הולכין בממון אחר הרוב גבי המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן הכא מודה שיכול המוחזק לומר למוציא אע"פ שהרוב מסייעך לא תוציא ממני ממון דקים לי בנפשאי שאני מן המיעוט אבל בנמצא נגחן לא מצי אמר מוכר קים לי בנפשך שאתה מן המיעוט דזבני לנכסתא דאדרבה יאמר הלוקח למוכר אתה הטעתני דקים לי בנפשאי שאני מן הרוב דזבני לרדיא וא"ת ונחזי אי דמי כדא אי דמי חביתא כדפריך לקמן בריש הפרה (שם) ובהמוכר פירות (ב"ב דף צב.) וניחזי אי דמי רדיא לרדיא ושם אפרש בע"ה דאפילו לרבנן דפליגי אר' יהודה בהמוכר את הספינה (שם דף עז.): גבי מכר הצמד לא מכר הבקר דלית להו הדמים מודיעים פריך וי"ל דלא שייכא הכא הודעת דמים דקרובים דמי הכד לדמי החבית א"נ שמכר לו כדים או חביות שוה מאתים זוז ולא שייך לומר בזה הודעת דמים כלל ומיירי דאית ליה זוזי דלא שייך לומר שקול. כדך בזוזך ולספרים דגרסי בהפרה ובהמוכר פירות אי דליתנהו להנך זוזי צריך לאוקמי שיש ללוקח מעות המכר והקנה לו אגב קרקע או אחר כך הוזלו הכדים והחביות אי נמי הכי פירושו מהו דתימא זיל בתר רובא אע"פ שהדמים מסייעים למוחזק קמ"ל וה'ה דהוי מצי למימר איפכא מהו דתימא זיל בתר חזקה קמ"ל דאין הולכין בתר חזקה אלא אחר הרוב אם הדמים מסייעין לרוב אלא משום דמתניתין מוכחא דבא להשמיענו דלא אזלינן בתר רובא דכד וחבית חדא נינהו ולפי זה אתי שפיר טפי אליבא דרב מאליבא דשמואל מדשמעינן דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא שהדמים מסייעים למוחזק ולא שמעינן זה במקום דאין הדמים מסייעים:

קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב. תימה מה טעם אין הולכין ליתי בק"ו מדיני נפשות כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ג:) ור' יאשיה מיייתי ליה בק"ו מדיני נפשות ומה דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא דיני ממונות לא כ"ש ואפי" רובא דליתיה קמן אזלינן בדיני נפשות בתר רובא כדאמר בריש סורר ומורה (סנהדרין דף סט.). וי"ל דהתם גבי דיני נפשות שאני דחשיב מיעוט דידהו כמי שאינו וליכא למימר התם אוקי ממונא בחזקת מריה דהא ב"ד מפקי מיניה אבל גבי שאר ממון דאיכא מיעוט וחזקה לא אזלינן בתר רובא : ה"ג אמאי פטור איבעי ליה לעיוני. אבל הך לא פריך אמאי חייב בנזקו כשהוזק איבעי ליה לעיוני כדפירשתי לעיל (דף כג. ד"ה ולחייב) דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יוזק ולא שייך כאן כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור (לעיל כ. כד :) דגבי אדם לא אמר הכי והא דאמר (לעיל דף כב.) הניח חנוני נרו מבחוץ בעל הגמל פטור ולא אמר איבעי ליה לעיוני וי"ל דדוקא במקום הליכתו אמרינן איבעי ליה לעיוני וקצת קשה הא דאמר רבא לעיל כי אית לך רשות לסגויי עילאי ואמאי אית ליה רשות לסגויי הא בהמה נמי איבעי לה לעיוני כדמוכח בהפרה (לקמן דף נב :) דשור פקח ביום פטור וליכא למימר בממלא רה"ר שאינה יכולה לעבור אלא דרך עליה דא"כ לבעוטי נמי אית לה רשותא : **ושמואל** אמר באפילה שנו. והא דפליגי לקמן (דף כט.) אי נתקל פושע הוא או לא כגון שנתקל מעצמו ולא נתקל בשום דבר אבל הכא שנתקל מחמת מכשול ולא איבעי ליה לעיוני אנוס הוא ואע"ג דלעיל (דף כו :) מרבינן אונס כרצון באדם המזיק מפצע תחת פצע אונס גמור לא רבי רחמנא דהא בירושלמי פוטר אותו שישן ראשון אם הזיק לשני הבא אצלו לישן וכן בהגוזל בתרא (לקמן דף קיב.) גבי הניח להם אביהם פרה שאולה כסבורים של אביהם היא וטבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול שכך נהגו אבל מה שהזיקו לא דאנוסין הן ובמתניתין נמי תנן היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון דאם עמד בעל חבית ונשברה חבית בקורה פטור ונראה לדקדק דאדם המזיק דמפטר באונס (משום) שהוא כעין גניבה מדתניא בשלהי האומנים (ב"מ דף פב : ושם ד"ה וסבר) המעביר חבית ממקום למקום ושברה רבי יהודה אומר שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם והשתא מדמחייב נושא שכר ופוטר שומר חנם ולא מחייב מטעם אדם המזיק ש"מ דבאונס דכעין גניבה אדם המזיק פטור ומדמה ר' יהודה נתקל לגניבה אבל באונס שהוא כעין אבידה שהיא קרובה לפשיעה יותר כדאמרינן בהשואל (ב"מ דף צד :) דגניבה קרובה

לאונס ואבידה קרובה לפשיעה נראה דאדם המזיק חייב דא"א לומר שלא יתחייב אלא בפשיעה וכן משמע לעיל דמחייב בנפל מן הגג ברוח שאינו מצויה ואע"ג דברוח שאינו מצויה מפטר בה שומר חנם כדאמרינן בסוף ארבעה וחמשה (לקמן דף מה.) גבי ארבעה נכנסו תחת הבעלים כו' וחייבין לשלם דמי שור לבעלים חוץ משומר חנם ומוקי לה כגון דנטריה שמירה פחותה דשומר חנם כלתה לו שמירתו והנך לא כלתה שמירתן ומייתי מדרי' יהודה דמועד סגי ליה בשמירה פחותה דהיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואין יכולה לעמוד בשאין מצויה אלמא אע"ג דמפטר שומר חנם מחייב בה אדם המזיק והיינו טעמא משום דהוי כעין אבידה ונתקל הוי כעין גניבה ופטור ביה אדם המזיק וכן מוכח בפרק הגוזל עצים (לקמן דף צט: ושם) גבי טבח אומן שקלקל דפריך למאן דפטר (בשומר) חנם מברייתא דקתני נתן בהמה לטבח ונבלה חייב מפני שהוא כנושא שכר אלמא ס"ד דמקשה אפי' בחנם חייב כמו שומר שכר שחייב על האבידה ומשני אימא מפני שהוא נושא שכר ולפיכך בשכר חייב בחנם פטור דהוי כעין גניבה [עי' תוס' ב"מ פב: ד"ה וסבר וב"ב צג: ד"ה חייב]: לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים. והא דתני (לקמן דף נב:) שור פקח ביום פטור דשור עיניו למטה ומיבעי ליה לעיוני טפי מאדם: הרי אמרו לרכובה שלשה. י"מ דלעני שבישראל קאמר אבל אחרים הכל לפי המבייש והמתבייש ולר"י נראה דהיינו לגדול שבישראל דומיא דההיא דתנן בהחובל (לקמן דף צ) סטרו נותן לו מאתים זוז ומוקי לה (לקמן ד' צא.) לגדול שבישראל: קנסא קמגבית בבבל. לאו קנסא אלא דין קנסא הוא כדאמרינן בהחובל (לקמן ד' פד:) דמילתא דלית בה חסרון כ"ס לא עבדינן שליחותיהו: אלא שבור את שיניו. דליכא פסידא איירי מדאסר ליכנס שלא ברשות:

א

-

כח

דף

ואי בתם אמאי חייב. בשלמא אי איירי במועד יש לו להתחייב שאינו בהול והיה לו לשומטו אבל אי בתם איירי לא סלקא דעתך שהיה לו לשומטו לפי שהוא בהול שירא להפסיד ולא מסיק אדעתיה לשומטו: משבר ויוצא. אע"ג דלעיל אמרינן שהיה לו לשומטו היינו משום דליכא טירחא בשמיטה יותר מבדחיפה אבל הכא לא אטרחוהו לסדרן זה על

זה: **מניין** לנרצע שכלו ימיו. אורחא דמילתא נקט שאז רגילות לסרהב לפי שאינו יכול להשתעבד עוד בו: **טעמא** דנתקל הא שבר חייב. אליבא דרב פריך דמוקי לה בממלא דבלא ממלא מודה ר"י דאין לו לשבר דאיבעי ליה לסגויי באידך גיסא דלא פליג אכולהו אמוראי דלעיל ולתרוייהו לא פריך דאע"ג דאיירי בממלא ליכא פסידא דלא דמי לחצר חבירו שאדם יכול להקיף ברה"ר ולילך בכל מקום שירצה: **לא** בשיכולה להציל על ידי דבר אחר. וכיון דיכולה להציל על ידי דבר אחר אפילו דין אינו: **ולינקוט** פזרא וליתב. וס"ד השתא דשלו לא הגיעו לפי שאין יכול להזמין כל עוברי דרכים לבית דין: **אי** הכי מה שנתן נתן אמאי. ולא גרסינן [אמאי] שלו לא הגיעו: **(אי הכי)** אמאי זה וזה פאה. דבשלמא אותו שנטלו הוא פאה הואיל דנטלו מדעתו אלא אותו שהניח סתמא דמילתא היה בדעתו שאם יטלו מצד אחר שיחזור ויזכה בה: **זה** וזה פאה לפוטרו מן המעשר כדתניא כו'. ומייתי ראייה דבשביל שחזר וזכה בו לא מחייבין כיון דמתחילה פאה גמורה היתה ונפטרה ופאה דמיפטרא מן המעשר לא מטעם הפקר דהא תנן במסכת פאה (פ"ו מ"א) ב"ש אומרים הפקר לעניים הפקר וב"ה אומרים אין הפקר עד שיפקיר אף לעשירים כשמיטה אלא היינו טעמא דמיפטרא כדרשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו חלק ונחלה עמך שאם הוא לוי עני נוטל פאה וטעמא דב"ש דילפי מפאה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם מה ת"ל תעזוב אותם יש לך עזיבה אחרת שהיא כזו כגון הפקר לעניים ולא לעשירים ובית הלל ילפי משביעית דכתיב תשמטנה ונטשתה מה תלמוד לומר ונטשתה יש לך נטישה אחרת שהיא כזו כגון הפקר לעניים ולעשירים:

ב

-

כח

דף

אבל הוא עצמו פטור דקרקע עולם הזיקתו. ולא בעי למימר שהוזק הוא עצמו במים דלישנא משמע שהוחלק עצמו במים ולא שהוזק בהן ובאפקריה לא מצי לאוקמי דא"כ לא מחייב לא אכלים ולא על עצמו: **ה"מ** היכא דאפקרינהו. פ"ה דסבר רב דבור שחייבה עליו תורה בהפקיר רשותו ובורו וא"ת דבשמעתין דמחזרת (לעיל דף כא.) ר"ל דרב סבר בור ברשותו חייב ושמואל סבר דפטור ופ"י שם בקונט' דפליגי בהפקיר רשותו

ולא הפקיר בורו וי"ל דלא קיימא מסקנא דהתם הכי ומיהו נראה דרב מצי סבר שפיר דהפקיר רשותו ולא בורו נמי חייב אע"ג דאבנו וסכינו ומשאו דלא אפקרינהו לא הוי בור לרב היינו משום דעדיפי מבור ואיכא נמי לחיובינהו משום שור ולחייב בהן את הכלים אבל בור ברשותו ליכא לחיובי משור דשור ברשותו פטור כדתנן (לעיל דף ט:) חוץ מרשות המיוחדת למזיק לכל הפחות בור הוי ופטור על הכלים ושמאל דסבר הכא דאפילו לא אפקרינהו הוי בור מצי סבר דבור ברשותו פטור לגמרי ואפילו בור לא הוי דמצי א"ל ברשותי מאי בעית ומה שבקונטרס רצה לחייב בהפקיר רשותו ובורו כמו בחופר בור ברה"ר אין נראה לר"י דחופר בור ברה"ר חפר בור באיסור וכן חפר בור ברשותו סמוך לרה"ר באיסור חפרו ואפילו חופר באמצע רשותו והפקיר רשותו ולא בורו כיון דשלו הוא חייב להסיר התקלה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף מח. ושם) דכיון דאית ליה לממלייה ולא מלייה כמאן דכרייה דמי אבל הפקיר רשותו ובורו דחפר בהיתר וגם השתא דהפקיר לאו בעל הבור הוא לא מחייב תדע דבפי הפרה (לקמן נא.) דחקינן לאשכוחי בור של שני שותפין: **ונשוף** באבן. דוקא נקיט דנשוף באבן אבל נתקל באבן ונשוף בקרקע פטור דקרקע עולם הזיקתו ואפילו שמואל מודה הכא דפטור כדפטר לקמן בהפרה (דף נג. ושם) נתקל בבור ונפל לאחורי הבור וההיא דלעיל דמחייב שמואל צריך לאוקמא כגון שנחבט בקרקע שהמים נשפכים עליה דדמי לקרקע הבור ואע"ג דשור שדחף חבירו לבור וגם הניח אבן ע"פ הבור ובא שור ונתקל בה ונפל לבור מחייבין בהפרה (שם) יש לחלק כיון שיש שם תקלה על הבור ומיהו ודאי לרב קשה כי היכי דקאמר רב קרקע עולם הזיקתו הי"נ נימא בעל האבן בור של פלוני הזיקו: **אמר** רבה במתכוין להורידה כו'. רבה לא בעי לאוקמי במתכוין לשבור כדמוקי לה אביי לקמן משום דנשברה כדו דקאמר ת"ק משמע דנשברה מאליו עלה קאתי ר' יהודה לחלק בין מתכוין לשאין מתכוין. וא"ת והא ר' יהודה אית ליה בפרק האומנין (ב"מ דף פב: ושם) דנתקל לאו פושע הוא גבי מעביר חבית ממקום למקום ונשברה דקאמר ר' יהודה שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם ומפרש התם האי כדיניה והאי כדיניה ואין לומר דמתכוין להורידה דהכא הוי פושע טפי דא"כ היכי דייק מכלל דמחייב ר"מ אפילו נפשרה דלמא בנתקל דוקא מחייב אבל נפשרה דהוי אונס טפי לא וי"ל דקסבר רבה כי היכי דאמרינן התם לר"מ דשבועה זו תקנת חכמים היא בשומר שכר הי"נ לרבי יהודה תקנת חכמים היא בשומר חנם אלא דקסבר רבי יהודה דבשומר שכר לא רצו חכמים להקל: **ואונס** רחמנא פטריה. ומפצע תחת פצע לא מרבינן אונס גמור כדפירשתי לעיל (דף כז:): **והתניא**

נשברה כדו כו'. וא"ת והיכי מייתי מברייתא דפטר ר"מ בקנקנים ברוח שאינה מצויה דלמא ה"מ לענין שאר נזקין אבל מתניי איכא לאוקמי באדם המזיק דבדרך הלוכו נפלו החרסים על האדם מכחו ואדם המזיק חייב ברוח שאינה מצויה כדאמרינן לעיל סוף פרק שני (דף כז.) וי"ל דבמתניתין נמי קתני והוחלק אחד במים דתקלת מימיו הוא ולא אדם המזיק ולמה מחייב שם ר"מ יותר מבקנקנים וא"ת ומאי פריך מולנערה לא תעשה דבר דבנפשה ודאי מחייב ר"מ אע"פ שהנפילה היתה באונס מ"מ אחר כך היה לו לסלק וי"ל דרבי מאיר מחייב בכל ענין אף על פי שלא היה לו פנאי לסלק:

א

-

כט

דף

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. דלר"מ דפושע הוא חייב כל כמה דלא הוה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה ולאחר נפילה פליגי במפקיר נזקיו ואפי' לאחר נפילת פשיעה כגון ששיבר במתכוין דרבנן דפטרי ס"ל דלא חייבה תורה אלא בור דאית ליה בעלים כגון הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו או חפר בור סמוך לרה"ר וכן משמע לישנא מר סבר מפקיר נזקיו חייב ומ"ס מפקיר נזקיו פטור משמע דבכל מפקיר נזקיו פליגי אפי' לאחר נפילת פשיעה ועוד דקאמר לקמן מפקיר נזקיו מאי מתכוין איכא האיכא לפרש במתכוין ושיבר כמו שפירש על שעת נפילה ולא בעי לאוקמי אביי פלוגתייהו בלאחר נפילה בנתקל פושע דלרבי מאיר דפושע הוא חייב דהוי מפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה ולרבנן דלאו פושע הוא פטור דהוי מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס וכן אית ליה לר' יוחנן בסמוך משום דמתניי מוכחא דבתרתי פליגי ולא היה זה בתרתי אלא בחד דחד טעמא הוא והשתא נמי תרי ומודים דקתני בברייתא חד קאי אשעת נפילה דמודים חכמים לר"מ באבנו וסכינו ומשאו דנפלו ברוח מצויה שהוא חייב אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אבל ברוח שאין מצויה היה פטור אע"ג דלא אפקריה דסתם אבנו כו' לא מפקר להו כי נפלו שאין מתקלקלין בנפילתם ומשום דלא היה לו פנאי לסלק מיפטר דאי היה לו פנאי לסלק הוה מחייב אפי' ברוח שאין מצויה דכיון דלא אפקרינהו עליה דידיה לסלוקינהו כדאמר בסמוך דמתכוין לזכות בחרסין ואפי' נתנו אחר שם כדאמרינן בהפרה (לקמן דף מז : ושם) בעל השור חייב בנזקי

חצר ובעל חצר חייב בנזקי הבור ובשמעתין אמר גבי גלל דאם הפכה בפחות מג' אם נתכוין לזכות בה חייב אע"פ שהוא לא עשה בור זה כיון דדידיה הוא עליה דידיה רמי לסלקו ואידך מודים קאי אפלוגתייהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר לחכמים במעלה קנקנין ונפלו ברוח שאין מצויה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהוי מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס ומצי אמר האי בירא לאו אנא כריתיה כיון דבאונס נעשה ולכך נקט קנקנין שמשבתרין בנפילתם וסתמא מפקר להו: **מדקתני** תרתני. וא"ת והיכי דייק אביי מדקתני תרתני דפליגי לאחר נפילת פשיעה הא אפי' אי לא פליגי אלא בנתקל אי פושע הוא אי לא איצטריך למיתני תרתני שלא תאמר דוקא בשעת נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה היתה שלו עדיין אבל אחר נפילה שכבר הפקיר התקלה פטר ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטר בור ברשות הרבים וי"ל דאי לאו שרבי יהודה בא לחלוק עליו בזה לא היה צריך להשמיענו כיון דבהדיא תנן סתמא לקמן דבור ברשות הרבים חייב: **מדמתני** בתרתני ברייתא נמי בתרתני. וא"ת מברייתא נמי יש להוכיח דבתרתני פליגי דמדקתני ולא סלקה ולא העמידה משמע דלאחר נפילה פליגי ועוד דאי לא פליגי אלא בשעת נפילה אמאי חייב בדיני שמים לרבנן דאית להו נתקל אונס הוא ובשעת נפילה נמי פליגי מדנקט מודים חכמים באבנו סכיננו ומשאו דלא מצי קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר נפילה במפקיר נזקיו א"כ אפי' נוקי בהפקיר אבנו סכיננו ומשאו לא יתיישב דאי מודים ברוח מצויה דחייב ושאין מצויה דפטור א"כ לא פליגי כלל וי"ל דמברייתא לא מצי למידק כלל דאיכא למימר דפליגי בשעת נפילה ולאחר נפילה ובחד טעמא כדפרישית לעיל והא דנקט בהאי מודים אבנו כו' ובהאי מודים קנקנין אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד באבנו אם תפול ברוח מצויה ובקנקנין כדי שלא ישברו מניחם בענין שלא יפלו ברוח מצויה: **הוחלק** אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסיי אחר הנפילה. ה"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דסתם חרסים מפקיר להו כדמוכח ההיא דקנקנין ומים לא מפקר להו כולי האי ועוד דרב אוקי למים דמתניתין בדלא אפקרינהו וכי פליגי בדלא אפקרינהו דוקא בשעת נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"י שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אבל בפלוגתא דלאחר נפילה במפקיר נזקיו לאו דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שהיה לו פנאי לסלק פוטר ר"י משום דהוי בור דלית ליה בעלים ור"מ מחייב אף בשעת נפילה כיון דסבר דנתקל פושע הוא ומפקיר נזקיו חייב: **אלא** גמלו בשלמא לאחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקיר נבלתו אחר נפילתה בפשיעה כגון שהולכה במקום שיש לחוש

שתפול אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגתא דפליגי בנתקל וא"ת ולוקי פלוגתייהו דשעת נפילה אכדו ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי מתניתין דהוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה וי"ל חדא משום דסתם חרסית מפקר להו וסתם נבילה לא מפקר לה כחרסית ועוד מדקתני ולא סלקה משמע דכדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי מוקמינן לכדו בשעת נפילה א"כ מיירי כדו בתרתי ומדכדו בתרתי גמלו נמי בתרתי: **אבל** לאחר נפילה מאי. כי מפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה מאי דברי הכל פטור הא איכא רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו הפקיר דאם לא הפקיר לא פטרי רבנן דעליה רמי לסלוקי: **אלא** מאי ד"ה חייב הא איכא רבנן דפטרי. הו"מ לדחויי דלא פטרי רבנן אלא היכא דאנוס הוא אבל לאחר נפילת פשיעה מחייבי אבל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר בסמוך לאחר נפילה מחלוקת לא הוה פליג במידי אדרבי אלעזר ומתוך הלשון משמע שבא לחלוק על רבי אלעזר:

ב

-

כט

דף

ורבי יוחנן אמר לאחר נפילה מחלוקת אבל בשעת נפילה מאי ד"ה פטור כו'. הו"מ למפרך מברייתא גופה כיון דבשעת נפילה פטור משום דאנוס הוא א"כ לאחר נפילה מחייב ר"מ אף על גב דהוה לאחר נפילת אונס וא"כ היכי קתני ומודה ר"מ במעלה קנקנים כו' אמאי פטור והא ר"מ לאחר נפילת אונס נמי מחייב וליכא למימר דאיירי בשעת נפילה דא"כ מה לו להזכיר קנקנים לא הוה ליה למימר טפי אלא ומודה ר"מ בשעת נפילה דפטור משום דאנוס הוא: **כי** פליגי אליבא דרבנן. לא בעי למימר איפכא דפליגי אליבא דר"מ ומאן דפטר אמר לך דע"כ לא מחייב ר"מ אלא משום דפושע הוא וכי פליגי ר' יוחנן ור' אלעזר במפקיר נזקיו דאנוס דקים ליה דבמפקיר נזקיו דפשיעה פליגי: **תסתיים** דר' אלעזר הוא דאמר חייב. במסקנא לא קיימא הכי והא דלא פריך מההיא דרבי אלעזר דלעיל משום דאין להוכיח ממילתיה דר"א לחודיה דפטרי רבנן במפקיר נזקיו אפילו לאחר נפילת פשיעה אם לא מכח דפליג אדרבי יוחנן כדפ"ל ומיהו מר' יוחנן קשה אמאי לא פריך מההיא דלעיל דאית ליה מפקיר נזקיו דעלמא חייב לרבנן וי"ל משום דלא מפרשא בהדיא אלא מתוך

קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן להכי שביק לה ומייתי מילתא דמפרשא טפי בהדיא : **אלא** אמר רב אשי כשהפכה בפחות מג'. מכאן אין לדקדק דלא בעי הגבהה ג' טפחים דכי מתכוין קני בהגבהה פחות מג' דשאני הכא משום דאפילו. חבטה בהפקר קני א"נ משום דהוי האי גלל בכליו וקני ליה כליו א"נ כשמגביה בידו דכיון שהוא בידו קני בפחות מג' וכך איתא בריש אלו נערות (כתובות דף לא.). והא דאמר בפרק חלון (עירובין דף עט : ושם) גבי חבית של שתופי מבואות צריך שיגביה טפח שאני שתופי מבואות דרבנן תדע דהתם לא להשמיענו דין הגבהה בכל מקום קאתי. : **אלא** ר' יוחנן דאמר חייב. מ"מ איצטריך לפרש לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים לפרש מתניתין אפילו כמאן דמחייב בור ברשותו ושמא רבי יוחנן בבור ברשותיה נמי מחייב דאיכא דסבר הכי בפרק הפרה (לקמן דף נ.). :

דף - א

לא יהא אלא כרפשו. הא דלא דייק הכי לעיל (דף כח.) בהחלק אחד במים משום דהתם לא איירי כששפכם בכוונה אבל הכא תנא השופך משמע ששפכם בכוונה במקום שנעשין רפש וטיט א"נ ברישא קתני הוחלקו משמע דלא עשו המים אלא החלקה אבל הכא קתני הוזק משמע שבמים עצמן הוזק : **בדתמו** מיא. פירוש בתמו מיא נמי איירי וניחא ליה לאוקמי בין תמו בין לא תמו ודוקא בכלים מלאוקמי דוקא בלא תמו ובין בכלים ובין בעצמו וא"ת ואי תמו מיא סתמא מפקר להו והוי בור ופטור בו הכלים וי"ל דלא תמו כל כך שלא יהא עדיין ראויין לשום דבר ואי הוה גרס איפכא הוה ניחא מי סברת דתמו מיא ונכנסו בעפר ונעשה טיט לא דלא תמו מיא שהמים צלולים עדיין דמסתמא לא אפקרינהו : **וחייב** בעל הכותל. וא"ת כותל רעוע נמי איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שמא הצניעם שם כשהיתה בריא וי"ל דמ"מ ראוי המצניע להתחייב כיון שפשע ואין צריך להעמיד ברעוע מעיקרו : **שלא** תעכב המחרישה. בירושלמי מפרש כדי שלא תעלה המחרישה : **אפילו** תימא רבי יהודה כו'. וא"ת והא מתניי קתני כל הקודם בהן זכה וי"ל דכל הקודם בהן לאחר שלשים יום זכה ותימה למאי דסי"ד דמתניתין בשעת הוצאת זבלים תקשה ליה דרשב"ג אדרשב"ג דקתני במתניי דחייב לשלם ובהבית

והעלייה (ב"מ דף קיח:) תנא רשב"ג אומר אף מתקן מלאכתו כל שלשים יום ודייק מינה בגמ' דס"ל כל מקום שנתנו חכמים רשות להניח והזיק פטור מלשלם ולפי לשון אחר שפירש בקונטרס דרשב"ג פליג את"ק וס"ל דאפילו הניח ברשות חייבין לשלם קשה אפי' לפי המסקנא ושמא אין העניינים שוין אע"ג דבשמעתין דהתם כייל להו בהדי הדדי: **מתני'** שלא בשעת הוצאת זבלים ור' יהודה היא. תימה דלא משני הכי בהבית והעלייה (ב"מ קיח: ושם) דקתני המוציא זבלו לרה"ר המוציא מוציא והמזבל מזבל כו' ואם הזיק משלם מה שהזיק וקאמר בגמרא מתני' דלא כר' יהודה וי"ל דהתם כי יעמיד מתני' נמי שלא בשעת הוצאת זבלים אתיא דלא כר' יהודה דהא שרי להוציא ע"מ לזבל לאלתר ואפי' הכי קתני שמשלם מה שהזיק אלמא בדבר שיש לו רשות משלם מה שהזיק ולרבי יהודה משמע דלא משלם מדקאמר שעל מנת כן כו' ועוד מדלא קתני בהדיא ואם הזיק משלם מה שהזיק א"נ מתני' דהתם משמע ליה בשעת הוצאת זבלים מדקתני המזבל מזבל ושפיר אית ליה רשות להניח שלשים יום והא דאמר המזבל מזבל עצה טובה קמ"ל כלומר מזבל לאלתר

דף - ל - ב

תבנו וקשו תנן משום דמשרקי. והא דמחייב מתני' בגללים אע"ג דלא שריק היינו משום דלית ביה שבחא ולא התירו להוציא בחנם: **דבר** שיש בו שבח קנסו גופו משום שבחו. מכאן יש להוכיח דל"ג כל הקודם בהן זכה גבי מצניע קוץ וזכוכית וגדר שנפלה לרה"ר דהתם ליכא שבחא: שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית. נראה לר"י שר"מ קונס להפסיד החוב לגמרי אפי' בהודאה ועדות אחרת כדמשמע לישנא דאין גובה לא את הקרן ולא את הרבית דמשמע דאין גובה כלל וכן משמע מדמדמי לקנסו גופו משום שבחו שמפסיד גוף הממון ואין להקשות דבפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) מדמי הך דהכא דשטר שיש בו רבית לשטרי חוב המוקדמין ומוקי ההיא דשטרי חוב כר"מ והיכי מדמי דהכא מפסיד גוף המלוה והתם אינו מפסיד אלא השטר דמה שאין מפסיד שם אלא השטר לפי שלא היה עבירה בגוף המלוה אלא בשטר אבל ברבית יש עבירה דהלואה ברבית אפי' בלא שטר

אע"ג דאמרינן דמשעת כתיבה עבד ליה שומא בלא שטר נמי איכא איסורא בהלואה הקשה ריב"א אם יפסיד כל חובו לגמרי מצינו הלואה חוטא נשכר ואורי"י דאין זה קושיא כי המלוה שמרויח קנסו בגוף מחמת השבח ומתוך כך יזהר אבל הלואה אין לנו במה לקנוס שתחילתו על מנת לפרוע הוא לוח: **וחכמים** אומרים גובה את הקרן כו'. משמע שגובה ע"פ השטר אפי' ממשעבדי וקשה לר"י למה השטר כשר כיון שהעדים עוברים על לא תשימון אע"ג דאינם עדי חמס דאין מרויחין כלום הא קי"ל כאביי (סנהדרין דף כז.) דמי שאוכל נבלות להכעיס פסול והא דלא תני לה בזה בורר (שם כד:) ה"נ לא תני לוח אלא בכלל מלוה איתיה כדמשמע התם בגמרא גבי מלוה ברבית מלוה הבאה ברבית ואין לומר דמיירי באין ניכר הרבית בשטר אלא כתוב סתמא פלוני חייב לפלוני מנה וסברו העדים שהכל קרן ואח"כ נודע שהוא רבית דבפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) מתרץ ר' יוחנן עלה דההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפילו תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון ואי אין ניכר בשטר שיש בו רבית נמי לגזור שמא יגבה רבית במקום קרן ואין לומר שלכך הן כשרים שלא עשו שומא כיון שניכר מתוך השטר הרבית לא יבא לגבות הרבית על ידי שטר זה והא דתנן באיזהו נשך (שם עה:) שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כגון שאין ניכר הרבית מתוך השטר דהא אמרי' בשמעתין דמשעת כתיבה עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברים בלא תעשה וי"ל דלא תשימון עליו נשך לאינשי במלוה ולוח וערב משמע להו ולהכי לא מפסלי בהכי כדאמרינן (שם דף ה:) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו א"נ כגון שיש עדים שהם אנוסין מחמת נפשות וכן צ"ל בשטרי חוב המוקדמים דיש מעמידין אותה כר"מ אבל לרבנן כשרים ואפי' רבי מאיר אין פוסל אלא מטעם קנס ואמאי הלא עדים פסולים הם שחתמו על שטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אנוסים מחמת נפשות א"נ כגון שאמרו טעינו בשנת המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן אע"ג דקי"ל (כתובות דף ס:) כר' מאיר בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות כרבנן דר"מ מטעם זה במעוברת חבירו ומינקת חבירו (יבמות לו:): **[עי' תוספות זבחים קד. ד"ה א"ר עקיבא]: דמשעת** כתיבה עבד ליה שומא. תימה לרבינו יצחק מה שומא יש כאן ומה מזקת עדותן ללוח והלא לא יגבו ב"ד הרבית ע"י שטר זה כיון שניכר בתוכו רבית: **לימא** כהני תנאי כו'. מכאן יש להוכיח דל"ג במתני' במילתיה דרשב"ג כל הקודם בהן זכה דאי גרסינן ליה הוה ליה לאתויי דעל כרחך רשב"ג אגופן נמי קניס דאי לאו הכי במאי פליג אתנא קמא וי"ל דהוי מצי לדחויי דכולה רשב"ג היא וה"ק שהיה רבן שמעון בן גמליאל אומר כו' א"נ ס"ד דוקא אתבנו וקשו

דאיכא שבחא טובא אבל שאר דברים לא ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר דכל המקלקלין שוין אפיי לית בהו אלא שבחא פורתא: **והדר** קאמר דאסורין משום גזל. ולא בעי למימר דאסורין משום גזל לאותו שקדם וזכה ורשב"ג קאמר דמותרין דאין סברא דליפלגו בהכי: **לזעירי** ודאי תנאי היא. דאין סברא לומר דפליגי בהלכה ומורין כן לענין שבחא דפשיטא דלכולי עלמא מורין:

א

-

לא

דף

וקתני חייב. שהוה לו להזהיר אע"ג דטריד לכתף היה לו להזהיר וא"ת ומנליה דמשום שהיה לו להזהיר חייב דלמא משום דמוקמינן לקמן דרמי כשלדא וחייב משום דלא הי"ל למירמייה כשלדא וי"ל דכשלדא נמי דרכו כשמכתף וא"ת אי אורחיה אמאי הוה ליה להזהיר הא לקמן מוכח דאי לא רמי כשלדא פטור דאיבעי ליה לבעל חבית לאסוקי אדעתיה שמא יעמוד בעל קורה וא"כ אפיי כשלדא נמי ליפטור הכא דאיבעי ליה לבעל חבית לאסוקי אדעתיה שמא יעמוד כשלדא כיון דדרך המכתפין בכך וי"ל כיון דלפעמים מכתף ואין מניח כשלדא לא איבעי ליה לאזדהורי וא"ת כי מוקי לה נמי כשעמד לפוש אמאי חייב הא כיון דאיבעי ליה לאזדהורי במכתף בעומד לפוש נמי איבעי ליה לאזדהורי דמנא ידע אם עומד לכתף או לפוש ופושע הוא וי"ל דמינכר שפיר אם עומד לפוש או לכתף הלכך כשעומד לפוש אין לאחרון ליזהר משלדא דלאו אורחיה כשלדא כשעומד לפוש הלכך ההוא דעמד פושע הוא אם לא יזהיר אבל כשעמד לכתף אורחיה הוא להניח כשלדא ואין לו להזהיר: **אמר** רבא ראשון חייב בנזקי שני. לשון שני פי' בקונטרס מפי המורה וכן נראה לר"י עיקר והכי פירושו ראשון חייב בנזקי שני בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו דראשון ובנזקי גופו מחייב אף על ממונו דשני דהוי אדם המזיק ובנזקי ממונו מחייב אנזקי גופו דשני ולא על ממונו דקדירות הראשונות הוי בור ולא מחייב אכלים כדמפרש דראשון ודאי פושע הוא ולפיכך חייב על נזק שממונו עושה אבל שני לא פשע בשלישי כל כך ומ"מ כשגוף השני הזיק אפיי בממון השלישי חייב דהיה לו לעמוד ולא עמד אבל כשהזיק ממונו של שני אפילו גופו של שלישי פטור דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה דה"ל מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס מיתיבי כולן פטורין על נזקי ממון

אפילו ראשון אם הזיק ממונו אפילו את גוף השני ולא מצי אוקמה דברייתא כרבנן דאמרי נתקל אונס הוא דהוי ראשון נמי מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס ורבא כר"מ דאמר נתקל פושע הוא דקי"ל דברייתא ורבא לפרש הברייתא דקדרין וזגגין קאתו להכי ליכא למימר דפליגי ובקונטי' פירש דרבא ס"ל דבין לר"מ ובין לרבנן נתקל פושע הוא ולא פליגי אלא במפקיר נזקיו אבל מכל מקום ה"ל לאוקמי ברייתא כרבנן דאית להו מפקיר נזקיו פטור ועוד דבהאומנים (בי"מ דף פב : ושם) משמע דליכא מאן דפליג אמאי דאוקימנא לעיל פלוגתא דנתקל פושע דקאמר התם וקי"ל דבנתקל פושע פליגי ומשני אלא אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו דשני והוא דהזיק בגופו אעי"ג דאנוס מדפטר בברייתא כשהזיק ראשון בממונו מ"מ חייב על שהיה לו לעמוד או להזהיר ולא עמד והזהיר אבל שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו של שלישי ולא אממונו דגוף השני הוי בור משום דאנוס יותר מן הראשון ולכך מטעם שהיה לו לעמוד לא הוי אלא בור וראשון שאין אנוס כל כך אעי"ג דבאנוס זה מפטר אדם המזיק כדמשמע בהאומנים כיון שהיה לו לעמוד ולא עמד חשיב ליה אדם המזיק אעי"פ שזה דוחק אין לחוש כיון דלא קאי מסקנא הכי אי"נ י"ל דרבא סבירא ליה בנתקל פושע כר"מ ולכך הראשון הוי אדם המזיק ולא בור מ"מ פטר ליה בברייתא אנזקי ממונו משום דסבר מפקיר נזקיו פטור אפילו אחר נפילת פשיעה אעי"ג דרבא סבר כר"מ בהא לא סבר כר"מ ופריך הניחא לשמואל אלא לרב אמאי חשיב ליה להאי שני בור תרגמה רב אדא כגון שהוזקו כלים בכלים והשתא הדר ביה ובא ליישב הברייתא ללישנא קמא דרבא וכולן חייבין על נזקי גופו שגופו הזיק את ממונו ופטורין על נזקי ממונו שממון הזיק את הממון ואעי"ג דנתקל פושע הוא מ"מ הוי ממונו בור ופטור על כלי שני אבל כשהזיק ממונו את הגוף הראשון חייב והשני פטור וגרס ברישא האי בירא לאו אנא כריתיה ובאלא אמר רבא גרסינן ה"ל בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים ולשון ראשון פ"ה והיא גירסת ר"ח אמר רבא ראשון חייב בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו דשני כשהוזקו בגופו של ראשון כדמפרש דראשון ודאי פושע הוא לר"מ דמנפשיה נפיל והוי אדם המזיק ולרבנן משום שהיה לו לעמוד ולהזהיר ושני חייב בנזקי גופו של שלישי אבל לא בנזקי ממונו של שלישי כדמסיק דאגופו של שלישי מחייב דהיה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור דה"ל בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים ופריך ראשון נמי נחשב גופו בור ויפטר על ממון השני ומשני ראשון מנפשיה נפיל וה"ל פושע לר"מ ולרבנן משום דה"ל להזהיר לרב נחמן ולרבי יוחנן היה לו לעמוד אעי"ג דלרבנן שניהם אנוסין מ"מ

הראשון שאין אנוס כ"כ הוי אדם המזיק מטעם שהיה לו לעמוד או להזהיר והשני שהוא אנוס יותר אין נחשב מטעם זה כ"א בור ולפי זה הוי"מ למפרך השתא הניחא לשמואל כדאמרינן לקמן מיתבי כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן של נזקין וחוזר בו רבא מתוך קושיא זו ותימה דלישני דגופו וממונו אמזיקין קאי וחייבין אנזקי גופו דראשון מטעם אדם המזיק וגופו של שני משום בור ופטור אנזקי שממונו הזיק כרבנן דאמרי נתקל לאו פושע הוא והוי מפקיר נזקיו לאחר נפילת אנוס אלא אמר רבא ראשון חייב בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו דראשון אם הזיק בגוף השני יש ספרים שכתוב בהן בהדיא בין איתזק מגופו בין איתזק מממונו שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו דשני משום שהיה לו לעמוד אבל לא בנזקי ממונו דשני דא"ל האי בירא לאו אנא כריתיה דאנוס היה שהראשון גרם לו ליפול אבל ראשון ודאי פושע הוא ולהכי קתני בברייתא וכולן פטורין על נזקי ממונן פי' על ניזוקין שגוף הראשון נמי נחשב בור כיון שלא הזיקו בידים וקשה כיון דפושע הוא אמאי פטור כשגופו הזיק ממון השני ואע"פ שאין מזיק בידים אין לו ליחשב בור דהתנן אם עמד בעל קורה חייב בחבית של חבירו אלמא חשיב

ב

-

לא

דף

אדם המזיק אע"פ שאינו מזיק בידים וכולן חייבין על נזקי גופן כמו אמר מר הוא הניחא לשמואל כו' ומשני כגון שהוזקו כלים בכלים והשתא כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן ע"כ לאו על נזקין קאי דאי קאי אנזקין כדס"ד השתא א"כ מיירי כשהוזקו בממון המזיקין כדמוקי כשהוזקו כלים בכלים דאי בגוף המזיק אמאי קאמר דפטורין על נזקי ממונן וכיון דהוזקו בממון מזיקין איירי אמאי חייב שני כשהזיק גוף שלישי בממונו והא האי בירא לאו איהו כרייה אלא אמזיקין קאי וכולן חייבין אנזקין שהזיק גופו בין בממון בין בגוף שאפי' גוף שני חייב על ממון שלישי דמטעם שהיה לו לעמוד ולהזהיר הוי אדם המזיק וחייב על הכלים אף לשמואל והשתא לא קשה מה שהקשה מאם עמד בעל קורה דכיון שיתחייב לפי המסקנא אין לחוש אם יכול לומר ולטעמיך ולשמואל מי ניחא דיש מקומות שאין השי"ס מקפיד ופטורין על נזקי ממונן פירוש שמזיק ממונו את הכלים אפי' ראשון דפושע הוא דהוה ליה ממונו בור

ופטור על הכלים : **כחוטרא** דסמיותא. ארב פפא פליג וס"ל לרב זביד דכי פסקה לאורחא כשלדא לא היה ראשון חייב בנזקי שלישי שהיה לו לזוהר כשראה השני שנפל אבל בחוטרא דסמיותא דהוי באלכסון כשנתקל הראשון בראש החוטרא אותו שבא אחר כך ונתקל בסוף החוטרא לא ראהו :

א

-

לב

דף

ואם עמד בעל קורה חייב. בגמרא מוקי דרמיא לקורה כשלדא אבל אי לא רמיא כשלדא פטור דאיבעי ליה לבעל חבית כשראה שעמד בעל הקורה לסגויי באידך גיסא כדי שלא יוזק אבל כי הוי כשלדא לא פשע בעל החבית דלא ידע כשעומד כשלדא אע"פ שגוף האדם רואה כשעמד מה שעמד כשלדא אין רואה אבל קשה דבסיפא אם עמד בעל החבית אמאי פטור דחבית לא מסתבר דהוי כשלדא שהוא דבר קטן וה"ל לבעל הקורה לסגויי באידך גיסא כדי שלא יוזק בעל חבית דהא כשבעל חבית אחרון מוטל עליו לסגויי באידך גיסא כדי שלא [יזוק] כ"ש כשבעל קורה אחרון דאיבעי לסגויי באידך גיסא כדי שלא יזיק כדפ"י (לעיל דף כג.). גבי כלב שנטל חררה ועוד דגם זה דוחק שהאדם רואה שהוא עומד ואין רואה שהוא עומד כשלדא ונראה לר"י דאורחא דמילתא הוא כשהולכין בעל חבית ובעל קורה זה אחר זה דאין האחרון יכול לעיין באותו שהולך לפניו כל שעה ולכך כי לא הויא קורה כשלדא יש לאחרון ללכת בתחלת הלוכו באידך גיסא כדי שלא יזיק או שלא יוזק ע"י עמידת הראשון אבל כשנושא את הקורה כשלדא אין לאחרון להסתלק באידך גיסא בין שהוא בעל קורה בין שהוא בעל חבית ולכך אין פושע אלא הראשון כשעמד ומיירי מתניי בין רישא בין סיפא שהקורה כשלדא : **תרוייהו** כי הדדי נינהו. שאף בעל חבית מסייע בשבירתה שבדרך הלוכו הטיח חביתו בקורת חבירו וא"ת ואם כן ל"ל שלזה רשות להלך אפי"ן אין רשות לא לזה ולא לזה פטור בעל הקורה מטעם זה וי"ל דבא למעוטי אם היה בעל קורה רץ ובעל חבית מהלך אע"פ שבעל חבית עצמו הטיח החבית אע"ג דפטר במתניי אחד רץ ואחד מהלך היינו משום דקסבר שיש לו לרוץ ברה"ר אבל כשנושא קורה על כתיפו אין לו רשות לרוץ א"י מתניתין דאחד רץ ואחד מהלך מיירי בע"ש כדמוקי לה רבי יוחנן אי נמי י"ל דבא

למעט במקום שאין לו רשות להלך כגון בחצר בעל החבית דכיון דאין לו רשות לבעל [הקורה] להלך אין לבעל חבית ליזהר ממנו מיהו כשעמד בעל חבית חייב בעל קורה אפי' שניהם ברשות כיון שעשה כל ההיזק דדוקא משום דתרווייהו כי הדדי נינהו פטרינן ליה ולא דמי לעמד בעל חבית דמתניתין דכיון שהוא ידע שבא אחריו בעל קורה נושא כשלדא פשע בעמידה כדפי' במתני' ואי חבית נמי איירי דהויא כשלדא אתי נמי שפיר: **איהו** קעביד מעשה. ומיהו לענין חטאת ולענין מלקות חייבת דרחמנא אחשביה להנאה מעשה: **דרמיא** כשלדא. וא"ת והלא בקדרין מחייב לעיל כשנתקל השני בראשון ולא אמרינן איבעי ליה לסגויי באידך גיסא והתם לא מיירי כשלדא דלא מוקמינן דפסקה לאורחא כשלדא אלא ההיא דאם מחמת הראשון נפלו כולם וי"ל כשנפל אין רואהו ולא מצי א"ל איבעי לך לסגויי באידך גיסא: **איבעי** לה לסגויי באידך גיסא. שלא תהא ניזוק וא"ת והא אפי' להזיק אית לה רשות לסגויי עלה וי"ל משום דהוי רגל ברשות הרבים ואביעוט נמי לא מיחייב משום דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור: **והא** הכא דכמהלכת ברבוצה דמיא. תימה מאי ס"ד השתא וכי סובר הוא שאם שבר במתכוין שהוא פטור כמו בעטה מהלכת ברבוצה הא פשיטא לן בריש פירקין דשובר חייב דבאדם לא שייך כל המשנה כו' וי"ל דס"ד כי היכי דבמתני' פטרינן בעל הקורה לפי שבעל חבית גורם לו בעמידתו שאין לו לבעל קורה ליזהר שמא יעמוד בעל חבית ה"נ פרה רבוצה גרמה לה למהלכת שתבעוט בה ואין לבעל הפרה ליזהר שמא תמצא פרה רבוצה ברשות הרבים ותבעוט בה פרתו ומשני דבשביל שרבצה לא גרמה לה בכך שתבעוט בה דנהי דאית לך רשות לסגויי עלאי לבעוטי בי לית לך רשות: **שנים** שהיו מהלכין וכו' והזיקו זה את זה פטורין. שכל אחד גרם לעצמו חבלה זו ולא הזיקו ממש במתכוין אלא כלומר הוזקו זה בזה כדאמרי' בהפרה (לקמן דף מח: ושם) שניהם ברשות שניהם שלא ברשות הזיקו זה את זה חייבין הוזקו זה בזה פטורין:

ב

-

לב

דף

ונתזה בקעת וטפחה לו בפניו. לא גרסינן ומת דהא מוקי לה לענין ארבעה דברים: **זה** שלדעת חבירו נכנס. משמע דאיירי כשראהו נכנס וא"ת בשלא

ברשות אמאי פטור כיון שראהו שנכנס הא אמרינן בפ' הפרה (לקמן מח. ושם ד"ה היזקו) הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות דאפי' בעל הבית הזיקו חייב אי הוה ידע ביה ואפילו שלא בכוונה דומיא דלא הוה ידע דפטור התם וי"ל הא דקתני רישא פטור היינו מד' דברים אבל נזק חייב וכן פ"י בקונטרס א"נ כולה ברייתא בשלא ראהו מ"מ חשיב לדעת חבירו שהיה לו לידע שלא על חנם שאל ממנו רשות אלא משום שרוצה ליכנס: **דלא** סגי ליה בגלות. וא"ת והא תנן באלו הן הגולין (מכות ח.). הזורק אבן לחצרו והרג אם יש לו רשות לניזק ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה ואמאי גולה כשנכנס ברשות וי"ל דהתם מיירי כגון שיש לו דרך בתוכו או במכר או במתנה או בשאלה או בשכירות שאין בעל החצר יכול לעכב עליו אבל הכא מיירי באדם ששואל רשות ליכנס לפי שעה דידוע הוא שיכנס לאלתר כיון ששאל ממנו רשות להכי הוי קרוב למזיד: **מיתניבי** הזורק אבן לרה"ר והא הכא דשוגג קרוב למזיד. בריש אלו הן הגולין (מכות דף ז:): דריש בשגגה פרט למזיד ומוקי לה באומר מותר וקרי ליה מזיד משום דאומר מותר קרוב למזיד והא דלא מייתי הך משנה התם דלא משמע ליה לדמויי האי קרוב למזיד לההוא אבל ההוא דלעיל לא הוי קרוב למזיד טפי מהאי והא דפריך בגמ' אהך משנה במכות והא מזיד הוא ומשני בסותר כותלו וכולה סוגיא כדהכא סמיך אהא דפטרינן הכא קרוב למזיד ולא אתיא ההיא סוגיא כמאן דמתני דר' יוסי בר חנינא ארישא: **חייב** בארבעה דברים. פ"י בקונטרס כיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיוני וקשה לריב"א דאם ראה היה לו להתחייב גלות אע"ג דלא נתן לו רשות ליכנס מידי דהוה אמסרהב בו לצאת גבי נפח בסמוך דחייב גלות אאחר דלא הוי שוליא דנגרי ואע"פ שנכנס ברשות כיון שעתה מסרהב בו לצאת הוי כשלא ברשות וי"ל דשאני התם כיון שתחילת כניסתו ברשות לפיכך באחר יש לו לחוש שמא לא יצא ודמי טפי ליער כי בוטח הוא שלא למהר לצאת כיון שנתן לו רשות ליכנס והיה לו לנפח לעיין אם יצא אם לאו אבל הכא שתחלת כניסתו שלא ברשות אין לו לחוש כל כך ולא דמי ליער והביא ראיה מירושלמי דגר' א"ר יוסי בר חנינא היה עומד ומבקע עצים בחצירו ונכנס פועל לתבוע שכרו ונתזה בקעת והזיקו חייב ואם מת אינו גולה לפי שאין דומה ליער והתניא רבי חייא פטור נימא דלא פליג דהא דאמר ר' יוסי בר חנינא כשראהו ומה דתני ר' חייא בשלא ראהו הרי משמע אפי' דראהו פטור מגלות כיון דנכנס שלא ברשות אע"ג דמסרהב בו לצאת מחייבין גבי נפח היכא דנכנס ברשות וכי דחי בירושלמי ומוקי דר' חנינא כשאומר לו הכנס ודאי צריך להעמידה כשלא ראהו דלא תקשה דנפח על מה שהוא פטור מגלות: **מאן** דמתני לה אסיפא כ"ש

ארישא. משמע דיותר הרישא קרובה לאונס ממה שהסיפא קרובה למזיד ותימה אי מטעם אונס פטור מגלות כ"ש שהיה לו ליפטר מארבעה דברים כדמוכח לעיל בסוף פרק שני (דף כו:) בהכיר בה ושכחה דפטור מארבעה דברים וחייב גלות וי"ל דלאו מטעם אונס פטר ליה הכא אלא לפי שאין דומה ליער כשנכנס שלא ברשות והא דקאמר כל שכן ארישא משום דדמי סיפא טפי ליער מרישא וכן פירש בקונטרס:

א

-

לג

דף

והוציא הלה את ראשו. לא דמיא להיה תחתיו כרים וכסתות דשלהי כיצד הרגל (לעיל כו:) דאין לו לחשוב שיסלקו הכרים וישברו הכלים: **אי** דשכיח בשוקא מאי טעמא דאחרים. פירוש ימתינו עד שימצאהו בשוק חוץ לבית ואית ספרים דגרסי אי דשכיח במתא דכיון שאין רגיל לצאת חוץ מעירו הרבה פעמים ימצאהו חוץ לביתו אבל לא שכיח במתא כעין רוכל המחזר בעיירות יש להם רשות ליכנס שלא ילך לו: **בגברא** דשכיח ולא שכיח. אי שכיח פשיטא ליה דקום אדוכתך משמע ואי לא שכיח א"כ ודאי עול תא משמע: **תניא** כמ"ד קום אדוכתך משמע. וע"כ בשכיח ולא שכיח דאי בשכיח זה לא היה קורא נכנס ברשות דפשיטא דקום אדוכתך משמע: **שני** שוורים תמים שחבלו זה בזה כו'. תימה דכולה מתניתין שאין צריכה היא וי"ל דלרבי עקיבא אצטריך שלא תאמר כיון דאית ליה יוחלט השור לניזק אם כן שורו של זה קנוי לזה. ואם הקדישו קדוש קמ"ל דלא אמרינן הכי ואפילו לרבי ישמעאל נמי נ"מ אם נאבד האחד שלא יאמרו הבעלים אגבה כל חצי נזקי משלך ואתה תפסיד נזקך שנאבד שורי שמשתלם מגופו: **ורבנן** הזה למה לי לפוטרו כו'. וא"ת לרבנן כמשפט למה לי דבלא כמשפט ידעינן דתם באדם משלם ח"נ דמהיכא תיתי לשלם נ"ש וי"ל דכיון דהזה אצטריך למכתב לפוטרו מארבע' דברים אי לאו כמשפט שור בשור לא הוה דרשינן הזה לפוטרו מארבעה דברים אלא הוה דרשינן הזה כרבי עקיבא הזה כתחתון ולא כעליון דהכי מסתברא טפי: **לפוטרו** מארבעה דברים. תימה מכמשפט שור בשור כך משפט שור באדם שמעינן ליה וי"ל דזה אין ללמוד משום דגבי שור לא שייכי ארבעה דברים דצער ובושת ליכא ורפוי ושבת הוי בכלל נזק דכשמוהו כמה היה שוה מתחילה וכמה הוא שוה עכשיו שאם ירצה

בעליו לא ירפאהו אלא ימכרהו מיד ויקנה אחר נמצא כשמשלם לו יכול לקנות שור בשלו אבל אדם על כרחך צריך לרפאות עצמו ושבת נמי איכא: הוה אמינא צער לחודיה. יש ספרים דגרסי צער ובושת אבל רפוי ושבת לא וא"ת מהיכא תיתי דליתב ליה אי מק"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם צער וי"ל דלא שייך ביה פירכא דמאי דכתיב באדם שמשלם רפוי ושבת אין אלא גלוי מילתא בעלמא שכל זה חשיב נזק ונזק מצינו בהדיא בקרא שהשור משלם: **הקדישו** נזק איכא בינייהו. ה"מ למימר דלמר יכול לסלקו ולמר אין יכול לסלקו וכן מכרו מזיק דלרבי ישמעאל מכור לרדיא כדאמרינן בשמעתא ולרבי עקיבא אין מכור וכן שיבח מזיק או כיחש מזיק כדאמרינן לקמן ומילי טובא דדריש בשור שנגח ארבעה וחמשה (דף לו:): נמי איכא בינייהו אלא חד מינייהו נקט. : **איכא** בינייהו. דלרבי ישמעאל אין קדוש ואם תאמר ואמאי אין קדוש למאן דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף ל:): למפרע הוא גובה וי"ל דלמאן דאמר למפרע הוא גובה היינו הכא דגבאו לבסוף אבל הכא אם נתרצה נזק לבסוף לקבל המעות ולא גבאו לרבי ישמעאל אין קדוש ומכל מקום לרבי עקיבא קדוש דשותפין

ב

-

לג

דף

נינהו ועוד דלרבי עקיבא קדוש הגוף והשבח משהקדיש אבל לרבי ישמעאל אפילו למ"ד למפרע הוא גובה שבח דמזיק הוי ולא קדיש עד שיגבנו ונראה דאע"ג דלרבי עקיבא קיימא ליה ברשותיה משעת הנזק קודם העמדה בדין וחשבינן כאילו בא חצי נזק לידו מאותה שעה ואע"ג דקי"ל פלגא נזקא קנסא מכל מקום אם העידו עדים ששורו נגח ביום א' ואתו עדים אחריני ואמרו ביום א' הייתם עמנו אלא בע"ש נגח דמשלמין דבעידנא דקמסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא דכל זמן דלא נתגלה הדבר שלא העידו עליו חשיב לאו בר תשלומין אע"ג דקם ברשותו דניזק בשעת הנזק כדמוכח במרובה (לקמן דף עד. ושם) גבי מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו (של פלוני) וסימא את עינו ואתו סהדי ואפכינהו ואזמינהו ומוקים לה דקדמי אקדומי ואפ"ה פריך אי דלא עמד בדין דמי כולו עבד בעי לשלומי דאכתי לא מחייב גברא אלמא לא חשבינן גברא בר תשלומין כל זמן שלא נודע אע"פ שהעבד זוכה בשחרורו לאלתר

כדדרשינן תחת עינו ולא תחת עינו ושינו וא"ת דבפרק נערה (כתובות דף מא : ושם) תנן לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה קנסה לעצמה ואמאי והא משעת פתוי זכה בה האב אלמא משמע דבקנס לא זכי עד שעת העמדה בדין והכא סבר רבי עקיבא דזכי משעת הנזק וכן במרובה (דף עד : ושם) משמע דאי לא כתיב תחת עינו דמשמע ולא תחת עינו ושינו הוה אמרינן דסימא עינו והפיל שינו דיוצא בעינו ושינו אלמא לא זכי עד שיעמוד בדין והכא סבר רבי עקיבא דזכי משעת הנזק ועוד דר' עקיבא אית ליה בהשולח (גיטין מב :) דיוצא בשן ועין דצריך גט שחרור והתם אמר דמ"ד דצריך גט שחרור קסבר שיוצא בשינו ועינו ושמא י"ל דהיינו טעמא דזוכה משעת נגיחה משום דגלי לן קרא דמשמע לרבי עקיבא דמכרו אמזיק ואניזק קאי וההיא דמרובה (דף עד :) נמי גלי קרא למאן דאית ליה : **איכא** בינייהו. דלרבי עקיבא קדוש אף על גב דאי מודה מפטר דקנס הוא מכל מקום השתא מיהא לא הודה : **משום** דרבי אבהו. אבל בלא ר' אבהו לא קדיש משום דקדושת דמים אין מפקעת מידי שעבוד ומיירי הכא בבעל מוס א"נ בתם וכגון שהקדישו לבדק הבית דקדוש קדושת דמים וכדאמרינן (תמורה דף ו.) המתפיס תמימים לבדק הבית מה שעשה עשוי וקשה מכאן לר"ת שמפרש דבכל קדושת מטלטלין מפקעת מידי שעבוד ואפי' קדושת דמים ואומר ר"ת דאלמוה רבנן לשעבודא דניזק כדאמרינן בהחובל (לקמן צ. ושם) אלמוה רבנן לשעבודה דבעל : **זאת** אומרת המזיק שעבודו של חבירו פטור. ופליג אדרשב"ג דמחייב בהשולח (גיטין מא. ושם) לחד מאמוראי דהתם : **שמע** מינה ב"ח מאוחר שקדם וגבה כו'. ודלא כבן ננס בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צד.) דלדידיה כי היכי דבקרקות עדיף ב"ח מאוחר משום נעילת דלת טפי מלוקח מאוחר הכי נמי אע"ג דמלוקח מאוחר גבי ליה ניזק כדאמר לעיל משום. דאית ליה קלא מב"ח מאוחר לא גבי ליה משום נעילת דלת :

אילו גבך הוה לאו מינך הוה גבי ליה. תימה אז הוא בדין שיגבה שפשע בשמירתו וי"ל דלא קאמר אלא כלומר דאין גוף השור משועבד לב"ח כמו שהוא משועבד לניזק שמשתלם מגופו וכן פירש בקונטרס בריש שור

שנגח ארבעה וחמשה (לקמן ד' לו.): **שאלמלא** לא הזיקו היה עומד על שמנה מאות זוז נותן כשעת הנזק. לא נקטיה לאשמועינן שלא ישלם כל מה שהיה ראוי להשביח אלמלא לא הוזק דמילתא דפשיטא הוא דאטו אם נגח שור קטן הייתי סבור שישלם דמי שור גדול לפי שהיה ראוי להיות גדול ומשביח ועוד אי להכי אצטריך מאי פריך בסמוך אי כשפטמו צריכא למימר אלא י"ל כפ"י הקונט' בלשון אחר: **הכא** במאי עסקינן כשפטמו. וכגון שאין השבח יותר על היציאה שאם היה יותר נהי נמי דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב ד' מב:) דשותף הוי כיורד ברשות מ"מ מה שאדם רוצה ליתן למפטם לפטם יטול המזיק והמותר יש לו להיות לניזק וא"ת א"כ אמאי אצטריך למיפרך מרישא מסיפא גופה לפרוך אי בשפטמו צריכא למימר וי"ל דסיפא אצטריך דסד"א כיון דאמר ר"ע הוחלט השור הוי ליה מזיק כשפטמו מניח מעותיו על קרן הצבי כמו בהלך למדינת הים ובא אחר ופרנס אשתו (כתובות ד' קז:) ועוד מצינו למימר דאיירי שפיר שהשבח יתר על היציאה והא דקאמר נותן כשעת הנזק לאו דוקא אלא בא להשמיענו שיטול יותר מדמי יציאותיו דכיורד ברשות דמי: **כשפיטמו**. וא"ת אמאי מפליג בין שבח לכחש לפלוג בשבח גופיה דשבח ממילא כשעת העמדה בדין וי"ל דאגב דנקט ברישא שבח וכחש בסיפא נמי נקט הכי: זה נוטל חצי החי וחצי המת. האי לישנא לאו דוקא ולא אתי למימר אלא שמקבל עליו חצי הפחת ולפי המסקנא שקיל בשבחה: **דרבי** מאיר סבר פחת נבלה דניזק. אע"ג דבפ"ק (ד' י:) נפקא לן מוהמת יהיה לו מ"מ האי קרא דהכא אצטריך לאשמועינן דלא משלם אלא חצי נזק דאי מוחצו את כספו ה"א שהוא פעמים יותר ופעמים פחות כדמוכח בסמוך דפריך א"כ מצינו תם לר' יהודה דמשלם יותר מח"נ ומשני אית ליה לרבי יהודה פחת שפחתו מיתה מחצין אלמא נפקא לן מוגם את המת יחצון דלא משלם אלא חצי נזק:

ב

-

לד

דף

מצינו תם חמור ממועד. וא"ת והא ר"י אית ליה (לקמן דף מה:) צד תמות במקומה עומדת וי"ל דה"פ מצינו צד תמות חמור מצד מועד ומייתי מברייתא דשור שוה מנה כו' ומה צד מועד דחמור אין משלם אלא מה שהזיק צד תמות הקל לא כל שכן: **והתורה** אמרה ומכרו. לאו משום

דלשתמע פשטיה דקרא ח"ינ דקרא לא משמע כלל אלא י"ל דה"ק והתורה אמרה ומכרו וע"כ ר"י לא מפרש לקרא דלשתלם כל שעה יותר מחצי דהא שמעינן ליה לר"י דאית ליה ח"ינ לקמן בפי שור שנגח ד' והי' (ד' לז). אמר להן לשבתות משלם נזק שלם ולימי החול משלם חצי נזק: שורו שבייש פטור. צער ורפוי ושבת ודמי ולדות לא חשיב משום דשמעינן ממתניתין דהחובל (לקמן דף פז). ואע"ג דבושת נמי קתני התם מ"מ תנא הכא לדקדק הוא דומיא דשורו או שורו דומיא דידיה וכן שור שהדליק הגדיש אצטריך להכי כדאיתא בגמרא דלמילתא אחריתי לא אצטריך דפשיטא דחייב דלענין שורו מה לי שבת ומה לי חול ואגב הדליק הגדיש דמיירי בנדון בנפשו קתני חבל באביו ואמו אבל שורו שסימא את עין עבדו אצטריך שאע"פ שבעצמו חייב בשורו פטור דהא לא אשמועינן בשום משנה: חובל וצריך לכלבו מבעיר וצריך לאפרו. רבינו שמואל פירש דר' אבהו סבר כר"ש דאמר מקלקל בחבורה חייב ורבי יוחנן ס"ל כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה ובהבערה פטור וצריך לכלבו או לאפרו לא חשיב מקלקל אלא מתקן דחייב אפי' לר"י וקשה דא"כ אמאי א"ל פוק תני לברא אטו משום דס"ל כר"י מאן דמתני כרבי שמעון משתיקין ליה דכה"ג פריך בפ"ק דחולין (דף טו.) ע"כ נראה דר' אבהו ורבי יוחנן אליבא דר"ש פליגי דרבי אבהו כר"ש כדאיתא פרק האורג (שבת דף קו.) ושם ד"ה חוץ) ורבי יוחנן סבר דאפי' רבי שמעון בעי תקון קצת ומיהו לא חשיב תקון שיתחייב בכך לרבי יהודה או לר"ש בשאר מלאכות דאין דרך לחבול בחבירו ליתן לכלבו ולשרוף גדיש בעבור אפר וטעמא בחובל ומבעיר כדמפרש התם בפרק האורג משום דגמר ממילה והבערת בת כהן וא"ת ואמאי מחייב רבי אבהו אע"פ שאין צריך לכלבו ולאפרו הא כיון דאין צריך כלל מלאכה שאינה צריכה לגופה היא דאע"ג דמחייב ר"ש מקלקל בחבורה מ"מ בעינן צריכה לגופה כדמוכח בריש הנחנקין (סנהדרין דף פד: ושם ד"ה מאן) ובשלהי כל כתבי (שבת דף קכא.) ובפרק כלל גדול (שם דף עה.) ושם ד"ה טפי) ובשלהי ספק אכל (כריתות דף כ:.) ואור"י דכל הנך סוגיות כרבי יוחנן וההיא דספק אכל ופרק כל כתבי דהוי ברייתא איכא למימר דההוא תנא סבר כר"י בחדא ורבי שמעון בחדא

ועי"ל דאפי' במקלקל גמור משכחת לה דהיא צריכה לגופה כגון חובל באיסורי הנאה שסבור שיכול ליהנות ליתן לכלבו וכן מבעיר באיסורי הנאה שסובר שיכול לבשל בו קדירה וא"ת ורבי יוחנן מאי טעמא דלא מחייב מקלקל גמור דהא טעמא דמקלקלין פטורין היינו משום דבעינן מלאכת מחשבת כדמוכח בספ"ק דחגיגה (דף י:): ולענין חבורה לא חיישינן אמלאכת מחשבת כדמוכח בס"פ ספק אכל (כריתות דף יט:): דאמר הנח לחבורה הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי מחייב ומתעסק לא מפטר אלא מטעם מלאכת מחשבת וי"ל נהי דלא בעינן מלאכת מחשבת מיהו כיון דגמרינן ממילה ומהבערת בת כהן לא מחייבינן אלא דומיא דהנהו דלא הוי מקלקל גמור אלא תקון במקצת ור' אבהו נהי דצורך מצוה לא משוי ליה תקון מ"מ צריכה לגופה משוי ליה מה שהוא צריך למצוה וא"ת צריך לכלבו ולאפרו היכי חשיב צריכה לגופה מ"ש מחופר גומא ואין צריך אלא לאפרה וי"ל דלא דמי דהכא צריך הוא לנטילת נשמה דהיינו הדם כי הדם הוא הנפש כדי לתת לכלבו ומבעיר נמי להבערה כדי לעשות אפר כמו מבעיר לבשל קדירה ולא דמי לחופר גומא דממילא ואין נהנה כלל ממנו וא"ת הא דאמר בפ"ק דיבמות (דף ו:): דאצטריך קרא למיסר הבערת בת כהן משום דהוה ס"ד למשרי מקל וחומר דעבודה דדחיא שבת תיפוק ליה דאי לא כתיב הבערת בת כהן הוה שרינן כל המקלקלין בהבערה וי"ל דהתם כר' יהודה דחשיב ליה תקון: **מה** שורו דלא קבעי ליה. משמע דלא פריך אלא אליבא דר' יוחנן ותימה דלר' אבהו נמי תקשה מה שורו דלא צריך לגופו כו' ואם נאמר דרבי אבהו מחייב במקלקל גמור ולא בעי צריכה לגופה א"ש: **נתכוון** לבייש היכי משכחת לה. תימה כיון דלא אסיק אדעתיה נתכוון להזיק אפילו הוא דומיא דשורו נמי תקשה ליה דבשור ליכא כוונה ובאדם בעי כוונה וי"ל דאי אמרת הוא דומיא דשורו אז משמע שפיר כוונתו להזיק ובא להשמיענו דלא בעינן כוונה לבייש אלא להזיק דומיא דשורו אבל שור דומיא דידיה משמע כוונה דשכיח טפי באדם מבשור דהיינו כוונה דידיה לבייש ואתא לאשמועינן שור דומיא דאדם דבעי שיתכוין לבייש דאילו מתכוון להזיק שכיח יותר בשור מבאדם [ועוד] דליכא למימר דלהשמיענו דשור פטור במתכוין להזיק מבוששת דלהא לא אצטריך דהא תנן בהחובל (לקמן דף פז:). דשור פטור בכל ארבעה דברים וסתם שור הוא קרן שמתכוון להזיק וא"כ ע"כ שורו דומיא דידיה שמתכוון לבייש וזה א"א ששור אין מתכוון לבייש ועל כרחך אית לן למימר הוא דומיא דשורו וקמ"ל דלא בעינן מתכוון לבייש ומשני לעולם שורו דומיא דידיה שמתכוון וקמ"ל שיכול להיות ששורו דומיא דידיה וא"כ בדידיה לא

בעינן שיתכוון לבייש שזה אי אפשר להיות בשור: **מתניתין** בשוגג. פיי בקונטי' דרבא מוקי מתניתין דלא בעי לאפרו ופטור מאותו טעם ששוגג פטור ואין הלשון משמע כן ועוד דלא דמי לשוגג שיש בו איסור מלאכה אבל כאן אין איסור מלאכה אלא י"ל מתני' בשוגג דבהא מלתא אשמועינן הוא דומיא דשורו מה שורו בשוגג אף הוא בשוגג ואפילו הכי פטור מדתנא דבי חזקיה: **מכה** אדם ומכה בהמה. תימה דברישי הנחנקין (סנהדרין דף פד:) מוקי האי קרא דתנא דבי חזקיה במכה אביו ואע"ג דבמסקנא נפקא. לן חבורה מאם אינו ענין לנפש בהמה מ"מ מפיק מיניה התם דמותר להקזי דם לאביו ומה שייך כאן לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה וי"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה חבירו במכה אביו מדכתיב הכאה סתם ולא כתיב ומת ובמכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה איש כי יכה כל נפש אדם דמיירי ברוצח כדמוכח בפרק יוצא דופן (נדה דף מד: ושם) ולצדדים מיירי לענין חבירו במיתה ולענין אביו בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו מיירי קרא גמרינן שפיר ממכה בהמה: **בין** בשוגג בין במזיד. בג' ענייני ממון איירי תנא דבי חזקיה בין בשוגג בין במזיד איירי בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגים פטורים [מתשלומין] משום דלא חלקת דאהכי מייתי לה בשמעתין ובאלו נערות (כתובות דף לה. ושם) ולענין זה אית להו לכ"ע הקישא דתנא דבי חזקיה כדאמרינן בפ' אלו נערות ומי איכא למאן דלית להו דתנא דבי חזקיה אבל בין מתכוון לשאינו מתכוון לאו בממון אחר בהדי מיתה איירי דמקל וחומר משוגג נפקא אלא לפטור מדמי הנהרג לאפוקי מדרבי דדריש במתכוון להרוג זה והרג זה ונתת נפש תחת נפש ממון וקמ"ל תנא דבי חזקיה דכיון שנתכוון פטור הכא נמי שאין מתכוון פטור ואהכי מייתי לה בפרק הנשרפין (סנהדרין דף עט:) ובין דרך ירידה לדרך עלייה אתא כמו דדרך עלייה לא ניתן שגגתו לכפרה דלא שקלינן מיניה ממונא למפטריה הכא נמי דרך ירידתו אע"ג שניתנה שגגתו לכפרה ולפטור מזיד אצטריך ויש טועים לומר דלפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אצטריך אבל בפרק אלו נערות (כתובות דף לה. ושם) בשמעתא דלא יהיה אסון מוכיח סוגיא כדפרישית:

זאת אומרת חלוקים עליו חביריו על סומכוס. דוקא בכי האי גוונא פליג סומכוס שראוי להסתפק בדבר וההיא (ב"מ דף ק. ושם) דמחליף פרה בחמור והמוכר שפחתו וילדה בכל הנך בלא טענותם ראוי להסתפק לב"ד אבל במקום שהספק בא ע"פ דבריהם לא פליג סומכוס דהרי למ"ד אמר סומכוס אפילו ברי וברי אטו אם אמר אדם לחבירו טלית זו שאתה לבוש שלי הוא מי אמר סומכוס חולקים ובשנים אוחזים בטלית אמר דאי אתו לקמן כי תפיס חד וחד מיסרך סרוכי דאפי' לסומכוס סרוכי לאו כלום הוא : **ממאי** דמתני' ברי וברי. וא"ת והיכא אמרינן דמתני' ברי וברי אי משום דאמר אמר סומכוס ברי וברי היינו משום דאי לא אמר סומכוס בברי וברי לא היה יכול לדקדק ממשנה דחולקים דהוי מצי לאוקמי בברי וברי ודברי הכל וי"ל דה"ק ממאי דמתני' מצי לאורויי כלל בברי וברי דלמא בברי ושמא דוקא איירי כדאמרינן בסמוך דרישא דומיא דסיפא דקתני זה אומר לא כי ואף על גב דבפ"ק דכתובות (דף יב : ושם) תנן והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ומוכח התם דהיינו שמא התם ליכא למיטעי שאין הבעל רגיל לידע אבל הכא אי בשמא איירי לא ה"ל למיתני לא כי כיון דאיכא למיטעי : **הא** לא מייתי ראייה שקיל כדאמר מזיק. וא"ת דלמא הא לא מייתי ראייה לא שקיל מידי וי"ל דלשון המוציא משמע במה שבא להוציא צריך ראייה אבל מה שהוא מודה לו לא ולקמן דמשני ראוי ליטול ואין לו היינו בלא תפס אבל בתפס יש לו ולהכי א"ש לשון המוציא : **לימא** תיהוי תיובתא דרבה בר נתן. וא"ת ואמאי לא מוקי לה כר"ג דאמר בפ' שבועת הדיינין (שבועות דף מ. ושם) טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ור"ג מחייב וי"ל דמהדר לאוקמי כרבנן ועוד י"ל דרבה בר נתן אמרה למילתיה ככולי עלמא ולא מחייב ר"ג אלא שבועה דאי הוה מחייב בדמי שעורים מנליה לרבה בר נתן דרבנן פליגי עליה בהא דלמא לענין שבועה דוקא פליגי דכתיב כי הוא זה דבעינן הודאה ממין הטענה וכי תימא דרבה בר נתן סבר דמהאי טעמא דפטרי רבנן שבועה לא הויה נמי הודאה להתחייב שעורין הא ליתא דהא אמרינן בשבועת הדיינין (שם דף מ:) טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן פטור והתם ודאי לכ"ע חייב במה שטענו ואפ"ה פטור משבועה ע"כ נראה דרבה בר נתן לכ"ע פוטר מדמי שעורים דמשמע ליה דסברא הוא שהוא פטור כיון שהודה לו שאין חייב לו שעורין ומחל לו ובשבועה דוקא פליגי אי בעינן ממין הטענה : **מדסיפא** ניזק שמא ומזיק ברי רישא נמי כו' ואמר סומכוס כו'. אבל מסיפא גופה ליכא למיפרך דאיכא למימר כיון דאיכא הודאה במקצת שהרי מודה שהקטן הזיקו לכל הפחות הלכך איכא למימר דקאמר סומכוס חולקים אע"ג

דניזק קאמר שמא ומזיק אמר ברי ואם תאמר דנימא ברי ושמא ברי עדיף כדקאמר רב יהודה בהגוזל בתרא (לקמן דף קיח.) גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ויש לומר דהתם הוי ברי טוב שלא יהיה לו פנים לשקר כיון שחבירו יכול לידע בשקרו זה והשמא אינו טוב שאין זוכר אם חייב לו ומוכחא מילתא דחייב לו אבל הכא ברי שלו גרוע שיודע בחבירו שאין יכול להכחישו ולכך טוען ברי והאי נמי דקאמר שמא לפי שלא ראה המעשה הלכך לא אמרינן ברי עדיף: **רישא** במזיק שמא. ואם תאמר והא לא כי קתני וי"ל דבברי וברי נמי איירי:

א

-

לו

דף

ראוי ליטול ואין לו. פירוש ראוי ליטול אם תפס ואין לו אם לא תפס ודוקא היכא דיש לו תביעה על שני השוורים על הגדול ועל הקטן אם תפס משתלם אבל מתניי דלעיל דאין לו תביעה אלא על הגדול אפי' תפס הקטן אין משתלם מיניה ולא שייך לשנויי לעיל ראוי ליטול ואין לו כיון דאם תפס לא משתלם מיניה ובטענו חטים נראה דאם תפס שעורים לא משתלם וא"ת אמאי לא משני הכא כדלעיל דקאמר ניזק שמא ומזיק ברי וי"ל דא"כ הו"מ למיפרך היינו הך כדפירש בקונטרס והשתא איכא צריכותא בכולהו בבי דמתניתין דרישא אשמעינן אפילו מזיק שמא וניזק ברי פליגי רבנן עליה דסומכוס ואמרי המוציא מחבירו עליו הראיה וההוא דקטן וגדול משמיענו אפילו ניזק שמא ומזיק ברי פליג סומכוס ואחד תם ואחד מועד אשמעינן דאפילו לר' אחא דאמר בריש פרק המוכר פירות (ב"ב דף צג.) גמל האוחר בין הגמלים בידוע שזה הרגו מודה הכא דלא תלינן במועד כיון דשניהם רצין והך דהניזקין שנים אשמעינן דנתפס שקיל כדאמר מזיק וסיפא דתם ומועד איידי דאיירי בבא דלעיל בגדול וקטן ותם ומועד איירי נמי הכא: **ש"מ**. מדקתני שניהם רצה כו' ואם אבד האחד קם חברו תחתיו ומשתלם הימנו כך פירש בקונטרס וקשה דלא הוה ליה למימר שמע מינה אלא מסיפא הוה ליה למפרך דקתני אחד גדול ואחד קטן המוציא מחבירו עליו הראיה ומשלם לגדול מן הקטן א"כ כשאבד אחד מהן לא משתלם מאותו שנשאר ונראה לפרש דבשני שוורים שהזיקו שור בודאי איירי דחשיב כאילו הוי חד גופא ומשתלם מן השני ואע"ג דמתניתין לא איירי אלא בענין שאנו מסופקים

איזה מהן נגח מ"מ דייק מלישנא דקתני שניהם חייבים לאשמועין שיכול להיות שיהיו שניהם חייבין כגון אי ידעין בודאי שהזיקו שניהם יחד: **ורבי** עקיבא היא דאמר שותפין נינהו. פירש בקונטרס דלר' ישמעאל דאמר ב"ח הוא וזוזי הוא דמסיק ביה אם אבד האחד לא איבד זכותו וקשה דהא לעיל (דף לג.) אמר אפילו לר' ישמעאל שחטו מה שעשה עשוי ונראה לפרש דמשום הכי מוקי לה כר' עקיבא משום דלר' ישמעאל אין שום חידוש דפשיטא דאיבד זכותו כשאבד האחד כיון דב"ח הוא אבל לר' עקיבא דשותפי נינהו ס"ד דהוי כאילו האחד מן השנים בחזקת הניזק ומצי למימר ניזק שלך נאבד ולא שלי:

פרק רביעי - שור שנגח ד' וה'

מתני' שור שנגח ארבעה וחמשה: **אי** כרבי עקיבא דאמר שותפין נינהו יחזיר לכולן מבעי ליה. תימה דלר' עקיבא נמי אמאי אין ראשון נשכר דלמה יהא מוטל עליו לשמור חלקו כל זמן שלא עמד בדין ולא באו עדים דמה הוא יודע אם יזכה וצריך לדחות דכיון שיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות מתחייב בשמירתו ולא מצי לשנויי כגון שאין בידו דאם כן תיקשי ליה לרבי עקיבא ראשון נשכר מבעי ליה:

דף לו - ב

כגון שתפסו ניזק כו'. ודוקא לר' ישמעאל הוא נעשה שומר שכר אבל לר' עקיבא דאמר שותפין נינהו וכיחש ושיבח הוי ברשות הניזק לא נעשה שומר שכר אלא מחלקו דעל כל אחד מוטל לשמור חלקו והשתא אתי שפיר דבין ר' מאיר ובין ר' שמעון איירי בשתפסו ניזק ולא כפירוש הקונטרס: **אם** יש בו מותר בנזקין כו'. והשתא אחרון אחרון נשכר דמתניתין אאחרון שבכולם דהוא החמישי קאי אבל פעמים שהרביעי אין לו כלום והשלישי יש לו כגון שנזקי ד' וה' שוים ונזקי ג' יתרים ואפי' חמישי נמי פעמים שאין לו כל נזקו אם נזקיו יתרים על של רביעי שאין

נוטל אלא חלקו של רביעי ומיהו כשכל הנזקין שוין כולן מפסידין והאחרון נשכר: **נותן** לו סלע. בסלע מדינה איירי כדמוכח בסמוך ומנה דר"י הגלילי הוא מנה צורי כדמוכח בהחובל (לקמן דף צ:) ותימה לומר שחלוקים כ"כ זה מזה דסלע מדינה אחד ממאתים במנה צורי ונראה לר"ת דלא פליגי אלא האי בעני והאי בעשיר ומיהו מדקאמר בהחובל (שם) הא אנא הא ר"י הגלילי משמע קצת דפליגי מ"מ אע"ג דפליגי מצינו למימר דזה דיבר בעשיר וזה דיבר בעני כר"ת דא"א שאם בושתו של עני סלע שלא יעלה בושתו של עשיר או פחות או יותר ממנה: **ושל** דבריהם כסף מדינה. נראה לר"י דרב יהודה לא איירי אלא בסלעים דומיא דכסף האמור בתורה דמפרש פ"ק דקדושין (דף יא.) כסף קצוב ולא מצינו כסף קצוב בתורה אלא סלעים כדמפרש התם ה' סלעים לפדיון הבן ג' של אונס ק' של מוציא ש"ר ולי' של עבד ודומיא דהני הוי של דבריהם אבל שאר מטבעות של דבריהם הוי כסף צורי דהא מנה של ר"י הגלילי הוי צורי כדמוכח בהחובל (לקמן דף צ:) וכתובה נמי הוי מאתים זוז של צורי למ"ד כתובת אשה דרבנן כמו למ"ד דאורייתא דנפקא לן מכמוהר הבתולות דלא פליגי רשב"ג ורבנן בפרק בתרא דכתובות (ד' קי:) אלא אם נותן לה ממעות ארץ ישראל או ממעות קפוטיקיא אבל לכ"ע נותן לה שוה מאתים זוז ממעות צורי ואפילו כתובת אלמנה שהיא דרבנן לכ"ע הוי מנה צורי דבפ"ק דכתובות (דף יב.) משמע קצת דשל בתולה כפלים משל אלמנה גבי אחד אלמנת כהן ואחד אלמנת ישראל: **יד** עניים אגן. וא"ת בלא יד עניים נמי מחייב צדקה באמירה כדדרשינן בפ"ק דר"ה (דף ו.) בפ"ך זו צדקה וי"ל דכמו שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם הי"נ אין אדם נותן צדקה דבר שלא בא לעולם וכשאמר ניתביה לעניים הוי זה החוב כמו שלא בא לעולם וכן אם היה אומר ניתביה להקדש לא היה הקדש קונה ונהי שאם היה אומר חוב זה לכשיבא לידי אתנהו להקדש או לצדקה דומה שמתחייב מטעם נדר אבל זה לא אמר כן אלא אמר תנהו לעניים ולא נדר ור"ח פירש שזה לא היה רוצה לחזור בו מן הצדקה אלא היה רוצה ללוותו לפי שעה ולהחזיר אחר לעניים תחתיו וא"ל רב יוסף דיד עניים אגן וזכינן בו במעמד שלשתן ואמרינן בפ"ק דערכין (ד' ו.) האומר סלע זו לצדקה עד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותו משבא ליד גבאי אסור לשנותו:

אין צריכין פרוזבול. דשטרות שלהם דמי כמסורין לב"ד כך פירש בקונטרס וא"ת מלוה על פה מאי איכא למימר דכותבין עליה פרוזבול כדמוכח בהשולח (גיטין דף לו.) וי"ל דהוי כאילו החוב שלהם מסור לב"ד ואפי" אין ללוה קרקע מקנים לו חכמים קרקע בשביל תקנת היתומים שאין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע: הרי הוא מועד לשבתות. מפרש בירושלמי לפי שראה אותם במלבושים נאים אחרים וחשובים בעיניו נכרים ואינו מכירם: משיחזור בו ג' שבתות. אע"ג דכבר אשמועינן רבי יהודה בפ"ב (דף כג:) אצטריך דס"ד הואיל ולא מועד אלא לשבתות לא בעי חזרה כ"כ ולפ"ה ניחא דמפרש מועד לשבתות לפי שאין עושה מלאכה דקמ"ל דאפי" שבת ממלאכה בימי החול ולא נגח לא הוי חזרה: רב זביד אמר ואינו מועד תנן. הא סתמא הוי מועד לשאין מינו ואפילו מבהמה לאדם נמי שמע"י לה לקמן בפירקין (דף מא.) דסתמא הוי מועד גבי הא דפריך וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכחת לה ומפרש רב זביד כגון שהרג ג' בהמות והוה מצי למיתני במתניי מועד לבהמה ואינו מועד לאדם לאשמועינן דסתמא הוי מועד ומיהו שמא חזר בו רב זביד מההיא דלקמן כדפריך עלה התם שאם לא תאמר כן קשי ליה ההיא דריש מכילתין (דף ב:): שור ולא נגח. בתרא דנקט כדי שאם יגח לאלתר משלם נ"ש: נעשה מועד לסירוגין לשוורים. וא"ת לרב זביד אפי" לכל דבר הוי מועד וי"ל כגון שראה שאר בהמות ולא נגחן: נעשה מועד לסירוגין לכל. ע"כ בשלא ראה בינתיים כלום דאי ראה לא הוי מועד [לכל] לסירוגין וא"ת כיון שלא ראה אחרים לשוורים לחודיה הוי מועד לכל לסירוגין לרב זביד וי"ל דקסבר רב זביד דרבותא קמ"ל דס"ד בהנך מיני דחזא ולא נגח לא הוי מועד ולא בסירוגין תליא מלתא א"נ בשעה שנגח ג' מינים הללו היו לפניו מינים הרבה ולא נגח אלא אלו דהשתא אם היו שלשתן שוורים הייתי אומר כיון דכל שעה מזומן ליגח השוורים ומניח שאר מינים אין מועד ליגח אלא שוורים אבל השתא דהווי ג' מינים האחד מהם נוגח ואינו חושש ליגח אלא האחד:

שור שור ושור חמור וגמל. וכגון שבין שוורים ראשונים ראה בהמות אחרות ולא נגח ובבעיא שנייה בין שוורים אחרונים ואתי שפיר כולה סוגיא כרב זביד ולא כרב אלפס שפירש סוגיא דשמעתין כרב פפא ונראה לר"י דהני תרי בעיות באם תמצא לומר דשור בתר שוורים שדינן ליה דאיכא תרי טעמי דסברא למשדייה בתר קמאי ובתר שוורים שהן מינו חמור וגמל שור ושור מהו משדינן ליה בתר קמאי או בתר שוורים שהן מינו: **יום** ט"ו בחדש זה כו'. נראה דג' פעמים בט"ו בחדש לכ"ע הוי מועד ובנדה נמי קובעת וסתה אע"ג דליכא אלא שתי פעמים סוף ל' יום דלאו סוף ל' יום גרים אלא ט"ו בחדש גרים כמו ריש ירחא וריש ירחא וריש ירחא דקבע וסתה בג' ראיות הללו כדמשמע בשילהי בנות כותים (נדה ד' לט:) וכמו שבת שבת ושבת דסגי בשלש פעמים דלאו סוף ז' גרים אלא יום שבת והיכא דאין שם היום גורם ולא שם מנין החדש כגון אם ראתה היום ולסוף עשרים לראייתה זו ראתה וחזרה וראתה לסוף עשרים לכ"ע אין הראשונות מן המנין דהא סוף עשרים גרים וכן משמע בנדה בפ' האשה (ד' סג:) דתנן היתה למודה לראות ליום ט"ו ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורים שינתה ג"פ ליום עשרים הותר יום ט"ו ונאסר יום כ' שאין האשה קובעת כו' אלמא בעי' ג"פ ליום כ' ואין הראשונים של ט"ו יום מן המנין ואין נראה לחלק משום דהתם למודה לראות ועוד מדקתני שאין האשה קובעת כו' משמע דפסיקא ליה הכי בכל הנשים ולפ"ז אם נגח יום א' ויום ב' לא נגח יום ג' נגח ויום ד' לא נגח יום ה' נגח ויום ו' לא נגח אין נעשה מועד לכ"ע עד שישלש בדלוג ואין הראשונים מן המנין ותימה דגבי ראה שור ונגח וראה שור ולא נגח הוי ראשון מן המנין וצריך לחלק בין סירוגים של ימים לסירוגים של שוורים:

דאם כן לכתוב רחמנא גבי מועד. וליכא למימר דכי כתב רחמנא רעהו בתם לפטור תם דהדיוט בהקדש קאתי ומועד כדקאי קאי ולהכי לא

כתביה גבי מועד דלא חייביה רחמנא במועד אלא במקום שחייב בתם ולפטור לגמרי בשתייהם הדיוט בהקדש נמי לא אתי דא"כ לכתביה רחמנא גבי מועד דהוי רבותא טפי וגם ליכא למיטעי למדרשיה אלא לפטור וכ"ש בתם אלא ודאי מדלא כתב גבי מועד אתא רעהו לחייב תם בהקדש נזק שלם וה"ה שבא לפטור לגמרי תם דהקדש בהדיוט וכיון דתם פטור מועד נמי פטור וה"ק קרא רעהו הוא דאיכא חילוק בין תם למועד אבל כשאינו רעהו לא דהדיוט בהקדש חייב והקדש בהדיוט פטור: **עמד** והתיר ממונן לישראל. משמע דוקא בענין זה שנגח שור שלנו שור שלהם ולמ"ד בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) גזל כנעני אסור ניחא אבל למ"ד מותר קשה: **מפארן** הופיע ממונן לישראל. פי' הקונטרס שסיבב והחזיר התורה בכל האומות ולא קבלוה משמע שר"ל דבפארן נגלה לאומות וכן משמע בתרגום ירושלמי דמתרגם מטורא דגבלא אתגלי לבני ישמעאל ופארן ארץ ישמעאל היא כדכתיב בהגר ותשב במדבר פארן ובריש מסכת ע"ז (דף ב: ושם.) אית דגרסי מאי בעי בשעיר מאי בעי בפארן וקשה דבשבת פ' ר"ע (ד' פט.) משמע דפארן הוא סיני דקחשיב ה' שמות שנקרא לו מדבר צין מדבר קדש מדבר פארן מדבר סיני מדבר קדמות ונראה דמדבר סיני מדבר גדול ומצד אחד נקרא סיני ומצד אחר נקרא פארן וכל חמשה שמות דקחשיב במסכת שבת חמשה חלקים היו בו שכל אחד שמו נקרא כן ואע"ג דקדריש התם לכל השמות אין להקפיד על זה ובאותו צד ששמו פארן נגלה לבני ישמעאל: **אלא** האדם. תימה הא אין עובדי כוכבים קרויין אדם כדתניא בפ' המקבל (ב"מ קיד:) אמר רשב"י אין קברי העובדי כוכבים מטמאים באהל שנאמר אדם כי ימות באהל אתם קרויים אדם ואין העובדי כוכבים קרויים אדם ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם.) פי' בקונטרס דר"מ דהכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא. ושם) ורבינו תם מפרש די ש חילוק בין אדם להאדם תדע מדפריך ביבמות מקראי דנביאים ולא פריך מקראי דתורה דהאדם והבהמה אשר ימצא בשדה (שמות ט) אך התם הוי קודם מתן תורה וא"ת א"כ הוה ליה למימר אדם ולא נאמר אלא האדם לאו פירכא היא דהך ברייתא מתניא בת"כ וטובא איכא התם בכי האי גוונא דקתני התם וכן הוא אומר (ישעיה כו) פתחו שערים (ראשיכם) ויבא גוי וגוי ויבאו כהנים לויים ישראלים לא נאמר אלא גוי צדיק וכן הוא אומר הטיבה [ה'] לטובים כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא לטובים הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול וא"ת והא עובדי כוכבים נמי קרויים אדם כדכתיב לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם וי"ל דבמקום שמזכיר השם מזכיר עובדי כוכבים בלשון אדם

כלומר דבר חלש נולד מאדם וכן גבי חירם (יחזקאל כח) אתה אדם ולא אל וכן מה יעשה לי אדם (תהלים קיח) וריב"א הקשה מדכתיב (ישעיה מג) ואתן אדם תחתיד ותירץ דדרשינן ואתן אדום תחתיד גבי ההוא רומאה בפרק בתרא דברכות (דף סב:) והא דאמר בהשולח (גיטין דף מז.) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה בורות שיחין ומערות מדכתיב והארץ נתן לבני אדם בני אדם משמע אדם הראשון: הרי הוא ככהן גדול. הא דנקט כהן גדול משום דדרשינן בסוטה (דף ד:) יקרה היא מפנינים מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים. קראו ושנו ושלשו. וא"ת והא אמרינן בחגיגה (דף יג.) המלמד תורה לעובד כוכבים עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב (תהלים קמז) ויש לומר דבע"כ עשו ע"פ דברי המושל ולא נתחייבו למסור עצמן אי נמי עשו עצמם גרים כדאי' בספרי דפרשה אף חובב עמים: נשא משה קל וחומר. אור"ת דלאו דוקא אלא כלומר עתיד משה לישא ק"ו אם לא שהזהירו הכתוב תחילה דקודם נאמר אל תצר את מואב ממה שנאמר צרור את המדינים והכיתם אותם כדרשינן עתה ילחכו שלא היה מתיירא בלק אלא מלחיכה בעלמא שלא היו מותרין אלא באנגריא וקרא דמדין אחר מעשה דבלק היה והא דקאמר נמי הקדוש ברוך הוא למשה לא כשעלתה על דעתך לאו דוקא הקשה הר"ר אלחנן דהכא משמע דאחר שנאמר צרור את המדינים עדיין היו מוזהרין שלא לצור

דף - לח ב

מואב ובבראשית רבה סוף פרשת ויצא קאמר דכששלח דוד יואב אל ארם נהרים ואל ארם צובה פגע במואבים ובקש לאבדם והביאו לו אסטראות שלהם אל תצר את מואב והשיב דוד שהם פירצו גדר תחילה דכתיב וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור משמע שמאותה שעה הותרו ותירץ ר"י דדיחויא בעלמא השיב וקרא דשופטים [שלחצם] עגלון מלך מואב היה לו להביא אלא שמן התורה היה רוצה להביא [להם תשובה] מפני חילול השם אע"פ שעל אדומים מייתי קרא דקבלה ויאסוף אליו בני עמון ועמלק וילך [ויך את ישראל] וירשו את עיר התמרים מ"מ כל זמן דמשכח דברי תורה ניחא ליה לאתווי: מואבים עצמן לא כל שכן. וא"ת תינח מואב אדומי ועמון מאי איכא למימר וי"ל דאצטריך לאסור בהן אנגריא

שהיו מותרים דאנגריא היה עושה שלא ברשות ואע"פ שמזכיר ב' פרידות על עמון לא אצטריך אלא משום מואב: **לעולם** יקדים אדם לדבר מצוה. לשם מצוה נתכוונו כדאיתא בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר דף כג.): **גרי** אריות הן. ואע"ג דפסקינן בסוף פ"ק דיבמות (דף טז.) הלכה דגרי אמת כולן הני מילי היכא שמתגיירים לגמרי אבל גרי אריות דהכא לא נתגיירו לגמרי כדכתי' בקרא את ה' היו יראין ואת אלהיהם היו עובדין ומ"ד גרי אמת סבר דלבסוף נתגיירו לגמרי: **וחכמים** מטהרים. בפרק דם הנדה (נדה נו:) פריך אי דישראל מטהרין דמאן מטמו ומשני מבין ישראל ומבין הכותים בחדריהם טמאים לכ"ע דכותים גרי אמת הן והנמצאים בערי ישראל טהורין שלא נחשדו על כתמיהם ואצנועי מצנעי להו והנמצאים בערי הכותים ר"מ מטמא דנחשדו על כתמיהם וחכמים מטהרים דלא נחשדו: **על** הנתינה. בכתובות פרש"י דאצטריך לאשמועינן שיש להם קנס אע"פ שדוד גזר עליהם והקשה ר"ת דמדאורייתא אסירי בלאו דלא תתחתן כדמסיק רבא בפי הערל (יבמות דף עו.) דבגיותן לית להו חתנות וכי מגיירי אית להו חתנות ובפרק אלו הן הלוקין (מכות יג.) קחשיב נתינה וסתם נתינה דקתני בכל מקום היינו בגיורת שיש לה קנס ותפסי בה קדושין ובפרק יש מותרות (יבמות פה:) משמע נמי דנתינה דאורייתא דאמר ממזרת ונתינה איכא בינייהו למ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ובריש אלו נערות (כתובות דף כט:) גבי פלוגתא דשמעון התימני ור"ש בן מנסיא ואור"ת דדוד לא גזר עליהם אלא שעבוד אבל מדאורייתא אסירי לבא בקהל מלא תתחתן בס' ובריש אלו נערות ראוי להאריך בזה יותר: **ועל** הכותית. סוגיא דשמעתין מוכחא דקסבר גרי אמת הן וא"ת א"כ מה חידוש לומר שיש להם קנס וכי תימא משום דאמר רבה בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עו.) ממזר מאחותו ומאשת איש נתערבו בהן מרישא שמעינן ליה דיש להן קנס ואפילו ודאי ממזר וכ"ש ספק ממזרת וי"ל דהיא גופה קמ"ל דגרי אמת הן דאם היו גרי אריות לא היו להן קנס וא"ת ולרבא דאמר בפרק עשרה יוחסין (שם) דעבד ושפחה נתערבו בהן אמאי יש להן קנס נימא לה אייתי ראייה דלאו שפחה את ושקול דהא שפחה אין לה קנס כדמוכח באלו נערות (כתובות ד' כט.) ועל כרחך לאו מטעם שהיא בחזקת בעולה אין לה קנס כדאמרינן בירושלמי דשפחה אפילו משומרת אין לה קנס ואע"ג דרובן לאו שפחה נינהו מ"מ תקשה לשמואל דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב וי"ל משום דכל חדא מוקמינן לה בחזקת אביה שהשפחות נתערבו בהן ונשאו לכותים אף על גב דלרבא פסלו כותים משום איסור שפחה ולא מוקמינן להו בחזקת אביהן מ"מ לענין קנס לא

מחשבינן להו כשפחה שלא יהא חוטא נשכר ואף על גב דנקט רבא עבד ושפחה לאו דוקא לפי מה שפירש שהשפחות נשאו לכותים והכותים לעבד ואם כן משום עבד אין לפוסלן דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר: ה"נ נקנוס. מדרבנן לדרבנן נמי הוי מצי למיפרך דמודו רבנן דקנסינן להו דקתני שור של ישראל שנגח שור של כותי פטור אלא משום דסתם מתניתין רבי מאיר פריך מרבי מאיר ארבי מאיר:

א

-

לט

דף

שלא יהא חוטא נשכר. והא דמשמע בפ"ק דכתובות (דף יא. ושם) דלית ליה לרבא האי טעמא גבי גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים דמשמע ליה לרבא שאם היתה יכולה למחות כשהגדילה לא היה לה קנס לא דמי דהתם הוא דמן הדין אין לה קנס כלל ומשום שלא יהא חוטא נשכר לא אמר דניתן לה הואיל ומן הדין אין לה אבל הכא דמן הדין יש לה אלא משום דבעיא למקנסה סברא הוא דמשום שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא ובפרק אלו נערות (כתובות דף לו:) אית ליה שלא יהא חוטא נשכר בבת ישראל שבויה משום דמוקמינן לה אקדושתה: **אין** מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. תימה מאי טעם דאין מעמידין דאין לומר משום דאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות כדאיתא בפ"ק (דף יד:) גבי שוה כסף ואוקמינן ביתמי דלא דמי כלל דהתם מיירי בהזיקו בחיי האב ומשום דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ואין לומר נמי דהיינו טעם משום דפלגא נזקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו דלמ"ד פלגא נזקא ממונא מאי איכא למימר ועוד אפילו במועד למ"ד צד תמות במקומה עומדת אינו גובה ח"נ של צד תמות ואע"ג דהתם לאו קנסא אלא דינא וגם אין לומר משום דאיהו גופיה כי מזיק פטור דפגיעתו רעה ממונו לא כ"ש ובמועד עבדי רבנן תקנה מפני תיקון העולם דכשהלכו בעליו למדינת הים יהבינן ליה דין חרש ואע"ג דלא שייך האי טעמא וגם אין לומר משום דמשתלם מגופו חשו חכמים שלא יפסיד שורו שהוא דבר מסויים אבל במועד דמשתלם מכל דבר לא חשו דהא לר' ישמעאל ב"ח הוא ויכול לסלוקיה בזוזי וי"ל דהטעם הוא כיון דחס רחמנא על התם שלא ישלם נ"ש הלכך לגבי יתמי חשו עלייהו וכן מי שהלכו בעליו למדינת הים כיון שאין להם בעלים גמורים אלא ע"י תקנת ב"ד בהעמדת

אפוטרופוס אקילו ביה רבנן וכן המועד נמי בצד תמות אין מעמידין אפוטרופוס כיון דחס רחמנא עליה למי"ד צד תמות במקומה עומדת שאם אין השור שוה חצי נזקו אין משלם אלא מגופו: **אלמא** מעמידין אפוטרופוס. וא"ת ונימא דרישא כגון שלא היה אפוטרופוס בשעת נגיחה וי"ל דהא מילתא דפשיטא היא: **ואם** הוחזקו נגחנין. אין לפרש שנגחו שלש פעמים ומעמידין אפוטרופוס שאם יגח רביעית ישלם נ"ש דהניחא אי ליעודי תורא בעינן אלא אי ליעודי גברא בעינן לא אייעד באותה נגיחה ועוד דהאי תנא סבר רשות משנה כדקתני סיפא חזר לתמותו וצ"ל דהוחזקו נגחנים רשעים ומשתגעים ליגח כי ההיא דלקמן דשאלו בחזקת תם דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחזקו נגחנים ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים ברשות אפוטרופוס: **ורבי** יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נזקקין משום דחיישינן לצררי כדמפרש רב הונא בריה דרב יהושע בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעד. ושם) והתם פסקינן הלכתא כוותיה והכא לא שייך טעמא דצררי ורבא דהכי נמי מפי טעמא בפי שום היתומים (ערכין דף כב. ושם) משום שובר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הוי דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר' יוחנן קאמר בכל ענין אין נזקקין בין במלוה הבאה מחמת עצמה ומשום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ויתומים כשלא בפני בעל דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא (לקמן דף קיב.) גבי חמוה דרבי ירמיה ובין במלוה הבאה מחמת אביהם ואפילו בשטר המקויים אין נזקקין משום שובר וצררי וא"ת אדפריך משוית ליה לר' יוסי בר חנינא טועה תקשה מר' יוסי בר חנינא אדרבי יוסי בר חנינא דאמר בהגוזל בתרא (שם:) גבי הא דאמר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים או שהיו עדיו מבקשים ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אבל בענין אחר לא וי"ל דשמא הוא מדמה קטנים להא: **דאי** אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפוטרופסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא פשע בשור האפוטרופוס ואפ"ה מפטרי ומה שהאפוטרופוס נשבע ליתמי כדמשמע בהניזקין (גיטין דף נב. ושם:) היינו שלא עכב כלום משלהם אבל אין נשבעין שלא פשעו דאפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור ב"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מההיא דהמפקיד (ב"מ דף מב: ושם) דההוא תורא דלא ה"ל ככי ושיני וקאמר נימא לאפוטרופוס זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה משמע דאם פשע משלם והשתא קשה אהדדי ואור"י דודאי מחייב אפוטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי בין מינהו אבי יתומים בין מינהו בית דין כדמפרש

טעמא בהניזקין (גיטין דף נב: ושם) אבל כאן דשלא בשביל היתומים ממנין אותו דטוב היה להם שלא היה להם אפוטרופוס אלא בשביל תקנת העולם ממנין אותו כדי שישמור השור שלא יגח אי אמרת דמשלם ממנעי ולא עבדי ובירושלמי בהניזקין אמר אתיא דר' יוחנן כרבנן בתמיה אפילו יסבור כאבא שאול דאמר מינוהו ב"ד ישבע בעי ההוא בר אינש למיתב זוזי בגין דמתקרי מהימן כלומר לא ימנע בשביל כך אם יהיה זקוק לפרוע אם יפשע דשמח הוא שנחשב בכך לנאמן כשב"ד ממנין אותו אבל גבי שור אין נחשב לנאמן בשביל מנוי זה שאין זה בשביל תקנת יתומים אלא בשביל שלא יזיק לעולם ואין נחשב אלא כשומר בעלמא ששומר השור שלא יזיק ודרבי יוסי ב"ח כאבא שאול אפילו יסבור כרבנן אדם מבריה עצמו מן השבועה ואין אדם מבריה עצמו מן התשלומין כלומר בשביל השבועה יהיה נמנע שלעולם צריך לישבע שלא עיכב כלום משלהם ונראה דאפילו נאבד דבר משל יתומים שלא ישבע שלא פשע שאם כן יהיו נמנעים אבל בזה אין חושש אם יש עדים או אם מודה הוא בעצמו שפשע לא ימנע אם מזקיקין אותו לשלם: **אי** בתם פשיטא. וכ"ת דאשמועי דמעמידין אפוטרופוס לתם א"כ ה"ל למתני ר' יעקב מחייב ותו לא ומדנקט ח"נ משמע דאיצטריך דלא נימא נזק שלם: **ולא** משלם אלא פלגא דמועד. ורבא לא בעי לשנויי הכי מדלא קתני ר' יהודה אומר חייב נ"ש ור' יעקב אומר ח"נ ועוד דמשמע ליה לרבא דכיון דלא נטריה כלל ה"ל למתני אין משלם אלא חצי נזק שזהו החידוש ומדקאמר משלם ח"נ משמע דקמ"ל דמשלם אפילו ח"נ אבל השתא דנטריה שמירה פחותה חידוש הוא דקמ"ל דמשלם אפילו ח"נ ועוד דמשמע ליה ח"נ מגופו כסתם ח"נ דבכל מקום: **אדמוקי** לה במועד לוקמיה בתם. תימה דמעיקרא הוה פריך אי בתם פשיטא ולא הוה בעי למימר דאתא לאשמועינן דמעמידין אפוטרופוס לתם כדפיי לעיל דאם כן ה"ל למימר רבי יעקב מחייב והשתא פריך לאוקמיה בתם וי"ל דהשתא דאסיק אדעתיה דאמר צד תמות במקומה עומדת לא מצי למתני רבי יעקב מחייב דאיצטריך להזכיר ח"נ לאשמועינן דמעמידין אפוטרופוס לתם ואי הוה תני מחייב הוה מוקמינן לה במועד אבל תם פטור דאין מעמידין אפוטרופוס לתם ואיצטריך לאשמועינן דמועד משלם נ"ש לאפוקי ממ"ד צד תמות במקומה עומדת

אבל מעיקרא דלא הוה אסיק אדעתיה צד תמות כו' פריך שפיר אי בתם פשיטא דאי לאשמועינן מעמידין אפוטרופוס לתם אתא לתני מחייב והוה מוקמינן ליה בתם דלמועד לא איצטריך :

א

-

מ

דף

שור של ב' שותפין. בשני שוורים של שנים לא מצי למיבעי דלר"י בן בתירא דאמר (סנהדרין דף עח.) בהכוהו עשרה בני אדם בזה אחר זה האחרון חייב ה"נ האחרון חייב ואי בבת אחת כולן פטורין ממיתה דכמיתת בעלים כך מיתת השור וכיון דפטורין ממיתה פטורין מכופר למ"ד לקמן אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר : **כופר** אחד אמר רחמנא ולא ב'. ואע"ג דלגבי חטאת אמר בפי המצניע (שבת דף צב : ושם.) גבי המוציא ככר לרה"ר והוציאו שנים חייבין ומסתמא כל חד וחד חייב חטאת התם כיון דכל חד מיחייב אזדונו כרת מיחייב נמי אשגתו חטאת ועוד חטאת דלגבוה אין להקפיד אי מביאין שתי חטאות אבל כופר דלחבירו למה ירויח זה במה שהשור לשנים : **כופר** שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר. דוקא לענין כופר דכפרה היא דמסתמא כפרה שלימה צריכא אבל לענין התשלומין אמר לקמן במרובה (דף עא :) ה' בקר ואפילו ה' חצאי בקר ושה אפילו מקצת שה דפי' אותו ואת בנו (חולין דף עט :) ודמו [אפילו] מקצת דמו דכיסוי הדם (שם דף פח.) וחצי מתנות דהזרוע (שם דף קלב.) ובכור ואפילו מקצת בכור דריש בכורות (דף ג. ושם.) לא שייך לאתויי הכא וההיא. דחומש ולא חצי חומש דפי' יש בכור (שם דף מח :) שייך טפי והא דמשלם תם חצי כופר לר' יוסי הגלילי היינו כופר שלם דידיה וכן המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין דהשולח (גיטין דף מב :) דמשלם חצי כופר ליורשים היינו כופר שלם דידיה : **חייבי** כופר מאי. ביורשי הניזק עצמו מבעיא ליה אם יכולין למשכנו : **ולימא** ליה אי תם הוה משתלם מגופו. הך פרכא לית ליה לר"י דאמר צד תמות במקומה עומדת וכן ההיא פירכא דהוה מערקנא ליה לאגמא אבל ההיא פירכא דמודינא ומפטרי אתיא אף אליבא דר"י דכיון דאייעד לאו קנסא הוא : **לאו** תורא בעית לשלומי. וא"ת אי הוה תם לא הוה משתלם אלא כמו שהשור שוה והשתא משלם כל חצי נזק מהעלייה אע"פ שאין השור שוה כל כך וי"ל דהשתא נמי לא משלם אלא בשויו של שור :

אי תם הוה מודינא ומפטרינא. הך פירכא ליתא למי"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב וכי קאמר אפילו למי"ד פלגא נזקא ממונא הי"ה דהוי"מ למפרך אפילו למי"ד פלגא נזקא קנסא ולמי"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב לימא ליה אי תם הוה מעריקנא ליה לאגמא אלא חדא מינייהו נקט וא"ת והאיך יכול לטעון אי תם הוה מודינא אי תם הוה מעירקנא ליה הא קמן שלא הודה ולא הבריח אע"פ שהיה סבור שהיה תם וי"ל דמיד אחר נגיחה הוגד לו שהוא מועד וא"ת לישני כגון שיש עדים שלא הוגד לו משעת נגיחה עד שיצא לבי"ד ואפ"ה לא הודה ולא הבריח הא לא שכיח ועדיפא מיניה קמשני דקדם בי"ד ותפסוה: הוה מעריקנא ליה לאגמא. תימה מה טענה היא זו אי"כ היה עושה שלא כדין ובשלמא לרבי ישמעאל דאמר בי"ח נינהו ניחא קצת דאיכא למימר דהוה אכלנא ליה התם או מזבנינא ליה ולא הוה אלא כמזיק שעבודו של חבירו ופטור אבל לרי"ע דאמר שותפין נינהו אי הוה מעריק היה גוזל לו שורו לניזק ועוד דבי"ד ינדוהו אם לא ישלם אם יש לו וני"ל שרוצה לומר מתוך דברים אלו שהייתי עושה היה ניזק מתפשר עמי בדבר מועט והיה מוחל לי ונמצא שהפסדתני כל היתרון: אי הכי בעלים אמאי משלמין ח"נ לימא ליה אתפסתיה לתוראי כו'. וא"ת והרי הוא לא התפיסו בידיים דהא קדים בי"ד ותפסוה והוא לא היה יודע שהוא מועד וי"ל דמיד כשנגח היה לו לחוש יותר שמא היה מועד דנהי דקודם נגיחה אין לו לחוש כ"כ לפי שאין הפסד מזומן דשמא לא יגח אבל לאחר שנגח מזומנין בי"ד לתופסו והיה לו לחוש להזהר שלא יפול ביד בית דין: מן הבהמה להוציא הרובע כו'. בתמורה בפי' כל האסורין (דף כח: ושם) מפרש דגבי רביעה כתיב בהמה ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה וגבי נעבד כתיב לשון בקר כדכתיב וימירו את כבודם בתבנית שור ומוקי לה התם ע"פ עד אחד או על פי בעלים דאי איכא עדים בני קטלא נינהו והך ברייתא פליגא אתנא דבי רבי ישמעאל דנפקא ליה בפרק אין מעמידין (ע"ז דף כג:): מכי משחתם בהם מום כו' כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה וע"ז וכן איתא בתמורה (דף כח:): דפליגי: למה נאמר נוגח. הא דלא קאמר למה נאמר נעבד דהוה פשיטא דקיל מכולהו דלאו בר קטלא הוא ובעי קרא יתירא: ויש בנוגח כו'. בחד מנייהו סגי דכיון דלא מפרשי קראי בהדיא הוה אוקימנא

ליה בדדמי ולא שייך למימר שקולים הם ויבואו שניהם דהני חומרות אין שקולות ולא משכחת שיקול אלא בריש מכילתין : **רובע** עשה בו אונס כרצון. וא"ת רובע באונס היכי משכחת לה הא אין קישוי אלא לדעת וי"ל כגון שנתקשה למינו ותקפתו והביאתו עליה : **לאו** לקרבן. והשתא ה"ק נוגח לא עשה בו אונס כרצון כלומר השתא נמי שנכתב אין שייך להעמיד פסול קרבן שלו אלא ברצון כענין שיש בו חיוב מיתה הלכך כשלא היה כתוב כלל אין שייך ללמוד אפילו רצון שלו מרובע כיון דלא אפשר למילף בכל ענין בין באונס בין ברצון וא"ת אמאי ס"ד דלקרבן קאמר דפי' דחוק הוא כדמוכח בשמעתין ומה קשה ליה אי לקטלא קאמר דשייך שפיר לעשות קולא או חומרא פירכא מקטלא אקרבן כמו שעשה ק"ו מכופר אקרבן וי"ל כיון דלא מפרש בהדיא לענין מה עשה ולא עשה אונס כרצון משמע דלענין קרבן דאיירי ביה קרא קאמר דאי לענין קטלא הוה ליה למימר לא חייב בו אונס כרצון :

א

-

מא

דף

כמאן דקטלה דמי. וא"ת ומה פשע השור היא הרגה עצמה שהרי הביאתו עליה וי"ל כמו שפירש ר"ח שקפץ עליה השור לרבעה ואלבשה בה. יצרה ונתרצה ואפילו למ"ד בכתובות פ' נערה (דף נא :) תחילתה באונס וסופה ברצון דמותר היינו תחילת ביאה באונס אבל הכא תחילת ביאה זו ברצון ואסורה לכ"ע וה"ה שנהרגה : **הא** אין כוונתו להזיק. ואע"ג דכשכשה באמתה מבעיא בפי' כיצד הרגל (לעיל דף יט :) לפי שיש שם שינוי קצת ודמי טפי לקרן אבל רביעה לאו שינוי הוא ולא דמי לקרן וכשן גמורה היא שמזקת ע"י אכילה : **ברגל** שדרסה. שן הוה שייך למנקט הכא אלא אגב דנקט רגל ספ"ב (דף כו.). נקטיה הכא : **לרבא** לא משלם כופר. אליבא דהך ברייתא קאמר כדפי' בספ"ב (דף כו.): **מאחר** דמתם קטלינן כו'. לא מצי לאוקמי כגון שבשלש נגיחות ראשונות נתכוון להרוג הבהמה והרג את האדם דכה"ג לא הוי מועד לאדם הואיל ולא נתכוון לאדם וגם בהרג ג' פעמים על פני בעליו לא הוי מועד כדאמרין בפרק שני (דף כד.) אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד : **כגון** שאמדוהו לג' בני אדם. כולה סוגיא מוכחא דלא מיחייב בשלישי נ"ש כדפרישית בפ"ב (דף כד.): **איני** יודע שהיא נבילה. וא"ת אצטריך לבן פקועה לרבנן דרבי

מאיר דלא בעי שחיטה (חולין דף עד.) וכ"ת דלא אקרי שור הא לענין פטר חמור מקרי שה בפ"ק דבכורות (דף יב.) ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עד:) ואפילו שחוט מוכח ביומא (דף מט: נ.) דמקרי פר וכ"ש בן פקועה וי"ל בלאו הכי פריך שפיר ולפי המסקנא ניחא דנפקא לן מבשרו אע"ג דשחיטה ועבדיה כעין בשר: **והאי** לא יאכל להיכא דסקליה מסקל דאסור בהנאה. ובעל השור נקי להנאת עורו וכי תימא לשתוק מלא יאכל אם כן לא הוה מוקמינן נקי אלא להנאת בשר דוקא: **כדרבי** אבהו. לרווחא דמלתא נקט דבלאו רבי אבהו לא הוה מצי למימר אלא להנאה דלאכילה לא צריך: **כל** מקום שנאמר לא יאכל. ואם תאמר חמץ בפסח הנאתו יהיה בכרת דכתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה וכ"ת הכי נמי א"כ בפרק כל שעה (פסחים דף כג:) דבעי מאי איכא בין חזקיה לרבי אבהו הוה ליה למימר דהא איכא בינייהו וי"ל דלא יאכל או לא תאכל ילפינן מלא תאכלו אבל כי כל אוכל מלא תאכלו לא ילפינן:

ב

-

מא

דף

היכא דבדק צור כו'. אע"ג דשחיטה בצור כשירה מכל מקום כיון דהך שחיטה כעין סקילה אסרה תורה ומשני אטו סכין כתיב בהדיא ולא אתיא צור אלא מריבויהא כך הוא עיקר שחיטה בצור אפילו לשחוט לכתחילה כמו בסכין ולפיכך אין לחלק כלל בין צור לסכין ובדין הוא דליבעי לאתויי ברייתא דבכל שוחטין בין בצור בין בקרומית כו' (חולין דף טו:). דמשמע לכתחילה אלא דניחא ליה להביא המשנה ומ"מ סמיך אברייתא דשריא אפילו לכתחילה ובהאי מקדש (קדושין דף נו:) מייתי הברייתא אהך מילתא גופה: **נפקא** להו מאת בשרו. משמע דרבי יוסי הגלילי דריש אתין דאיהו דריש לקמן נקי מדמי ולדות ותימה דבפרק המקשה (חולין דף ע: ושם) גבי הא דתנן רבי יוסי הגלילי אומר בטמאה טמא בטמאה טמא דדריש מהלכי כפים בחיה טמאתי לך ופריך קלוטה במעי קלוטה ליטמא דמהלכי ד' [במהלכי] ד' היא ומאי קשה הא קתני בטמאה טמא והאי בטמאה הוא דרבי יוסי הגלילי וכיון דדריש אתין ע"כ כר"ש ס"ל דאוסר גמל במעי פרה כדמוכח בפ"ק דבכורות (ד' ו:). דמאן דשרי לא דריש אתין וי"ל דבחולין פריך מקלוט שראשו ורובו דומה לאמו דמודה ר"ש דשרי כדמוכח פרק קמא דבכורות (שם) א"נ רוצה ליישב

דברי רבי יוסי הגלילי דבחולין אפילו לרבנן דבכורות: **כיון** שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש. אע"ג דבפ"ק דקדושין (ד' ל:): דריש נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה' אלהיך תירא השוה הכתוב מורא אב ואם למורא שמים לא הוה ניחא ליה למדרשיה לאוקמי לעשה יתירא: **לרבות** ת"ח. וא"ת מפני שיבה תקום למה לי תיפוק ליה מהכא וי"ל דהכא ברבו מובהק כדתנן (אבות פ"ד משנה י"ב) מורא רבך כמורא שמים או ברב מופלג דהוי כעין רבו: **נקי** מחצי כופר. לא בעי למימר נקי מדמי ולדות כרבי יוסי הגלילי משום קושיא דאנשים ומדמי עבד דהיינו שלשים של עבד לא קאמר דכריש לקיש ס"ל דאמר לקמן (ד' מג.) כשאין השור בסקילה דלא משלם קנס ואע"ג דכופר מחייב רבי אליעזר היינו משום דדריש אם כופר לרבות כופר שלא בכוונה כרבי יוחנן דלקמן אבל אם עבד לא דריש דה"ק ר"ל לקמן וסברא דרבי עקיבא דס"ד דתם משלם דמי עבד מן העלייה כדלקמן לית ליה לרבי אליעזר וא"ת ולימא נקי מדמי עבד ממש משויו דבמקום דלא משלם קנס משלם דמים כדמשמע לקמן הלכך אצטריך למפטר תם וי"ל כיון דבתם ליכא קנס בכוונה שלא בכוונה נמי פשיטא דלא משלם דמים א"י אין סברא להעמיד פטור דנקי אלא אחיובא דכתיב בפרשה בהדיא כגון כופר וקנס ודמי ולדות ולפי הטעמים הללו א"ש נמי לרבי עקיבא דדריש לקמן נקי מדמי עבד כלומר משלשים של עבד ולא בעי למנקט נקי מחצי כופר משום דאפילו מועד נמי פטור שלא בכוונה ולא בעי לאוקמי נקי מדמי בן חורין דמועד איכא דמים שלא בכוונה כדמוכח לקמן אלא היינו טעמא כדפרישית או משום דדמים לא כתיבי או משום דכיון דלא אשכחן כופר בתם לא אצטריך למעט הדמים וא"ת והא לקמן ילפינן אשו שלא בכוונה משור שלא בכוונה אע"ג דליכא כופר באש וי"ל דלא דמי דבאש לא שייך כופר כלל הלכך משום כופר לא שבקינן דמים אבל שור דשייך ביה כופר ואפ"ה ליכא כופר בתם אין סברא לחייבו דמים שלא בכוונה ועי"ל טעם אחר לר"א דמסתבר ליה לאוקמי בכופר מבכל דבר דהכי משמע ליה פשטיה דקרא מדכתיב בתריה ואם שור נגח הוא שישלם כופר וא"ת לרבי יוסי הגלילי דאמר תם משלם חצי כופר וקאמר נקי מדמי ולדות טפי הוה ליה למימר נקי מחצי כופר מטעמא דפרישית וי"ל דאין דומה לו סברא לפוטרו מחצי כופר מאחר שחייבו הכתוב ח"י: **הביאהו** לבית דין וישלם לך. וא"ת והא לרבי יהודה מועד משלם כופר שלם אע"פ שהשור נסקל דכתיב והשור יסקל וכתוב אם כופר יושת עליו א"כ משלם מן העלייה אע"ג דלענין ניזקין משתלם מגופו דצד תמות במקומו עומדת וי"ל דשאני מועד דגלי ביה קרא ושמא מצד מועדת מחייבו הכתוב כופר שלם אבל

תם דלא כתיב בהדיא לא מצי למילף אלא מניזקין וניזקין גופייהו מגופו : על פי עד אחד או על פי בעלים. בריש פרק התערובת (זבחים ד' עא. ושם) ובריש פרק כל האסורים (תמורה ד' כח. ושם) פ"י הקונטרס דשור אין נהרג על פי בעלים לא נוגח ולא רובע משום דמודה בקנס הוא ותימה לר"י היכן מצינו דהריגת שור הוא קנס ובפ"ק דסנהדרין (ד' י.) נמי דקאמר פלוני רבע שורי הוא ואחר מצטרפין להורגו משום דאין אדם קרוב אצל ממונו ומה בכך מ"מ יפטר מטעם דמודה בקנס ונראה דהיינו טעמא דלא מחייב על פי הבעלים אפילו יהיו ב' כגון של שני שותפין ומעידין עליו משום דאדם קרוב אצל ממונו דהא דאמרינן בסנהדרין דאין אדם קרוב אצל ממונו ה"מ כשבאין להעיד ג"כ על חבירו דמתוך שנאמן על חבירו נאמן גם על שורו כדמוכח סוגיא התם אבל אמר שורי נרבע לא מבעיא לן דפשיטא דקרוב אצל ממונו הוא כיון שלא בא להעיד על חבירו : **מודה** בקנס הוא. דקיימא לן פלגא נזקא קנסא ונראה דהוה מצי למפרך אעד אחד דאין סברא לומר שלא יחשוב מרשיע עצמו כשמודה ואין רוצה לישיב ואף על גב דעל ידי העד בא עליו חיוב זה אלא הפשוט יותר נקט :

א

-

מב

דף

הא תם מיחייב. לא בעי למימר תם שמחויב ממה שהמועד פטור דאטו משום דאייעד יהיה פטור יותר אלא ה"ק דמועד יהיה פטור שלא לחייבו בהעדאה יותר מתם והא דקאמר יציבא בארעא משום צד תמות הקל שאין משלם אלא מגופו חייב צד מועדת לא כ"ש : **כתב** רחמנא בעל השור נקי דפטור. ואצטריך למיכתב אנשים דאי לא כתב אלא בעל השור נקי הוה מוקמינן נקי מחצי כופר והוה מחייבינן בין תם בין מועד בדמי ולדות אבל השתא דכתיב אנשים למעוטי מועד אית לן לאוקמי פטור דנקי אתם דלא להוי יציבא בארעא וכו' : **כתב** רחמנא בעל השור נקי תם פטור ומועד חייב. ונקי מדמי ולדות דקתני לאו לפוטרו מדמי ולדות אצטריך אלא כלומר דוקא תם פטור מדמי ולדות ואי לא כתב אנשים כלל הוי פטרינן נמי במועד דלא מחייב הכתוב במועד אלא במקום שחייב בתם כדפירשתי לעיל (לח.) ולהכי כתב אנשים דליתי נקי לגלויי עליה דלא משתעי אנשים ולא שוורים אלא בתם והא דתניא בהחובל (לקמן דף פז.) שור אין משלם אלא נזק ופטור מדמי ולדות משמע דאיירי במועד

דמשלם נ"ש ועוד דומיא דאדם ואפילו הכי פטור מדמי ולדות ההיא כר"ע
אתיא: **גבי** בושת נמי נימא הכי אנשים כו'. דגבי בושת כתיב כי ינצו
אנשים יחדו איש ואחיו דמאיש בעמיתו לא נפקא אלא צער לחודיה
וריפוי ושבת נפקא מהזה כדאמרין בהמניח (לעיל דף לג.) ואפילו לר"ע
דמאיש בעמיתו נפקי כולהו מודה הוא דבושת לא נפיק מיניה אלא צער
וריפוי ושבת שרגילין להיות ע"י חבלה דומיא דנתינת מום אבל בושת
דרגיל להיות רוב פעמים בלא חבלה לא נפיק מאיש אלא מאנשים וא"ת
וריפוי ושבת בין לר"ע ובין לרבנן לילף מאנשים דכתיב גבי ריפוי ושבת
וכי יריבון אנשים וי"ל דקים ליה לגמרא דההוא אנשים אתא לדרשה
אחרינא ומהאי טעמא נמי א"ש דלא פריך גבי ריפוי ושבת נמי נימא הכי
אבל ההוא דבושת קים לן דלמעוטי שוורים אתא והא דלא פריך גבי צער
נמי נימא הכי דכתיב איש בעמיתו ולא שור בעמיתו שור דומיא דאיש כו'
משום דניחא ליה למפרך מקרא דאנשים דומיא דההיא דאיירי בה:
בכוונה תליא מילתא. פ"ה דס"ל כר"ש דאמר באלו הן הנשרפין (סנהדרין
דף עט. ושם) נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה וכיון דפטור
ממיתה חייב בדמי ולדות דלית ליה דתנא דבי חזקיה וקשה לר"י וכי היה
תמה רב אדא בר אהבה על אביי ורבא אם סבורין כרבנן ועוד דצריכא
למימר דרב אדא וברייתא דרב חגי דרומאה פליגי אתנא דבי חזקיה וה"ל
למפרך הכא כדפריך רבא עליה דרב דימי פרק אלו נערו (כתובות דף
לה. ושם) ומי איכא מאן דלית ליה דתנא דבי חזקיה ונראה לר"י דרבא
ואביי לא היו פוטרין שוורים מדמי ולדות מנקי אלא דוקא היכא דלא
נתכוונו לאשה דומיא דאנשים דמשתעי בהו קרא אבל נתכוון לאשה
עצמה חייב מדלא קאמר אנשים אין אסון יענש הא יש אסון לא יענש בין
נתכוונו זה לזה בין לא נתכוונו זה לזה אלא לאשה עצמה ולא שוורים
דבין הכי ובין הכי יענש כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור והוה משמע
שפיר דפטור בכל ענין אלא ודאי בנתכוונו לאשה עצמה חייבין לאביי
ורבא ואע"ג דבאנשים פטירי טפי כשמתכוונים לאשה היינו משום דשייך
בהו קם ליה בדרבה מיניה אבל בשור לא שייך ופריך רב אדא בר אהבה
והא ע"כ בכוונה תליא מלתא לרבי דדריש בהנשרפין (סנהדרין דף עט.
ושם) ונתתה נפש תחת נפש ממון ולית ליה לא חלקת בין מתכוין לשאין
מתכוין לענין דמי הנהרג וסובר רב אדא דהוא הדין לענין דמי ולדות
דכיון דגלי קרא שיש לחלק בין מתכוין לשאין מתכוין לענין דמי הנהרג
לא נלמוד עוד שום פטור ממון כשאין מתכוין מכח הקישא ואע"ג דאית
ליה הקישא לענין שאר דברים וא"כ לדידיה אנשים אפילו יש אסון
באשה יענשו ולדידיה יש לנו לפטור בשוורים אפילו נתכוונו לאשה שאי

אפשר לרבי לדרוש אלא כמו שדורש אחרי כן ומדרכי נשמע לכולהו תנאי שלא מצינו מחלוקת זה ביניהם ואביי ורבא סבירי להו דדוקא למאי דגלי קרא כגון לדמי הנהרג לרבי גלי אבל בשאר ממון לא גלי וכן מוכח בהפרה (לקמן דף מט.) דאביי ורבא סבירי להו שהוא חייב בשוורים כשנתכוין לאשה עצמה דתנן שור שהיה מתכוין לחבירו והכה אשה ויצאו ילדיה פטור מדמי ולדות ודייקינן בגמרא טעמא דנתכוין לחבירו אבל נתכוין לאשה משלם נימא תהוי תיובתא דרב אדא בר אהבה משמע דלרבא ואביי ניחא דמחייבי ומתניתין דהחובל (לקמן דף פז.) דפטר שור מדמי ולדות דוקא כשלא נתכוין לאשה דומיא דאנשים דקרא:

דף - מב - ב

ונימא רבי עקיבא לנפשיה. ולא בעי למימר שלא היה יודע. אותם תירוצים וכשאמר לו רבי אליעזר קבלם דפשוט לו לגמרא דמסתמא היה יודע ומה שלא היה חושש משום דאית ליה דרבה דאי אין השור בסקילה אין הבעלים משלמים כופר וא"ת ודלמא אם כופר לא דריש ואם עבד דריש וי"ל כיון דלא דריש אם כופר כ"ש דלא דריש אם עבד כדמוכח לקמן: **אלא** אמר רב אסי כו'. וא"ת ומה דוחקו לתרץ נימא דגם ר"ע היה יודע וסובר אותו תירוץ שהשיב לו ר"א וסבר דלמא אית ליה טעמא אחרינא כדאמר לעיל אקדם ושחטו וי"ל דגבי טעם דקדם ושחטו שייך לומר הכי שאינו טעם טוב כדפרישית לעיל אבל אטעם דהמית על פי עד אחד וגבי טעמא דנתכוין לא שייך למימר דלמא אית ליה טעמא אחרינא דטעמים חשובין הן וליכא למפרך עליהו מידי: **ועבד** יפה סלע נותן ל'. אע"ג דשוה ק' אין נותן אלא שלשים מ"מ כיון שנותן קצבה של שלשים אע"פ שאין שוה אלא סלע או יותר שלעולם הקצבה עומדת א"כ גם כשהשור אין שוה כלום קיימת: **מה** כשחייב בן חורין חלקת בין תם למועד. ברייתא זו מוכחא דר"ע לא קבל תשובה דר"א דהא לא דריש ר"ע נקי מחצי כופר ואפילו הכי פוטר כאן בתם והיינו משום דכי לא מיחייב סקילה פשיטא דפטור מכופר: **נקי** מדמי עבד. פירוש משלשים של עבד ויש מפרשים דאפילו דמים לא משלם וכ"ש קנס: **והוה** ליה ראוי. אף על גב דביש נוחלין (ב"ב דף קיג.) דריש דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק מקרא אחרינא מהכא לא נפקא דהוה אמינא דשאני כופר דלעולם הוי

ראוי ולא אתי מיניה שאר ראוי וכופר נמי לא נפיק מהתם דהתם בירושה שנפלה לאחר מיתת האשה אין הבעל נוטל בראוי אבל כופר דמחיים נעשה החבלה שהכופר בא על ידה הוה אמינא דנוטל: **נותן** נזק וצער לאשה. נקט נזק וצער לפי שרגילות הוא שמצטערת יותר וגם נפחתין דמיה כשמפלת ע"י הכאה מכשיוולדת בזמנה אבל ריפוי ושבת אורחא דמילתא הוא שאין צריכה ריפוי וגם אינה מתבטלת יותר ממלאכה משאר יולדת וכזה היה סופה כשתלד וא"ת ובושת מ"ט לא חשיב וי"ל נתכוין לבייש זה ובייש זה פטור לר"ש בהחובל (לקמן דף פו.) ומיירי דנתכוון להכות חבירו והכה האשה כפשטיה דקרא: **היתה** שפחה ונשתחררה או גיורת זכה. פ"ה נתעברה מן הגר ומן המשוחרר וכן משמע בהפרה (לקמן דף מט.) דקאמר לא שנו אלא שחבל בה בחיי הגר ואין לומר כריב"א שנתעברה בעודה שפחה דאין לבעל כלום דשל אדון נינהו ועכשיו נשתחררה כדמשמע לישנא דהיתה שפחה דהא בהפרה (שם) משמע כדפ"ה והא דנקט היתה שפחה ונשתחררה ולא נקט היתה משוחררת משום דע"כ כשאין לה בנים קאמר ולהכי נקט ונשתחררה דמשמע עתה מקרוב וה"ה לישראלית נשואה לגר ומת הגר דפטור דהא דמי ולדות לבעלה והא דנקט שפחה וגיורת משום דאורחא דמילתא כך דסתם משוחררת נשואה למשוחרר וסתמא גיורת לגר:

א

-

מג

דף

גרושה נמי תפלוג בדמי ולדות. דקס"ד דלא אקרי בעל האשה אלא כשהאשה תחתיו וק"ק דמאי פריך דתפלוג בדמי ולדות אטו ולדות צריי נינהו דזכיה בהו דהכי פריך לקמן (דף מט.) דבעל גופיה לא הוה זכי בהו אי לאו דאשכתן דזכי ליה רחמנא ולאשה לא אשכתן דזכי: **אפילו** בא עליה בזנות. בירושלמי בעי ר"ע בא על אמו בא על אחותו יכול אף הוא בעל ההריון ת"ל בעל אותו שראוי לקרות בעל יצאו אלו שאינם ראויים לקרות בעל: **ונוקמה** לרבה כגון שגבו מעות. הוה מצי למימר לרבה אליבא דנפשיה לוקמיה בין בגבו מעות בין בגבו קרקע דבסוף גט פשוט (ב"ב דף קעה:) מוכח דס"ל אליבא דנפשיה אפילו גבו קרקע אין לו דשעבודא לאו דאורייתא אלא לא חש לדקדק כל כך ולהאריך שיהיה צריך להקשות ההיא דשעבודא לאו דאורייתא אההיא דגבו קרקע יש לו

ולתרצם: **ולרב** נחמן שגבו קרקע. פ"י כגון שגבו נמי קרקע ולא בא למעוטי מעות דהא דחשיב התם ר"נ מעות כמוחזקין היינו גבי מלוה כדפ"ה משום דזוזי יהיב וזוזי שקיל אבל הכא לא שייך האי טעמא ור"י מפרש לפי שדרך בני אדם לפרוע מעות חשיב ר"נ מעות מוחזקים: **אמר** רבה שור שהמית בן חורין. כר"ע ס"ל דלר"א ודאי חייב כדאמרינן לעיל ואביי דפריך סבר דאפילו ר"ע מודה דחייב כופר מועד שלא בכוונה מאם כופר לרבות שלא בכוונה והא דאצטריך ליה לר"ע לאוקמי בעל השור נקי לדמי עבד ולא בעי לאוקמי נקי לחצי כופר שלא בכוונה היינו משום דמאם כופר לא מרבינן אלא דבשלא בכוונה מחייב כבכוונה והיינו דוקא מועד דמחייב ע"פ עדים בכוונה אבל תם ע"פ עדים ליכא כופר בכוונה משום דהביאהו לב"ד וישלם לך שלא בכוונה נמי או ע"פ עצמו ליכא לרבווי מאם כופר ולהכי פריך שפיר ר"ע לר"א אפילו לאביי דמכח הביאהו לב"ד וישלם לך יש לפוטרו אפילו שלא בכוונה בלאו קרא דנקי וכן (אמר) רב דימי א"ר יוחנן לקמן דאמר אם כופר לרבות כופר שלא בכוונה אפילו לר"ע נמי קאמר הכי כדפריך אביי ורב ושמואל דפליגי נמי לקמן (דף מד.) אמתניי דשור שהיה מתחכך בכותל בכופר שלא בכוונה נראה לר"י אליבא דר"ע פליגי והא דאיתותב רב מברייתא דמייתי תניא כוותיה דשמואל ותיובתא דרב או תיובתא דרבה לגירסת רשב"ם י"ל דחשיב ליה גמרא תיובתא גמורה משום דאיירי בסיפא רבי יהודה ור"ש שהם תלמידי ר"ע כדאמרינן בסנהדרין (דף פו.) וכולן אליבא דר"ע וביבמות (דף סב:) נמי אמר עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנה להם ור"א ס"ל דאיכא כופר שלא בכוונה בלא ריבוי דאם כופר ולהכי אצטריך קרא דנקי למעוטי תם שלא בכוונה מחצי כופר ואת"ל דמרבויה דאם כופר נפקא ליה כופר שלא בכוונה נמי לר"א צ"ל דבהך סברא דפריך לא מרבינן מאם כופר שלא בכוונה אלא היכא דאיכא כופר בכוונה פליג איהו אדר"ע: **מאי** לאו כופר לא דמים. ואי"ת למ"ד (לעיל דף מ.) כופר דמי ניזק מאי איכא בין דמים לכופר ונראה לר"י כגון שמת המזיק דאין כפרה לאחר מיתה כמו חטאת ואשם דאין באין לאחר מיתה אבל דמים משלם ולפ"ז חמורה שלא בכוונה מבכוונה והכי נמי יש חומרא אחרת שלא בכוונה מבכוונה למ"ד כופר דמי מזיק דפעמים שהניזק שוה יותר מן המזיק ועוד י"ל דנפקא מינה בין דמים לכופר דדמים יכול למחול וכופר אין יכול למחול ואי הוה פשיטא לן דכופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר הוה נ"מ נמי להא: **רישא** דמים וסיפא קנס. תימה מה תירוץ הוא זה ואומר ר"י דמצי ליישב פירוש המשנה כן המית שורי את פלוני הרי זה משלם תשלומין שחייבו הכתוב כגון כופר על פי עצמו ומשלמו בתורת

דמים אבל עבדו של פלוני תשלומין שחייבו הכתוב דהיינו שלשים של עבד לעולם לא ישלם על פי עצמו :

דף - מג - ב

אשו שלא בכוונה. על פי עדים לשלם דמים כיון דשורו שלא בכוונה אע"פ שאין יכול לבא בשום ענין לידי כופר וקנס משלם דמים אם כן באש נמי משלם דמים אע"פ שאין יכול לבא בשום ענין לידי כופר ולא דוקא אשו שלא בכוונה דכ"ש אשו בכוונה דאי בכוונה פשיטא ליה דלא משלם דמים היכי דייק מההוא דעבד כפות לו דפטור דלמא ההיא בכוונה ודוקא אליבא דמ"ד אשו משום ממונו פריך דהויא דומיא דשור אבל למ"ד אשו משום חציו היינו אדם המזיק :

דף - מד - א

וכי דנין קל מחמור. פ"ה דהך פירכא אדין ראשון דבדין שני דק"ו דאיש ואשה שהורע כחן בנזקין לא דנין קל מחמור דאפילו אי לא הוה כתיב מועד כלל הוה ילפינן בהאי קל וחומר אע"ג דבק"ו נמי קאמר לא חלקת האי לישנא לאו דוקא ולכך אצטריך לא אם אמרת לעשות פירכא בדין שני שהוא ק"ו : נגיחה לנזקין אצטריך . לרבות נזקין משום דדרשינן בסיפיה דהאי קרא בנזקין בהמניח (לעיל דף לג.) כמשפט שור בשור וכן בסוף פרקין לענין שמירה מעולה דנזקין דריש מלא ישמרנו אע"ג דלא ישמרנו גבי מיתה כתיב : והא תם הוא. לא בעי למימר דמתני' כר"י הגלילי כדמוקי שמואל מתני' בהפרה (לקמן דף מח :) גבי היה אביו או בנו בתוכו דמאי דוחקיה דשמואל לאוקמי מתניתין כר"י הגלילי ומה פלוגתא הוה שייך בזה דהווי פליגי רב ושמואל מתני' כמאן ועוד דרישא דמתני' דקתני מועד דמשלם כופר ותם פטור מן הכופר לא אתיא כר"י הגלילי והא דלא מוקי שמואל מתני' דלקמן במועד ליפול על בני אדם

בבורות כדמפרש מילתא דהכא במועד להתחכך על בני אדם בכתלים משום דההוא לא שכיחא כי האי: והא תם הוא. המקשן סבור שמתחכך בכותל להפילו ולא מתכוין להפילו על בני אדם דא"כ לא היה פטור ממיתה ועל זה מקשה והא תם הוא שאפילו עשה כן כמה פעמים והרג בני אדם שלא בכוונה אין מועד להרוג אדם כדפיי לעיל מדלא אשכחן מועד במתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם ומשני במועד להתחכך על בני אדם פירוש במתחכך להנאתו כדמפרש ואזיל דהוי מועד מתחילתו והוי כאורחיה וא"ת ומי דוחקו לשמואל לומר שחייב כופר יעמידנו במתכוין להפיל הכותל ולא נתכוין להפיל על בני אדם ופטור גם מכופר לפי שהוא תם וי"ל דלרב ושמואל משמע להו לישנא דמתניי דקתני ונפל על האדם שלא היה מתכוין להפילו אלא ממילא אירע שנפל ע"י שהיה מתחכך בו להנאתו ולכך קאמר שמואל היכא דמתחכך בכותל להנאתו כדמשמע לישנא דמתניי דפטור ממיתה וחייב כופר ורב אמר פטור מזה ומזה כדמשמע לישנא דפטור לגמרי והמקשן היה סבור דהא דנקט במתניי ונפל על האדם ולא קתני להפילו משום דלא מתכוין להפילו על האדם מיירי אבל מ"מ במתכוין להפילו ושלא על האדם משמע ליה שמיירי: הכא נמי במתחכך להנאתו. תימה דהכא אמר רב דפטור מזה ומזה ולקמן בהפרה (ד' מח:) מוקי רב מתניתין דקתני משלם הכופר במועד ליפול על בני אדם בבורות וחזא ירוקא ותירץ רבינו תם דלקמן הוי רגל בכוונה כשמניח עצמו בבור כדי לאכול הירק שבבור ויודע שמתמעך האדם כמו רגל שדרסה ע"ג תינוק שיודע שיהרוג התינוק ולפיכך משלם כופר אע"פ שאין השור בסקילה הואיל ואינו מתכוין להזיק דילפינן רגל בכוונה מקרן בכוונה אבל הכא שמתחכך בכותל להנאתו (שלא בכוונה) הויא שן [שלא בכוונה] שאינו יודע שיפול הכותל על האדם לפיכך פטור מן הכופר כקרן שלא בכוונה ומועד דהכא ודלקמן לאו דוקא מועד בשלש פעמים אלא כלומר בדבר שנעשה מועד מתחילתו כגון שן ורגל והא דפריך לקמן כדמוקי לה במועד ליפול על בני אדם בבורות אי הכי בר קטלא הוא דייק ממתניי דקתני משלם הכופר ולא קתני חייב מיתה ומשלם הכופר משמע דפטור הוא מן המיתה ורש"י פירש כל הסוגיא דלקמן בע"א אבל דוחק הוא ושם אפרש בע"ה ועל פי ר"ת נמי קשה דפטר רגל בכוונה לדרוס על האדם ממיתה כיון שלא נתכוין להרוג א"כ ר"ש דיליף בשמעתין נזקין מקטלא פטר רגל מנזקין בכוונת דריסה על הכלים כשלא נתכוין להזיק וזה אי אפשר דעל כרחך לאו בכוונת היזק חייביה רחמנא דאי בכוונת היזק א"כ היינו קרן והואיל וכן על כרחך ליכא למילף נזקין מקטלא לענין כוונה ורבינו שמואל מצא

בספר ישן דלא גרסינן מילתא דרב דפטר מזה ומזה ולקמן גרסינן תניא כוותיה דשמואל ותיובתא דרב דפטר לעיל מכופר כשאין השור בסקילה :

דף מד - ב

הוה ליה פלגא ופלגא וספק נפשות להקל. תימה למי"ד התראת ספק לא שמיה התראה בלא טעמא דספק נפשות להקל פטרינן ליה מהאי טעמא דלא שמיה התראה אפילו ס"ל דספיקא לחומרא ואי אליבא דמי"ד שמיה התראה היכי פטרינן ליה מהאי טעמא הכא אם נמצא שישראל הרג הא מחייבינן ליה בהכה את זה וחזר והכה את זה אע"ג דספק הוא ובנותר שאמר לו אל תותיר וי"ל דשאני התם דיודע בבירור דיבא לידי איסור ודאי אם יותיר או אם יכה את שניהם משום הכי שמיה התראה אבל הכא כשזורק אבן לגו אין ידוע שיבא לידי איסור ודאי שאין יודע את מי יכה : כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. מהכא נפקא בכל דוכתי כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף טו.) ותימה לר' שמעון קבוע מנא ליה ואין לומר הכא כדמסיק בערכין (דף ז) ובהנשרפין (סנהדרין דף עט.) דר' שמעון יליף נתינה נתינה אייתר ליה וארב לו לקבוע דאכתי לתנא דבי חזקיה קשה . מנא ליה דכל קבוע כו' ועוד כיון דפטר ר"ש אפילו בכולן ישראל עד שיאמר לפלוני אני מכוין לא שייך למדרשיה כלל וי"ל דלר' שמעון בכולן ישראל וכנעני אחד ואמר לאותו שעומד שם אני מכוין דפטר מטעם קבוע מוארב לו דכהאי גוונא כולן ישראל חייבין. : שור שור שבעה כו'. חד לגופיה ושית לאתויי : שור האשה. אצטריך לאתויי משום דאמר לעיל (ע"א) כי יגח נגיחה למיתה נגיחה לנזקין ובנזקין כתיב איש דוקא לכך אצטריך ריבוי :

דף מה - א

מכור. פי' בקונטרס לרדיא ומשנגמר דינו אינו מכור דאסור בהנאה

ואפילו ר"ת דמפרש. דמחיים לא מיתסר מ"מ הרי אסור להשהותו לענות דינו ובמהדורא אחת פרש"י מכרו מכור דאמר ליה מוכר היה לך לשוחטו כיון שידעת שהרג ואת הוא דאפסדת אנפשך ולא הוי מקח טעות וא"ת וסיפא כשנגמר דינו דקתני אינו מכור מסתמא יודע שנגח ושנגמר דינו דומיא דרישא שיודע שהרג. וא"כ ליהוי מעות מתנה כמו במקדש אחרות וי"ל שאין הכל בקיאין בדין שור הנסקל וסבור שיכול להשהותו לעשות בו מלאכתו או אפילו לשחטו סבור דשרי: **דאם** כן ליפלוג בחמץ בפסח. פ"ה ואנן קי"ל בהגוזל [עצים] (לקמן דף צח:) דלרבנן אומר הרי שלך לפניך דקתני בברייתא גזל חמץ ועבר עליו הפסח שור והחזירו עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך אבל משנגמר דינו לא והאי סברא לרבנן הוא דשמעינן להו וקתני דבחמץ בפסח מודו וקשה לפירושו דסוגיא דהכא איתא נמי התם בהאי שמעתא ומוכח התם דרבה שדחה ואמר דכ"ע אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך מדלא פליגי בחמץ בפסח לא היה יודע אותה ברייתא אלא רבה בר שמואל הביאה ואמר ליה רב חסדא אי משכחת להו לא תימא להו ואור"י דדייק מדלא פליגי בחמץ שלא הייתי יכול לטעות ולהעמיד מחלוקתם במילתא אחריתי: **השתא** אתפסתיה לתוראי. פ"י הקונטרס אתפסתיה בידיים שמסרו לב"ד לדונו בסקילה ולכך אין יכול לומר לו הרי שלך לפניך לפי שהתפיסו בידיים והשתא לפי זה נוכל להעמיד כל הבבא דמתנ"י בהגוזל קמא (לקמן ד' צו:): כרבנן דרבי יעקב לפי דחוי דרבא ושור היוצא ליסקל דקתני במתנ"י דהתם דא"ל הרי שלך לפניך כגון שתפסוהו ב"ד מאליהן ומיהו רש"י פ"י שם שאין מעמיד כרבנן רק רישא אבל הסיפא דשור היוצא ליסקל דמתניתין לא אתיא כרבנן אלא כר' יעקב דוקא וזה פ"י משום שרוצה להעמיד שור היוצא ליסקל דמתניתין בתפיסה בידיים ליד ב"ד דומיא דברייתא דהיינו בהתפיסו בידיים וקשה לפירושו דאם זה ההיזק לא הוי היזק ניכר אפילו אתפסיה בידיים לא יתחייב ואם הוא ניכר אפילו תפסו ב"ד מאליהן למה יפטר וכי לא היה לו לשומרו שלא יבא לידי כך ועוד דאם הוא פטור כשתופסים אותו מאליהן כשתופסים אותו בידיים נמי פטור דסוף סוף אפילו לא היה מתפיסו בידיים היו תופסים אותו מאליהן ולא הפסידו בעלים בהתפסתו כלום ונראה לר"י דבתפסוהו מאליהן נמי חייב דמה שנופל ליד ב"ד חשוב היזק ניכר וכיון דעל ידי פשיעה נפל ליד ב"ד חייב ולא יכול לומר הרי שלך לפניך כמו בחמץ ועבר עליו הפסח שהוא היזק שאינו ניכר הלכך יכול לומר שם הרי שלך לפניך ור' יעקב לא חשיב היזק ניכר מה שנופל ליד ב"ד וגמרו את דינו כיון שאפילו לא בא לידם היו גומרין את דינו ונמצא שאינו מפסיד ע"י שבא לידם אלא כאילו

גמרו דינו שלא בפניו חשיב לפי שגם אז היה נאסר והוי היזק שאין ניכר ולכך יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו בחמץ ועבר עליו הפסח ואי אהדרתיה לאו נתינת טעם הוא שהיה יכול להצילו ע"י כך שאין תלוי בזה כמו שפ"ה אלא כלומר לא היו גומרין דינו שלא בפניו ועכשיו גרמת שנתפס בידם וגומרין דינו ע"י מה שנפל בידם וכיון שנפסד ע"י מה שנפל בידם חשיב היזק ניכר ולא תוכל לומר הרי שלך לפניך וכן משמע בהניזקין (גיטין ד' נג:): דבהיזק ניכר אין יכול לומר הרי שלך לפניך דפריך ממתני' דגזל מטבע ונפסל כו' ואי אמרת היזק שאין ניכר שמיה היזק פ"י משום דחשיב כאילו ניכר אמאי אומר ליה הרי שלך לפניך גזל הוא וממונא מעליא בעי לשלומי כי אין זה ממון שגזל כיון שחשוב כאילו ההיזק ניכר בו שאין לך שינוי גדול מזה אילו היה ניכר ושור תם דמזיק ברשות שומר אפילו קודם גמר דין אם יחזירנו שומר לבעלים לא יפטר בכך כיון דמזיק ע"י פשיעת שומר ונפל ברשות ניזק להחליט לו מיד לר"ע להשתעבד בו ולרבי ישמעאל לגבות מגופו והוה ליה היזק ניכר שהוא מופסד שנפל ברשות אחרים ולא יכול לומר הרי שלך לפניך כמו שיכול לומר בשור שהרג אפילו לאחר גמר דין לר' יעקב ולרבנן קודם גמר דין ובחמץ לכ"ע: **אלא** שור בר טענה הוא. ואפילו דרשינן בעלמא כמיתת בעלים כך מיתת השור להך מילתא אין סברא לדירשו: **חוץ** משומר חנם. הוא הדין דהוה מצי למימר כולן פטורין בשמרו שמירה מעולה חוץ משואל דחייב באונסים: **אפילו** כולהו נמי ליפטרו. ושואל גופיה נהי דחייב לשלם דמי שור לבעלים מ"מ כופר אין משלם:

דף - מה - ב

בחזקת שימור קיימי. אין הפירוש כההיא דפ"ק (ד' טו.) גבי פלוגתא דפלגא נזקא קנסא דבחזקת שימור דהתם היינו דאין צריכין שימור שאין דרכו להזיק כמו שן ורגל אבל חזקת שימור דהכא היינו שדרך בני אדם לשומרו וסתם עביד להו שמירה פחותה ור"ת גרס בדרי' מאיר בחזקת שימור ובדרבי יהודה לאו בחזקת שימור ולפי הגיר' הכי פירושו מאי טעמא דרי' מאיר קסבר סתם שוורים בחזקת שימור חשיבי לבעלים שסבורין הבעלים שאין דרכן להזיק ועל כן אינם חוששין לשומרם וטעמא דר"י סתם שוורים לאו בחזקת שימור חשיבי לבעלים ונטרי להו

שמירה פחותה ולהך גירסא הוי פירוש חזקת שימור דהכא כחזקת שימור דפ"ק ומיהו בין לר"מ בין לר"י סברי שפיר פלגא נזקא קנסא: **והא** מיבעי ליה ללאו. נראה כגירסת הספרים דגרסי והא מיבעי ליה לגופיה כלומר לריבוי אחר ריבוי: **לא** פטר ר"י אלא צד העדאה שבו. מסברא אומר כן דאטו משום שנעשה מועד גרע ויפטר אפילו מח"ינ בשמירה פחותה וא"ת התינח לחומרא דאית לן למימר צד תמות במקומה עומדת מסברא כדפרישית אלא לקולא דאין משתלם אלא מגופו. ואין מעמידין אפוטרופוס מנלן וי"ל הואיל דצריכין אנו לומר צד תמות במקומה עומדת לחומרא ה"ה לקולא ומיהו ליפטר בהודאתו למ"ד פלגא נזקא קנסא לא אמרינן במקומה עומדת דכיון דאייעד לאו קנסא הוא: **מועד** לקרן ימין. מצינו למימר דדוקא נקט לפי שקרן ימין מזומן להזיק יותר מקרן של שמאל אבל מועד לקרן שמאל כ"ש דמועד לקרן ימין או שמא אין מועד ואורחא דמילתא נקט.

א

-

מו

דף

אלא טעמא דר"א כדתניא. תימה מהאי טעמא נמי לא תסגי בור בכסוי משום דרבי נתן וי"ל דבור אית ליה תקנתא טפי כשמכסהו כראוי משור נגחן ועי"ל דמעיקרא ודאי ס"ד דר"א לענין תשלומין קאמר אבל השתא דמסקינן טעמא כדרי נתן לאו לענין תשלומין איירי אלא לגבי איסור בעלמא דאסור לקיימו ואיכא למימר דגבי בור נמי איכא אבל מודה שאם שמרו שמירה מעולה והזיק פטור מיהו בשמירה פחותה ודאי לא סגי מדאוסר לקיימו ולהכי אמר לעיל (דף מה:) הא מני ר"א היא:

פרק חמישי - שור שנגח את הפרה

מתני' שור שנגח את הפרה. זו דברי סומכוס. תימה דבפרק השואל (ב"מ דף ק. ושם) משמע דלא אמר סומכוס יחלוקו אלא בעומד באגם גבי המחליף פרה בחמור דפריך בגמרא אמאי יחלוקו ונחזי ברשות דמאן

קיימא אמר שמואל בעומדת באגם ופריך ונוקמה בחזקת מרא קמא הא מני סומכוס היא מדלא אמר אלא משמע דלא הדר ביה משנויא קמא והך דהכא איכא לאוקמי בעומדת באגם לר"ע דאמר יוחלט השור אבל לר' ישמעאל דמצי לסלק ליה בזוזי לא תתיישב אך מההיא דהמניח (לעיל דף לה:) קשה דדייק זאת אומרת חלוקים עליו חביריו על סומכוס דמשמע התם דאפילו בברי וברי קאמר סומכוס דחולקין ואפילו עומד בביתו מדלא אוקי מתניתין בעומד בביתו או כרבי ישמעאל דאמר ב"ח הוא ומצי לסלוקי בזוזי ותיתי אפילו כסומכוס: **דאפילו** ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא. וא"ת והא מחויב שבועה ואין יכול לישבע הוא שזה מודה במקצת בנזק הפרה ובנזק הולד אומר איני יודע ומתוך שאין יכול לישבע משלם כדאמר רבא בפרק השואל (ב"מ דף צח. ושם) ומיהו שמואל לית ליה האי סברא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) ועוד י"ל דלמ"ד פלגא נזקא קנסא לא יהא מחויב שבועה גדולה מהודאת עצמו דמודה בקנס פטור ועוד אומר ר"י דלא דמי כלל דהא טעמא דמחויב שבועה ואין יכול לישבע משלם מפרש בפרק כל הנשבעין (שם) משום דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים ומפרש התם כגון שאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשים ידענא וחמשים לא ידענא דבאבוה כה"ג מיחייב ועל כרחך צריך ליתן טעם למה באב חייב ובירשים פטור דבלא טעמא אין לומר כדאמר התם אי דאמר ליה נ' אית ליה ונ' לית ליה מה לי הוא מה לי אבוה אלא היינו טעמא דבאב חייב לא ידענא דהיה לו לידע אם חייב לו מנה אם לאו אבל יורשיו לא היה להם לידע במילי דאבוהון ומהאי טעמא אית ליה נמי למיפטר בשמעתין שאין לו לידע דבר זה אם משנגחה ילדה או קודם וא"ת דהכא משמע דלית ליה לרב יהודה ברי עדיף ולקמן בפרק בתרא (דף קיח.) ובהשואל (ב"מ דף צז: ושם) אמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא מחייבי דברי עדיף ואין לתרץ דהכא משמיה דשמואל קאמר דהא בספ"ק דכתובות (דף יב: ושם.) בעי למימר הא דרב יהודה ורב הונא דשמואל היא ולפי אותה סברא תקשה דשמואל אדשמואל וי"ל כדפרישית לעיל דהתם ברי שלו טוב שיודע שיכחישנו אם הוא משקר וגם אותו יש לו לידע אם חייב לו אם לאו הלכך מדטעין שמא מוכחא מלתא דברי דהאי אמת הוא וברי עדיף אבל הכא מה שטוען ברי לפי שיודע שזה לא היה בשעת נגיחה וזה טוען שמא טוב שאין לו לידע משו"ה אין ברי עדיף ובספ"ק דכתובות (שם) דבעי למימר הא דרב הונא ורב יהודה דשמואל היא ולא מסיק אדעתיה הא דדחי התם במסקנא היה יכול להקשות התם דשמואל אדשמואל דהתם פסיק שמואל כר"ג דאמר נאמנת בההיא

דמשארסתני נאנסתי אע"ג דהתם אין לבעל לידע מתי נאנסת והכא בשמעתין מודה שמואל דלא אמר ברי עדיף במקום שהברי גרוע אלא שבכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר וההיא דהבית והעלייה (ב"מ דף קטז : ושם.) דהיה אחד מכיר מקצת אבניו נוטלן ואמר [בגמ'] דאידיך קאמר איני יודע ופריך לימא תיהוי תיובתא דר"נ ומשמע דלרב יהודה ניחא התם י"ל דרגילות הוא שכל אחד מכיר מקצת אבניו וכן מוכח דמוקי לה כגון שיש עסק שבועה ביניהם ואם לא היה לו להכיר אבניו לא הייתי אומר מתוך שאין יכול לישבע משלם כדפרישית לעיל וההיא דתנן ביש נוחלין (ב"ב דף קלד. ושם קלה) זה אחי אין נאמן ויטול עמו בחלקו ומוקי בגמ' דאמרי אינך אין אנו יודעין ודייק זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור אע"ג דברי גרוע הוא שאין להם לאחין לידע אם הוא אחיהם דמה יודעים באותו שבא ממדינת הים התם בלאו הכי דחי שפיר ואין חושש לומר וליטעמיך ועוד י"ל דהתם מצי למימר דהכי קאמר זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור היכא דהוי ברי גרוע והשמא טוב כעין ההיא דמתני' דהתם : **המוציא** מחבירו עליו הראיה. משמע מהכא דאין הלכה כסומכוס מדלא ס"ל שמואל כוותיה ובשמעתין דכל דאלים גבר בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף לה. ושם) יש להאריך בזה : **ונחזי** אי דמי רדיא לרדיא. פי' הרר"י בר מרדכי דהכא אפי' כרבנן דאמרי בהמוכר את הספינה (שם דף עז :) מכר הצמד לא מכר הבקר ולית להו הדמים מודיעים הכא מודו דהני מילי גבי צמד דאיכא רובא וחזקה דרובא קרו לצמד צמד ולבקר בקר וגם הוא מוחזק ואפילו לפי הספרים דלא גרסי רובא מ"מ לא אתיא דמים לחודייהו ומפקי מחזקה אבל הכא רובא לרדיא זבני ואיכא חזקה כנגד אותו הרוב שהמוכר מוחזק אמרינן הדמים מודיעים לסייע או לרוב או לחזקה ורשב"ם פירש בהמוכר פירות (שם דף צב. ושם) בענין אחר :

ב

-

מו

דף

ה"ג אי דליכא לאשתלומי מיניה לשקול תורא בזוזי לא צריכא דאיכא לאשתלומי מיניה ואית דגרסי אי דליתא להני זוזי משמע שאם אין אותן מעות בעין שנתן לוקח למוכר אפי' אית ליה זוזי אחריני לא יהיב ליה זוזי ואין נראה לר"ת מאחר שמקח טעות הוא סברא הוא שדינו כדין ב"ח

וב"ח אי אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בשאר מילי כדמוכח בהכותב (כתובות דף פו. ושם) בההוא דקאמר תולה מעותיו בנכרי הוה ואור"ת שיש ג' דינים לב"ח ולנזקין ולשכיר דבעל חוב אי אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בשאר מילי כדפי' ואי לית ליה זוזי לא מצי א"ל זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדמוכח בהכותב והכא בשמעתין דקאמר ממרי רשוותך פארי אפרע ונזקין אפי' אית ליה זוזי מצי לסלוקי בארעא לרב הונא דאמר בפ"ק (דף ט.) או כסף או מיטב ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כל מילי מיטב הוא ובשכיר אפי' לית ליה זוזי אמרינן ליה זיל טרח ואייתי זוזי דגבי פועל לא אמרינן ממרי רשוותך פארי אפרע כדמוכח בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.): **שאין** נזקין אלא לתובע תחילה. פ"ה כגון ראובן תובע לשמעון מנה שהלוהו ושמעון משיבו תפסת משלי החזר לי מה שתפסת או משכון היה בידך ונפחת מדמיו שנשתמשת בו בתחילה נזקין לטענת ראובן ומוציאין לו המנה משמעון ואח"כ נזקין לשמעון לדון על דבר התפיסה והמשכון והשתא צ"ל לפ"ה דמיירי כגון שיש לראובן שטר על המנה דאי לאו הכי נאמן שמעון אפי' יש עדים לראובן דהמלוה את חברו בעדים אין צריך לפורעו בעדים וא"ת היכי דמי אי יש לשמעון עדים מוכנים או טוען שיביא עדים תוך לי יום שתפס ראובן משלו למה יגבה ראובן תחילה והלא אם שואל לי יום לפרוע חובו נותנים לו שהוא זמן ב"ד ואם שמעון אומר שיביא עדים שלו לאחר לי יום אפי' בלא קרא נמי לא היינו שומעין לו ואפי' זילו נכסיה דאטו אם אומר שלאחר שנה או שנתים יביא עדים מי שומעים ליה כלל וי"ל כגון דשמעון אומר פלוני ופלוני בשעת מעשה היו יודעים שכדברי כן הוא ואנו יודעים שהוא אומר אמת בזה שהיו בשעת המעשה ואי לאו קרא ה"א שראוי להמתין להם אפי' סופן לבא לזמן מרובה וי"מ כגון שזה תובע שחבל בו ושמעון אומר יש לי שאר תביעות עליו ומגבינן לראובן דמי חבלתו אע"פ ששמעון אומר שהיום או למחר יביא עדים ואין ממתנינן לו כלל דקי"ל בהחובל (לקמן דף צא.) דאין נותנין זמן לחבלות ויותר משמע לפרש לענין חבלה מלענין מלוה מדמייתי עליה קרא דאשרו חמוץ בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה. ושם.): **ורביע** נזק אחד משמונה בנזק. תימה היאך משוה הולד לפרה פשיטא שלא עשה הולד נזק כמו הפרה דאטו אם יש לו לאחד ט' חלקים ולאחד חלק אחד מי ישלם זה כמו זה כאילו היתה חציה שלו והא תניא בהדיא בפרק ארבעה וחמשה (לעיל דף לו.) האחרון נוטל מנה ושלפניו [חמשים זוז ושנים] הראשונים דינר זהב משמע שכל אחד מפסיד כפי מה שיש לו ומפרש ריב"א דכולה מלתא נקט לסימנא בעלמא כאילו הולד עשה חצי נזק אבל לעולם לא משלם אלא רביע נזקו

שאם הפרה שוה שמונים זוז בלא הולד ועם הולד מנה וחצי כל נזק שעשתה מנה כגון שנגחה שור שוה מאתים ונמצא חלק חמישית לולד ואם היה ודאי שותף היה נוטל הפרה עם הולד ועכשיו שהוא ספק נוטל חצי הולד שהוא עשר זוז שהוא רביע נזקו של ולד: **גלית** אדעתיד דשותפא אית לי. ומאחר שהודה שיש לו שותף לא ישלם רק חצי התשלומין ואידך פלגא לא משלם כולו בעל הולד דשמא ילדה ואח"כ נגחה וחולקין ואפי' לר' נתן דאמר (לקמן דף נג.) כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי מודה הכא דעד כאן לא קאמר רבי נתן אלא בשור תם שדחף את חבירו לבור שבעל השור אין לחייבו אלא רביע אע"פ שודאי הזיק לפיכך משתלם כל השאר מבעל הבור כיון שהבור הרגו לשור אבל כאן שאם הולד במעי אמו בשעת נגיחה יש לו להתחייב בתשלומין אין לחייב הפרה תשלומין שהם על הולד לשלם אם נגח: **מידע** ידעי דשותפות אית לי. פי' שיש לנו להעמיד הפרה בחזקת שהיא מעוברת והשתא היא דילדה ומודה סומכוס כיון דאיכא תרתי שהוא מוחזק וגם איכא חזקת גופה דאמרינן המעי"ה הלכך לא משלם בעל הפרה אלא רביע כאילו ודאי אית ליה שותפי ומיהו להוציא ממון מיד בעל הולד אין מועלת חזקה הלכך לא משלם בעל הולד אלא אחד משמינית נזק ואידך אחד משמינית נזק מפסיד וה"נ אשכחן בההוא דהמחליף פרה בחמור דמוקי בהשואל (בי"מ דף ק. ושם.) כסומכוס ולא אמרינן אוקי אחזקתיה והשתא הוא דילדה להוציא ממון מחזקת מרה קמא וקשה לר"י דבפרק השואל (שם דף צז: ושם צח:) תנן זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו גבי שאלה היום ושכרה למחר ומוקמא לה כסומכוס ואמאי לא אמרינן אוקמיה אחזקתה והשתא היא דמתה להעמיד הממון ביד השואל ויפטר מלשלם ואור"י דשמא יחלוקו לאו אשאלה היום ושכרה למחר קאי אלא אשאל אחת ושכר אחת:

א

-

מז

דף

ליתא לפרה משתלם רביע נזק כו'. לדברי רבא לא אתיא מתניתין כר"ע דכיון דשותפין נינהו הא אמרינן בהמניח (לעיל דף לד.) אם כיחש המזיק או שבח ברשותן דתרוייהו אלא כר' ישמעאל אתיא.: **מאי** טעמא גופה היא. מדאמר רבא בפרק כל האסורין בתמורה (דף ל: ושם) ובסנהדרין

בפרק הנשרפין (דף פ. ושם) ולד הנרבעת והנוגחת אסור היא וולדה נגחו והיא וולדה נרבעו אין להוכיח דעובר ירך אמו הוא דהתם היינו טעמא שהולד עצמו נהנה מרביעה והיא וולדה נגחו ונרבעו אך משמעתיך יש להוכיח כי ליתא לפרה להשתלם משתלם מן הולד ואם לאו ירך אמו למה משתלם מולד חלקו וחלק הפרה אטו שני שוורים תמים שהזיקו אם נאבד אחד מהן מי הוה משלם חלקו וחלק חבירו ותימה דרבא גופיה אית ליה בפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) השוחט את הטרופה ומצא בה בן ט' חי דמותר דארבע סימנין אכשר ביה רחמנא ואור"י דבכל מקום עובר ירך אמו הוא לבד לענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עצמו ליכא למימר שנטרף עם אמו וכן הלכה דבכ"מ עובר ירך אמו הוא לבר מטריפה אע"ג דבפרק כל האסורין (תמורה דף ל: ושם) אמר רב הונא בר חנינא א"ר נחמן מחלוקת כשעיברו ולבסוף נרבעו דר"א סובר עובר ירך אמו הוא ורבנן סברי לאו ירך אמו הוא אע"פ שהולד עצמו נהנה ברביעה אין הלכה כן אלא כדאמר רבא אמר רב נחמן התם כשנרבעו ולבסוף עברו פליגי בזה וזה גורם אבל עברו ולבסוף נרבעו אסור ואותו לשון דרבא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי לה בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) גבי המשתחוה לקמה וכן משמע בתמורה בפרק כיצד מערימין (דף כה.) דמסיק אדר' יוחנן דאמר עובר לאו ירך אמו תיובתא דרבי יוחנן תיובתא אע"ג דאמר בתר הכי לימא תנאי היא כן דרך הגמ' כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בהניזקין (גיטין דף נג:) דמסיק תיובתא דמאן דאמר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ובתר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דבפרק הערל (יבמות דף עח. ושם.) מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה כו' ודחיק לשנויי שאני עובר כו' לא משום שהיה מילתיה דרבי יוחנן עיקר אלא משום דבעי לאוקמי מילתיה דרבא דנכרית כו' לדברי הכל [דהא] רבא גופיה אית ליה הכא עובר ירך אמו: מאי טעמא פירשא בעלמא הוא. והא דאמר באילו טריפות (חולין דף נח. ושם) גבי פלוגתא דר"א ורבי יהושע בולד טריפה הכל מודים בביצת טריפה שהיא אסורה מאי טעמא כיון דאגידה בגופה כגופה דמיא היינו דוקא אותם שמעורות בגידין שנמצאו אדומות במעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכך אין גובה מביצתה דמי יימר שהיו מעורות בשעה שהזיקה התרנגולת ואפילו לסומכוס לכל הפחות מאותה דמתיילדא האידנא אין גובה דמאתמול גמרה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמא בשעה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שנולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו ביצה דתרנגולת נבילה

דתנן במסכת עדיות (פ"ה מ"א) דב"ה אוסרין ונראה דטעם דביצת תרנגולת נבילה אסורה אטו ביצת טריפה שהגדילה באיסור אע"פ שהיא גמורה. : **וכן** אתה מוצא בקוטע יד עבדו כו'. וא"ת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מוצא בשומת דמי ולדות דתנן במתני' לקמן (ד' מח:) ששמין אותה כמה היתה שוה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמין דמי ולדות בפני עצמן שהיה נכחש מזיק ביותר אלא שמין הכל ביחד ורשב"ג לא נחלק על רבנן אלא בזה שאם שמין כך פטור המזיק שהאשה משבחת יותר לאחר לידה אבל לא בא לחלוק לומר שישומו הולדות בפני עצמם כי בזה לא נתן טעם למה יחלוק בכך אלא לרשב"ג שמין ולדות אגב אשה כמה שוה אשה מעוברת למכור גופה בלא ולדות פחות מלמכור הכל ביחד ונראה לר"י דבין לרבנן ובין לרשב"ג שמין ולדות בפני עצמם ולא אגב האשה משום דכיון דגוף האשה לאו ממון בעלים הוא וגם לענין שאר תשלומי חבלות אינו שלו אינו ראוי לשום ולדות אגב האשה כמו ולד אגב פרה ומתני' לא איירי כלל בשומת הולד אלא בשומת שבח ולדות ולכך לא מייתי הכא ראייה מדמי ולדות וכן משמע דמתניתין לא איירי בשומת ולד כלל למאן דמפרש מילתיה דרשב"ג וכי אשה משבחת יותר קודם שתלד מלאחר שתלד והא ודאי סברא גדולה הוא שדמיה עם הולדות מרובין מדמיה שלאחר לידה אלא ודאי לא דברו רבנן ורשב"ג אלא בשומת שבח ולדות אבל ולדות שמין לכ"ע בפני עצמם וה"פ דמתניתין כיצד משלם דמי ולדות ולא תימא דמי ולדות לבדן אלא שמין את האשה כו' ומוסיפין הדמים הללו על דמי הולדות ודמי ולדות גופייהו לא אצטריך לפרש מידי והא דמקשה בגמרא האי דמי ולדות שבח ולדות הוא לאו משום דבכלל שומת האשה דמתניתין ליהוי דמי ולדות אלא להיות נתוסף על דמי ולדות הוא דקתני לה במתניתין כדפרישית וכי משני כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות שמין את האשה כו' היינו פי' שבח ולדות אבל דמי ולדות א"צ לפרשו : **אי** דינא הוא ליכחוש מזיק כו'. סובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמין ולד בפני עצמו ולא דמי לקוטע יד עבד שכל העבד גוף אחד וכן כל השדה שהיא הכל של ניזק כגוף אחד דמי ולהכי מקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הסברא לפי שהן שני גופין לכחוש מזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כו' : **נפחא** מאי רב פפא אמר לבעל הפרה. ולא דמי לשבח ולדות דהוי כולה לבעל לרבנן ולרשב"ג חולקין דהכא כיון שבעל הפרה יכול למכור פרתו בלא ולד נמצא כשמפסידו מפסיד כל מה שדמיה נפחת אבל אשה דאינה יכולה למכור אותה שבח אין ליפות כחה בשבח ולדות אע"ג דבשאר נזקין גופה יש לה אע"פ שאין

יכולה למכור עצמה מטעם זה יפה כח בעל הפרה בנפחא מכח האשה בין לרבנן בין לרשב"ג וכן למ"ד דבנפחא חולקין יפה מטעם זה כח בעל הפרה בנפחא מכח האשה בשבח ולדות לרבנן: **הקדר** שהכניס קדרותיו כו'. הנך תלתא בבי צריכי ולא זו אף זו קתני דאי תנא קדירות הוה אמינא ברשות חייב לפי שנוחות לישבר ובסתמא קבל עליה נטירותא אבל פירות לא ואי תנא פירות שנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

ב

-

מז

דף

אימא סיפא אם הכניס ברשות כו'. תימה לר"י אמאי לא דייק מתחלת הבבא דקתני שלא ברשות ושברתן בהמתו של בעל הבית פטור ברשות חייב דבסתמא קביל עליה נטירותא כרבנן וקשה להזקה בהן בעל הקדירות חייב כרבי ועל הבבא בפני עצמה היה יכול להקשות רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי וי"ל דמרישא אין יכול לדקדק דשפיר מתוקמא כרבי ושלא ברשות דנקט משום דבעי למתני ואם הזקה בהם בעל הקדירות חייב אבל לא מצי למימר דכולה רבנן ושלא ברשות דנקט משום שברתן בהמה של בעל הבית פטור דמשום הא לא אצטריך דהא בהדיא קתני סיפא ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב וא"ת בבא דהכניס שורו היכי מצי למימר נגח לשורו של בעל הבית חייב דוקא שלא ברשות הא ברשות פטור בשלמא קדירות ופירות פטור דכיון דמאליה הזקה בהמתו של בעל הבית דין שיפטר לרבי דאמר בסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל כשנגח שורו לשורו של בעל הבית אפילו לרבי דלא מקבל עליה נטירותא אמאי פטור ברשות לא יהא אלא חצר השותפין ובחצר השותפין חייב וי"ל דעכשיו סובר דלרבי כשמכניס שורו ברשות הרי הוא כאילו מפרש בהדיא שיפטר כל אחד ואחד בנגיחות שורו ובכל נזקין ולפי האמת לרבי אם הכניס שורו ברשות הזיק חייב הזק פטור כדאמרינן לקמן גבי כנוס שורך ואשמרנו: **ואפילו** נשברו ברוח. ולא דמי להא ביתא קמך דפרק הזהב (ב"מ מט: ושם.) דאין אלא מראה מקום הוא לו ואפילו נותן לו שכר אמר התם דלא מקבל עליה נטירותא ואין נוטל שכר שמירה אלא שכר בית: **הוה** לה שלא תאכל. אין לפרש דלכך פטור דחשיב כרוח שאינה מצויה דהא לקמיה אמרינן דברשות חייב גבי היה אוכל חטין והתריז ומת משום דברשות מקבל עליה נטירותא ומה

בכך והלא ש"ח פטור ברוח שאינה מצויה כדפי' בריש המניח (לעיל דף כז): אלא היינו טעמא כיון שבמתכוין מביא עליו דבר שמזיקו אינו ראוי זה להתחייב בכך: **באפרזתא**. והא דלא אשמעינן בשאר פירות לרבותא נקט סם המות אע"פ שהיתה אבודה לגמרי מן העולם אפי"ה פטור מדיני אדם: **שנכנסה** לטחון. רבותא נקט שאף על גב שזה משתכר ברחיים צריך רשות: **או** דלמא אפילו מעלמא נמי. וא"ת דאפילו נשברו ברוח מצויה אמר לעיל דקביל וי"ל דמבעיא ליה אי הוי דחוי בעלמא או לא ועי"ל נטירותא דעלמא כגון בבהמות של אחרים דלא מסיק אדעתיה שיכנסו בחצרו ויגחו את שורו של זה מבעיא ליה אבל אם יצא השור חוץ מחצרו של בעל הבית ובאו שוורים ונגחוהו לא מבעיא ליה דהא פשיטא דמקבל עליה נטירותא אפילו מעלמא כיון שיצא חוץ לחצר: **מאי** לאו פטור בעל החצר וחייב בעל החצר. וא"ת וילך ויתבע מבעל השור ויש לומר כגון דההוא שור הוי של חרש שוטה וקטן דלאו בני תשלומין נינהו אי"נ זה יתבע מבעל החצר ובעל החצר יתבע מבעל השור:

א

-

מח

דף

הכא ברשות קביל עליה נטירותא. אע"ג דלעיל אמר רבא דאדרבה משום דברשות הוא דמקבל בע"ה נטירותא טפי ואפי" חנק את עצמו אלמא הורע כחו של בעל הבית ברשות הכא היינו טעמא כדמסיק משום דבעיא צניעותא שמגלה זרועותיה בשעת לישה ומסלק מרוותא נפשיה ומש"ה פריך עליה מהאשה שנכנסה לטחון ולא רצה להקשות מכל הנך דמתניתין קדירות ופירות ושור דמאשה ניחא ליה למפרך דס"ד דאשה מסלקי מרוותא נפשיהו טפי משום יחוד: אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר וא"ת כ"ש דאי לא ממעטינן שור שהיה ראוי לפטור בעל החצר דהוה ליה למירמי חיובא אבעל השור וי"ל דה"ק אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור והיה ראוי לפטור כל אדם בבור שכרה שור כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר דה"ל למידרש מפסוק זה שלא יתחייב שום אדם בבור שכרה שור זה אין סברא לדרוש כך אלא כיון דעליה למלוייה כמאן דכרייה דמי ונראה דאפי" אם חפרו אדם דבר חיובא הוא חייב בעל החצר בנזקי בור ועליה דידיה למלוייה והחופר משלם בנזקי החצר וצ"ע: **איש** בור ולא שור בור. וא"ת

והא לעיל (דף כב.) פטרינן בעל הגמל כשלא סכסכה למייד אשו משום ממונו אעי'ג דלא כתיב איש אש ולא שור אש וי"ל דהתם נמי כתיב שלם ישלם המבעיר את הבערה דמשמע דוקא כשמבעיר עצמו הוא משלם: **וטינפו** כליו. פ"ה דוקא כליו אבל הוא עצמו [הוזק] חייב בעל השור ולא פטרינן ליה משום איש בור ולא שור בור דכל מידי דהוה דיליה בשעת נפילה כגון בגללים וכן נפלה גמלו ולא העמידה דמחייבת ליה משום בור אעי'ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כהו כיון דבשעת כרייה דידיה הוא ועליה רמי לסלוקיה ולא סלקיה כמאן דכרייה דמי אף על גב דמפקיר להו בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברה"ר דחפירה לאו דידיה הוא ודליל הקשור ברגל התרנגול מאליו דדליל לאו דידיה הוא עכ"ל משמע מתוך פ"ה למאי דמסקינן סתם גללים אפקורי מפקר להו דלא פטרינן אלא כליו דוקא אבל הוא עצמו חייב ולר"י נראה דודאי מעיקרא דס"ד דלא אפקריה לא פטר אלא כליו אבל לפי המסקנא דאמר דמפקר להו אפי' הוא עצמו פטור מידי דהוה אמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס ונפילת גמלו מוקמינן דאתקל ואתקלא ביה גמליה או דרך שרעתא דנהרא דהוי פושע אבל הכא דלא פשע אעי"פ שאם לא היה מפקיר היה חייב לסלק מ"מ השתא דהפקירה פטור ופ"ה נראה יותר שאין נראה שחוזר ממה שלא פטר אלא כליו וחשיב האי מפקיר נזקין לאחר נפילת פשיעה שפושע הוא שמכניס שורו שלא ברשות שדרכו להרביץ גללים: **הזיקו** ב"ה פטור. וא"ת מתניתין היא בפרק המניח (לעיל דף לב: ושם) גבי מבקע דחייב כשמבקע ברה"י והזיק ברה"י אחר אבל הזיק באותו רשות היחיד פטור וי"ל דהוה סלקא דעתך התם משום דאיכא תרי ספיקי שמא לא תהא בקעת נתזת וגם לא יבא שום אדם שם ויוזק:

ב

-

מח

דף

שניהם ברשות. פ"ה כגון ברה"ר שלא ברשות כגון ששניהם רצים ברה"ר וקשה דהיינו מתניתין בפרק המניח (לעיל דף לב.) ונראה לפרש כגון שנכנס לחצר בע"ה שלא ברשות או ברשות דאית ליה לאסוקי אדעתיה כמו שנתנו לו רשות כמו כן נתנו לאחר רשות או כמו שהוא נכנס שלא ברשות שמא גם אחר נכנס שלא ברשות ולכך חייבין כשהזיקו זה את זה אפי' הזיקו שלא מדעת אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות האי אית

ליה לאסוקי אדעתיה בהאי והאי לית ליה לאסוקי אדעתיה בהאי ואם שלא מדעת הזיקו ברשות פטור שלא ברשות חייב: **דחזא** ירוקא ונפל. רש"י מוקי ההיא דהיה מתחכך בכותל בגי' פעמים הראשונים לא היתה כונתו להתחכך אלא בכוונה להפיל על האדם ופטור דקתני התם אהך אחרונה שהיתה להתחכך והראשונות אהנו שנעשה מתוך כך מועד ובהך אחרינא חשיב ליה משונה קצת שהרג בנפילת הכותל ולכך לא נחשב מועד אלא מחמת הראשונות וזהו דוחק דחשיב משונה מה שעושה להנאתו לאכול ירוקא או להתחכך וגם תימה הוא לומר דהוי מועד בהפלת כותל אחרונה שהיתה שלא בכוונה על ידי הראשונות שהיו בכוונה ולפירושו צ"ל דהא דקאמר הכא במועד ליפול על בני אדם בבורות לא הזכיר בני אדם אלא בשביל אחרונה דבגי' הראשונות לא חיישינן אלא שיהא מועד ויעשה אורחיה להפיל עצמו בבור לאכול הירק: **ושמואל** אמר הלכתא כרבי. לכאורה נראה דהלכתא כשמואל בדיני וצ"ע דרבא קאמר לעיל הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בו בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנזקי חצר משמע אבל ברשות פטור ואי כרבי אפי' ברשות חייב דלרבי סתמא חייב בעל השור וכולה סוגיא דלעיל מסיק רבא כרבנן ואפי' נשברו ברוח ואפי' חנק עצמו: **טעמא** דאמר ליה שמרו. כולה הך סוגיא כרבא דלעיל דלר' זירא לא קשה כלל רישא לסיפא וכולה רבי היא והוי סתמא שניהם פטורין בין ברישא בין בסיפא דאין כל אחד מקבל עליו שמירת חבירו ולרבנן הא סתמא שניהם חייבים: **אימא** סיפא כו'. הכא לא משני נעשה כדמשני בפרק קמא דקדושין (דף ה:) גבי נתן הוא ואמרה היא מקודשת נתנה היא ואמר הוא אין מקודשת משום דהכא אית ליה שנויא אחרינא דקאמר תברא אבל התם ליכא למימר תברא דליכא פלוגתא במילתא:

חמרתא מעברתא כו'. וא"ת הא גבי בור תנן בשלהי פרקין נפל לתוכו עבד או אמה פטור ולא אמרינן דהוי כחמרתא מעברתא ולא נמעטיה משור ולא אדם וי"ל דהכא לא מיעט הכתוב שור בדמי ולדות אלא במקום שהולדות של בעל כדכתי' בעל האשה אבל כאן הולדות לאדון דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה: **אטו** ולדות צררי נינהו. ביורשים לא פליג

רב חסדא ומודה הוא דזכו דהא בכתובות בפרק נערה (דף מג:) אצטריך קרא למעוטי שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והכא ליכא מיעוט ועוד מדפריך לרבה מברייתא דהכה את האשה ומוקי לה שחבל בחיי הגר אבל לרב חסדא משמע דניחא לאחר מיתת הגר ודווקא גר אבל כשאינו גר משלם דמי ולדות ליורשים: ומי עדיף ממתניתין. וא"ת ומאי ס"ד דמקשן וכי לא ידע דלא עדיף ויש לומר משום דבהך ברייתא קתני נזק וצער וכי היכי דנזק וצער איירי בכל ענין כמו כן זכה בדמי ולדות איירי בכל ענין:

דף - מט - ב

ותני זכתה. ואין מגיה הברייתא אלא כלומר זכה מי שיש לו זכות: **משכנו** של ישראל ביד גר כו' מוציאין אותו מידו. ואפילו משכנו שלא בשעת הלואתו ואפילו למ"ד בעל חוב קונה משכון דע"כ אין לו אלא שעבוד עליו כיון שהיה יכול לפדותו הישראל ולסלקו בדמים: **והלכתא** דליתיה בחצר. פ"ה דאמשכון קאי דאם איתיה בחצר קני אע"פ שאין עומד בצד שדהו וצריך לומר דאיירי בחצר המשתמרת דאי בחצר שאין משתמרת לא קנה אלא אם כן עומד בצד שדהו כדאיתא בפ"ק דב"מ (דף יא. ושם.) ולמאי דסי"ד דאיירי כשהמשכון בחצר ובעל החצר אין כאן זה אינו כפי המסקנא של ב"מ ולר"י נראה דמעיקרא נמי הכי ס"ל דאיירי בחצר שאין משתמרת ולא קנה אלא אם כן עומד בצד שדהו וכן משמע נמי מבא זה והחזיק בה אם כן לא היתה משתמרת אצל זה והא דקאמר והלכתא דליתיה בחצר אבעל חצר קאי כלומר שינויא דשנין שינויא הוא: **החופר** בור ברה"י ופתחו לרה"ר. כללא דמילתא בכל הך שמעתתא בור בתר פתחו אזלינן דנחשב הבור כאילו הוא במקום שהפתח שם: **ברה"ר** ופתחו לרה"י. פירש בקונט' והפקיר רשותו וה"ה אם מתחילה סמכיה לרה"ר ולא הוצרך לפרש בהפקיר רשותו אלא משום דמשמע ליה לישנא דפתחו לרה"י באמצע רה"י כדמוכח בגמרא דקתני ברה"ר ופתחו לרה"י פטור דמוקי שלא הפקיר לא רשותו ולא בורו ומעיקרא ס"ד כשהפקיר רשותו ולא בורו והיינו משום דמשמע ליה ופתחו לרה"י באמצע רה"י: **ברה"י** ופתחו לרה"י אחר. פ"ה שהפקיר רשותו אותה שפי הבור בתוכה אין נראה שר"ל שפתחו לרה"י של אדם אחר ובא אותו אדם

והפקיר רשותו שלא היה לו לומר אותה בלשון נקבה אלא משמע שרוצה לפרש הכל ברשות עצמו ולשון אחר אינו מיושב לפירוש זה ואין להקשות אמאי אצטריך למתני ברה"י ופתחו לרה"י אחר ה"ל למימר החופר בור ברה"י ותו לא דאגב אחריני נקט הכי ופירש לנו שהבור והפתח הכל עושה ברשותו ור"י מפרש ברה"י ופתחו לרה"י אחר דהיינו שחפר בור ברשות עצמו ופתחו לרשות חבירו ואצטריך דלא תימא פתחו לרה"י הוא דחייב דשכיחי רבים ומזקי אבל ברה"י דליכא למיחש אלא לנזק יחידי פטור וכה"ג תניא בהמניח (לעיל לב:) גבי המבקע ולפי פי"ר קשה למה הוא חייב בנזקי בעל חצר אם נפל שורו לבור כיון שהחופר משלם נזקי החצר על בעל חצר למלוייה: ת"ר החופר בור ברה"י ופתחו לרה"י. וי"ס שכתוב בהן ברה"י ופתחו לרה"י והכי מתניא בתוספתא (פ"ו) וק"ק דה"ל למימר החופר בור ברה"י אבל אין להקפיד משום דקאי אהנדך דמתניתין דאיירי שהפתח ברשות אחרת אצטריך לאשמועין דאיירי באותו ענין שהבור והפתח במקום אחד ברשות הרבים: על הכרייה לא כ"ש. במכלתין אמרינן מכאן שאין עונשין מן הדין אבל בש"ס שלנו אין סובר כן כדפרישית בריש המסכת (דף ב.) [עיין תוס' לעיל ד': ד"ה ועדים]:

דף - נ - א

בבור ברשותו. פי' בקונט' דקסבר [ר"י] דכי אפקרינא רשותאי לא ליחייב אנא בהזיקא אפקריניה משמע דרוצה לומר אם סמך הבור מתחילה לרה"י חייב לכולי עלמא ואין משמע כן ועוד דבסמוך אמר הא לאו לאושין חייב ואוקמה רבה כר"ע אבל לרבי ישמעאל משמע דפטור וי"ל דהיינו טעמא משום דא"ל תורך ברשותי מאי בעי שלא היה לו להתקרב כל כך אצל רשותי שתפול בבור: **אמר** לך רב יוסף כולה דברי הכל היא. לאו דוקא כולה אלא רישא וסיפא דאקשי מינייהו אבל מציעתא דקתני ברה"י ופתחו לרשות הרבים חייב לא אתיא אלא כרבי ישמעאל: **כגון** דארווח ארווחי לרה"י. והשתא כולה דברי הכל רישא כשלא הפקיר לא רשותו ולא בורו וסיפא דארווח ארווחי ומיהו רבי יוסי בר יהודה. דבעי הרחקה לא מתוקמא כרבי ישמעאל: **דבר** שנצטער בו. וא"ת אכתי מנא

ליה הא מת בנו בצמא וי"ל דמ"מ באותו דבר עצמו לא היה ראוי ליכשל בירושלמי (שקלים פ"ה הל"א ע"ש) מלאך בדמות רבי חנינא נזדמן לה :

דף - נ ב

ארך אפים לצדיקים ולרשעים. בעושין פסין (עירובין דף כב. ושם) משמע לרשעים להאבידם מן העוה"ב ובחלק (סנהדרין דף קיא.) משמע לטובה וי"ל כשאין סופו לעשות תשובה הוא לרעה אבל בסופו לעשות תשובה הוא לטובה : **איכא** בינייהו דעבד גובה. ה"נ הוה מצי למימר דנפל דרך אחוריו דלרב לא מיחייב אלא דרך פניו דאיכא הבל אי נמי בבור שרחבה יותר על עומקה דליכא הבל כדאמרינן (לקמן נא :) וחדא נקט : **לשמואל** אגובה נמי מיחייב. ע"כ בנתקל בגובה ונחבט בקרקע דאי נחבט בגובה מודה רב דחייב כמו באבנו וסכינו ומשאו דאמר (לעיל דף ג.) אי דאפקריה בין לרב בין לשמואל היינו בור והיינו משום דחבטה דידיה הוא וקשה דבנתקל בגובה ונחבט בקרקע מודה שמואל דפטור דקרקע עולם הזיקתו כדמוכח לקמן (דף נג.) אמר שמואל היכי דמי לאחוריו דפטור כגון שנתקל בבור ונפל אחורי הבור וי"ל כגון דעבד גובה ה' טפחים וסביב הגובה חפר בעומק ה' טפחים ונתקל בגובה ונחבט בעומק בור א"נ דוקא התם גבי נפל מקול הכרייה פטר שמואל שקול הכרייה גרם לו ליפול ונחבטה נמי לא גרם לו מעשיו שנחבט בקרקע שחוץ לבור ואין להקשות דליחייב בעל הבור החצי שעשה חצי התקלה ובכל נמי ליחייב דהא מוקי לה כרבי נתן דכי ליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי י"ל דקסבר שמואל שאין לחייב בעל הבור לעולם אפ"י לרבי נתן אלא כשעשה כל התקלה אז יתחייב בעל הבור כשנחבט ואפ"י נחבט בקרקע עולם או כשעשה ההיזק אע"ג שלא עשה התקלה אבל בחצי התקלה לא יתחייב בור כשנחבט בקרקע עולם ולפי זה אתי שפיר הא דמשמע לקמן (שם) נתקל באבן ונפל לבור דמחייב בעל האבן אע"ג דהאי בור לאו איהו כרייה : **תני** והדר מפרש. פ"י תני והדר מפרש מהיכא נפקא לך : **אם** שהתה מעת לעת ושחטה כשירה. בפרק אלו טריפות (חולין נא : ושם) אומר עמדה אין צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעי הלכה אפילו בדיקה לא בעי אבל כשהתה מעת לעת אין להוכיח משם אי בעי בדיקה אי לא ומתוך

הייג משמע דבעי בדיקה שפירש און לא בקיאיןן בבדיקה ולדידן בעי ייב
חדש :

דף   נא   -   א

אמרי אין הבל למיתה כו'. והמקשה היה סובר דלענין חבט שייך שפיר
אין חבט למיתה אבל יש חבט לנזקין אבל לענין הבל היה סובר דאי יש
הבל למיתה יש הבל לנזקין ואי אין הבל למיתה לנזקין נמי אין הבל:
נעביד פחותה מעשרה. והשתא מדמה טריפות דאדם לטריפות דבהמה
וכן באלו טריפות (חולין דף מג. ושם) ומייתי ראייה מאיוב וקשה לר"ת
דמחלק ביניהם. : **בור** של שני שותפין היכי משכחת לה. ולא בעי למימר
שהפקירו רשותן ובורן דפטור לכולי עלמא כדפרישית בהמניח (לעיל דף
כח : ושם) ולא בעי למימר כגון שחפר זה עשרה וזה עשרים דאמר לקמן
דכולם חייבין דאבור עשרה דמתניתין קאי : **האחרון** חייב. דוקא הוא
בשביל שחידש מיתה שלא היה מתחילה אבל ראשון ח' וזה ט' כולם
חייבין בנזקין כמו זה י' וזה עשרים : **בור** י' ובא אחר והשלימו לעשרים.
והוא הדין ליי"א למאי דפריך עלה מסייד וכייד ומשני הא רבי והא רבנן :

דף   נא   -   ב

שלא היה בו הבל למיתה. שהיה רחבו יותר מעמקו : **אי** בהבלא מיית.
הרבה הוא תימה דנהי דמיעט הבלא מכל מקום אם לא דהרחיב לא היה
נופל : **השותפין** שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס בחצר. בנדריים (דף
מו :) מפרש בין יש בה דין חלוקה ובין אין בה דין חלוקה אסורים ואע"פ
שאין יכול למחות ליכנס כשאין בו דין חלוקה מ"מ יכול לאסור עליו מידי
דהוי אמשכיר בית לחבירו שיכול המשכיר להקדיש כדאיתא במסכת
ערכין בפי' האומר משקלי (דף כא. ושם) אע"פ שאין יכול למחות ביד
השוכר שלא ליכנס וא"ת ומ"ש מב"ח דאתי ושקיל אפי' הקדיש שדהו

אלא משום דר' אבהו מוסיף דינר שלא יאמר כו' (שם דף כג:) וי"ל דשאני ב"ח דגוף הקרקע יוצא מתחת יד המקדיש אבל גבי שוכר לעולם אין גוף הקרקע יוצא מתחת יד המשכיר: זה נכנס בתוך שלו. השתא משמע דדריסת הרגל אסור במודר הנאה ואפילו ר"א בן יעקב לא שרי אלא שותפין משום דבשלו נכנס אבל בלא שותפים מודה דאסור דקפדי אדריסת רגל כדמשמע בסוף חזקת הבתים (ב"ב דף נז: ושם) וקשה דבפ"ק דמגילה (דף ח. ושם) תנן אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת רגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש ופריך בגמרא דריסת הרגל הא לא קפדי ומאי קפריך הא משמע הכא דקפדי ומפרש ר"ת דהכי פריך התם דע"כ בדריסת הרגל דלא קפדי כמו בבקעה מיירי דאי בההיא דקפדי כגון בחצר א"כ אפי' נודר הימנו מאכל יהא אסור כיון דקפדי א"כ כיוצא בו משכירין ותניא בנדרים בפ' אין בין המודר (דף לג.) וכל דבר שאין עושה בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בו אסור וכיון דלא קפדי אמאי אסור והוא הדין דהוה מצי למימר כלים הא לא קפדי:

א

-

נב

דף

כיון דמסר לו מפתח קנה ה"ד [אין] בכספא כו'. רשב"ם מפרש בפ' חזקת הבתים (ב"ב ד' נב: ושם ד"ה נעל) גבי נעל וגדר כל שהוא בנכסי הגר דנעל היינו שקבע מנעול בדלת לנעלו דהוי בנין אבל סגר הדלת בנכסי הגר אין חזקה דאין זה אלא כמבריא ארי מנכסי חבירו ואע"ג דגבי שכירות הבתים אמר בריש מסכת פסחים (דף ד. ושם) דכשמסר לו מפתחות הוי בחזקת השוכר לבדוק וה"ה לקנותו ה"מ מוכר ומשכיר בית לחבירו אבל בנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני וקשה לר"י דהכא משמע בהדיא דמסירת מפתח לא קני אלא הוי כאומר לך חזק וקני ודוקא גבי חמץ הוא דתלוי במסירת מפתח דמי שמפתח בידו עליו לבדוק כיון שהוא יכול ליכנס בזה הבית לבדוק ומה שפ"י דלא קני בנעילת דלת אין נראה דבגיטין בפרק הזורק (דף עז:) אומר גבי גט דתיזיל איהי ותיחוד ותפתח אלמא נעילה לחוד קניא שלא היה יכול לעשות שום מנעול דשבת היה ואע"פ שאסור לקנות בשבת בשכיב מרע שרי שלא תטרוף דעתו כדאמרי' בפרק מי שמת (ב"ב דף קנו: ושם) ובחזקת הבתים (שם דף נז.) נמי מוכח

גבי ההוא דתנן אלו דברים שיש להם חזקה ואלו שאין להם חזקה ופריך הגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומשני אמר רבא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה בנכסי הגר לא קנה בנכסי חבירו לא קנה א"כ הא דקתני סיפא הכניס תרנגולין לתוך הבית הרי זו חזקה בנכסי הגר נמי קנה והיינו טעמא דקנה דמסתמא כשנתן שם תרנגולין נעל דלת כדי לשמרם אלמא בנעילת דלת סגי ואין לדמות נעילת דלת למבריא ארי דדוקא נתן צרור דסכר מיניה מיא הוא דאמרי' בחזקת הבתים (ב"ב דף נג.) דהוי כמבריא ארי אבל נעל שנעל דלת בפני כל אדם ואין מניח אדם ליכנס מוכחא מילתא שהבית שלו וקני בנעילה לחודה והא דאמר התם הבונה פלטרין בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להם דלתות קנה אורחא דמילתא נקט שאותו שמעמיד דלתות רגיל לנעלם וה"ה נעל ולא העמיד : **בכדי** שידע. כלומר שהקול יצא שהבור מגולה דמסתמא שמע ושמואל אמר בשמיעה בעלמא לא מחייב דאין סומך אשמיעה עד שיודיעוהו ורבי יוחנן אמר עד שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים וה"ה השני שנותנין לו שיעור זה אלא דלא בעינן שיודיעוהו שכבר ידע ושמואל סבר דמיד יש לו להושיב שם שומרים שלא יפול שום דבר בבור : **ואתו** שוורים ונפלו ביה. פ"ה דאי נפלו בו גמלים לא מיבעיא לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא וכן משמע הלשון ויש ליתן טעם בדבר דאפילו לא שכיחי גמלים כלל יש לחוש שמא יבאו גמלים ויפלו אבל אין לחוש שירעו גמלים ויפלו אחרי כן שוורים :

דף - נב

תא שמע לא כסהו כראוי כו'. תימה דמתחילה רצה להוכיח מרישא דפטור א"כ ע"כ סיפא איידי דתנא רישא כסהו כראוי תנא סיפא לא כסהו כראוי ולא אתא לאשמועין מידי א"כ היכי בעי להוכיח מידי מסיפא וי"ל דמעיקרא ודאי שלא היה יכול לומר טעם אחר צריך לומר איידי אבל השתא שיכול למצוא חידוש סברא הוא דלית לן למימר איידי : **ושכיחי** גמלים והתליע מתוכו מהו. כלומר אם מתחילה עברו גמלים ואח"כ באו שוורים ונפלו פשיטא דחייב דפושע הוא כיון דשכיחי גמלים או אפי' אתו לפרקים איבעי ליה לאסוקי אדעתיה וכי מיבעיא לן היכא דלא אתו גמלים אלא באו שוורים ונפלו מחמת שהתליע מתוכו

מאי אמרינן מגו או לא ומסיק דלא אמרינן מגו וא"ת כי לא אמריי מגו נמי מתחייב דתחילתו בפשיעה הוא לענין שוורים אם יעברו גמלים תחילה ואח"כ שוורים וסופו באונס שהתליע ותירץ ריב"א דלא אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אלא היכא שמחמת הפשיעה בא האונס אבל הכא לא בא האונס מחמת הפשיעה דאפי"ה היה מכוסה כראוי לשוורים ולגמלים היה מתליע וכן משמע בהמפקיד (ב"מ לו: ושם) גבי פשע בה ויצאה לאגס דאפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב התם פטור דמלאך המות קטלה מה לי הכא מה לי התם וא"ת בהכונס (לקמן דף נו. ושם) גבי נפרצה בלילה קאמר בכותל רעוע כי חתרה אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והתם לא בא אונס מתוך הפשיעה דאפי"ה כותל בריא יכול לחתור וי"ל דלקמן פרש"י שחתרה והפילה הכותל ע"י חתירה הרי דמחמת הפשיעה שהיתה רעועה בא האונס דאם היה בריא לא היה נופל בחתירה ובסוף הפועלים (ב"מ דף צג: ושם) גבי רועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס דפריך אביי תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא דאי על בעידנא דלא עיילי אינשי אפילו לא היה יכול להציל אם היה שם חייב והתם לא בא האונס מחמת הפשיעה דמה לי הכא ומה לי התם כיון שאינו יכול להציל אומר ריב"ס [דפי" רב אלפס] דלאביי ודאי חייב אע"פ שלא בא האונס מחמת הפשיעה כדמשמע בהמפקיד (שם) דקאמר לא מבעיא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כו' מכלל דלמ"ד חייב ניחא ליה לאביי בלאו טעמא דהבלא דאגמא קטלה ועוד דבלאו הכי מפרש שפיר התם ר"י דלא קשה כלום ואין להאריך כאן יותר אבל קשה לר"י דהיכי פשיט מנפל לתוכו שור חש"ו הא לא דמי כלל דהא לענין פקח בדין הוא שלא יחשב פושע ע"י מגו שהרי אין פושע לגבי שור פקח כלל אבל בבעיא דידן הוא פושע לענין שוורים כי מרעי (לגבי) גמלים לכיסוי ולכך יש להועיל שם המגו להחשב פושע לענין שוורים אף לענין התלעה ונראה לר"י דכסהו שלא כראוי לגמלים איירי בכה"ג שמיד שהגמלים עוברים נפחת תחתיהן הכיסוי דהשתא ליכא פשיעה בשוורים כלל ותחילתו וסופו באונס דאי לא אתו גמלים ראוי הוא לשוורים ואי אתו גמלים נפחת מכל וכל וחזו שוורים פקחים ומזהרים ולא נפלי ומ"מ מגו ודאי איכא ושפיר מיבעיא לן אי אמריי מגו דהוי פושע לגמלים הוי פושע לשוורים בהתלעה ולפי"ז לא שייך תחילתו בפשיעה וסופו באונס דתחילתו וסופו באונס הוא וא"ת כיון שיודע דשור פקח פטור דלאו פושע הוא א"כ מאי קמיבעיא ליה תפשוט ממתני' דתנן שור חש"ו חייב הא פקח פטור ולא אמרינן מגו וי"ל דס"ד השתא דכל השוורים בין שוטים בין פקחים פטורין ביום וחייבין

בלילה ומתנני מיירי בלילה וחרש דנקט לרבותא דס"ד דחרש לא מחייב כדבעי למימר לקמן דחרשותו גרמה לו ומהא דלא אמר מגו דהוי פושע בלילה הוי פושע ביום לא מצי למפשט מידי דלא דמיא כיון דבההיא שעתא הוא אנוס ועוד אור"י דמצי למימר דשפיר ידע האמת דפקח פטור וחרש חייב ונהי דלא אמר התם מגו משום דחשיב לפקח כמזיק עצמו וכמתכוין להפיל את עצמו לבור והתורה לא חייבה בתקלת הבור אלא כשאין לו לעיין ולילך אבל כשנפל ע"י התלעה אז יש להתחייב ע"י מגו כיון דלא שייך ביה טעמא דאיבעי ליה לעיוני ובמסקנא כשפושט הש"ס אין חושש בזה החילוק וא"ת אמאי נקט בעיא שלו בשכיחי גמלים אפילו לא שכיחי גמלים כלל יכול לשאול דלענין גמלים עצמן חשיב פושע וחייב עליו אם היו נופלים אפילו לא שכיחי כדמוכח בבעיא קמייתא וי"ל דבלא שכיחי או אפילו אתיין לפרקים פשיטא דלא אמרינן מגו כיון דלא שכיחי ביה חיובא דגמלים :

א

-

נג

דף

שמואל לטעמיה דאמר להבלו וכ"ש לחבטו. וא"ת דלמא כי מחייב בחבטו היינו כשנתקל בבור אבל הכא הכרייה גרם לו ליפול וגם נחבט בקרקע עולם בהא הוה פטור וי"ל דשפיר הוי לטעמיה דאשכחן דמחייב בחבטה כשנחבט על ידי מעשיו : **בעל** השור חייב. פי' מחצה ובעל הבור פטור לגמרי גזירת הכתוב מונפל שמה שור או חמור מעצמו ולא שיפילוהו אחרים כדפרישית פרק קמא (דף יג. ושם.) : **ובעל** הבור משלם מחצה. בשוטה או מהלך בלילה קאמר דאי בפקח ביום הא תנינא לעיל דפטור וכי תימא ה"מ כשנופל מעצמו אבל הפילוהו אחרים חייב א"כ כשנופל נמי מעצמו ליחייב דתחילתו בפשיעה פן יפול ע"י שוורים וסופו באונס חייב אלא על כרחיך שור פקח נשמר יפה ומרחק כל כך מן הבור שאין שוורים אחרים יכולין להפילו בתוכו : **לעולם** קסבר האי פלגא נזקא כו' אנא תוראי בבירך אשכחיתיה. וא"ת כיון דפלגא נזקא עבד מה סברא היא זו דמשום דאשכחיה בבור משלם יותר ממה שהזיק והיה רוצה ר"י לפרש דה"ק האי פלגא הזיקא עביד בעלמא כגון בשני שוורים שהזיקו אבל הכא בשור שדחף חבירו לבור הבור כוליה הזיקא עבד כדאמר את קטלתיה דבבירך אשכחיתיי ולכך מאי דלית לי לאשתלומי מיניה

משתלמנא מינדך וחזר בו ר"י מפירוש זה דא"כ מועד לר' נתן אמאי משלם מחצה כי היכי דמהני שותפות לבור שאין הבור משלם אלא חצי ממה שהזיק כמו כן יועיל שותפות הבור לשור ולא ישלם השור מחצה ובתם נמי איכא להקשות אמאי משלם רביע ע"כ נראה דבור נמי פלגא נזקא עבד ומשום שגמר ההיזק ודומה כמי שעשאו כולו אמרינן כי ליכא לאשתלומי מבעל השור משתלם מבעל הבור:

דף - נג

שור ושור פסולי המוקדשים שנגחו. פירש רב יהודאי גאון דהיינו שור בכור דלא פריק ליה ולפי שאין לו פדיון אעפ"י שדינו להיות נשחט במדינה ונאכל לכהנים במומו כצבי וכאיל דאפילו להאכילו לנכרים מתיר ר' עקיבא בבכורות (דף לב:). מטעם דאיתקש לצבי ואיל אפי' הכי לא חשיב בחייו ממון הדיוט ושור רעהו וכן כל פסולי המוקדשים שלא נפדו אבל במוקדשין שנפדו ליכא לאוקמי דשור רעהו מקרו אע"פ שאסורים בגיזה ועבודה דהא לקמן בשמעתין מחייבינן שור הדיוט שהמית שור פסולי המוקדשין ובור נמי הוה מחייבינן אי לאו משום דכתיב והמת יהיה לו: **הא** כרבנן הא כר' נתן. וקמ"ל דאפי' בשני שוורים יהיה הדין כמו בשור ובור אע"ג דבשור ובור לר' נתן שייך טפי למימר כי ליכא לאשתלומי משור משתלם מבור מטעם דאמר אנא תוראי בבירך אשכחיתיה את קטלתיה ובשור ושור ליכא למימר הכי ולרבנן הא קמ"ל דלא תימא דוקא בשור ובור אמרינן הכי דכי ליכא לאשתלומי מבור לא משתלם משור דהיינו משום דבור עושה עיקר המעשה ואיהו קטל בהבליה לכך לא נטיל חיובו על השור אע"ג דליכא לאשתלומי מיניה אבל בשור ושור שאין בזה עיקר ההיזק יותר מבזה הוה אמינא דאפילו לרבנן כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי ונראה לר"י דאביי ורבינא ס"ל האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד דאי ס"ל פלגא נזקא עבד למה יאמר רבי נתן דכי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי הא לא שייך הכא טעמא דאנא תוראי ולא קאמר הא והא כרבי נתן הא כמ"ד פלגא נזקא עבד והא כמאן דאמר כולה נזקא עבד משום דנראה לו לגמרא טעם ראשון שאמר רבא עיקר דהא כולה נזקא עבד ולהכי מוקי כולהו כוותיה: **שור** ואדם שדחפו לבור. לא שדחף אדם בכוונה דא"כ בעל הבור

אמאי מחייב דאטו אם ישים אדם טליתו של חבירו באש של חבירו וכי יתחייב בעל האש ואם תאמר אי שלא בכוונה אמאי יתחייב בבושת ויש לומר כגון שידע האדם בשעת נפילת חבירו וחשיב בכוונה מידי דהוה אנתהפך דסוף פ"ב (לעיל ד' כז.): **לענין** כופר ושלשים של עבד שור חייב. וא"ת והא שור פטור ממיתה כיון שהוא ואדם דחפו דהוי כמו (לעיל י:) הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות דבבת אחת דברי הכל פטור וכיון דלא מיחייב מיתה לא מיחייב כופר דלעיל בפ' ד' וה' (ד' מג. ושם) משמע דרבא ס"ל כרבה דאמר דאי אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר דאמר בהדיא דשלא בכוונה משלם דמים ונראה דלא איירי כשדחפוהו שניהם בבת אחת אלא כל אחד בפני עצמו: **לענין** כלים ושור פסולי המוקדשין. כשנפדו מיירי דאי לא נפדו אדם ושור נמי פטורין מדכתיב רעהו תימה דבבור אמאי פטור כיון שנפדו והא הוי המיתה שלו למ"ד פודין הקדשים להאכילן לכלבים ואי הוה מיירי בשלא נפדו ניתא שלא יכולים לפדותו לאחר מיתה דבעינן העמדה והערכה ואפילו למ"ד אין פודין קשה דמוכח בפרק כל שעה (פסחים דף כט:) דהיינו דווקא להאכילן לכלבים אבל להסיקן תחת תבשילו פודין לכ"ע בשמעתתא דאוכל חמץ של הקדש במועד מעל ומסיק רב אשי לכ"ע אין פודין כו' ודכ"ע דבר הגורם לממון לאו כממון דמי ובפלוגתא דר' יוסי הגלילי ורבנן קמפלגי אלמא מדמעל פודין להסיקו תחת תבשילו או לצורך הנאה אחרת וכן פ"י שם הקונט' ואין לתמוה מ"ש אכילת כלב משאר הנאות דדלמא כיון דמיעטיה מואכלת ולא לכלביך לית לן למעוטי אלא כיוצא בה אכילה ומיהו אליבא דרב יוסף דמפרש התם לעולם בפודין הקדשים להאכילן לכלבים קמפלגי צ"ל ודאי דאין חילוק בין אכילת כלב לשאר הנאות ושמא רבא כרב יוסף ס"ל: **נפקא** ליה מוהמת יהיה לו דשור. ואע"ג דלא ילפינן שור מבור לפטור היכא שאין המיתה שלו מ"מ ילפינן בור משור לבעלים מטפלים בנבילה דג' קראי כתיבי כדאמרינן בפ"ק (דף י:): **איפוך** אנא. וא"ת אם כן רעהו דכתב רחמנא למה לי לאפוקי הקדש וי"ל דאצטריך להקדש שנגח הדיוט אך קשה דמשור איש נפקא:

אבל לרבי יונתן אין צריך או לחלק ותימה א"כ סוגיא זו דלא כהלכתא דבפי השואל (ב"מ דף צה:) מוקי אביי כרבי יאשיה ורבא כרבי יונתן וקי"ל כרבא לגבי דאביי ובפי' אותו ואת בנו (חולין דף עח:) גבי פלוגתא דחוששין לזרע האב משמע דתליא בפלוגתא דרבי יונתן ור' יאשיה נמי יש לתמוה למה אין אנו פוסקין כמ"ד כר' יונתן מכח מילתיה דרבא בפרק השואל: הוה אמינא קרב לגבי מזבח אין. תימה למה לא ילפינן הכא שור שור משבת ובמסקנא נמי דמרבינן עופות מדכתיב ישיב לבעליו כל דאית ליה בעלים ל"ל נילף משור שור או חמור חמור משבת כמו חסימה ופריקה לקמן וממילא אמעיט אדם דליכא למילף משבת כדאמרינן לקמן (ע"ב) גבי כלאים להנחה הקשתיו ולא לדבר אחר וכן גבי תשלומי כפל והשבת אבידה מה צריך ריבוי לקמן נילף משבת ומיהו להפרשה דהר סיני ניחא דלא שייך למילף משבת דעדיין לא נאמרו עשרת הדברות וי"ל דבמקום ששייך לדרוש בכלל ופרט לא ילפינן שור שור משבת וכן כל הני דהוה דרשינן בכלל ופרט דתשלומי כפל דרשינן ליה בהדיא במרובה (לקמן דף סג.) אי לאו רבויא דכל וכן יש לפרש בהשבת אבידה אבל בכל אחריני י"ל דלא מדריש בכלל ופרט וכלל: **קרב** לגבי מזבח. בפ"ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה דכתיב צאן גורן ויקב לא ממעט כל דבר שאין קרב לגבי מזבח משום דבכלל גורן הוי כמה דברים שאין קריבים לגבי מזבח אבל בפ"ק דחולין (דף כה:) צ"ע דכתיב כל מעשה עזים תתחטאו דאמר עזים למעוטי עופות ואמאי לא ממעטינן כל דבר שאין קרב לגבי מזבח ומיהו לההוא לישנא דאמר לקמן כל ריבויא הוא לא קשה מהתם: **בין** לרבי יהודה דמרבה כלים כלים בני מיתה נינהו. וא"ת ומאי פריך כ"ש משום דלאו בני מיתה נינהו צריכי ריבויא לרבי יהודה וי"ל דלר' יהודה נמי הוה ממעט כלים מחמור אי לאו ריבויא ולהכי פריך בין לרבנן דממעטי להו כלים מחמור ובין לרבי יהודה דמרבה להו כלים מאו לאפוקי ממיעוט דחמור הא לאו בני מיתה נינהו: **בין** לרבנן בין לר' יהודה כלים בני הבלא נינהו. אפילו למאן דאית ליה בפי' המניח (לעיל דף כט.) דלרבי יהודה מפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה פטור וא"כ לא מחייב רבי יהודה אלא בבור ברשותו ובבור ברשותו אצטריך שפיר למיפטר כלים בחבטה דחבטה דידיה הוא מ"מ פריך שפיר דבהיזק הבל משתעי קרא מדדריש רב ונפל עד שיפול דרך נפילה וחבטה היכא דהוי דידיה אתיא בק"ו ובהבל דמשתעי ביה קרא אית לן לאשכוחי ריבויא דכלים לר"י ומיהו אין נראה שידרוש ר' יהודה אפילו לרב עד שיפול דרך נפילה דכיון דלא מחייב אלא בבור ברשותו אין לו לדורשו כמו ששמואל אין דורשו משום דבכל מקום שיתחייב בהבל מתחייב בחבטה: **חמור**

דבור לר' יהודה כו'. והא דלא קאמר נמי גם לב"ה דברישי הגוזל קמא לקמן (דף צד.) דלא חשיב אלא הנך דדמו דהוּו בעלי חיים הקשה הר"ר משה מפונטייז"א ואימא דחמור אתא למעט שטרות ואור"י דלמאן דלא דאין דינא דגרמי אפי' הוא עצמו פטור ולמאן דדאין דינא דגרמי נמי לא מחייב אלא מדרבנן כדמוכח. בפרק הכונס (לקמן דף סב.) דמיבעיא ליה אי עשו תקנת נגזל במסור או לא ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת נגזל במסור כמו בנגזל: **שה** דאבידה לדברי הכל קשיא. וא"ת לגופיה אצטריך למהוי פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ואתרבו כל מילי דשור וחמור ושלמה אצטריך כל חד וחד למילתיה כדדריש בפ' אלו מציאות (ב"מ דף כז.) ואי לא שה דמייתר הוה משיירי חד מינייהו לפרט וכלל ולא הוה דרשינן ביה מידי וי"ל דבכל מקום שיש פרט וכלל רגיל רבינו שמואל ליתן טעם למה לי לפרט כיון דאתרבי כל מילי ומפרש דשמא יש דברים שלא היה מתרבי מהכלל אם לא שקדמו פרט להיות כלל מוסיף עליו ולרבות כל דבר והכא קים ליה לבעל הש"ס דמאבידה סתם הוה שמעינן שפיר כל אבידה כאילו יש פרט וכלל שאין למעט שום אבידה מבנין אב או מק"ו או בשום ענין וא"צ כאן פרט כדי שלא למעט מן הכלל שום דבר על ידי שום דין א"נ לכל אבידה כתיב והוי לכל ריבויא לרבות כל אבידה כאילו יש פרט וכלל אף על גב דדרשינן מיניה בע"ז (דף כו.): לרבות המומר מכל מקום איכא למדרש נמי כל אבידה דאתרוייהו קאי ריבויא אאבידה ואאחיך ומרבינן כל אבידה דכל אחד ולכאחיך:

ב

-

נד

דף

בהמתך דדברות הראשונות כלל. לא חשיב ליה כלל ופרט המרוחקים זה מזה דאחרונות וראשונות חדא מילתא היא דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו [ר"ה כז. שבועות כ.]: **ואימא** מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא. תימה [א"כ] פרט ל"ל דבכלל בהמתך נמי כתיב ועוד כשאומר מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל בעלי חיים ועופות בכלל היכי ס"ד דאתרבו עופות לימא דכללא גופיה ממעט להו: **פרי** מפרי וגדולי קרקע. הכא משמע דבקר וצאן אקרי גידולי קרקע ותימה דבפ"ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה אמר דאי כתב רחמנא גורן ה"א גידולי קרקע אין בעלי

חיים לא כתב רחמנא צאן וי"ל דלענין דבר היוצא ממש מן הארץ לא חשיב בהמה גידולי קרקע ואין להאריך כאן יותר:

א

-

נה

דף

אמר ר"ל כאן שנה רבי תרנגול טווס ופסיוני כו' מהו דתימא מין אחד הוא קמ"ל. ואע"ג דלא אשמעי' ממתניתין דליהו תרי מיני אע"ג דרבו בהדי הדדי ולא שמעינן אלא דאיסור כלאים שייך בעופות מ"מ אתי שפיר דהכי קאמר ר"ל כאן שנה רבי כלומר כיון ששנה רבי דיש כלאים בעופות א"כ תרנגול טווס ופסיוני כלאים זה בזה כי מסברא דנפשין יש לנו לדעת שאלו המינים חלוקים זה מזה ואינם מין אחד ואע"ג דרבו בהדי הדדי וכיוצא בזה יש ביבמות בפרק חרש (דף קיג:) ובהנזקין (גיטין נה.) אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא שהעיד על חרשת שהשיאה אביה שיוצאת בגט אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה מגורשת מי לא א"ר יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעת ה"נ כו' פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אע"ג דלא ידע רבא ממילתיה דרבי יוחנן בן גודגדא דלא בטליה במה שאמר כנסי שטר חוב זה אלא מסברא דנפשיה אפ"ה קאמר מעדותו שמעי' ליה וכיוצא בזה יש הרבה בגמרא: **המרביע** שני מינים. ר"י ב"ר יהודה היה מגיה המנהיג ב' מינים שבים לוקה משום דבראשית רבה (פ"ז) ובירושלמי דכלאים (פ"א) משמע דאי אפשר להרביע דגים ומיהו אין צריך להגיה דדגים דוקא הוא דמשמע דאין להרביעם אבל מין חיות הים שייך ביה איסור הרבעה והכא איכא לאוקמי במין חיה שיכול אדם להרביע דקאמר בבראשית רבה המרביע מין חית הים לוקה ובתר הכי קאמר כל מקום שנאמר בו למינהו כלאים נוהג בו ופריך אהך ברייתא והרי דגים שנאמר בהו למינהו וכי כלאים הרבעה בהם והיאך יכול להרביעם ומשני דהא דקאמר בדגים כלאים נוהג בהם היינו דוקא בהנהגה אבל בהרבעה לא משכחת לה משמע דבחיות הים משכחת שפיר הרבעה להכי לא פריך שם אמרביע חיות הים היאך לוקה אלא אמאן דאמר כל שנאמר בו למינהו דהיינו אפילו סתם דגים כלאים נוהג בהם: **אתיא** למינהו למינהו מיבשה. ומשבת לא מצי למילף דמרבוי דוכל בהמתך לית לן לרבוויי אלא כל מילי דיבשה שאדם רגיל לחמר אחריהם

דבחמר כתיב קרא דבהמתך גבי שבת : **למינהו** מיבשה. וא"ת ומה צריך ללמוד מיבשה תיפוק ליה מדכתיב בגופיה למינהו דבאלו טריפות (חולין דף ס. ושם) משמע דאי הוה כתיב למינהו בצווי של דשאים אסור להרכיב שני דשאים זה בזה וי"ל דלמינהו לחודיה לא הוה משמע שנכתב איסור כלאים אי לאו חוקותי תשמרו דדריש שמואל חוקות שחקקתי לך כבר ומפרש ר"ת שחקק במעשה בראשית שכתוב בו למינהו והיינו למינהו דיבשה דבהמה ואילן דאיירי ביה קרא דחוקותי אבל מלמינהו דים לחודיה ליכא למילף מיניה דגים וא"ת דסוגיא דגמרא דלא כרבנן דבפי' ד' מיתות (סנהדרין דף ס. ושם) דלא מיחייבי בני נח לא בכלאים ולא בהרבעה אלמא לא דרשינן למינהו וי"ל נהי דלא דרשינן למינהו לגבי בני נח דלא אשכחן דמזהר בהו רחמנא לגבי ישראל דהוזהרו גבי כלאים דרשינן ליה ונ"מ לגבי דגים א"נ להרכבת אילן דקרא דשדך לא מיירי אלא בזרעים והשתא דכתיב למינהו באילן דרשינן מיניה מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבת אילן ובהא פליגי ר"א ורבנן דר"א יליף מחוקותי שחקקתי לך כבר שהוזהרו בני נח על הכלאים כלומר מלמינהו ורבנן לא ילפי מיניה אלא שנרמזו מלמינהו דמעשה בראשית ומ"מ לא נאסרו לבני נח ואתי שפיר דאתיא אפילו כרבנן מילתיה דשמואל וא"ת ל"ל למילף כלאים דהרבעה בהמתך בהמתך משבת לרבווי עופות תיפוק ליה מלמינהו כי היכי דילפינן דגים וי"ל דאי לאו ג"ש לא הוי מפקי קרא דבהמתך ממשמעותא אבל השתא דאתי ג"ש ומפקא לקרא ממשמעותא מרבינן אפילו דגים למינהו למינהו מיבשה : **המנהיג** בעיזא ושיבוטא. וא"ת דמשמע דפשיטא ליה דבשני מינים שבים חייב והא למינהו גבי הרבעה והרכבה כתיב ולא גבי זריעה והנהגה כדמוכח בפי' ד' מיתות (שם) דלא מיתסרי בני נח בחרישה וזריעה ולא אוקמינן חוקות שחקקתי לך כבר כלומר בלמינהו דמעשה בראשית אלא דומיא דבהמתך לא תרביע מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה וי"ל דסברא דמוקמינן למינהו בין בישראל בין לבני נח לכל אחד כמו שמצינו איסורו במקום אחר לבני נח בהרבעה ולישראל אף בהנהגה ועי"ל כי היכי דילפינן כולהו משבת הי"נ ילפינן שבת בהמתך בהמתך מהרבעה לאסור דגים בשבת במלאכה והדר ילפינן כלאים דהנהגה משבת : **אלא** מעתה חיבר חטה ושעורה וזרע חטה בארץ ושעורה בחוצה לארץ. כגון בערוגה אחת בסמוך בפחות מג' טפחים דצריך להרחיק בין זרע לזרע כדמוכח במס' שבת פרק א"ר עקיבא (דף פה.) והא דבעי ר' יאשיה חטה ושעורה וחרצן במפולת יד להתחייב בכלאי הכרם קאמר אבל בכלאי זרעים חייב בחטה ושעורה לחודה והך סוגיא נקט כרבנן דלא בעו אלא ב' מינין אבל ר"י פליג ומצריך שלשה זרעים או

מב' מינין או מג' מינין דתנן (כלאים פ"א מ"ט) הזורע חטה ושעורה כאחד
חייב ר"י אומר שני חטין ושעורה אחת או שני שעורים וחטה אחת או
חטה ושעורה וכוסמת ובלבד שיהיו שלשה :

פרק - **שישי** - **הכונס**

דף - **נה** - **ב**

מתני' הכונס צאן לדיר. זה היה ראוי לשנות לעיל בהדי מילי דשור דלא
היה לו להפסיק במילי דבור אלא אגב דתנא נפל לבור והבאיש מימיו תנא
בתריה מילי דבור אי"נ מילי דבור ראוי לשנות תחילה קודם שישנה דיני
שמירה וגם דיני אש היה ראוי לשנות תחילה אלא אגב דתנן כסהו כראוי
בבור דהוצרך להזכיר דין פותח וכורה שבו דבר הכתוב תנא נמי הך דנעל
בפניה כראוי: **נפרצה** בלילה. אע"פ דתנא נעל בפניה כראוי פטור אצטריך
למתני נפרצה בלילה פטור כדדייק בפ"ק (דף יד.) הא ביום חייב דקלא
אית ליה למילתא ומסתמא ידע שנפרצה אי נמי בלילה אפילו נודע לו
שנפרצה ויצתה הבהמה אין לו לטרוח יותר מדאי לחזר אחריה באפילה:
או שפרצו לסטים. ואצטריך לאשמועינן דאפילו הלסטים פטורים
כשלא הוציאוה: **מאן** תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה. לא בעי למימר
דמתני' בין בתם בין במועד וכדרי"א בן יעקב בפרק ד' והי' (לעיל דף מה):
דמשמע ליה דמתני' במועד לחודיה איירי מדנקט צאן דאין רגילות להיות
בהן קרן אלא שן ורגל שאין רגילות שיתכוונו להזיק דהכי דייק בסמוך
וס"ל לגמרא השתא דמועד דשן ורגל כמועד דקרן ולהכי קאמר ר"י היא
דלר"מ כי היכי דבעי שמירה מעולה במועד דקרן ה"נ בעי בשן ורגל אע"ג
דבקרן קראי כתיב נלמוד סתום מן המפורש ועוד דכולהו נזקין כתיב
בתר קרן וקיימא אההוא דין שמירה המפורש בה: **רבי** יהודה היא. קצת
תימה דר"י דריש לעיל (דף מה): ולא ישמרנו לזה ולא לאחר: **התורה**

מיעטה בשמירתם. ואע"ג דלעיל בפ"ב (דף כה:) הוה בעי למילף דשן ורגל חייב ברשות הרבים מק"ו מקרן וכן בעי למילף למפטר קרן ברה"ר משן ורגל בק"ו אי לאו קראי ולא פרכינן שכן מיעטה בשמירתם משום דאין שייך להקשות משמירה אתשלומין אי נמי כר"א בן יעקב דאמר אחד תם ואחד מועד סגי ליה בשמירה פחותה: הא כסהו פטור. וא"ת ודלמא בכסוי מעולה הרבה קאמר וכ"ת למה לי קרא דסד"א עד דטאים ליה כדאמר לעיל (דף נ.) וי"ל דפשיטא ליה דכסוי מעולה כטאים ליה חשיב אי נמי השוה הכתוב הכורה לפותח ופותח שמצאו מכוסה בכיסוי כעין שמירה פחותה מסתמא לא החמירה עליו לכסותו בכיסוי מעולה יותר מן הראשון ולא אמר הכתוב לא יכסנו אלא בכסוי הראשון ואפותח ואכורה קאי בשוה ובקונטרס משמע דכל כיסוי עד דטאים ליה חשיב כשמירה פחותה: עד דעביד כעין וביער. אף על גב דבריש מכילתין (דף נ.) דרשינן מיניה אזלא ממילא מ"מ ו"ל מדלא כתיב ובערה ש"מ אדאדם נמי קאי: **אילימא** בכותל בריא בדיני אדם נמי ליחייב. פי' אכותל דאבהמה ודאי לא מיחייב בפריצת גדר בעלמא דאין זה אלא גרמא בעלמא וי"ס שכתוב בהן בהדיא אכותל וא"ת נהי דחייב אכותל נימא דפטור מדיני אדם קאי אבהמה וי"ל דלא שייך למתני פטור מדיני אדם אם היה שום חיוב או בבהמה או בכותל אבל כשמתרץ בכותל רעוע אע"ג דאין דומה שיתחייב בדיני שמים על הכותל שהוא רעוע כל כך שיפול ברוח מצויה או אפילו ברוח שאינה מצויה מ"מ שייך למתני חייב בדיני שמים כיון שיש דבר שהוא חייב בו כגון הבהמה והשתא א"ש דנקט בפני בהמת חבירו ולא נקט הפורץ גדר של חבירו דאכותל לא מיחייב כדפרישית והא דקאמר לקמן מהו דתימא דכיון דלמסתר קאי מאי קעביד משמע דחייב בידי שמים קאי נמי אכותל י"ל דה"ק כיון דלמסתר קאי שהבעלים מצווין לסותרו שלא יפול על בני אדם ס"ד דכל הקודם במצוה זכה ואין לזה להניח מלסתור בשביל בהמת חבירו ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל אי נמי כלומר למסתר ולמיפל קאי [ועיי' תוס' סנהדרין עז. ד"ה בנזקין]

חילוק בין מקרב דבר אצל האש ובין מקרב האש אצל הדבר אמאי אמרינן בפרק כל הנשרפין (סנהדרין דף עז. ושם) כפתו במקום שסוף חמה או צינה לבא פטור ליחייב למ"ד אשו משום חציו וכן כפתו לפני ארי וי"ל דודאי אי כפתו והביאו במקום שסוף חמה או צינה לבא או ארי חייב אבל התם מיירי שכפתו במקום שהיה ולא הזיזו ממקומו ולא הוי מצמצם הואיל והחמה והצינה והארי אין עליו בשעת כפיתה וההיא דאתקיל עליה בדקא דמיא אפילו כפתו והביאו שם ואח"כ אתקיל פטור דדמי לזורק חץ ותריס בידו ואפילו קדם הוא ונטלו פטור וא"ת ההיא דהשיך בו את הנחש דפטור למ"ד מעצמו הוא מכיש אמאי פטור לפי מה שפירש בשמעתין דפי פרה (דף כג:) ששם ידו לתוך פיו והשיך ליחייב משום אשו דודאי הנחש יזיק האדם וי"ל דשאני התם שאין הארס עדיין בעולם: **ממונא** בעי לשלומי. וכי תימא פטור מדיני אדם משום דלא ידעי שהם עדי שקר מ"מ כיון שאם היינו יודעין שהם עדות שקר משלם אין שייך למיתני פטור מדיני אדם: **אלא** לחבריה. כגון שאין לחבריה מה לשלם או שהלך למדינת הים או כגון שאין אנו יודעים שהם עדי שקר ודוקא שוכר אבל אמר פטור מדיני שמים דסבור שלא ישמעו לו דאין נראה לומר דנקט שוכר לאשמועינן דאפי' שוכר פטור מדיני אדם שאין זה שום חידוש ולקמן לא עביד צריכותא אלא מדיני שמים ועוד. דבפירקין תנן (דף נט:) השולח את הבערה ביד חש"ו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב משמע דשולח פטור אף מדיני שמים: **פשיטא** אם לא יגיד וכו'. וא"ת ה"מ כשעבר על שבועתו כדכתיב ושמעה קול אלה וי"ל דה"ק קרא כשעובר בדבר שאם לא יגיד היה נושא עון אז יביא קרבן שבועה אבל בלא שבועה נמי איכא נשיאות עון כדמוכח במתני' באחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) ודוקא בב"ד דכשאומרים אין אנו יודעים להעיד שוב אינם יכולין להעיד דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והיינו אם לא יגיד דקרא אבל חוץ לב"ד אין לחוש שיכול לחזור ולהעיד: **העושה** מלאכה במי חטאת. עד שלא נתן האפר כדתניא במס' פרה (פ"ד מ"ד) פרה נפסלת במלאכה עד שתעשה אפר והמלאכה פוסלת במים עד שישים האפר לתוכה ובספרי יליף מקרא יכול אף קדשן ת"ל למשמרת למי נדה ולא שכבר מי נדה: **פטור** מדיני אדם. בפי' הניזקין (גיטין נג.) פריך מיניה למ"ד היזק שאין ניכר שמיה היזק: **אבל** הני אצטריך ליה. וא"ת הנותן סם המות נמי חידוש הוא למיתני כדאמרינן לעיל (דף מז:) דאפילו סם המות דלא עבידא דאכלה חייב בדיני שמים ושמא אין כל כך חידוש: **כסויי** כסיתיה. וא"ת גלוי וידוע למקום למה נתכוין אם לטובה אם לרעה וי"ל דאפי' במתכוין לטובה

שלא ימהר לשרוף ויוכל להציל בעל הבית בתוך כך מ"מ בדיני שמים חייב דאיבעי ליה לאזדהורי ולאסוקי אדעתיה שלא יבא לו הפסד בכך : מהו דתימא הויה לה תחלתו בפשיעה וסופו באונס קמ"ל דכולהו פשיעה היא. ק"ק דה"ל למימר מהו דתימא כולה אונס הוא וכגון שנעל כל כך יפה שאינה יכולה לצאת אלא בחתירה קמשמע לן דפושע הוא אצל חתירה שהניחה בחמה :

ב

-

נו

דף

פשיטא כיון דאפקוה קיימא לה ברשותייהו לכל מילי. בהוציאוה לגוזלה איירי מתניי כדמוקי לה בירושלמי וא"ת ומנליה דקיימא ברשותייהו אפ"י להתחייב על מה שהיא מזקת דאהכי קאי דקתני ויצאתה והזיקה דליכא למימר דכי היכי דמסרה לשומר חנם והשואל נכנסו תחת בעלים ה"ה גזלן דדלמא שומר הוא דמחייב אבל גזלן לא דמצינו דברים שהשומר חייב והגזלן פטור שהרי בכחשה בהמה הכחשה דהדרא ובפירות שהרקיבו מקצת מוכח בהגוזל קמא (לקמן ד' צח:) דגזלן אומר לו הרי שלך לפניך משום דלא חשיב שינוי ולא קנינהו ופטור אפילו בפשיעה דלא קבל עליו שמירה אבל שומר כיון שמתחייב בכחשה דלא הדר' ובהרקיבו כולם אם נעשו בפשיעה כמו כן יתחייב בכחשה דהדרא ובהרקיבו מקצתם כיון דקבל עליו שמירה דלמה לא יתחייב בזה כמו בזה שאין השומר קונה בשינוי ואפילו שואל דקיי"ל דאף לשואל שמין כדרב כהנא ורב אסי (לעיל ד' יא.) ואין לומר דמתחייבי לפי שאינן יכולין לקיים בה מצות השבה דמשתלם מגופו דבשן ורגל איירי מתניי ויש כאן השבה מעליא כשמחזירים אותה לבעלים וי"ל דסברא הוא דגזלן נכנס תחת הבעלים דכיון שהוציא מרשות בעלים שהיו חייבין בשמירתה ואין הבעלים יכולים לשומרה לפי שנגזלה מהם יש על הגזלן לשומרה דלענין נזקין אקרו בעלים כל מי שבידו לשומרה ולא דמי לתפסו ניזק לר"ע (לעיל ד' לו:) דאפ"י שומר חנם אינו על חלק חבירו דשותף אין מתכוין להחזיק רק בשלו ואינו בא להוציא חלק חבירו מרשותו כמו גזלן ועוד כיון דגזלן קמה ליה ברשותיה גם לענין אונסין יש לחשב בעלים יותר משותף והכי משמע לישנא דקמה ברשותייהו לכל מילי מה שהוא ברשותו לכל מילי יש לו להועיל כאן : **המעמיד** בהמת חבירו על קמת

חבירו חייב. ואע"פ שאין הבהמה שלו חייב מטעם שן ורגל דאע"ג דכתיב בעירה כדידיה חשיבא הואיל והוא עשה כמו מדליק פשתנו של חבירו בנרו של חבירו אבל אין לפרש דמחייב מטעם אש דברי הזיקא והוי כאילו נותן לשם אש ואע"ג דפטרין נותן סם המות לפני בהמת חברו שאני התם או משום דלא עבידא דאכלה או משום דה"ל שלא תאכל כדאמר לעיל (דף מז:): דא"כ מטעם זה ה"ל להתחייב אפילו ברה"ר ולא משתמע בשום דוכתא דלחייב ברשות הרבים שן אפילו מקרב בהמתו אצל הפירות ומעמידה עליה: **הכ"ש** אמרת לן. ותחילה היה סובר דמעמיד בהמה היינו שמחזיק בידו האפסר ומוליכה ממש על הקמה ומעמידה שם ולהכי הוה פשיטא טפי: **וליסטים** נמי שהכישוה. לגזלה מיירי כדמוקי לה בירושלמי ולא חשיב לה מילתא דפשיטא כמו שהיה חושב המקשה ולא חייש לפרש למה אין פשיטא לפי שקל להבין: **בההיא** הנאה דלא קבעי למיתב ריפתא לעניא. משום דעוסק במצוה ודוקא בשעה דמתעסק בה כגון שוטח לצורכה או משום עסק שצריך לה לאבידה אבל בשביל שאבידה בביתו לא יפטר מלמיתב ריפתא לעניא כיון שיכול לקיים שתיהם כדמוכח בסוכה (דף כה. ושם). דלא נפקא לן מקרא דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דוקא היכא שאינו יכול לקיים שתיהם וסברא הוא דאטו אדם שיש לו תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו יפטר מן המצות ועוד דבפרק אין בין המודר (נדריס לג:): אמר דפרוטה דרב יוסף לא שכיח ואי פטרת ליה כל זמן שהאבידה בביתו שכיח ושכיח הוא פסק ר"ח וה"ג דהלכה כרב יוסף משום דאמרינן באין בין המודר (שם) דכ"ע אית להו פרוטה דרב יוסף ואפילו מאן דשרי למודר להחזיר אבידה לא שרי אלא משום דפרוטה דרב יוסף לא שכיח ואור"י דאינה ראייה כלל דגם רבה מודה לרב יוסף דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דס"ל דלא נעשה שומר שכר בכך ומ"מ הוא נהנה לכך אסור למודר אבל לא הוה שומר שכר ואין לדקדק נמי בשמעתין דהלכה כרב יוסף דמשני רב יוסף לעולם בגינתו המשתמרת וקמ"ל דלא בעינן דעת בעלים כדרבי אלעזר והכי מוקי לה סוגיא דאלו מציאות (ב"מ ד' כט. ושם) כי נראה דרבה קבלה מרב יוסף דקרא כדר"א אתי ורבה נמי שהיה מדקדק מתחילה דכשומר חנם דמי לא משמע ליה קרא אלא אסמכתא בעלמא דהא טעמא משום דמאי הנאה קא מטי ליה כדלעיל ולא פליגי רבה ורב יוסף אלא בסברא בעלמא וה"פ דההיא דאלו מציאות (שם ד' לא.) אי דמנטרא לרבה כדאית ליה מפשיעה לרב יוסף כדאית ליה מגניבה ואבידה פשיטא דלהא לא צריך קרא ונראה לר"י דהלכה כרבה בכל מקום לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומחצה כדאיתא במי שמת (ב"ב ד')

קמג:) ואין לפרש דהיינו דוקא בבבא בתרא כמו שיש מפרשים מדאמר במי שאחזו (גיטין ד' עד: ושם) ותסברא והא קי"ל כרבה ובהא אין הלכה כרשב"ג ואין לומר דשמא בההיא מילתא קיימא לן דהלכה כרבה דהוה ליה למימר והא קי"ל בהא הלכתא כרבה כדאמר ובהא אין הלכה כרשב"ג ועוד דבפרק המפקיד (ב"מ מג.) גבי מפקיד מעות אצל שולחני מותרים ישתמש בהן (צרורים לא ישתמש בהן) לפיכך אם אבדו חייב באחריותם קאמר רב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני נאנסו לא דמשום שהתירו לו חכמים להשתמש בהן אינו נעשה רק שומר שכר א"כ באלו מציאות (שם דף כט.) גבי מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן לא הוי אלא ש"ש כמו שאמר שם לרבה ואין לומר דהתם מודה רב נחמן דחייב באונסין משום היתר תשמיש משום דבלאו הכי היה שומר שכר שהיה שומר אבידה דאין זה סברא דמשום שני סברות דפטור מלמיתב ריפתא לעניא ועוד דמותר להשתמש לא יעשה בשביל כך שואל אלא ש"ש בעלמא ועוד יש להביא ראיה דהלכתא כרבה מדמוקי סתמא דגמרא מתניתין דהאומנין (ב"מ דף פ:): הלוהו על המשכון שומר שכר מחוורתא דלא כרבי אליעזר דאמר במלוה חבירו על המשכון ואבד ישבע ויטול מעותיו ולרב יוסף הו"מ לאוקמה אפילו כרבי אליעזר דלמסקנא מוקי כולהו אליביה ופלוגתייהו במלוה צריך למשכון אי מצוה קעביד אי לא פי' שצריך למשכון להשתמש בו ופוחת לו והולך מהלואתו כך פירש התם בקונטרס וא"כ הו"מ לאוקמה מתניתין באין צריך למשכון דכ"ע

א

-

נז

דף

מצוה קעביד ולכל הוי כשומר שכר והא דבעי לאוקמא פלוגתייהו בדרכה ורב יוסף והוי רבה כר"א שהוא שמותי ועוד קאמר לימא דרב יוסף תנאי היא ומסיק דרב יוסף ככולי עלמא ומשמע דרבה ודאי תנאי היא ואינו יכול להעמיד אלא כר"א ולא כרבי עקיבא דאי לרבי עקיבא ודאי הוי שומר שכר אי אפשר לומר כן דעל כרחך לרבה אפי' לרבי עקיבא שומר חנם הוי דבאלו מציאות (ב"מ דף כט. ושם) לרבה לא הוי לרבי טרפון דמתיר להשתמש אלא שומר שכר א"כ לר"ע לא הוי אלא שומר חנם לכך נראה דרבה לא יעמיד כלל פלוגתייהו בשומר אבידה אלא יאמר דלכולי

עלמא שומר חנם הוי פלוגתייהו בדשמואל דר"ע אית ליה דשמואל אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי ור"א לית ליה דשמואל ורב יוסף כי מוקי פלוגתייהו בדשמואל לא קאי רבי אליעזר כוותיה שהוא פוטר את המלוה באבידה אף מדמי המשכון ולכך מוקי פלוגתייהו בשומר אבידה והוי כר"ע וקאמר לימא דרב יוסף תנאי היא דרבה ודאי לאו תנאי דמוקי פלוגתייהו בדשמואל ומסיק דכולי עלמא אית להו דרב יוסף כו' והא דתנן בשבועות (ד' מג ושם) סלע הלוינתני עליו ושתים היה שוה דמשמע שחייב לשלם המשכון כשאבד מיירי שאבד בפשיעה לרבה דאמר שומר חנם הוי: **לא** ממקום שהחזירה. ואפילו שומר חנם חייב דפושע הוא: **לעולם** הוא חייב עד שיחזירנה כו'. היא סיפא דברייתא דלעיל בתוספתא דבי"מ (פ"ב ע"ש) ולהכי דייק מינה שפיר דחייב בגניבה ואבידה קאמר: אמר ליה מודינא לך בבעלי חיים דכיון דנקטי להו נגרי ברייתא כו'. וכגון שנגנבה באותו ענין שנגרי ברייתא גרמו לה להגנב ולעיל לא אסיק אדעתיה האי שינויא דהשתא מצי למימר דנגנבה או שאבדה דלעיל מביתו קאמר אי נמי הך סיפא אאבידה דוקא קאי שניגרי ברייתא גרמו לה להאבד אבל לענין גניבה פטור שאין גורמין לה ליגנב ומשום הכי ברישא דקתני בהדיא נגנבה לא מצי לשנויי הכי: **אלא** לגינתו שאינה משתמרת. פי' אלא ברוח מצויה וש"מ כשומר חנם דמי דכלתה שמירתו: קרנא בעי לשלומי וכיון שחייב עצמו לשלומי בשויו אפילו נמצא שגנבו פטור מכפל: **כגון** שטענו טענת לסטים מזויין. תימה אמאי מוקי לה בלסטים מזויין ודחיק למימר דגנב הוא לוקמיה כגון שטענו טענת גניבה באונס שנגנבה ממנו באונס גדול כגון ששמר כספים בחפירה בקרקע שאי אפשר לגנבם אלא במחילות תחת הקרקע דהוי אונס כליסטים מזויין או אם בא עליו חולי של טירוף הדעת או שינה נפלה עליו באונס או אונס אחר שאינו יכול לשמור ולרבה דפטר בסוף הפועלים (ב"מ דף צג:) על בעידנא דעיילי אינשי או דנס בעידנא דניימי אינשי ולהנהו אמוראי דפליגי טענת גנב בעידנא דעיילי או בעידנא דניימי אינשי ולהנהו אמוראי דפליגי עליה התם מ"מ משכחת כדפרישית ומיהו איכא למימר דהכא לא חייש כיון דמשני שפיר בלסטים מזויין וס"ל דגנב הוא ובסמוך נמי אברייתא דפריך לא אם אמרת הוה מצי למימר נמי וליטעמיך דגזלן הוא אכתי תקשי לך דמצינו שומר שכר משלם כפל בטוען טענת גנב באונס אך בההוא ק"ו דאין עליו תשובה קשה דבפרק השואל (ב"מ דף צה.) מסיק עלה דקסבר האי תנא לסטים מזויין גזלן הוא ומה בכך אכתי יש עליו תשובה דמה לשומר שכר שכן משלם כפל בטוען טענת גנב באונס ואין לומר דכיון דגניבה באונס לא שכיח לא חשיב פירכא אבל לסטים מזויין

שכיח טפי דבכמה מקומות פריך מחומרות דלא שכיחי ועוד אע"ג דלא שכיח יכול לטעון כן ונראה לר"י דכיון שחייב הכתוב שומר שכר בגניבה וסתם גניבה קרובה לאונס כדאמרינן בהשואל (שם) סברא הוא דבכל ענין שתהיה הגניבה יתחייב מגזרת הכתוב אפילו באונס גמור ואף על גב דבלסטים מזויין דהיינו שבויה דקרא פטר בו הכתוב אף על פי שאין אונסו גדול יותר ודוחק [ועיי' תוס' ב"מ מב. ד"ה אמר שמואל]:

ב

-

נז

דף

לא אם אמרת בשומר חנם. נראה דקאי אהא דבעי למילף בשלהי המפקיד (ב"מ דף מא: ושם.) שליחות יד בשומר שכר משומר חנם אע"ג דשומר שכר מתחייב קרנא בלא שבועה קסבר האי תנא כפילא בשבועה עדיפא מקרנא בלא שבועה ותימה להאי תנא מנלן דפרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם ושניה בשומר שכר איפוך אנא דבפרק השואל (שם דף צד:) לא קיימא לן אלא משום דקרנא בלא שבועה עדיפא ועוד קשה דבסמוך גבי ק"ו שאין עליו תשובה דפריך מה לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל כו' כלומר ולכך דין הוא שיתחייב בגניבה ואבידה אדרבה כיון דחמור הוא ה"ל לומר שלא יתחייב כדי שיתחייב כפל וי"ל דהא פשיטא דעדיפא חומרא דקרנא בלא שבועה מחומרא דכפילא בשבועה דמי יודע שיבא לידי כך ולכך יש לנו להעמיד פרשה שניה שחייב קרן בגניבה בשומר שכר שהוא חמור ופרשה ראשונה שפטור בשומר חנם דדבר פשוט הוא שזה חמור מזה אבל לעשות פירכא על ק"ו שפיר פרכינא מכפל אע"פ שהוא חומרא קטנה כיון שאין בלמד אע"פ שיש בלמד חומרא אחרת חמורה ממנה והאי תנא דבסמוך דקסבר קרנא בלא שבועה עדיף מכפילא בשבועה ס"ל דאפי' פירכא אין לעשות ממנה מפני שזה קולתו גרמה לו שמתחייב בכפל וזה חומרתו גורמת לו שפטור מכפל וכה"ג איכא בריש ב"מ (דף ד. ושם) גבי ר' חייא תורת הזמה לא פריך: **נמצא** ש"ש משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין. אבל אי גזלן הוא ניחא דטוען טענת גזלן ונמצא שהוא בידו לא משלם כפל וא"ת אכתי נמצא ש"ש משלם כפל בטוען טענת גנב בבעלים ושמא אין שייך כפל בטוען טענת גנב בענין זה ואפי' שייך אין לחוש אי המ"ל ולטעמך ולא קאמר: **קסבר** האי תנא קרנא בלא שבועה עדיפא. וא"ת ורב יוסף דס"ל

לעיל אליבא דההוא תנא דלסטים מזויין הוא וגם סובר אותו תנא כפילא בשבועה עדיף א"כ מנלן גניבה ואבידה בשואל דמשומר שכר לא יליף וכן יש להקשות לרבי יוחנן דאסיקנא לעיל אליביה דקסבר לסטים מזויין גנב הוא ובהמפקיד (ב"מ דף מא:) מוכח דקסבר כפילא בשבועה עדיפא בשמעתא דשליחות יד צריכה חסרון וכן סבר התם ר"א ובמרובה (לקמן דף עט: וטס) ס"ל דכי מיטמר מאינשי גנב הוא אע"פ שבעלים רואין ומסתמא ס"ל הכי בלסטים מזויין וי"ל דנפקא להו מוכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון כדמסיק בפרק השואל (ב"מ דף צה. ושם) ולאותה מסקנא לא נצטרך ק"ו של ברייתא זו והא דמייתי ליה התם היינו מקמי דתיקו ליה מוכי ישאל וילמד תחתון מעליון: **סברוה** כר' יהודה דאמר שוכר כנושא שכר דמי. משום דהכי קי"ל כסתם מתניי בפי בתרא דשבועות (דף מט.) דקתני נושא שכר והשוכר משלמים את הגניבה ואת האבידה ורבי ירמיה נמי אית ליה הכי בהמפקיד (ב"מ דף לו. ושם) גבי פעמים ששניהם בחטאת כו' וביבמות בריש פרק אלמנה (ד' סו: ושם) גבי כהן ששכר פרה מישראל דמסיק דנהי דמיחייב בגניבה ובאבידה ובהשואל (ב"מ דף צז.) נמי גבי מר בר חנינא אגר ליה כודנייתא לבי חוזאי וחייבינהו רבא ומסיק דנגנבה: **ואי** בעית אימא כדמחליף כו'. לא נ"מ מידי אלא לפי דבריו דבעי לאוקמא כר"י רוצה להשיב לו ובהאומנים (ב"מ ד' פ:) איכא כה"ג ואי בעית אימא כדמחליף רבה בר אבון והתם יתיישב טפי שאומר כן כדי להעמיד התם מתניי כר"מ ושמא אגב שהביאו שם הביאו כאן: **נפלה** לגינה והזיקה משלמת מה שנהנית. והוא שאינה יכולה לירד דא"כ אפ"י נפלה משלמת מה שהזיקה דתחילתה בפשיעה וסופה באונס הוא וסיפא דקתני ירדה אורחא דמילתא נקט והוא הדין נפלה כיון שיכולה לירד:

א

-

נח

דף

א"נ מבריש ארי מנכסי חבירו לית ליה פסידא. וא"ת והרי פורע חובו דחשבינן ליה מבריש ארי בריש אין בין המודר (נדריס ד' לג.) אע"ג דאית ליה פסידא וי"ל דהכי פי' מבריש ארי מנכסי חבירו מדעתו וכיון דמדעתו אפ"י אית ליה פסידא כמו פורע חובו חשיב מבריש ארי האי שלא מדעתו א"נ מבריש ארי מנכסי חבירו אפ"י כשאינו מדעתו אלא חבירו מכריחו

להבריא ארי מעדרו לית ליה פסידא למבריא האי אית ליה פסידא וכיון דאיכא תרתי שלא מדעתו ואית ליה פסידא לא חשיב מבריא ארי אבל מדעתו אפי' אית ליה פסידא או שלא מדעתו ולית ליה פסידא חשיב מבריא ארי ואין נותן לו אפי' שכרו וא"ת דבסוף השוכר [את] הפועלים (ב"מ צג:) אמר דשומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ומקלות ולא קדם חייב ומפרש שומר חנם בחנם וש"ש בשכר ומסיק דחוזר ונוטל מבי"ה ומשמע דשומר חנם לא מחייב לקדם בשכר אבל כ"ש אם קדם בשכר דשפיר עבד ונותנים לו מה שהוציא ומסתברא דה"ה איניש דעלמא שאינו שומר וגם שכר עצמו נוטל ואין סברא לחלק בין רועה עצמו שמוטל עליו להתעסק ולשמור לאיניש דעלמא ועוד אמרינן בהגוזל בתרא (לקמן דף קטו:) שטף נהר חמורו וחמורו חבירו והניח שלו והציל של חבירו אין לו אלא שכרו ושכרו מיהא שקיל ולא אמרינן מבריא ארי בעלמא הוא וכן משיב אבידה שנותנין לו שכר כפועל בטל (ב"מ דף לא: ושם) לא אמר דליהוי כמבריא ארי בעלמא ולא יטול כלום ואין לומר דבכל הנהו אע"ג דמן הדין היה פטור מ"מ תקנת חכמים הוא שישלם לו כדי שישב אבידתו של חבירו אבל פורע חובו אין לנו לעשות תקנה ע"י זה דהא הכא בשמעתין משמע דאי הוה מדעתו הוה חשיב מבריא ארי ולא היה נוטל כלום אעפ"י שהוא מציל חבירו מן ההפסד לא עשו תקנה ונראה לר"י דמבריא ארי שאינו נוטל שכר היינו כשאין הדבר ברור שיבא לידי הפסד כגון שהארי רחוק ואין יודע אם יבא כאן הארי אם לאו ואין מצילו אלא מדאגה ומן הפחד שדואג שמא יבא אבל אם הדבר ברור שיבא לידי הפסד ולידי דריסת הארי או מציל מפי הארי עצמו אז ודאי נוטל שכרו כמו שטף נהר חמור חבירו והך דשמעתין מיירי שהצילו ירקות מצער בעלמא שאין בעל הבהמה רוצה שתחבט בהמתו בארץ ותצטער אע"פ שלא היו דמיה נפחתין בכך ולכך היה נחשב מבריא ארי אי הוה מדעתו ופורע חובו אין מצילו מהפסד דמה שהיה הלוח זקוק לפרעו אין זה הפסד שהרי נתחייב לו ואינו מצילו אלא מצער בעלמא וחשיב מבריא ארי א"נ כדמפרש טעמא בירושלמי דכתובות (פ"ג) ובנדורים (פ"ד) מפייסא הוינא ליה ומחיל לי ואפי' במשכון מפייס הוינא ליה ויהיב לי משכוני ואפי' בב"ח דוחק עצמו מסיק לה בירושלמי ונראה דהטעם משום שיכול לומר לו הייתי מוצא הרבה בני אדם שהיו פורעין עבורי כי דרך אהובים שמרחמים על אהוביהם להציל מן הצער הזה דהיינו מעין אותו טעם והא דקרי בחזקת הבתים (ב"ב דף נג.) מבריא ארי נתן צרור והועיל נטל צרור והועיל דסכר מינה מיא והוציא מינה מיא אע"פ שמצילה מהפסד שהיה נהר שוטפה לא נקט לשון מבריא ארי לענין שיפטר חבירו משכר הברחתו

אלא כלומר דאין זה חזקה דאין זה תיקון כמו רפק בה פורתא או נעל וגדר ופרץ אלא מגין עליה פורתא שלא תבא לידי קלקול ורבינו גרשון פסק בתשובה אחת על אנס עכו"ם שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל אחר ולקחו ממנו שלא יחזיר לבעלים בחנם אבל רש"י פי' בהנזקין (גיטין דף נח:) גבי עכו"ם הכא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון שאם החזיק עכו"ם בקרקע של ישראל מחמת חוב שהיה לו עליו או מחמת אנפרות בגזל בעלמא ואינו מסור בידו להרגו אין בו דין סיקריקון אפילו אם שהתה י"ב חדש לתת רביע לבעלים כתיקון חכמים אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דכיון דאין כאן סיקריקון לא גמר ומקני מידי ואע"ג דשהתה י"ב חדש לא בא לו שעה לכופו הלכך אין מכירת העכו"ם מכירה כלל ור"י אמר דלא מבעיא במקום שאם לא קנאו ישראל לא היה חוזר לבעלים לעולם שהיה מוכרו או נותנו לעכו"ם אחר והיה אבוד מן הבעלים לגמרי דלא חשיב מבריא ארי כיון שמצילו מן ההפסד ואפי' קנאו בשויו מצילו מהפסד הוא כמו מקדים ברועים ובמקלות בשכר דאמרינן שנותן שכר עד כדי דמיהם ונ"מ לכושרא דחיותא או לטרחא יתירתא אלא אפי' יודע ודאי שאם לא מהדר זה לקנות היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירצו דהשתא אין מצילו מן ההפסד אעפ"כ אין לדמותו כלל למבריא ארי דכיון שיצא הבית מחזקת ישראל ובא ליד הנכרי וזה מוציאו מיד הנכרי ומחזירו ליד ישראל לא דמי למבריא ארי ונוטל מה שההנהו ואותם היהודים הבורחים מעירם והשר מחזיק קרקעותיהם שאין בהן טסקאות ואפי' יש בהן טסקא אם הניח הקרקעות ביד אחרים לפרוע מהן טסקא אומר ר"י שאם בא ישראל וקנאו מיד השר מחזירם לבעלים ונוטל מה שההנהו דאין זה דינא דמלכותא אלא גזילה כי ראינו במדינה שסביבותינו שמשפט היהודים לעמוד כמו פרשים בכל מקום שירצו ובדין מלכותא היו תופסין שלא יחזיק המושל בנחלת היהודים כשיצאו מעירו וכן היו נוהגין בכל ארץ בורגוני"א ואם יש שר שבא לשנות את הדין ולעשות דין לעצמו אין זה דינא דמלכותא שהרי זה הדין אין הגון כלל ודמיה למוכס שאין לו קצבה (לקמן דף קיג.) והיכא שמשביח נכסי חבירו אין דומה כלל למבריא ארי כגון יורד לתוך שדה חבירו ונטעו שלא ברשות ומקיף את חבירו משלש רוחותיה וכגון ההוא דהאומנין (ב"מ דף עו.) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו דנוטל מבעל הבית מה שההנהו ואין להקשות בשטף נהר חמור חבירו למה אין לו אלא שכרו למה אין לו כל הפסדו דכיון דבעל חמור עומד שם מה לנו לעשות לו תקנה שלא מדעתו אם ירצה. יתנה (עם) המציל לשלם חמורי ועוד דע"כ מיירי ביכול להציל על

ידי הדחק דאלייכ לימא ליה מהפקר קזכינא כדאמרינן התם על חבית של דבש ומ"מ שכרו נותן לו דמסתמא ניחא ליה שכל מי שיציל יטול שכר כל זמן שלא ימחה בידו כיון שאין יכול להציל אלא ע"י הדחק: לא שנו אלא באותה ערוגה. דכיון שתחלת נפילתה באותה ערוגה באונס אינו חייב להעלותה מאותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה הוי כשדה אחר:

דף - נח - ב

שמיין בית סאה באותה שדה. פי' בקונטרס (ברי' פירקין) שאם אכלה ערוגה אחת שמיין אותה אגב בית סאה כמה היתה יפה קודם שאכלה ממנה וכמה היא יפה עכשיו וקשה לר"י דאי אבית סאה קאי ה"ל למימר כמה היה יפה וכמה הוא יפה בלשון זכר ועוד דקבעי בגמ' היכי שיימינן הלא פירשה יפה משנתנו שמיין ערוגה בבית סאה ומה שפ"ה בגמ' היכי שיימינן דבית סאה באנפי נפשה לא שיימינן דמכחישינן ליה למזיק דקרחת ערוגה של קב או קביים חשובה לפי דמיו אלא שמיין ס' סאין ורואין כמה דמים מגיעים לבית סאה וחוזרין ושמיין כמה נפחתה בשביל הערוגה וקשה דהיכן מצינו שתי שומות הללו דבקרא לא כתיב אלא בשדה אחר ששמיין מה שהזיק אגב שדה אחרת ומן המשנה לא משתמע כלל ועוד דלמ"ד בגמ' קלח בששים קלחים כלומר בששים שיעורים כמותו אמאי נקט במתניתין בית סאה ועוד קשה דפריך בגמרא אכולהו אמוראי מהא דתניא אכלה קב או קביים רואין אותה כאלו היא ערוגה קטנה ומשערין אותה מאי לאו בפני עצמה תקשי ליה. ממתני' דקתני שמשערין אותה בבית סאה ונראה לפרש דשמיין בית סאה דקתני היינו בית סאה הנאכל שמיין באותה שדה כדקתני סיפא במילתא דר"ש אם סאה סאה אם סאתים סאתים ולפי שלא פי' משנתנו בכמה שמיין אותה אלא שבאותה שדה שמיין אותה מפרש בגמרא היכי שיימינן ומפרש ר' יוסי בר חנינא סאה בששים סאין בין אכלה פחות בין אכלה יותר לעולם שמיין סאה בששים ומשלם לפי החשבון חזקיה אומר קלח בששים קלחים כלומר לעולם מה שאכלה בששים שיעורין כמותן ר' ינאי אומר תרקב בששים תרקבין ובין אכלה פחות או יותר משלם לפי חשבון ולר' ינאי משביח יותר מזיק מלר' יוסי בר חנינא דקרחת תרקב אינה ניכרת בשלשים סאין כמו קרחת סאה בס' סאין כדאמר רב פפא דאין שמיין כור

בס' כורים מפני שפוגם מזיק ואע"ג דקתני במתניתין בית סאה באותה שדה לרבי ינאי לא לשיעורא נקטינן שאין משערין בו כלל אלא בתרקב משערין ונראה לר"י דכי משערין למר בתרקב ולמר בסאה לאו בבית סאה זרע קאמר דהוי נ' על נ' דאין דומה שדברה משנתינו בזה דבבהמה אחת איירי ומתי אכלה כל זה אלא בסאה פירות קאמר דמשערין כדקתני אם סאה סאה ואין לתמוה על לשון בית סאה דקתני במתניתין דכיון שהפירות מחוברין לקרקע שייך שפיר לקרות לסאה פירות הנאכל בית סאה והא דפריך בגמרא אברייתא האי ולא בית כור ולא כור מבעי ליה היינו משום דברישא קתני קב ובסיפא בית כור ומיהו אי הוה מפרשינן דבבית סאה זרע קאמר כגון נ' על נ' הוי ניחא טפי אע"ג דבגמרא נקט לכולהו בלא בית כדקאמר סאה תרקב קב וכור אין להקפיד דלפעמים קרי נמי לבית כור זרע כור סתם כדאשכחן בפרק המקבל (ב"מ דף קה:):
נותן ארבעה קבין לכור ומסיק דארבעה קבין לכור זרע קאמר: קשבא פי בקונטרס דקל וכן משמע דקאמר ותלתא תאלתא בקינא הוו קיימי ותאלי הם דקלים כדמוכח בהחובל (לקמן דף צב.) חזא תאלי בי גופני וקאמר גופני קנו דקלי וקשה דבפ"ק דע"ז (דף יד:) תנן דקל טב וחצב ונקלבא ומפרש בגמ' חצב קשבא ושמא יש מיני דקלים הרבה שאחד קרוי דקל סתם ואחד קרוי חצב דהיינו קשבא ובערוך פירש דקשבא הוא דקלא פרסאה: **דדאין** דינא דפרסאה. י"מ של דקל פרסאי דאמר לקמן הלכתא כוותיה דריש גלותא בדקלא פרסאה ולפי מה שפירש בערוך דקשבא דקלא פרסאה אי אפשר לפרש כן:

א

-

נט

דף

אכלה סמדר ר' יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר. ואפילו אם נתקלקל המשויירת משלם כענבים העומדות ליבצר ודוקא בסמדר דענבים פעמים שאלו מתקלקלים ואלו ניצולים לפיכך אין נידונין במשוייר אבל תבואה רגילה להתקלקל כולה יחד ובחזיו מודה ר' יהושע או כרבי יוסי הגלילי או כרבנן ובתבואה גדולה כמו סמדר בענבים יסבור כמשוייר שבו אי נמי בתבואה לא קנסו כל כך כמו בענבים ולא יהא נידון כמשוייר שבו לרבי יהושע ונראה דאע"ג דאמר ר' יהושע רואין אותן כאילו עומדות ליבצר מ"מ שמין אותן אגב קרקע דהא ר"ש נמי קאמר

הכי בפגים או בוסר וע"כ אגב קרקע שמין אותן כיון דצריכי לשדה ובפירות גמורים דוקא קאמר רבי שמעון דמשלם פירות גמורים במשנתנו: **ומאי** ניהו כי היאך דסליק. הכא משמע דסבר אביי דפליגי דנידון במשווייר שבו והקשה ר"ת דבריש הניזקין (גיטין דף מח: ושם) ס"ל לאביי דפליגי אי שיימינן בדניזק או בדמזיק וי"ל אע"ג דמשמע דפליגי אי בדמזיק אי בדניזק דהא תניא פ"ק (דף ו:): בהדיא מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר כו' מ"מ משמע ליה לאביי דבמשוייר נמי פליגי מדקאמר ר"ע לא בא הכתוב דמשמע שרוצה לומר לא בא הכתוב להחמיר על המזיק כמו שאמרת אלא דוקא לגבות לניזקין מן העידית לבד ואי בעידית לחודיה פליגי א"כ לא היה ר' ישמעאל מחמיר על המזיק טפי מר"ע אלא אדרבה היה ר"ע מחמיר טפי דאין חייב לקנות מעידית דניזק אם אין לו כדפרישית בפ"ק (דף ו: ושם ד"ה כגון): ר' שמעון בר יהודה היינו רבי יהושע. תימה אמאי לא קאמר כרוך ותני בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים וסמדר וי"ל משום דאין שייך לכלול סמדר בהדי לולבים דלא הוה ליה להזכיר לולבים אלא הכי הי"ל למימר בד"א בזמן שאכלה סמדר אבל בהדי פגים ובוסר שייך לכוללו שפיר דטעמא משום דחשיב כפגין: **איכא** בינייהו כחש גופנא ולא מסיימי. וא"ת לימא תנא בתרא לטפויי ולהחמיר בתשלומין קאתי כדאמר בריש המוכר פירות (ב"ב דף צג:): וי"ל דשאני הכא דדלמא לא בא לטפויי כי אם על חכמים דאמילתייהו דרבנן קאי: **מאן** תנא דחייש לכחש גופנא ר"ש היא. אביי בא לומר דמסיימי שפיר ולא לאפוקי רבנן דפליגי עליה דר"ש באונס קאתי דאינהו נמי חיישי וטעמייהו משום דאינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון כדקאמרי: **אונס** אינו משלם את הצער. בפרק אלו נערות (כתובות דף לט. ושם) גבי הא דתנן האונס נותן את הצער בעי בגמרא צער דמאי אע"פ דדבר פשוט הוא שיש צער גדול לבתולה שנבעלה מתחילה כשמשיר בתוליה ורוב קטנות חולות מזה היינו משום דצער דהשרת בתולים פשיטא ליה דלא משלם לפי שסופה להצטער תחת בעלה דתנא דמתניתין דהתם חייש לכחש גופנא מדקתני שהאונס נותן את הצער ומפתה פטור ומדפטרין מפתה אלמא חייש לכחש גופנא מה שסופה להצטער תחת בעלה הלכך בעי צער דמאי:

הוה סיים מסאני אוכמי. משמע שלא היו רגילין במנעלים שחורין וכן משמע בסדר תעניות אלו (תענית כב. ושם) דקאמר אדהכי אתא ההוא גברא דסיים מסאני אוכמי ולא רמי חוטי כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי ותימה דבפ"ק דביצה (דף טו.) תנן אין משלחין מנעל לבן ביו"ט מפני שצריך ביצת הגיר להשחירו משמע שלא היו נועלים אלא שחור ואומר ר"ת דהמנעל ודאי היה שחור אבל הרצועות היו לבנות ומסאני אוכמי דהכא ודמסכת תענית היינו המנעל והרצועות הכל היה שחור והיינו דאמרינן בפרק בן סורר (סנהדרין דף עד: ושם) בשעת השמד אפי' לשנויי ערקתא דמסאני אסור שהרצועות היו משונות משל נכרים ואבילות דאליעזר היה כזה שהיה לבוש שחורים ומתכסה שחורים והיה רוצה שאפי' הרצועות יהיו שחורים שלא יהא עליו כלל צד לבנונית מפני חיבתה של ירושלים: **כתב** לראשון ולא חתמה לו כו'. בסוף מי שהיה נשוי (כתובות דף צה. ושם.) מפרש רב אשי דאפילו ר"מ לא קאמר אלא בשני לקוחות דאם איתא דנחת רוח עבדה מקמא אבעי לה למעבד אבל בלוקח אחד אפילו ר"מ מודה וא"ת דבפי' הניזקין (גיטין נח. ושם) גבי לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ואלקח מן האיש וחזר ולקח מהאשה קאי כדמוכח בסוגיא ואור"י שיש לחלק בין כתבה בשטר עצמו של בעל לכתבה שטר בפני עצמו ועוד אומר ר"י דאפילו בשטר של בעל איירי התם אלא שכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות אבל חתמה לו דהכא היינו שמחלה שעבוד כתובתה שיש לה על שדה זו וכן משמע לשון חתמה כלומר שנתרצית במקח ולא מחתה בו וה"ר אלעזר משני"ץ פי' דטעמא דרב התם דבשטר קונה משום דס"ל אחריות טעות סופר הוא והוי כאילו קבל עליה אחריות אבל אם פירש בלא אחריות לא קנה אפי' בשטר ושמואל דאמר עד שתכתוב לו אחריות משום דקסבר אחריות לאו טעות סופר הוא דפליגי בהכי בפ"ק דבבא מציעא (דף יד.) דשמואל קאמר בהדיא דשעבוד צריך לימלך ורב נמי אמר התם נמצא שאינו שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ומשמע דפשיטא ליה דאפי' לא פירש לו את השבח קאמר רב דיש לו שבח והיינו משום דאית ליה דאחריות טעות סופר הוא: **ופסק** הלכה כר"ש דאמר אכלה פירות גמורין כו'. פי' ר"ח דמהכא פשיטא לן בפרק נערה בכתובות (דף נא. ושם.) דכל העומד לגזוז כגזוז דמי לענין בעל חוב דלא טריף להו אע"ג דפלוגתא לענין שבועה בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מג. ושם) בענבים העומדים ליבצר אי

כבצורות דמיין אי לא: **המגדיש** בתוך שדה חבירו וכו'. אצטריך למיתנייא או למסתמא דלא כרבי או לאשמועינן דאפילו רבי מודה בהא כדמפרש בגמרא: **לבתה** הרוח כולן פטורין. פר"י דברוח מצויה איירי כדמשמע בגמ' דסתם ליבוי דרוח מיירי ברוח מצויה מדפריך עלה דברייתא וליהוי כזורה ורוח מסייעתו ואי ברוח שאין מצויה הא לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה וא"ת כיון דמתלבה ברוח מצויה יתחייב האחרון של הנחת עצים [ואור] דבכל דוכתי אשכחן שמתחייב לענין אש בשיכול להזיק ברוח מצויה כגון אבנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו וכופף קמת חבירו בפני הדליקה דמטיא ליה ברוח מצויה ואין לחלק משום דבהנהו אין מחוסר אלא הולכת האש בעלמא ע"י רוח מצויה אבל כאן מחוסר ליבוי ואין שם אש עליו ולא קרינא ביה המבעיר את הבערה דהא בפ"ק (דף ט:) אמר גחלת כמה דשביק ליה מעמיא עמיא ואזלא אע"פ שמתנדנדת בטלטולו מעמיא עמיא ואזלא הא אם דרכה להתלבות ע"י דנדודו של חרש המטלטלה היה המוסר לו חייב הכא נמי יהיה האחרון חייב אע"פ שמחוסר ליבוי וי"ל דלבתו הרוח דמתניי קאי אבא אחר וליבה דהשתא הוי ליבה וליבתה הרוח כברייתא דגמ' וכן משמע לישנא דכולן ובאין בליבוי כדי ללבות ולא ברוח בפני עצמו כדי ללבות כמו שאפרש בגמ' ובחנם דחק לפרש דליבתו הרוח היינו ליבה וליבתו הרוח אלא נראה לפרש דליבתו הרוח היינו שליבתה הרוח בפני עצמה ברוח שאין מצויה וליבה וליבתו הרוח בגמ' בין מצויה בין אין מצויה וכגון שקודם ליבוי כבר בא הרוח שליבתו לבסוף איזה רוח שיהיה דמאחר שבא כבר כך לי שאינו מצויה כמצויה וכן משמע מתוך תירוצו של רבא שתירץ כגון שליבה ברוח מצויה וליבתו הרוח שאינה מצויה מכלל דמעיקרא ס"ד שמעיקרא בא הרוח שלבסוף ליבה וכן משמע בירושלמי דמתניתין איירי ברוח שאינה מצויה דגרסינן התם ליבתו הרוח כולן פטורין תמן אמרינן ברוח של אנוסים אבל ברוח שהעולם מתנהג בו חייב ר' יוחנן ור"ל תרוייהו אמרי אפי' ברוח שהעולם מתנהג בו שפעמים הוא בא ופעמים אין בא:

ברוח בפני עצמו כדי ללבות מיירי דאי בשיש בו כדי ללבות אפילו כשיש בליבוי המלבה כדי ללבות למה יתחייב דבלאו איהו נמי היה הולך ומזיק אלא ודאי כשאין ברוח כדי ללבות מיירי ולכך כשיש בליבוי כדי ללבות חייב המלבה כי הוא עשה הכל דהוה ליה כמו זה יכול וזה אינו יכול דחשיב אינו יכול מסייע שאין בו ממש בפרק המצניע (שבת ד' צג. ושם) ואם אין בליבוי כדי ללבות אע"פ שגם ברוח אין כדי ללבות פטור דלא מיחייב משום אשו אלא אם כן עשה כל כך בפני עצמו בלא סיוע הרוח או דבר אחר שיוכל להזיק ברוח מצויה אחר גמר המעשה שלו דהכי משמע המבעיר את הבערה שבפני עצמו עשה את הבערה שיכול להזיק ברוח מצויה ולכך כאן פטור דבלאו ליבוי לא היתה יכולה להזיק והליבוי דהיינו גמר עשייתה לא עשה המלבה בפני עצמו ופריך אמאי פטור ליהוי כשעושה הליבוי ע"י סיוע הרוח כאילו עשאה בפני עצמו כמו לענין שבת דחשיב זורה ורוח מסייעתו כעושה בפני עצמו ומשני אביי הכא במאי עסקינן כגון שליבה מצד אחד שבענין זה אין דרך הרוח לסייעו ולכך כי מתרמי שנסתייע בליבוי הרוח פטור דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיצטרף ליבוי הרוח עם ליבוי דלא שכיח שיצטרפו ולא הו"ל להזהר בכך יותר מברוח שאין מצויה כך פ"י ועוד יש לפרש כגון שליבה מצד אחד שאין בליבוי ללבות כל המדורה ולא ברוח אלא צד אחד דמדורה ליבה הוא וצד אחר ליבה הרוח ואם לא היתה המדורה מתלבה כי אם מצד אחד היה הולך וכבה מחמת שהוא מועט ומחמת שהאשות מתחברות יחד מתגדלת האש ומזקת ולא דמי השתא לזורה ורוח מסייעתו דמה שליבה לא סייע הרוח כלום: **רבא** אמר כגון שליבה ברוח מצויה וליבתה הרוח ברוח שאין מצויה. וה"פ אם יש בליבוי כדי ללבות עם רוח מצויה חייב דחשיב כאילו עושה הכל בפני עצמו ואם לאו שאין בליבוי בהדי רוח מצויה כדי ללבות אלא ע"י רוח שאין מצויה שסייעתו נעשה המלבה פטור דברוח שאינה מצויה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **רבי** זירא אמר כגון דצמרה צמורי. לא נפח באור כעין נשיבת הרוח אלא חום הבל פיו הוציא על האור ללבותו והכי קאמר אם יש בליבוי בפני עצמו כדי ללבות חייב ואם לאו פטור אע"פ שבסיוע הרוח מלבה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שתצטרף נשיבת הרוח לצימור שלו ויסתייע על ידה ללבות דלא שכיח שתצטרף נשיבת הרוח עם הצימור לסייעו כי הם מקלקלים זה את זה אע"פ ששניהם מצד אחד כי הצימור חם והרוח קר: רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכשגורם לזרות הרוח המסייעתו הוי מלאכת מחשבת ולהכי חייב בגרמת זרייה זו אבל עושה מעשה של זרייה

בפני עצמו לא אקרי (זורה) לכך הכא לא מקרי מבעיר אלא גורם והתורה לא חייבה אלא מבעיר ולא הגורם (אלא) הבערה ע"י רוח המסייעתו ולהכי חשיבא הא גרמא לענין האש ככל שאר גרמות דקיי"ל גרמא בנזקין פטור ומר בר רב אשי דפריך גבי רקתא בלא יחפור (ב"ב דף כו. ושם) מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו מצי סבר כרב אשי דהכא דהתם לענין חיוב הרחקה חשיב גירי דיליה וצריך להרחיק ואפי"ר יוסי כמו הרחקת סולם מהשובך חשיב גירי דיליה לענין הרחקה אע"ג דלא חשיב ליה התם אלא גרמא דפטור מתשלומין מ"מ אסור וצריך להרחיק וגץ היוצא מתחת הפטיש דחשיב מזיק משום דניחא ליה דתיזל ומכה בכח כל כך שאחר גמר כחו יזיק ברוח מצויה וכך משני בלא יחפור ולא רצה להעמיד שמכה כל כך בכח עד שמזיק בכח אדם לבדו בלא רוח דאם כן לא הוה תני לה גבי נזקין דאש אלא גבי נזקין דאדם: **והכא** גרמא בנזקין. מתוך כך נראה דאם שנים הביאו עצים ואור וליבו שניהם ואין בכל אחד כדי ללבות פטור ותימה הוא: **לרבות** כל בעלי קומה. בקונטרס פירש כל ב"ח אבל בירושלמי משמע דמרבי אילנות וכל דבר המחובר והכי איתא התם אי מה הגדיש מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל שהוא תלוש מן הקרקע ת"ל או הקמה:

דף - ס - ב

לעולם יכנס אדם בכי טוב. מדקדק ר"ת מדמקדים כניסה ליציאה דבנכנס מעיר אחרת איירי מדיליף בריש פסחים (דף ד. ושם) מאברהם דמצפרא סגי לזרוז מצות דכתיב וישכם אברהם בבקר ודלמא משום כי טוב הוא דלא השכים אלא ודאי מביתו לא שייך למימר שיצא בכי טוב שמכיר המוקשים והפחתים ואע"ג דהכא מייתי קרא ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר משמע דמביתו נמי מיירי יש לומר דכיון דהוא סכנתא חשיב כמו לעיר אחרת ובפ"ק דתענית (דף י:) מייתי קרא דהבקר אור ור"י אומר דאין לדקדק בזה דאורחיה דגמרא בהכי בפרק במה מדליקין (שבת דף לד:) בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ובפרק עושין פסין (עירובין דף כא.) נמי אמרינן אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד והא דיליף מוישכם אברהם בבקר שפיר יליף דמשום כי טוב לא היה צריך לאחר כיון דאזל לדבר מצוה דשלוחי מצוה אין נזוקין: **שמלאך**

המות מפקיד שם כליו. לא גרסינן שנאמר למכמש יפקיד כליו דגבי עשרה מסעות של סנחריב כתיב האי קרא (בישעיה י) בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו : מהו להציל עצמו בממון חבירו. איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש : דלא שביק להו לאחלופי. בתרוייהו כתיב ויצילה של שעורים שלא נטלוה ע"מ לשלם עדשים ושל עדשים שלא לקחוה ממי שזכה בה :

א

-

סא

דף

ה"ג אלא למאן דאמר טמון באש תרתי קראי למה לי. אבל הא לא בעי דלמה לי כלל קראי דחד קרא אצטריך לכל הפחות משום בעיא דטמון והא דכתיב ויצילה לר"י הצילה שלא הניח לשרוף כדי שלא יתחייב בטמון ולרבנן שהציל את המזיק שלא נתחייב לשלם אבל תרי קראי למה לי דלמ"ד לאחלופי אע"פ שאם לא היו עדשים היו צריכים לישאל אם מותר ליטול שעורים על מנת לשלם דמים מ"מ הזכיר עדשים לפי שהיו מזומנים שם והיו רוצים לפרעם תחתיהן ולמ"ד להציל עצמו בממון חבירו מיבעיא ליה בשעורין דלא חשיבי כל כך ובעדשים דחשיבי טובא אלא למ"ד טמון תרוייהו למה לי ובקונטרס גרס קראי למה לי : מאי ולא אבה דוד לשתותם. הוה מצי למימר אחד מהנך דמיבעיא ליה עם טמון אלא משמע ליה דאכל מילתא דאיבעיא ליה קאי ומכאן קשה לפי פירוש הקונטרס דמעשה בא לפניו ששרפו אנשיו גדיש והיו בה כלים טמונים דלפירושו הוה ליה למימר שלא אבה דוד לשתות היינו שלא רצה להפטור מחמת שהוא מלך : עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות. בגמרא מפרש ארבע אמות משפת קוצים ולמעלה ונראה לר"י דאיירי שאין הגדר גבוה מן השלהבת שאם היה גבוה יותר מאי קמפליג בין קולחת לנכפפת מה לי זה ומה לי זה כיון שהגדר גבוה מן השלהבת מה יכולה להזיק אלא ודאי בשאין גבוה מן השלהבת איירי ומיהו כשאין עצי הדליקה גבוהין מן הגדר איירי שאם היו גבוהין מן הגדר מה מועיל שהגדר גבוה מן הקוצים הרי הוא כאילו היתה המדורה על הגדר אלא כשעצי הדליקה שוים לגדר איירי או נמוכים מן הגדר ועוד נראה דגבוה ד' אמות דקתני אעצי הדליקה קאי שהגדר גבוה מעצי הדליקה ארבע אמות ורב פפא בא להוסיף בגמ' שמשפת קוצים ולמעלה נמי בעינן ארבע אמות אבל פשיטא

דמתניתין אעצי הדליקה קאי ולשון עבר לא שייך אם לא היה הגדר גבוה מעצי הדליקה אע"פ שהשלהבת עולה למעלה מן הגדר: **והתניא** עברה גדר כו'. אומר ר"י דאי גרסיי בברייתא עד ובמתניתין לא גרסינן עד לא ניחא דלא שייך למפרך כלל דפשיטא דברייתא מלמטה למעלה קא חשיב דבענין אחר לא מיפרש אלא עד ולא עד בכלל דבכל מקום ד' אמות כלמעלה מד' אמות ובמתניתין לא קתני עד דבארבע אמות פטור ואפילו קתני במתניתין עד כמו בברייתא אין שייך להקשות דפשיטא דמתניתין לא מיפרשא אלא מלמעלה למטה וברייתא לא מיפרשא אלא מלמטה למעלה אבל אי במתניתין קתני עד ובברייתא לא קתני עד אז שייך למפרך שפיר אי נמי בשניהם אין עד שייך למפרך שפיר דמתניתין קתני בד' אמות פטור וברייתא קתני חייב וא"ת אי בשניהם אין עד אמאי אצטריך לשנויי מתניתין מלמעלה למטה וברייתא מלמטה למעלה לימא מתניתין ד' אמות דוקא בלא עד וברייתא מיפרשא בעד וי"ל דכיון דלא קתני עד לא כאן ולא כאן סברא הוא דכי היכי דהך מיפרשא בעד הך נמי מיפרשא בעד: **לא** שנו אלא בקולחת. אגדר קאי וגרס אבל בנכפפת אפי' עד מאה אמה ולא גרס מאה מיל דמיל לא שייך בגובה ולפי הספרים דגרסי מאה מיל צ"ל דקאי אדרך רה"ר ואין נראה דהא בסמוך מייתי משנה דדרך הרבים ואמרינן עלה מאן תנא משמע דעד השתא לא איירי בה אע"ג דברייתא דתניא כוותיה גרס מיל דברוחב איירי ולא בגובה כדקתני ועצים מצויין לה מ"מ שפיר קאמר תניא כוותיה דברייתא מוקמה למתניתין בקולחת: **דרך** הרבים מאן תנא רבי אליעזר היא. אמתניתין קאי והוי סתם ואח"כ מחלוקת: **מאן** דאמר נהר ממש אע"ג דלית ביה מיא. ואע"ג דברשות הרבים בעי ט"ז אמות הכא סגי בח' אמות מתוך שהנהר עמוק וגם יש בו קרירות מים שעוברים בו תמיד: **אלו** מפסיקין לפאה כו'. במסכת פאה (פ"ב מ"א) גרס בסדר המשנה דרך היחיד ואח"כ דרך הרבים ומפרש בירושלמי דמשום סיפא איצטריך למיתני דקתני הכל מפסיקין לזרעים ואינו מפסיק לאילן דקמ"ל דאפילו דרך הרבים אינו מפסיק לאילנות ועוד [קא] חשיב שם שביל היחיד ושביל הרבים הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים והשתא שביל היחיד איצטריך לאשמועינן דאע"פ שהוא קטן מדרך מפסיק מאחר שהוא קבוע ודרך היחיד אצטריך דס"ד כיון שאין קבוע לא מפסיק אע"פ שהוא רחב ושביל הרבים אצטריך דס"ד אמינא דבשביל היחיד הוא דבעינן קבוע בימות החמה ובימות הגשמים אבל שביל הרבים אע"פ שאין קבוע בימות הגשמים מפסיק קא משמע לן: **שמחלקת** שלל לאגפיה. כשגדלה האמה מתמלאה מים בורות שיחין ומערות שסביבותיה שמשקין בהם השדות:

ולית ליה לר"ש שיעורא. קס"ד הכל לפי היזק הדליקה ישלם אפילו אין ראוי לעבור: לא יעמיד אדם תנור בתוך ביתו כו'. שיכול לעכב עליו בעל העלייה אם הבית של אחד והעלייה של אחר היה מעמידו בעלייה בעל הבית מעכב ובקונטרס פירש לענין בני העיר שמעכבין עליו וכמו שפירש ניחא דהוי דומיא דאינדך. : מתניתין דהתם בפרק לא יחפור ' (ב"ב דף כ:): **לפלוג** וליתני בדידה. וא"ת השתא נמי קא מפליג בדידה במדליק בתוך שלו וי"ל דע"כ סיפא בתוך ביתו של חבירו מדליק דאי במדליק בתוך שלו אע"פ שדרך בני אדם להניח בבתיים היה פטור דהא קתני רישא וחכ"א אינו משלם אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין משמע דאפילו מוריגים וכלי בקר שדרך להניח בגדיש לא משלם אלא גדיש לבדו והשתא בכל ענין שנעמיד דברי רב כהנא פריך רבא עליה שפיר דאם ר"ל רב כהנא מחלוקת בתוך שלו ופליגי במוריגין וכלי בקר דר"י מחייב וחכמים פוטרין אבל במדליק בשל חבירו אפילו רבנן מחייבי אמוריגין וכלי בקר אם כן שפיר פריך דליפלוג בדידה בגדיש עצמה דהא בירה נמי לא מיתוקמא אלא במדליק בשל חבירו ואם ר"ל רב כהנא מחלוקת במדליק בתוך שלו דפליגי אפילו בארנקי דר' יהודה מחייב אע"פ דאין דרך ארנקי להניח בגדיש ורבנן פטרי אפי' במוריגין כדפרישית מ"מ כשמסיים אבל במדליק בתוך של חבירו ד"ה משלם כל מה שבתוכו אפילו אארנקי נמי קאי דמשמע ד"ה משלם כל מה שבתוכו לרבנן כמו לר"י הלכך פריך שפיר לפלוג וליתני בדידה דלשמעין אפי' ארנקי בגדיש דאין דרכו להניח דהוי רבותא טפי ועוד שקשה לשון המשנה דקתני שדרך בני אדם להניח בבתיים דאפי' אין דרך נמי מחייבי רבנן במדליק בתוך של חבירו: **אלא** אמר רבא בתרתי פליגי [פליגי] במדליק בתוך שלו כו'. דר"י מחייב אפי' ארנקי בגדיש שאין דרך להניח מדנקט מודים חכמים במדליק את הבירה דלכך נקט בירה שרוצה למצוא שיחייבו רבנן אפי' בארנקי כמו ר"י ואי רבי יהודה לא מחייב במדליק בתוך שלו אלא דוקא במוריגין הוה ליה לפלוגי בדידה ולימא דמודים חכמים במדליק גדיש של חבירו דחייב במוריגין אלא ודאי מחייב ר"י במדליק בתוך שלו אפי' בארנקי בגדיש ורבנן לא מחייבי אפי' במוריגין דקתני אינו משלם אלא גדיש של חטים כו' ופליגי נמי במדליק בתוך של חבירו דר' יהודה מחייב אפי' בארנקי

בגדיש ורבנן לא מחייבי אלא במוריגין של חברו שדרכו להניח בגדיש או ארנקי בבית שדרך להניח כל דבר בבתים וטעמייהו יש לפרש דר' יהודה לא פטר בטמון כלל ורבנן במדליק בתוך שלו פטרי כדמשמע קרא כי תצא אש (ומשמע) דאיירי דמדליק בתוך שלו אבל במדליק בתוך של חברו מחייב בדבר שדרכו להטמין דלא אשכחן דפטר ביה קרא טמון ובדבר שאין דרכו פטרי מסברא דלא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיניח אדם ארנקי בגדיש :

א

-

סב

דף

במה דברים אמורים במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חברו אבל במדליק בתוך של חברו משלם כל מה שבתוכו. כלומר בדבר שדרכו כגון מוריגים וכלי בקר אבל ארנקי בגדיש לא מחייבי רבנן אע"פ שדקדקנו בכל הני דלעיל שיהא משלם כל מה שבתוכו לרבנן כמו לר' יהודה הני מילי היכא דקתני ומודים או היכא דקתני דברי הכל אבל הכא במה דברים אמורים קתני ורבנן מילתייהו מפרשי ולא אמילתא דרבי יהודה קיימי : **שאינו** משלם אלא דמי שעורים. במדליק בתוך שלו איירי דאי במדליק בתוך של חברו שעורין והגדיש חטין למה לא ישלם חטין כיון דחזי להו ובסמוך מדמי להו נמי לנוותן דינר זהב לאשה ופשעה בו משמע דהיינו מדליק בתוך שלו והלכה בתוך של חברו : **לרבי** יהודה דמחייב על נזקי טמון באש כו'. לרבנן נמי הוה מצי למימר דעשו תקנה בבירה בכל דבר ובגדיש במוריגין אלא רבותא אשמועי' דלרבי יהודה אפי' ארנקי בגדיש עשו תקנת נגזל : **עשו** תקנת נגזל במסור או לא. כתב רב אלפס כגון שיש עדים שמסרו ואיבד ממונו ואין יודעין כמה תיקו וכל תיקו דממונא לקולא ובשם רב האי גאון כתוב שישבע ויטול מחצה שכל תיקו דממונא חולקין ואין נראה לר"י לחייב כלל משום תיקו ור"ת מפרש דהך בעיא כשהמוסר מכחיש את הנמסר דומיא דנגזל בשבועות דגזלן מכחישו אבל אם המוסר עצמו אינו יודע כמה ישבע נמסר כמה הפסיד ויטול ולר"י נראה דהך בעיא אפילו אין המוסר יודע דומיא דתקנת נגזל באשו שאין המבעיר יודע כמה הפסיד הניזק דמבעי ליה במסור אי עשו תקנתא או לא : **מי** מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או לא. אפילו יש עדים שהיה בו מרגניתא מבעיא ליה דשמא לא אבעי ליה

לאסוקי אדעתיה להאי ולא אמרינן מאי הוה ליה גביה דאזקיה כיון דלא רגילי אינשי לאנוחי כלל ולא דמי לדינר זהב דלעיל דאבעי לה לאסוקי אדעתא טפי דפעמים שאומר כן דירא שאם היתה יודעת שהוא של זהב לא היתה שומרתו ולא דמי נמי לארנקי בגדיש דרגילין טפי דמנחי מרגניתא בכספתא ואין לפרש דלענין שבועה מבעיא ליה אי עשו תקנת גזל ויהא נאמן לומר שהיה בו מרגניתא דא"כ מה היה אומר לרב אשי לאו היינו מתני' מה ענין זה למשנתינו: מה בין גזלן לחמסן. בלישנא דקרא אין חילוק ביניהם והכא קבעי מה בין גזלן דרבנן לחמסן דרבנן דתניא בפי' זה בורר (סנהדרין דף כה:): הוסיפו עליהם הגזלנים והחמסנים ומפרש גזלן לא יהיב דמי ובמציאת חרש שוטה וקטן כדמוקי ליה התם דאין פסול מן התורה אלא משום דרכי שלום: חמסן יהיב דמי. וכשלא אמר רוצה אני כדמפרש אבל מן התורה אינו פסול אלא היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי כשר אע"ג דלא אמר רוצה אני אע"פ שעובר על לאו דלא תחמוד הא אמרי' בפרק שנים אוחזין (ב"מ דף ה: ושם ד"ה בלא) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וההיא דסוף מכילתין (דף קיט.) דמייתי מחמס בני יהודה דאפילו היכא דיהיב דמי הוה כאלו נוטל נשמתו לאו דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דחמסן דקרא היינו גזלן דלא יהיב דמי וא"ת כיון דחמסן דיהיב דמי פסול מדרבנן א"כ כי אמרי' בפי' שנים אוחזין (ב"מ ד' ה: ושם ד"ה בלא) אלא הא דאמר רב הונא משביעים אותו שבועה שאינה ברשותו נימא מיגו דחשיד כו' ומשני מורה ואומר דמי קיהיבנא מ"מ מה תירץ בכך אם הוא מעכב הפקדון בידו ורוצה ליפטר בדמים בעל כרחו של בעלים הרי הוא חמסן ופסול לשבועה מדרבנן ואכתי נימא מיגו דחשיד כו' וי"ל דמ"מ בגזלן דאורייתא אין להוכיח שלא יהא חשוד אשבועתו ועוד דחמסן דרבנן כשר הוא ואינו פסול עד שיכריזו עליו כדאמר בפי' זה בורר (סנהדרין ד' כו:): ואפילו אם הוא ידוע שנעשה חמסן בענין זה שמא לא ראו חכמים לפוסלו בכך וגם לא להכריזו אלא דוקא כי שקיל וחטיף בזרוע בעל כרחייהו דבעלים והמקשה דקא פריך נימא מיגו דחשיד כו' אע"ג דהא ודאי קים לן דגזלן דרבנן בעי הכרזה ואינו נפסל עד אחר הכרזה כל עיקר לא הביא דברי רב הונא אלא משום דמקשה והא קעבר בלא תחמוד א"נ הכי מקשה כיון שפטר עצמו במה שטען נגנבו או נאבדו ואינו משלם דמים אלא לפי שאינו רוצה לישבע ואם היה פוטר מן השבועה לא היה משלם כלום א"כ נימא מיגו כו' ומשני מורה ואומר כו' וגם אם היה פוטר מן השבועה שמא כמו כן היה משלם דמים לפי שמעכב הפקדון בידו ולהכי לא חשיד אממונא:

פסולה כסוכה וכמבוי. תימה דהוה ליה למימר ימעט כדאמריי בריש מסכת סוכה (דף ב.). מבוי דרבנן תני תקנתא וי"ל משום דבעי למימר כסוכה נקט לשון פסולה אי נמי לפי שהיה צריך להאריך בלשון ולומר יכבה וימעט ויחזור וידליק דלמעט כמו שהיא מודלקת לא סגי כדאמרינן בפי' במה מדליקין (שבת דף כב:) הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא עשה ולא כלום והכא נמי לא שנא:

מתני' מרובה. מי קתני אין בין כו'. משמע הכא היכא דתני אין בין לא שייך למימר תנא ושייר והקשה הר"י מאורליני"ש מהא דתנן בפי"ק דמגילה (ד' ח. ושם ד"ה אין) אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן ואכתי הא איכא שהנדבה באה מן המעשר ונדר שהוא דבר שבחובה אין באה אלא מן החולין כדתנן בהתודה (מנחות ד' פא.) וי"ל דהתם לא בא לשנות כל ענין שנדר ונדבה חלוקים זה מזה אלא בא לומר שאין חיוב הבאה בזה יותר מבזה אלא אחריות אבל לענין בל תאחר זה וזה שוין וכן אין בין שבת ליום הכפורים לא איירי לכל דברים שביניהם כגון איסור אכילה וכן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד לא איירי בחומר שבשניהם כגון לאו ומיתה אלא בדבר האסור או מותר לעשות בהן ועוד י"ל דהך משנה דמגילה שנויה במסכת קנים (פי"א מ"א) גבי עולת העוף ועולה בין נדר בין נדבה אין באה מן המעשר כיון דאין בה אכילת אדם כדדריש בסיפרי בפי' עשר תעשר ת"ל ואכלת ושמחת שמחה שיש בה אכילה יצאו עולות שאין עמהן אכילה ואין להאריך כאן יותר. : **מרובה** קתני תנא ושייר. לשון ראשון דמייתי סייעתא. לא בעי למימר דשייר דסבר ההוא לישנא דכיון דקתני מרובה אין לומר שייר כמו באין בין וכן משמע הלשון דקאמר ללישנא בתרא מי קתני אין בין מרובה קתני משמע שתחילה היה סבור דמרובה הוי כמו אין בין וא"ת ומאי שייר דהאי שייר וי"ל דשייר טענת גנב

באבידה דדריש לקמן רבי יוחנן דמשלם כפל ואי טעין טענת גנב בפקדון לא משלם ארבעה וחמשה בטבח ומכר הכי נמי טוען טענת גנב באבידה ועוד שמשיר שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו לא משלם ארבעה וחמשה כדאמר לקמן בפירקין (ד' עח:) ועוד יש מפרשים דאין לחוש הכא אם אינו משייר כי אם דבר אחד כיון דלא נחת למניינא אלא דגלי לן שיש ריבוי בכפל מארבעה וחמשה: **יצאו** קרקעות כו'. וא"ת כיון דאמעטי משבועה. כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ ד' נו:) תיפוק ליה דאין בהם כפל בטוען טענת גנב דלא משלם אלא בשבועה כדאמרינן לקמן בשמעתין וליכא למימר דאצטריך לקופץ ונשבע דבהגוזל קמא (לקמן ד' קו.) מוכח דלא משלם אא"כ ב"ד משביעין אותו וי"ל דאצטריך להיכא דנשבע ע"י גלגול כדתנן (קדושין ד' כו.) זוקקין הנכסים שיש להם אחריות עם הנכסים כו' ליטבע עליהן ומיהו לפי מאי דמסקינן לקמן האי כל ריבוי הוא מדלא כתיב הני פרטי גבי כסף וכלים וס"ל. דכפל ושבועה הכל אחד ניחא דליכא אלא חד קרא לתרוייהו וא"ת וגניבה בקרקע היכי שייכא וי"ל במשיג גבול אי"נ במחובר לקרקע כי ההיא די גפנים טעונות וטוען שנגנבו לו ה' ונמצא שהוא גנבם (שבועות ד' מב:): **יצאו** שטרות. ואם תאמר למה לי קרא למעט מכפל והא אפי' אבדו בידיים לא משלם קרן למאן דלא דאין דינא דגרמי ואפי' מאן דדאין לא הו' אלא מדרבנן כדפרישית בסוף [הפרה] (ד' נד. ד"ה חמור) וי"ל כיון דאי איתיה לשטר בעין חייב להחזיר (משלם) סלקא דעתך. דכשמחזיר [משלם] (מחזיר) הכפל עמו:

א

-

סג

דף

רעהו אמר רחמנא. ולא הקדש תימה לר"י ומאי איצטריך רעהו למעוטי הקדש מכפל בטוען טענת גנב הא ליכא שבועה בהקדש ולמסקנא דנפיק כפל ושבועה מחד קרא אי"ש וא"ת דלקמן נפקא לן בפרקין (ד' עו.) למעט הקדש מוגונב מבית האיש ולא מבית הקדש וי"ל דהתם נמי לא מאיש קדריש דגבי הקדש נמי שייך לשון איש ולא משום דכתיב (שמות טו) ה' איש מלחמה אלא משום דבכל דבר שהוא לשון זכר שייך לשון איש ואשה על לשון נקבה כגון אשה אל אחותה בקרסים (שם כו) אלא התם הי"פ מבית איש דשייך ביה רעהו כדכתיב ולא מבית הקדש ואגב דגבי גנב

איצטריך למנקט האי לישנא למידרש ולא מבית הגנב נקט ליה נמי לענין הקדש: **דהא** כל חד וחד דרשינן כלל ופרט באפי נפשיה. וא"ת והא לקמן גבי ונתת הכסף דרשינן כולהו פרטי באחת ובפרק קמא דקדושין (ד' יז. ושם) גבי הענקה וי"ל כיון דכתיב על אכל פרטא כדכתיב על שור על חמור על שה על שלמה ש"מ למידרש כל חד וחד פרטא באפי נפשיה אי נמי ע"כ אית לן למידרש כל חד פרטא באפי נפשיה ולמעט עופות דאי לאו הכי לשתוק מכולהו פרטי ולכתוב שלמה לחודיה ותו לא דמשלמה אתי כל מילי בין בעלי חיים בין אינם ב"ח מכלל ופרט וכלל דמשום דהווי ב"ח לא גריעי והשתא בתחילה כשהקשה ואימא מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמאה כו' הו"מ למפרך קושיא אחריתי לפי מה שסובר דאמרינן מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון לא לכתוב אלא שלמה לחודיה ולשתוק מכל שאר פרטי אלא הא עדיפא ליה למיפרך. שמקשה דאפי' מה שאמר אין אמת: **דלא** מטמא נבלתו. כדמעט להו בתורת כהנים ובזבחים בפ' חטאת [העוף] (ד' סט:): **למה** לי. למהדר למכתב כללא אחרינא אלא לאו ש"מ כל ריבויא הוא לפי מאי דמסיק השתא (כל ריבויא הוא השתא) נפיק מקרא דהכא כפל ושבועה וא"ת ל"ל דכתב רחמנא כל הני פרטי לא לכתוב אלא כסף ומינה שמעינן דבר המטלטל וגופו ממון מכלל ופרט וכלל וכי תימא שלא הייתי דורשו לכלל ופרט משום דאיצטריך כדרשינן בשבועות (דף לט: ושם ד"ה מה) מה כלים שנים והא ע"פ כלל ופרט דרשינן ליה בהזהב (ב"מ דף נז: ושם ד"ה כי) לענין שבועה דאין נשבעין על הקרקעות ועל עבדים ושטרות וכפל ושבועה הכל אחד מדקאמר לכתבינהו להנך פרטי התם והיכי הוה מצי למכתבינהו א"כ הייתי ממעט עופות טמאים משבועה אלא ע"כ אם תמעטם מכפל ג"כ משבועה תמעטם ועוד אי הוה כתיב להו התם לא הוה דרשינן להו גבי כפל אלא גבי שבועה אלא פשיטא לן דהני קראי קיימי אכפל ושבועה וי"ל כסף או כלים איצטריך לכדרשינן בשבועות מה כלים שנים כו' והא דדרשינן ליה בפ' הזהב (שם) לכללי ופרטי וכללי אילו לא נאמר קאמר כלומר אילו לא נאמר על כל דבר פשע היינו דורשין מיעוט קרקעות ועבדים ושטרות מקרא דכי יתן אבל השתא דכתיב על כל דבר פשע אייתר ליה כסף או כלים למה כלים שנים ולפי מה שפירשתי דכפל ושבועה הכל אחד כי היכי דדרשינן לענין שבועה מה כלים שנים הכי נמי לענין כפל וכן הא דממעטינן דבר שאינו מסויים הוי. בין לענין שבועה בין לענין כפל ואפי' היכא דנשבע על ידי גלגול בדבר שאינו מסויים פטור הוא מכפל: **(לעיל)** אלא כל ריבויא. אע"ג דבברייתא דריש להו כלל ופרט וכלל לאו משום דדריש לקרא הכי אלא מאיזה טעם שיהיה מרבין

כל דבר המטלטל וגופו ממון ולפי שדרשה זו שגורה בגמרא נקט בענין זה: **חד** למעוטי קרקעות. שטרות הוה ליה למעוטי ברישא דדמי טפי למעוטי כדמוכח לקמן בפ' בתרא (ד' קיז): דלמאן דדריש ריבויי ומיעוטי לא הוה ממעט אלא שטרות: **וחד** למעוטי עבדים. אע"ג דלעיל ילפינן עבדים מדאתקוש לקרקעות הכא כיון דכתיב כל ריבויא בעי לכל חד מיעוט באפי נפשיה: **דבר** שאינו מסויים. פירש הקונטרס דבר שאין לבעלים סימן בו וקשה מה לי יש בו סימן מה לי אין בו סימן ומפרש ריב"א כגון ההיא דתנן בשבועות הדיינין (שבועות ד' מב: ושם ד"ה על) אין נשבעין אלא על דבר שבמדה שבמשקל ושבמנין לאפוקי. בית מלא מסרתי לך וכיס מלא והלה אומר מה שהנחת אתה נוטל אבל זה אומר עד החלון וזה אומר עד הזיז חייב ומנא ליה הא סברא אי לא משום דדרשינן משלמה ועוד היינו יכולין לפרש דבר המסויים כי ההיא דפרק הזהב (ב"מ ד' מז.). מה נעל דבר מסויים כו' לאפוקי חצי רימון וחצי אגוז דלא וכן אמרינן לקמן (דף סד:): גבי דרשה דהמצא תמצא דאמר שדי חמור בין המצא תמצא למעוטי דבר שאינו מסויים היינו חצי רימון וחצי אגוז דממעט להו מכפל ודבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין דמצרכי גבי חיוב שבועה תיפוק ליה ממשמעות דכי הוא זה ויש ספרים דגרסי לקמן לאתויי דבר שאינו מסויים ואין נראה דמהיכא הוה ס"ד למעוטי דאיצטריך קרא לאתויי דאף על גב דממעטינן ליה לענין טוען טענת גנב מכפל בגנב עצמו מהיכא אתי אלא למעוטי גרס ואף על פי שנתמעט מגנב עצמו בפסוק הראשון אין למעט בכך. בפסוק האחרון עד שימעט הכתוב בהדיא דהא קרקעות עבדים ושטרות איצטריך למעוטי ולא ילפינן מהדדי:

ב

-

סג

דף

והעדים מעידים אותו שאכלו. אכלו נקט לרבותא אף על פי שאבדו מן העולם פטור מן הכפל בטענת אבד וסיפא נקט שנגנבו לרבותא דאע"פ שהוא בעין חייב כפל כיון שטוען טענת גנב: **הוי** אומר בטוען טענת גנב דבר הכתוב. דבא זה ולימד על זה: **מגנב** הגנב. דהגנב משמע המיוחד כמו העולה עולה ראשונה (פסחים דף נח:): הירך המיומנת שבירך (חולין דף

צא.): ואידך הגנב לכדרי חייא בר אבא. אע"ג דהאי דריש לריבוי והאי למיעוט אין לחוש דהכל לפי סברת הדרש:

א

-

סד

דף

כשהוא אומר שה כו'. אף על גב דחמור כתיב ברישא נקט כי האי גוונא משום דהכי מסיק מילתיה שפיר: **יאמר** גניבה ושור וחיים והכל בכלל. שאל הר"ר אשר מלוני"ל את ר"י היכי ס"ד דמגניבה שור וחיים מרבינן כל דבר ולא יהיה אלא פרט וכלל דלא הוה מרבינן מיניה אלא ב"ח והשתא בעי לרבוויי בכלל ופרט וכלל טפי ממאי דמשמע כללא בתרא והשיב לו ר"י כיון דלא מסיק אכתי אדעתיה צד קדושה בבכורות וקרב לגבי מזבח א"כ אם נאמר מה הפרט מפורש בעלי חיים נמצא שאין כלום בכלל בתרא דחיים יותר מכעין הפרט והואיל וכן הוא אית לן למימר דחיים כלל הוא להיות משמע כל דבר כמו גניבה באם אינו ענין לחיים ממש תניהו לענין כל דבר או נפרש חיים לשון חשיבות כמו אחייה לקרן כעין שגנב דלקמן ולהכי קאמר והכל בכלל דאם לא בא לרבות מכעין הפרט אלא בעלי חיים לא יכתוב שום פרט אלא גניבה וחיים וליהוי גניבה כלל וחיים פרט ונ"מ בעלי חיים והא דפריך הא לא דמיא כללא בתרא לכללא קמא אע"ג [דפרישית] דחיים משמע כל דבר כמו כלל דגניבה מ"מ הואיל ומשמעות פשט שלהן אין שוה אין לעשות כלל ופרט וכלל מהם ומשני ה"א קרב לגבי מזבח אין וכלל חיים כמשמעותיה ומכעין הפרט אנו ממעטינן שאר ב"ח שאין קריבין לגבי מזבח כמו בכל מקום דכעין הפרט אתא למעוטי מכללא בתרא והכל מתיישב כפ"י ר"י אך האחרון דקאמר יאמר גניבה שור ושה וחמור וחיים והכל בכלל דכיון דמכח פרטי בעי למימר שיהיה הכל בכלל מאי קמשני אילו כן הייתי אומר מה הפרט מפורש בעלי חיים והא מכח פרטות בא לרבות אפי' לאו בעלי חיים ואור"י דהמתרץ לא הבין דברי המקשן וחוזר ומקשה לו אותה קושיא עצמה ומפרש דבריו ואין נראה דאין זו סוגיית הגמ' אלא תנא אחד הוא ששואל ומשיב לעצמו לכך נראה לפרש דהתנא לרווחא דמילתא. בא לפרש דאפילו תאמר שאין חילוק בין ב"ח לשאין בעלי חיים ולא ממעטינן מחיים דלאו ב"ח אפ"ה מפרטא דשור לא תרבה כל דבר המטלטל וגופו ממון ותקשה לך המצא תמצא ל"ל דהא לא מרבינן

מפרטא דשור אלא דבר הקרב לגבי מזבח ומסיק ויאמר גניבה ושור וחמור שה וחיים והכל בכלל וא"כ המצא תמצא למה לי ומשני אילו כן הייתי אומר מה הפרט מפורש ב"ח עתה שאין מוצא טעם אחר מחלק בין בעלי חיים לשאין בעלי חיים אבל בתחלה שהיו לו טעמים אחרים לא חושש אם לא נחלק והשתא איצטריך המצא תמצא לרבות שאין בעלי חיים ופריך מה יש לך להביא בעלי חיים כשהוא אומר חיים הרי חיים אמור ולמה לי כל הני פרטי הא מה אני מקיים גניבה פירוש כלל ופרט וכלל לרבות כל דבר ועוד שאלו דאמאי הוצרך לומר מה הפרט מפורש ב"ח ה"ל למימר אילו כן הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא לאתויי עופות טהורים ולא הוי מצי לאקשוויי תו כשהוא אומר חיים הרי חיים אמור כו' ושפיר איצטריך המצא תמצא ואורי"י דסובר זה התנא שאין לנו לתלות זה הדבר בצד טומאה כיון שטומאה חלוקה יותר מדאי שזה במגע ובמשא וזה בבית הבליעה דוקא ועוד שאלו למה ליה לרבא למימר דאם המצא תמצא קא קשיא ליה וצריך להפוך דברי הברייתא ולומר גניבה ושור לימא דחזקיה אתא לפרושי למה כל הני פרטי ואם המצא תמצא סמיך וכבני מערבא ס"ל דאמרי בשני כללות הסמוכ"י זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וה"ק יאמר המצא ושור וגניבה והכל בכלל אבל המצא תמצא לא חשיב להו שני כללות דדברה תורה כלשון בני אדם ומשני דמשור לחודיה ועם שני כללות לא אתי ומסיק ויאמר המצא ושור וחמור ושה וגניבה והכל בכלל אילו כן הייתי אומר מה הפרט מפורש ב"ח והשתא מסיים שפיר כשהוא אומר חיים הרי חיים אמור הא מה אני מקיים כלל ופרט לרבות כל דבר והוי אתי מסקנא דברייתא שפיר דלפי מה שמפרש רבא דהמצא תמצא קא קשיא ליה אין מתרץ בברייתא עצמה כלום וגם מה שמזכיר שור קודם לגניבה הוה אתי נמי שפיר והשיב לו ר"י חדא דאין לומר. דברה תורה כלשון בני אדם אלא במקום שאי אפשר לומר בע"א ואין להאריך כאן בזה ועוד דא"כ היאך היה יכול לומר אילו כן הייתי אומר מה הפרט מפורש קרב לגבי מזבח וקדוש בבכורה הא ע"כ כיון דסבר האי תנא דשני כללות הסמוכים זה לזה בריבה ומיעט וריבה דיינינן ליה א"כ משני כללות הוה מרבינן כל דבר דהא ליכא למימר הטל פרט ביניהם כבני מערבא דא"כ תקשה ליה שה למה לי כדפריך בסמוך :

אי הכי שפיר קשיא ליה. ומשני משום דאית ליה פירכא אע"ג דהאי פירכא ליתא בברייתא היינו משום דלא חש לפרשה: **מהיכא** קמייתי ליה מכללא בתרא כללא גופי חיים כתיב ביה. גם זה שאל ה"ר אשר מלוני"ל את ר"י דאכתי תקשה המצא תמצא ל"ל דהא כיון דלא מצי לרבוויי בכלל ופרט וכלל טפי אלא בעלי חיים משום דכללא גופיה חיים כתיב ביה א"כ ע"כ חיים לכללא לא אתיא דאי כללא אמאי איצטריך כל הנהו פרטי לא לכתוב אלא גניבה וחיים והוה מרבינן נמי כל בעלי חיים אלמא לאו כללא הוא אלא פרטא ומפרט דחיים לחוד נרבה כל ב"ח ומכל הני פרטי נרבה כל דבר והכי איתא בסמוך אי לאתויי בעלי חיים מחיים נפקא והשיב ר"י דלקמן ודאי דאיכא כללא ופרטא וכללא כדאמר שדי שור בין המצא תמצא קאמר שפיר דמכעין הפרט דשור מרבינן אפילו דלאו ב"ח דכל ב"ח מפרטא דחיים נפקא אבל הכא בלא המצא תמצא אי חיים לא הוי כלל היכי מתרבו דלאו ב"ח מפרטי כיון דליכא כלל בתרא לרבוויי מיניה כעין הפרט והואיל שאין לרבות מהן כלום אם נעשה חיים פרט ע"כ צריכין אנו לעשות מחיים כלל ויבואו הפרטות למעט מן הכלל ונאמר מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמאה ונמעט מהם עופות טמאים ואע"ג דהאי תנא אין נראה לו לתפוס צד טומאה היינו דוקא לפי מה שהיה יכול לתפוס צד ב"ח ורוצה לעשות כלל דחיים כמו כלל דגניבה אבל השתא דמסיק דמחיים לא משמע אלא ב"ח ואין יכול לתפוס צד ב"ח דא"כ פרטי למה לי ע"כ היה צריך לתפוס צד טומאה להכי איצטריך המצא. תמצא לרבות כל דבר כדמסיק: **למעוטי** דבר שאין מסוים. אית ספרים דגרסי לאתויי ולעיל (דף סג. ד"ה דבר) מפורש: **אי** הכי שה ל"ל. ה"מ לאקשוויי שור ושה ל"ל דמכעין הפרט דחיים לחוד מרבינן כל דבר אפילו דלאו ב"ח ולפי שהגמרא התחיל דבריו בשור שהוא ראשון נקט הכי אבל באמת הוא ששניהם מיותרים:

אין לי אלא בידו. פ"י שגנבו בידו ממש גגו חצירו כלומר שהכישה במקל

מחצירו של בעה"ב ונכנסה לגגו חצירו וקרפיו ואיצטריך לרבווי חצר לאשמועינן דחצר קונה אף לחובתו דלא תימא כשליח דמיא ואין שליח לדבר עבירה קמ"ל דקונה כדמפרש בפ"ק דב"מ (דף י:) דיש שליח לדבר עבירה היכא דשליח לאו בר חיובא הוא וכן מוכח התם כדפרישית: **ליכתוב** או אם המצא המצא או תמצא תמצא. משמע דאורחיה דקרא ליכתוב ב' פעמים תיבה אחת וכן בהחובל (לקמן פה.) גבי ורפא ירפא וקשה. דבריש היו בודקין (סנהדרין דף מ: ושם ד"ה מדהוה) קאמר גבי גז"ש דהיטב היטב דמופנה מדה"ל למכתב או דרוש תדרוש או חקור תחקור מדשני קרא בדבוריה בהיטב כו' משמע דאי הוה כתב הכי לא הוה מופנה ואמאי אכתי הוה מופנה מדהוי ליה למיכתב או דרוש דרוש או תחקור תחקור וי"ל דאין הי"נ אלא משום דאין יורד לאותה סברא וניחא ליה למנקט כפל לשון השגור בכמה מקומות כמו העניק תעניק נתון תתן (דברים טו): **גופא** אמר רב קרן כעין שגנב. במסקנא דמילתא אמרינן דרב איירי לענין יוקרא וזולא וא"ת ומאי קמ"ל מתניתין היא בריש הגוזל קמא (לקמן דף צג:) כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה ואע"ג דמתני' משמע דלענין שינוי איירי כגון עצים ועשאן כלים והתם (דף צו:) נמי קאמר בגמ' כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה לאתווי דר' אלעאי גזל טלה ונעשה איל נעשה שינוי בידו וקנאו מ"מ לענין יוקרא וזולא נמי איירי כדמוכח בסוף המפקיד (ב"מ דף מג.) דמייתי לה איוקרא וזולא וכן פרק כל שעה (פסחים דף לב.) גבי אוכל תרומה דקאמר היכא דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא לא תבעי לך דודאי לפי דמים משלם דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה וי"ל דעיקר רב לא אתא לאשמועינן אלא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין והא דקאמר מ"ט דרב אתשלומי כפל ותשלומי ד' וה' קא בעי וה"פ אמר קרא גניבה וחיים אחייה לקרן כעין שגנב ומשמע ליה דוקא לקרן ולא תשלומי ד' וה' וא"ת בהגוזל קמא (לקמן דף קה.) דאמר רבא גזל שלש אגודות בגי' פרוטות והוזלו ועמדו על ב' והחזיר לו ב' חייב להחזיר לו אחת ותנא תונא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אמאי לא מייתי ראייה ממתני' דכל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה כיון דלענין יוקרא וזולא נמי איירי וי"ל דמתניתין דכל הגזלנים לא מצי מייתי דהתם אם איתא לגזילה בעין הויה בת השבה ולהכי כי ליתא נמי בעין משלם כשעת הגזילה אבל גבי אגודה דאם איתא בעין לא הויה בת השבה דהשתא לא שויא פרוטה הויה אמינא דכי ליתא נמי לא משלם אבל מההיא דחמץ ועבר עליו הפסח מייתי שפיר דאילו הויה בעין לא שוי מידי אפ"ה היכא דליתא בעין משלם כדמעיקרא ובפרק כל שעה (פסחים דף לב.) הויה מצי

לאתוויי מההוא דגזל חמץ דמשלם כדמעיקרא אלא דניחא ליה להביא
ההיא דכל הגזלנים שהיא שנויה תחילה ועוד אור"י דמגזל חמץ לא מצי
למידק כלל דלפי דמים משלם היכא דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא
זוזא דה"א דגבי חמץ כי ליתא בעין בעי לשלומי ליה חמץ מעליא כאותה
חתיכה שגזל דלפי מדה משלם אבל לא כדמים של שעת הגזילה: **דתניא**
כחושה והשמינה כו'. תימה היכי ס"ד דרב ששת שדבר רב בכחושה
והשמינה דא"כ היה מגרע כחו של קרן וממילתיה דרב משמע שבא ליפות
כחו של קרן ולגרע כח כפל וד' וה' דקאמר אחייה לקרן דוקא כעין שגנב
ואחייה משמע לשון יפוי כח וי"ל דאחייה אין לשון יפוי אלא לשון
תשלומים וכל דבר שמשלים החסרון שגנב או גזל קרי אחייה וכן משמע
בסוף שמעתין דקאמר . טלאים כדמעיקרא [משלם] כפל ד' וה' כשל
עכשיו משמע אפ"י מעיקרא שויא זוזא ולבסוף ד' דומיא דטלה ונעשה
איל משלם כפל כי השתא לפי ר"י דלקמן ושם אפרש בע"ה ומיהו ר"ת
פ"י בע"ה לקמן דלגרע כח הכפל קאמר רב כשעת העמדה בדין ולא ליפות:
אנא מפטימנא ואת שקלת. משמע דכשנתפטמה מאליה הוי כשעת
העמדה בדין ולפי זה הוה מצי לאוקמי מילתיה דרב כשנתפטמה מאליה
ולא הוה צריך לאוקמיה ביוקרא וזולא ומיהו לפי האמת אפ"י
כשנתפטמה מאליה משלם כפל ד' וה' כעין שגנב כמו בטלה ונעשה איל
דאמר לקמן דמשלם כפל ד' וה' כעין שגנב ואפ"י שינוי לא קני משום
דאמר ליה אטו תורא גנבי מינך דיכרא גנבי מינך הכא נמי כשנתפטמה
מאליה מצי אמר ליה אטו שמינה גנבי מינך ודוקא ביוקרא וזולא הוא
דקאמר רב כפל ד' וה' כשעת העמדה בדין דלא שייך למימר אטו יוקרא
גנבי מינך וטעמא אפרש לקמן בע"ה גבי הא דקאמר טלאים כדמעיקרא
דמים כשל עכשיו: **מה** לי קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא. פ"ה משום
דהכחשה אתחלה דטביחה היא וקשה לר"י דלא שייכא הכחשה לטביחה
מידי כיון שאם היה הורגה כולה בענין זה לא היה בה דין ד' וה' אלא הכי
פריך מה לי קטלה כולה דאין הולכין בתר הדמים דהשתא דקנאה בשינוי
ואינה של נגנב אלא בתר מעיקרא שהיתה שלו וה"ה בקטלה פלגא ולפי
זה ה"ה בהוכחשה ממילא דמשלם כדמעיקרא דמה לי מתה כולה מה לי
מתה פלגא ודאי מתה כולה מאליה יש לחייבו כדמעיקרא שהיתה של
נגנב ולא בתר השתא וכי קא משני ומוקי מילתא דרב ביוקרא וזולא לא
הוה מצי לאוקמי בכחשה דממילא ועוד אר"י דמצי לפרש בע"ה מ"ל
קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא כלומר אפ"י למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף
ולא מחייב ד' וה' עד משהו אחרון אפ"ה לא אזלינן בתר חשיבותא
דהיא שעתא כפי מה שהוא שוה במשהו אחרון אלא כפי מה ששוה

קודם שחיטה א"כ כי קטלה פלגא נמי דהיינו הכחישה לא אזלינן בתר השתא אלא בתר מעיקרא ולפי טעם זה ה"מ לאוקמיה מילתי דרב בהוכחה ממילא:

ב

-

סה

דף

כפילא ארבע וחומשא זוזא. לפי מה שפ"ה דחומשא עולה לו בכפילא שמשלם את הכפל ונפטר בכך מן החומש קשה קצת מה בכך אי כפילא ארבע וחומשא זוזא ומיהו בקונטי פ"י דלית ליה כפרה בחומש כיון שאין ניכר ומובלע בתוך הכפל ואי הוה מפרש דחומשו עולה לו בכפילו שמשלם את החומש ועולה לו לכפל הוה ניחא דהוה פריך שפיר אבל לשון בכפילו לא משמע הכי ובתוספתא נמי גרסיי וחומשו עולה לו מתוך כפילו וריב"א מפרש דאלשון ברייתא קפריך דמשמע דחומשו עולה בכל כפילו: **אלמא** קרן כעין שגנב. תימה אמאי לא דחי כגון דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' וכפילא זוזא כעין שגנב דלא כרב וחומשא זוזא כשעת העמדה בדין כדאמר דתברה או שתייה משלם ד' וי"ל דליכא למימר הכי כלל דמהיכא תיתי דקרן יהא כשעת העמדה בדין וכפל ד' והי יהי כעין שגנב דאין לחלק בין כפל ד' והי לקרן אם לא מכח הפסוק ובזה אין לנו שום פסוק ורב נמי דמחלק היינו משום דקרא קדריש ועוד דבלאו הכי דחי שפיר ונוח לו כפי האמת ובאותו ענין שהיה המסייע אומר שאין להעמידה: **ואי** אמרת שינוי קונה. פירוש כי. האי דטלה ונעשה איל אבל הא פשיטא דשינוי קני כדאמר בסמוך דשינוי קונה לבע"ה: **איל** בן יומו קרוי איל. מיהו ודאי לענין קרבן אמרינן דאיל בן שתי שנים מדכתיב במקום אחר כבש בן שנתו (ויקרא יב): **הא** מני בית שמאי היא. האי שנויא ליתא לרבא דאית ליה בריש הגוזל קמא (לקמן דף צד). דוקא לגבוה אסרי ב"ש משום דאמאיס וא"ת היכי מדמה ליה דמה ענין אתנן אצל שינוי וי"ל דקסבר דאי שינוי קונה א"כ ראוי הוא להתיר שינוי באתנן דחשיב כאחר ואין זה אותו שבא לידה בתורת אתנן וממאיס נמי לא מאיס: **הן** ולא שינוייהם. תימה דבסמוך נפקא ליה לרבה דשינוי קונה מקרא אחרינא דכתיב אשר גזל כעין שגזל יחזיר ועוד קשה דרב חסדא קאמר דשינוי אין קונה דדריש אשר גזל מ"מ ובהגוזל קמא (צד): קאמר רבי יוחנן דבר תורה גזילה המשתנית חוזרת בעיניה מדכתיב והשיב את

הגזילה מ"מ וכי פליגי אבית הלל ונרא' לר"י דלקמן מיירי בשינוי החוזר לברייתו ואהכי מייתי בריש הגוזל קמא מלתיה דר' יוחנן ורבה דבסמוך סבר דאפי' שינוי החוזר לברייתו נמי קני וצריכי תרי קראי דאי לאו אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה בשינוי שאין חוזר והא דמייתי רבה סיוע לדבריו ממתניתין דהגוזל עצים (לקמן ד' צג:) משום דמיירי בשינוי חוזר לברייתו כדמוקי ל' התם בריש פרקין (שם) בעצים משופים וצמר טווי וההיא דלא הספיק ליתן לו עד שצבעו נראה לרבה דאיירי נמי בשינוי החוזר שיכול להעבירו ע"י צפון כדאמר בריש הגוזל (שם) ואע"פ דלר' יוחנן מיירי בשינוי שאינו חוזר ומוקי לה בקלא אילן דלא עבר לה לרבה נראה לו דוחק להעמידה בקלא אילן (דלא עבר) ולהכי מייתי מיניה סייעתא:

א

-

סו

דף

הם ולא ולדותיהם. משמע הכא דטפי מסתבר לאסור חטין ועשאן סולת יותר מולדותיהם ותימה דבפ' כל הצלמים (ע"ז דף מז. ושם ד"ה הכא) משמע איפכא גבי יש שינוי לנעבד או לא דבעי למימר דמשתחוה לחטין קמחן מותר למנחות ואע"ג דאמרינן בעיברו ולבסוף נרבעו דברי הכל אסורים דהתם מעיקרא בהמה והשתא בהמה ובבא הוא דאחידה באפה הכא מעיקרא חטין והשתא קמח ואין לומר דהא דשרינן ולד אתנן היינו בנותן לה ואח"כ עיברה דהא משמע בפ' כל האסורין (תמורה דף ל: ושם ד"ה דניחא) דדומיא דולד הנרבעת שרינן ולד אתנן וי"ל דהתם ודאי יש להתיר יותר חטין שנשתנה שנעשה סולת מולד נרבעת דהיא וולדה נרבעו ובבא בעלמא דאחידה באפה אבל גבי אתנן עיקר דעתה משום קמח וגבי בהמה עיקר דעתה אפרה ולא אולד: **טלאים** כדמעיקרא. נראה לר"י דה"פ דלענין טלה ונעשה איל או כחושה ונתפטמה או איפכא לשלם כפל נמי וכן ד' וה' כדמעיקרא כמו קרן אבל דמים דהיינו יוקרא וזולא כשל עכשיו ששמין אותו טלה של שעת גניבה לפי גדלותו או קטנותו שהיה בשעת גניבה לפי יוקרא וזולא דהשתא וטעמא דטלאים משום דא"ל תורא גנבי ממך והוא הדין כחושה והשמינה דא"ל שמינה גנבי ממך אבל לגבי דמים אין שייך למימר יוקרא גנבי מינך ובלישנא דקרא נמי גוף צאן ובקר נזכרים בפסוק ודרשי' מינה (לקמן דף סז:) שאם גנב שור שוה מנה

לא ישלם תחתיו ה' נגידיים דכתיב תחתיו דמשמע תחת גוף השור ומשום דלשון גוף השור נזכר בפסוק משום הכי אמרינן טלאים כדמעיקרא ואע"פ שעל שעת טביחה בא ד' וה' מ"מ כמו כן שעת גניבה גרמה לו שאם אין גניבה אין טביחה ומכירה אבל דמים שכל עיקרם תלויים בשומת ב"ד וגם אין נזכרין בפסוק סברא הוא דמוקמינן בהו אחייה לקרן דוקא כעין שגנב ולא ד' וה' אלא כשעת העמדה בדין שב"ד שמין אותה באותה שעה ור"ת מפרש דאין חילוק בין טלאים ליוקרא וזולא וה"פ טלאים שדבר בהן הברייתא דהיינו טלה ונעשה איל שנשתנו למעליותא כדמעיקרא וה"ה ביוקרא וזולא דמעיקרא שוין זוזא ולבסוף ארבעה דהיינו כדמעיקרא דלהחמיר על ד' וה' לא אמר רב דמים פ"י דמים דאיירי בהו רב כגון דמעיקרא שוים ארבעה ולבסוף שוים זוזא דנשתנו לגריעותא בההיא קאמר רב כשל עכשיו וה"ה בטלאים כגון שמינה והכחישה דהוי כשל עכשיו והא דאמר לעיל שמינה והכחישה כעין שגנב צ"ל דוקא בהכחישה בידים: לא הספיק ליתנו עד שצבעו פטור. אפי' כשגזז שיעור חמשה רחילות יחד שחל עליו חיוב ראשית הגז פטור כשצבעו כדאשכחן בריש הגוזל קמא (לקמן דף צד. ושם) גבי פיאה דמצותה בקמה וכשנשתנית למ"ד שינוי קונה פטור וא"ת הא דמייתי התם גזז ראשון וצבעו פטור מאי אריא ראשון ראשון אפי' הכל יחד נמי וי"ל דהתם אפי' צבע מקצת והניח מקצת פטור אפי' מה שלא צבע חל עליו חיוב ראשית הגז כיון שאין מצטרף אבל הכא שגזז כשיעור תחילה ונתחייב לכהן דוקא צבעו כולו פטור אבל הניח מקצת מה שהניח חייב אע"פ שאין בו שיעור שכבר נתחייב: עד שצבעו. אין לפרש שצבע חלקו של כהן מה שהפריש לו מן הגיזה דלא שייכא ביה הפרשה כמו גבי תרומה דהפרשה שייכא ביה [אבל] הפרשת ראשית הגז אין כלום מה שמפריש לצד אחד וכאילו לא הפרישו: מוצא אבידה לאו כיון דאיאש מרה מינה כו'. אורי"י דנפקא לן דיאוש קונה באבידה מהא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף כז. ושם) מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעים פ"י ע"י שיש לה סימנין יש לה תובעים שאין הבעלים מתייאשין כיון שיש בהם סימן ולא כמו שפ"ה שם שיש לה תובעין שאינה של הפקר דשמלה דבר הנעשה בידי אדם הוא דהא ל"ל קרא להכי פשיטא דשל הפקר פטור דלמי ישיב וקשה לר"ת למ"ד סימנין לאו דאורייתא א"כ בין בדבר שיש בו סימן בין בדבר שאין בו סימן אין מחזיר לבעלים מן התורה אלא ע"י עדים ואי מתייאש מדבר שאין בו סימן כך מתייאש מדבר שיש בו סימן דזה וזה אין מחזיר לבעלים אלא ע"י עדים וא"כ לא יחזיר אבידה לעולם ותירץ דאע"ג דסימן לאו דאורייתא ואין מחזיר כ"א בעדים מ"מ אין מתייאש מדבר

שיש בו סימן ששואל לבני אדם ראיתם טלית שלי שאבדתי שהיה בו כך וכך סימנין אבל כשאין בה סימנין מתייאש שאין יודע מה לשאול ואין סבור למצוא עדים לעולם וא"ת א"כ מה דוחק לשנויי התם למ"ד סימנין לאו דאורייתא סימנין כדי נסבא הא איכא למימר דלא נקט סימן אלא לומר דע"י כך יש לה תובעין וי"ל דאי לאו דסימנין דאורייתא לא היה לו כלל להזכירם ולא הוה ליה למימר טפי אלא מה שמלה מיוחדת שיש לה תובעים וממילא ידעינן דמשום סימנים הוא: **הכא** נמי כיון דמייאש כו'.
אע"פ שאין יאוש מועיל באבידה בתר דאתי לידיה כדקאמר לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דאתי לידיה קני ליה וכדאמר באלו מציאות (ב"מ דף כא:) בהדיא מ"מ בעי למילף שפיר דיאוש קני בגזל בתר דאתי לידיה דבמציאה נמי נהי שלא היה קונה לענין זה שלא יצטרך להשיב ולהפטר לגמרי הואיל וכבר נתחייב בהשבה מ"מ היה קונה לענין זה שלא יתחייב לשלם כי אם דמים כמו לגבי גזל: **כיון** דבאיסורא אתי לידיה מכאן משמע שיאוש אין כהפקר גמור דא"כ אפי' בתר דאתא לידיה באיסורא יוכל לקנות מן ההפקר והא דאמר בהשולח (גיטין דף לט:) נתייאשתי מפלוני עבדי דלא בעי גט שחרור אי אמרי' המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור לא משום דכי מתייאש הרי הוא מפקירו דאי יאוש הוי הפקר א"כ אפי' אתא לידיה באיסורא כיון שמפקיר זכה בהן אלא התם היינו טעמא דכי היכי דבהפקר אין צריך גט שחרור לפי שאין רשות לרבו עליו ה"נ כשנתייאש אין לרבו רשות עליו:

דף - סו ב

אילימא לפני יאוש ל"ל קרא פשיטא. דאפילו קדשינהו אינו קדוש דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש: **שמע** מינה דיאוש לא קני. דאי קני א"כ חשיב שפיר קרבנו ולא מיפסיל משום מצוה הבאה בעבירה הואיל והוא קנוי לו קודם שהקדישו כמו שאפרש לקמן (דף סז). ד"ה אמר עולא) בע"ה אבל אי לא קני ביאוש מיפסיל ומ"מ קדוש הוא. אע"ג דאכתי לא ידע טעמא דשינוי השם דקאמר לקמן מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ יש כאן יאוש ושינוי רשות באותן קרבנות דאין [הגזלן] חייב באחריותן: **מי** איכא למ"ד שינוי מעשה לא קני. ולא בעי לאוקמיה כב"ש דאמר שינוי במקומו עומד אף על גב דאיכא נמי תנאי

דסברי הכי בהגזול קמא (לקמן דף צג:) מ"מ הלכה כב"ה דשינוי קונה והתם נמי דחי רבא דכולהו תנאי מצו סברי כב"ה ובכל הגמרא סובר כן ולא בעי לאוקמי בשינוי החוזר לברייתו דאיכא למ"ד דלא קני דרב יוסף לא פליג עליה דרבה אלא ביאוש לחודיה אבל שינוי מעשה אפי' בחוזר לברייתו דאיירי ביה רבה כדפרישית לעיל לא פליג עליה: **דגזל** משכב דחבריה. משמע מתוך פ"ה שר"ל משכב גמור של חבירו אם גזלו אין מטמא משכב דגזירת הכתוב הוא וזהו תימה ועוד קשה לרשב"ם דבטהרות (פ"ז מ"ו) גבי גנבים שנכנסו לבית תנן המשכבות ומושבות טהורים ואם יש עמהם כנעני או אשה הכל טמא כי שמא נדה היא וכנעני כזב לכל דבריו משמע שמתמא משכב ומושב שאין שלו ומיהו יש לדחות דהתם מדרבנן ועוד קשה דהתם (בתורת כהנים פרשת מצורע) מייתי עלה פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן דבסמוך והכי איתא התם משכבו ולא הגזול יכול שאני מוציא אף הגנוב ת"ל טמא [ר' שמעון אומר במשכבו ולא הגנוב יכול שאני מוציא את הגזול ת"ל טמא] אמרו לו ומה ראית לרבות את זה ולהוציא את זה אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שנתייאשו הבעלים ממנו כו' ומדמייתי עלה פלוגתא דר"ש ורבנן משמע דהוי טעם משום דאין מחשבה מטמאתו כי ההיא דבסמוך דאין יחוד של גזלן יחוד ומפרש ר"י דגזל משכב דחבריה שגזל עורות של בעל הבית שאינן מחוסרין אלא יחוד ואין צריך שום תיקון ואין חסר רק מחשבה והוי שפיר דומיא דגזל קרבן דחבריה שאם היה גזול בהמה של חולין שמחוסרת קדושה זה היה כמו מחוסר מעשה גמור כעין עמרא ועבדיה משכב אבל גזל או גנב משכב גמור דחבריה מטמא משכב לכ"ע ואע"ג דהך משכבו ולא הגזול איירי קודם יאוש והך דקרבתו ולא הגזול איירי אף בתר יאוש אין להקפיד אע"ג דאין דומה זה לזה: **דגזל** קרבן דחבריה. תימה ל"ל קרא דאי בחטאת הא אפי' הוא עצמו אם אכל חלב אתמול והפריש קרבן אין מתכפר באותו קרבן על חלב שאכל היום ואי בעולה ושלמים הא אמרי' בפסחים (דף פט:): המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום והיה נראה לאוקמי בפסח שיכול למנות אחרים עמו על פסחו ולמוכרו כדמוכח התם אבל קשה דהאי קרא בעולה כתיב אם לא שיעמיד בפסח באם אינו ענין ואין לומר שבא הכתוב לפסול הקרבן דהא אמרינן לקמן (דף עו.) גבי גנב שאם שחט תמימים לפניו לשם בעלים יחזרו קרן לבעלים: **כגון** שקיצען. ומועיל עם היאוש אבל לחודיה לא קני דלאו שינוי מעשה הוא: **ועיצבא** אינה צריכה קיצוע. ומיהו היכא דחשיב עליה לקוצעה אמרינן בפי' דם חטאת (זבחים דף צד.) דטהורה עד שיקציענה מ"מ דייק הכא שפיר דכיון דראויה להשתמש בלא קיצוע אין

קיצוע שלה חשוב שינוי מעשה כלל: כל שאין בו חסרון מלאכה מחשבה מטמאתה. וא"ת בלאו ההוא דעיצבא אמאי לא פריך ליה מהכא דמחשבה מועלת אלמא יאוש קני וי"ל דלמא הך דהכא איירי בבעל הבית: שינוי השם כשינוי מעשה דמי. לאו כשינוי מעשה ממש דשינוי מעשה לחודיה קני כדמוכח לעיל ולקמן (דף סח.). גבי גנב וטבח ובא אחר וגנבו דפריך ושינוי מעשה מי איכא למ"ד דלא קני אבל שינוי השם גרידא לא קני בלא יאוש או שינוי מעשה:

א

-

סז

דף

הא לאו הכי הדרא בעיניה. וסתם מריש כיון שבנאו בבירה מתייאשים הבעלים ממנו וא"ת דמשמע דלא מקשה אלא לרב יוסף אדרבה כ"ש דקשה לרבה טפי דלדידיה יאוש גרידא קני ולמאי דמשני דמריש שמו עליו אכתי תקשה לרבה דמהכא משמע דיאוש לא קנה ונראה לפרש דבלא יאוש איירי ולהכי פריך לרב יוסף א"א בשלמא דשינוי השם לא כלום הוא שפיר אלא אי אמרת דשינוי השם קטן עם יאוש קני א"כ שינוי השם גדול כי האי דמריש יש לו לקנותו בפני עצמו וכן משמע לעיל דשינוי השם חשוב גרידא קני דפריך גבי טלה ונעשה איל ונקניה בשינוי השם דהוי שינוי השם חשוב ועוד יש לומר דבכל מקום הוי שינוי השם גרידא קני לרב יוסף בלא יאוש ולכך יש להועיל לו במריש בלא יאוש דמה שצריך יאוש בעורות לאו משום קנין דקנין הוי משום שינוי השם לחודיה והיאוש אין צריך אלא כדי שיועיל מחשבת יחודו לשוייה אברזין דאם לאו היאוש אין כאן שינוי השם וכן בהקדש בעי עמו יאוש שאם אין יאוש אין שם הקדש חל עליו ואין כאן שינוי השם וכן שינוי רשות אם אין יאוש אין שינוי רשות אבל מריש בלא יאוש נמי איכא שינוי השם ויש לו להועיל בפני עצמו וכן גבי טלה ונעשה איל דאמרי לעיל וניקני בשינוי השם: **צנור** שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה. כשיש לו לבזבז מד' רוחותיו איירי שאם הוא פרוץ אפי' מרוח אחד לא היה פוסל המקוה כדמוכח במסכת מקואות (פ"ד מ"ד) דדוקא טבלא שיש לה לבזבז פוסל והר"י מסימפוני"ת פירש דאפילו פרוץ משני רוחות איירי כדרך צנור וכגון שחטטו לקבל צרורות שלא יעכבו את הגשמים כי ההיא דפ"ד דמקואות (מ"ג) החוטט בצנור לקבל צרורות בשל עץ בכל שהוא ובשל חרס

ברביעית וא"ת א"כ מאי קאמר מעיקרא קציצתא והשתא צנור דמשמע דאפי' קבע תחילה יש לפסול המקוה לפי שמשנתה שמו ע"י חקיקה והלא אין משנתה שמו ע"י חטיטה שעושה לקבל צרורות דאותה היא שגורמת לפסול את המקוה וי"ל כיון שמשנתה שמו ע"י חטיטה יש לחשבו כתלוש והחטיטה שעושה כאילו עושה אותה בתלוש: שאני שאיבה דרבנן. מפורש בפרק המוכר [את] הבית (ב"ב ד' סו. ושם ד"ה מכלל): הגנב והגזלן. בהגוזל בתרא (לקמן קיד.) פריך אי רבנן קשה גזלן אי רבי שמעון קשה גנב ומשני לה שפיר: מעיקרא טיבלא. ואע"ג דשינוי החוזר לברייתו על ידי שאלה כדאמרינן בהאשה רבה (יבמות ד' פח.) ובסוף הנודר מן הירק (נדרים ד' נט.) מ"מ לא חשיב להו שינוי החוזר לברייתו כיון דלא שכיחא: מעיקרא חולין והשתא הקדש. בקדשים שאין חייב באחריות לא הוה צריך ליתן טעם זה דיש כאן שינוי רשות אלא בעי לאוקומי אפי' בחטאת ובאשם ואע"ג דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן מכל מקום שינוי השם יש כאן: אמר עולא מניין ליאוש שאין קונה. משמע הכא דסבר עולא דיאוש לא קני וכן בהניזקין (גיטין ד' נה. ושם ד"ה מאי) דאמר עולא דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אין מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני וקשה לר"ת דבהגוזל בתרא (לקמן ד' קיד.) גבי פלוגתא דרבי שמעון ורבנן דגנב וגזלן קאמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע ד"ה יאוש קני ואור"ת דבכל מקום יאוש קונה רק לענין קרבן משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ומביא ראיה מההיא דהניזקין (גיטין ד' נה: ושם) דפריך התם לעולא מההיא דגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואין משלם ד' וה' ותני עלה כה"ג בחוץ ענוש כרת ואי אמרת יאוש לא קני כרת מאי עבידתיה והשתא בלאו ההיא דתני עלה הוה ליה למפרך מגופה דאי יאוש לא קני אם כן אין לו כח להקדיש ואמאי פטור מד' וה' הא לא טבח דהקדש אלא ודאי לכל מילי מודה עולא דיאוש קני רק לענין הקרבה ולהכי פריך מדתני עלה דבחוץ ענוש כרת אלמא ראוי לפתח אוהל מועד ועוד מייתי ראיה ר"ת מריש לולב הגזול (סוכה ד' ל. ושם) דפסלינן לולב הגזול אפי' ביי"ט שני ומפרש רבי יוחנן משום מצוה הבאה בעבירה שנאמר והבאתם גזול את הפסח גזול דומיא דפסח בין לפני יאוש בין לאחר יאוש בשלמא לפני יאוש דלאו דידיה היא אלא לאחר יאוש הא קנייה ביאוש מ"ט לא לאו משום מצוה הבאה בעבירה משמע דסבר בכל דוכתי דיאוש קני רק לענין מצוה וקשה לר"י לפי דאם כן מאי פריך לעיל אביי לרבה מקרבנו ולא הגזול דלמא בקרבנו מודה רבה כמו עולא וכ"ת דסבר אביי אין חילוק כמ"ד בסוכה (שם.) מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול דלית ליה טעמא דמצוה הבאה בעבירה

הא ע"כ אית ליה דאי לאו הכי כי אמרת נמי יאוש לא קני תקשה ליה אמאי אסור להקריבו כיון דשם הקדש חל עליו כדאמר דהוי יאוש ושינוי השם אלא ודאי משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ועוד בההיא דגיטין (ד' נה: ושם) דבעי רבא כי אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או משעת הקדישה ומאי נ"מ לגיזותיה וולדותיה ואליבא דעולא בעי לה כדמוכח סוגיא דהתם ואי בעלמא קני הא ע"כ משעת יאוש גיזותיה וולדות דידיה הוו ע"כ נראה לר"י דבכל מקום לעולא יאוש לא קני וההיא דהגוזל בתרא (לקמן ד' קיד.) הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא משכא והשתא אברזין ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדאמר לעיל דמעיקרא חולין והשתא הקדש מכל מקום כיון דאין קנוי לו אלא מחמת שהקדיש ולא היו לו קנוי קודם פסליה רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה כדמוכח בפרק לולב הגזול (סוכה ד' ל. ושם) דאמר להו רב להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מן הנכרים לגזוז אינהו כו' ופריך ולקנינהו בשינוי השם משמע דאי קנו ליה תו לא הוי מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כרבי יצחק בר נחמני דלא חייש התם למצוה הבאה בעבירה ועוד אמר התם (ד' לא.) האי כשורא דמטלתא עבדו ביה רבנן תקנתא מפני תקנת השבים וסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסל אלא משום מצוה הבאה בעבירה וכי קנייה בתקנתא דרבנן לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כ"ש אי קנה קנין גמור והא דאמר בריש הגוזל קמא (לקמן ד' צד.) הרי שגזל סאה חטין טחנה לשה אפאה והרים ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ודחי ליה התם דמצי סבר בעלמא דשינוי קונה והכא משום מצוה הבאה בעבירה אע"ג דקנה קודם לכן לענין ברכה להזכיר שם שמים עליו ראוי להחמיר יותר אי נמי התם דחוי בעלמא הוא והשתא לעיל פריך אביי שפיר מקרבנו ולא הגזול דאי יאוש קנה אמאי מיפסל הא לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כיון דקודם שהקדישה קנאה אלא ודאי יאוש גרידא לא קני אלא מחמת שהקדישה דה"ל יאוש ושינוי רשות או יאוש ושינוי השם כדמסיק לבסוף ולכך מפסל משום דה"ל מצוה הבאה בעבירה ובהניזקין (גיטין ד' נה: ושם) נמי אי לא דתני עלה מגופא דברייתא לא מצי פריך לעולא דאע"ג דיאוש לא קני שפיר חל הקדש משום דה"ל יאוש ושינוי השם ואדרבה מגופא דברייתא הוי סייעתא לעולא דאי יאוש קני כי לא הקדיש נמי פטור מד' וה' דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר כדפדיך מינה לקמן (ד' סח:) רבי יוחנן לריש לקיש דאמר יאוש קני ואדרבה תימה דלא פריך מינה לרב יהודה דפליג

התם אעולא וסבר דיאוש כדי הוי יאוש וליכא לשנויי כדמשני לקמן לריש לקיש כגון שהקדישו בעלים ביד גנב דאם כן מאי פריך התם לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דראוי לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעלים וי"ל דהמ"ל ולטעמך אי נמי דרב יהודה נמי אית ליה דיאוש לא קני וטעמא דרב יהודה דאמר בין נודעה בין לא נודעה מכפרת משום דלא חייש לטעמא דמצוה הבאה בעבירה ולא גרסינן התם מאי טעמא קסבר יאוש כדי קני ובסוכה (ד' ל. ושם) דקאמר אלא לאחר יאוש הא קנייה ביאוש ה"פ הא קנייה ביאוש ושינוי השם ומה שאין מזכיר אלא יאוש משום דע"י יאוש שקודם לכן קנאה בשינוי השם ואית ספרים דלא גרסי ביאוש אלא הא קנייה ותדע דהא התם ר' יוחנן קאמר ליה ור' יוחנן אית ליה דיאוש לא קני דאמר לקמן חיוביה בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ואי סבר דיאוש קני אמאי חייב לאחר יאוש שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר ובהגוזל בתרא קאמר רבי יוחנן משמיה דרבי ינאי דשינוי רשות ואחר כך יאוש לא קני ור"ת הקשה דבהגוזל בתרא (לקמן ד' קיד.). משמע דלעולא יאוש כדי קני דפריך ממתניתין דנטלו מוכסים חמורו ונתנו לו חמור אחר הרי זה שלו וקאמר בשלמא לעולא בידוע ודברי הכל ונתנו לו חמור אחר חשיב ליה התם יאוש כדי דקאמר התם תנא ואם נטל מחזיר לבעלים הראשונים ומפרש דקסבר יאוש כדי לא קני וטעמא נראה דלא חשיב ליה שינוי רשות משום דע"כ נותנים לו ותירץ ר"י דברייתא ע"כ לא איירי כמתני' דהא במתניתין קתני הרי הוא שלו וברייתא קתני מחזיר לבעלים הראשונים ועוד דא"כ דאמתניתין קיימא תקשי מברייתא לרבה דאמר יאוש כדי קני אלא ברייתא איירי שהבעלים עומדים ולא נתייאשו עדיין כשנתנו לזה אע"ג דלסוף אחר דאתא לידיה נתייאשו לא קני דשינוי רשות דקודם יאוש לא קני כדמשמע לקמן ויאוש גרידא נמי לא קני אפי' לרבה כיון דבאיסורא אתא לידיה וצריך להחזיר הדמים אבל מתניתין איירי לעולא בידוע שנתייאש מקמי דאתא לידיה וכי אתא לידיה הוה ליה יאוש ושינוי רשות : אף גזול דלית ליה תקנתא. אע"ג דאמר לעיל (דף סה :) גנב טלה ונעשה איל נעשה שינוי בידו וקנאו מ"מ כמו שהוא לית תקנתא : רבא אמר מהכא קרבנו ולא הגזול רבא גרסינן ולא רבה מדקאמר חד מינייהו רב פפא אמר ולא היו טועים אלא בין רב פפא לרבה שהיה רבו ופעמים כשהיה אומר רב פפא דברים בסתם

היו סבורים שדברי רבא הן אבל בין דברי רב פפא לדברי רבה לא היו יכולין לטעות ולעיל (דף סו:) גרס אמר ליה רבא משכבו ולא הגזול כו' אע"ג דרבה הוה בר פלוגתיה דרב יוסף ולרבה הקשה אביי צריך לומר דרבה עצמו לא השיב לו כלום אלא רבא השיב לו מדפריך הכא והא רבא הוא דאמר דגזל קרבן דחבריה וקאמר דחד מינייהו רב פפא אמרה וכן משמע דבכל הספרים גרס לעיל אמר ליה רבא ואי רבה השיבו הל"ל אמר ליה ולא היה צריך להזכיר רבה כיון דמקשה לרבה וכן משמע בהניזקין (גיטין דף נה: ושם) דרבא אית ליה דיאוש כדי לא קני דבעי רבא כי אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או משעת הקדש למאי נ"מ כו' ואי יאוש קני לכל הפחות משעת יאוש כבר הוא ברשותיה ובפרק בתרא (דף קיא: ושם) קאמר רבא לעולם רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי משמע התם דאית ליה דיאוש לא קני והתם רבא דהוא בר פלוגתיה דרמי בר חמא והא דאמר רבא בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כו:): גבי מציאה נטלה לפני יאוש על מנת לגזלה עובר בכולן ואע"ג דאהדריה בתר יאוש מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה אע"ג דיאוש לא קני מ"מ כיון דהואיל יאוש למוכרה או להקדישה חשיב גזלן: שור ושה שני. פעמים. וא"ת ושה דכתיב ב' פעמים למה לי הא בשבת לא כתיב שה וי"ל דאי לא כתיב שה שני פעמים הוה אמינא שבא שור למעוטי שאר מילי מדין שור דלא הוה בתשלומין ה' ולוקמיה אדין שה להכי כתיב שה למעוטי לגמרי: **חמשה** בקר ישלם תחתיו. ומסברא הוה ידענא דחמשה בקר קיימא אשור וארבע צאן קיימי אשה: **אין** הגונב כו'. בגמרא (דף סט:): דריש לה מוגונב מבית האיש ולא מבית הגנב ולמאן דמוקי חד בגנב וחד בטוען טענת גנב א"ש אבל למאן דמוקי תרוייהו לטוען טענת גנב לא שייך כלל למדרש הכי וצריך לומר דלדידיה נפקא ליה למעוטי גנב אחר הגנב מקרא אחרינא: **דתניא** אמר רבי עקיבא כו'. מכל הנהו דפריך הכא לרב ה"מ למפרך לעיל לרבה ומהנהו דפריך לעיל לרבה ה"מ למפרך לרב אלא דרבה דאיירי בגזלן פריך ליה ממילי דגזלן ולרב דמיירי בגנב ניחא ליה למיפרך ממילי דגנב אע"פ שאין סברא לחלק ועוד דכמו שהוקשו בבית המדרש נקבעו בגמרא ולתרוייהו הוה מצי למפרך מההיא דגנב והקדיש דפריך מינה לקמן רבי יוחנן לריש לקיש:

אי הכי קשה מציעתא לרב. דאין להופכו כיון דברייתא לא מוכחא מידי שצריך לתרצה ולהפכה: **מה** טביחה דאהנו מעשיו. משמע דסבר ר"א דשינוי קונה דאהנו מעשיו משמע לאפוקי מרשות בעלים דומיא דאהנו מעשיו דמכירה וקשה לפי רשב"ם דמפרש בפ"ק (ד' יא.) אהא דאמר עולא אי"ר אלעזר שמין לגנב ולגזלן דהיינו לענין פחת נבילה דהוי דנגזל משום דלא קני לה גזלן בשינוי וי"ל דדוקא בשינוי שאין הגזלן עושה בידים לא קני כגון שמתה הבהמה אבל שינוי שעושה הגזלן בידים כגון טביחה מודה ר"א דקני אי"נ אהנו מעשיו דטביחה היינו שמחסרה מן הבעלים ולא דקני ליה ולא הוי כאהנו מעשיו דמכירה.:

מה טביחה לאלתר אף מכירה לאלתר. וא"ת והא ממש לאלתר קודם ידיעת בעלים אי אפשר להיות דומיא דטביחה דה"ל יאוש שלא מדעת וקיימא לן כאביי דלא הוי יאוש וי"ל דטביחה נמי אין דרך לטבוח לאלתר עד שיבוא לביתו ובתוך כך מסתמא יודעין הבעלים: **גניבה** בנפש תוכית. וא"ת גניבה בנפש שאני דלא איתקש לטביחה וי"ל דהכא נמי לא איתקש לטביחה אלא בלא היקישא יליף לה מטביחה ולהכי קאמר ר' יוחנן דאדרבה אית לן למילף מכירה ממכירה. רבי יוחנן סבר חיוביה בין לפני יאוש בין לאחר יאוש. תימה דלכאורה קי"ל כרבה דיאוש כדי קני וקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל דחיוביה אף לאחר יאוש ואמאי חייב אחר יאוש כיון דיאוש קני שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר וי"ל דאפשר דלא קי"ל לא כרבה ולא כר' יוחנן דכמה אמוראי נחלקו בשני אלו הדברים: **הוא** דאמר כצנועין. וא"ת והא צנועים מחללין אף אחר יאוש דהא סתם גניבה הוי יאוש בעלים כרבנן דר"ש אי"כ קסברי צנועין דיאוש לא קני ור"ל מודה דאין יכול להקדיש אחר היאוש דסבר יאוש. קונה וכ"ת דהוי יאוש שלא מדעת שאינם יודעים אם לקטו אם לאו הא גבי תמרי דזיקא אמריי באלו מציאות (ב"מ ד' כב: ושם) כיון דשכיחי דנתרי חשיב יאוש מדעת וי"ל דהכא לא שכיח כולי האי שילקטו שיראים מן הבעלים ולא דמי לתמרי

דזיקא וחשיב יאוש שלא מדעת ואפי' למי'ד יאוש שלא מדעת הוי יאוש איכא למימר דצנועין סברי כר"ש דאמר דסתם גניבה לא הוי יאוש בעלים וא"ת והיכי מדמי הקדש לחילול שכמו שיכול לחלל מה שביד חבירו כן יכול להקדיש והלא אע"פ שאין יכול להקדיש פירות של חבירו יכול לחלל הקדש של חבירו כדמשמע בריש האשה רבה (יבמות ד' פח.) דקאמר אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו ואי קדושת הגוף אי דידיה כו' משמע דבקדושת דמים אין חילוק בין דידיה לחבריה וי"ל דלא דמי דהקדש מאחר שהוקדש יצא מרשות בעלים וכמו שהבעלים יכולין לפדותו כמו כן אחר אבל כרם רבעי הבעלים זכאים לאוכלה בירושלים וא"ת אכתי הרי יכול לחלל מעשר שני של חבירו דאמרינן בפרק האיש מקדש (קדושין דף נה: ושם) אין לוקחין בהמה טמאה עבדים וקרקעות ממעות מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן בירושלים ופריך אמאי יחזרו דמים למקומן ומשני כשברח אלמא מחללין מעות שביד המוכר וי"ל דהתם הוי כמו גזלן דאי לא ברח הוי המקח חוזר בו והוי כמו גזל ולא נתייאשו הבעלים וכצנועין דהכא אי נמי התם קנסא בעלמא וכן משמע התם מתוך הסוגיא ומיהו בפרק לולב הגזול (סוכה ד' לט. ושם) משמע שיכול אדם לחלל [דמי] פירות שביעית של חבירו שלא מדעתו דתניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות ואם מסר אומר הרי מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי ובא ואוכלן בתורת שביעית וי"ל דאפקינהו רבנן מרשות עם הארץ כדי שלא יהא נכשל ואוקמינהו ברשות זה שיכול לחלל דהפקר ב"ד הפקר ומיהו קשה דבפ"ק דבכורות (דף יא. ושם ד"ה הפודה) משמע דהפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי ואפילו שלא מדעתו מדבעי ליה פדיונו פדוי לפודה או דלמא פדיונו פדוי לבעלים ואי מדעת בעלים דומה היה דפדיונו פדוי לבעלים ויש לומר דפטר חמור לא דמי לכרם רבעי דכיון דאסור בהנאה הוי כמו הקדש לענין זה שיכול כל אדם לפדותו ולא ממש הוי כהקדש דבהקדש פשיטא לן דפדיונו פדוי לפודה ובפטר חמור מסקינן דפדוי לבעלים ומיהו דבר תימה דהיכי מדמי הקדש כלל לחילול דלמה לא יוכל לחלל נטע רבעי ומעשר שני של חבירו שלא מדעתו כיון דזכות הוא לו דזכין לאדם שלא בפניו דהא דמבעי לן באין בין המודר (נדרים ד' לו:) התורם משלו על של חבירו צריך דעת בעלים או לאו היינו טעמא דקאמר התם דדלמא ניחא ליה למעבד מצוה בממוניה אבל הכא וכי אין טוב להם למלקטים שיחללו אותם הבעלים ממה שיאכלו בלא חילול [וע' תוס' קדושין נו. ד"ה מתקיף]:

חייב אתה ליתן לו כו'. משמע דחייב אתה ליתן לו לא הוי גמר דין עד שיאמר צא תן לו והא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (ד' ו : ושם ד"ה נגמר) נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע ומפרש היכי דמי גמר דין פלוני אתה זכאי פלוני אתה חייב. אע"ג דלא הוי גמר דין ממש כיון שקרוב הדין לגמור אסור להטעות את הזכאי [ועיי' תוס' ב"מ יז. ד"ה חייב] : **כרם** רבעי כו'. ק"ק דלא נקט ערלה תחלה : **חרסית**. פירש הקונטרס כתותי רעפים וקשה דבפרק כסוי הדם (חולין דף פח. ושם ד"ה חרסית) חשיב חרסית ולבינה כתושה : **מה** חרסית דלית ביה הנאה. תימה לר"י דבסוף כסוי הדם (שם :) אומר דאין מכסים אלא בדבר שזורעים בו ומצמיח ומשמע התם דמכסין בחרסית ותירץ ר"ת דחרסית זורעים בו ומצמיח אבל אין מוציאה . כדי נפילה לכך קרי דלית ביה הנאה ואפילו מוציאה יותר מכדי נפילה הואיל ופירותיה מועטים חשיב לית בה הנאה : **והצנועין** מניחין את המעות כו'. אי שביעית נוהג בכרם רבעי כדמשמע [דאמילתיה] דת"ק [קאי] צריך לומר דצנועין אשאר שני שבוע קיימי דאי אשביעית כיון שהיו זוכים מן ההפקר לא היו יכולים לחלל : **כל** הנלקט מזה יהא מחולל. תימה מתי היו אומרים דלמה שמלקטים אחר אמירה לא היה מועיל ואם כן וכי בכל שעה היו אומרים כן בלי הפסק וכ"ת שבכל ערב היו אומרים כן כמו גבי עניים בסמוך מ"מ לא היתה תקנה למה שאכלו קודם אמירה ואור"י דכל הנלקט לאו דוקא ממש אחר לקיטה אלא מניח מעות בעוד שלא נלקט ואומר כרם רבעי זה לכשיהיה נלקט יהיה מחולל אחר הלקיטה והא דקאמר ר' דוסא לעיתותי ערב אפילו מן השחרית היה יכול לעשות כן כמו שפירשתי אלא עצה טובה קמ"ל שלא יתפקרו עניים ללקט הרבה כיון שהפקיר אי נמי לעיתותי ערב דוקא אבל שחרית גזרינן שמא לא יפריש דלאחר לקיטה יחול ההפקר וא"ת וכיון שיש חילול במחובר לקרקע כדמשמע בסמוך למה היו הצנועים דוחקים למה לא היו מחללים כל הכרם בבת אחת וי"ל דשמא היו רוצים להוליך שאר הפירות לירושלים לפיכך לא היו רוצים לחלל הכל בבת אחת אי נמי לפי שלא היה מועיל חילול למה שיגדל אחרי כן וא"ת כי קאמר כל המתלקט הא לא היה מועיל למה שגדל אחר כך וי"ל דמ"מ מה שהיו יכולין לתקן היו מתקנים ועוד דשמא היה בטל ברוב ואע"ג דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל מכל מקום מדאורייתא בטיל : **אימא** כל המתלקט. משמע

דחל פדיון במחובר לקרקע שהרי קודם לקיטה היה מתחלל שהרי אחר שנלקט שבא לרשות אחרים אין לבעלים כח בהן לחלל ותימה דבתוספתא משמע דאין חילול במחובר דתניא בסוף מעשר שני כרם רבעי ב"ש אומרים אין פודין אותם ענבים אלא יין וב"ה אומרים ענבים ויין והכל מודים שאין פודין במחובר לקרקע ונראה דטעמא דילפינן קדש קדש ממעשר ויש לומר דהתם לא הוי טעמא אלא משום דמחובר אין דמיו ידועין ולכך אין פודין אפילו על פי שלשה והיינו נמי טעמא דב"ש: **כל** שלקטו עניים היום יהא הפקר. תקנה עושה לעניים לפוטרים מן המעשר כשמלקטין יותר מדינם כגון ג' שבולים ואוכלין בלא מעשר לפי שלקט שכחה ופאה פטורים מן המעשר לכך אומר בעה"ב כל שלקטו יהיה הפקר כדי שיפטור הכל ממעשר דהפקר פטור ממעשר וצריך לומר דבעל הבית אין מתייאש דאם היה מתייאש וחשיב יאוש מדעת כמו תמרי דזיקא וא"כ למ"ד יאוש כדי קני תקשה ליה מה מועיל הפקר לפוטרו מן המעשר והלא כבר זכו בהן עניים בתורת גזל על ידי יאוש ומיהו זה אין להקשות אם בעל הבית מתייאש למה צריך להפקיר כדי לפוטרו מן המעשר והלא יאוש חשוב הוא כהפקר לפוטרו מן המעשר כדמוכח באלו מציאות (ב"מ ד' כא): ועוד דלמה לא יועיל כל שלקטו לכ"ע דאטו מי גרע מיאוש דהא לא דמי יאוש דהכא דגבי גזלן ליאוש דמציאה דאי יאוש קני בכל ענין אפילו אם אין הגזילה ברשות הגזלן בשעת יאוש אם כן יאוש דהכא לא הוי אלא כלפי דידיה והוי כמתנה בעלמא ואין לו לפטור מן המעשר ואפילו את"ל דלא קני אא"כ הגזילה ברשות הגזלן אבל אם היא ברשות הרבים בשעת יאוש כל המחזיק בה זכה בה אי נמי למ"ד יאוש כדי לא קני כלל וכל המחזיק בה זכה בה מ"מ אין זה יאוש פטור מן המעשר דנהי דנגזל אין יכול לתבוע מן המחזיק בה אחר יאוש כדאמרין בהגוזל בתרא (לקמן ד' קיא): דדוקא גזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה אבל אחר יאוש אין יכול לגבות כלום מן השני מ"מ כיון שכל אדם אסור להחזיק בה מפני שהיא צריכה לגזלן ליפטר מן הנגזל ואם כבר זכה בה אחר לכל הפחות חייב לשלם דמים לגזלן כדאמר לעיל דאפילו למ"ד יאוש לא קני חייב גנב שני לשלם קרן לגנב ראשון לא חשיב כהפקר לפטור מן המעשר דטעמא דהפקר פטור מן המעשר משום דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא לקט ושכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך והיינו טעמא דהפקר והכא אין לו חלק בה שאסור לזכות בה ואם זכה חייב לשלם לכל הפחות דמים ועוד דבסתמא אין מתייאש אלא לגבי עניים ואין מועיל לפטור מן המעשר עד שיהיה הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה:

הלוקח יין מן הכותים. הכל מפורש בפרק כל הגט (גיטין דף כה. ושם):
אלא לעולם כל הנלקט. הקשה רבינו טוביה תקשה דרבי יוחנן אדרבי
יוחנן דלית ליה לרבי יוחנן ברירה והאמר רבי יוחנן. הלכה כסתם משנה
וסתם מתניתין בהלוקח כר"מ דאית ליה ברירה ואע"ג דבסתמא
דצנועים לית ליה ברירה מ"מ תקשה מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי
סתמא ושמא רבי יוחנן היכא שמתנה בפירוש לא קאמר ר' יוחנן דאין
ברירה ובריש כל הגט (שם) דקאמר רבי יוחנן אף אחרון אינו פוסל משום
דאין ברירה שאני התם דכתיב וכתב לה דמשמע שיהיה צריך שיהיה
מבורר בשעת כתיבה כמו שמפורש בריש כל הגט: ה"א צנועים אית להו
דרי דוסא. ולא מן הדין דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אין יכולין
להקדיש ולחלל ולהפקיר אלא מחמת תקנה הוא דאוקמי רבנן ברשותיה
לחלל ולהפקיר שלא יכשלו עניים וגנב ורבי דוסא לית ליה דצנועין
דבעניים עבוד רבנן תקנה ולא בגנב אבל השתא דקאמר ר' יוחנן צנועין
ור' דוסא אמרו דבר אחד א"כ סובר הוא דלא מחמת תקנה אלא מן הדין
ולא בעי למימר דלענין ברירה דוקא קאמרי דבר אחד דתרוייהו לית להו
ברירה שהרי דבר אחד משמע ממש דבר אחד וקשה דבפרק העור והרוטב
(חולין דף קכד:) אמר רבי יוחנן ר' ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס אמרו
דבר אחד דלאו ממש דבר אחד דבמגע דוקא אמרו דבר אחד אבל במשא
פליגי דהתם תנן שני חצאי זיתים מטמאים במשא ולא במגע דברי רבי
ישמעאל ובההיא דרבי דוסא תנן במסכת אהלות בפרק ג' (משנה א) כל
המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לבית רבי דוסא בן הרכינס מטהר
וחכמים מטמאין כיצד הנוגע בשני חצאי זיתים מן הנבילה או נושאן כו'
משמע דר' דוסא בן הרכינס מטהר במגע ובמשא ויש לומר כיון דבמגע
אמרו דבר אחד אין חושש אע"ג דלא שוו במשא ועוד אומר ר"י דלגמרי
מצית למימר דסבר רבי דוסא כרבי ישמעאל והא דלרבי ישמעאל
מצטרפים היינו במרודד ור' דוסא איירי במפוזר לגמרי דלגבי משא בעי
נושא והוא דנישא שיהא מחובר יחד כדקאמר עולא בההיא שמעתא
ואוקי עולא כרבי דוסא ולא כרבנן דבלאו הכי פליגי בה תנאי בדעולא
ומה שיכול לתרץ אליביה מתרץ אי נמי עולא מוקי פלוגתייהו במרודד
ואתי כרבנן ולית ליה דאמרו דבר אחד: קרייה רחמנא מעשרו ומוסיף

חומש. תימה לר"י דבלא חומש יכול לדקדק דאוקמיה רחמנא ברשותיה מכיון שיכול לפדותו ואין שום אדם יכול לעכב עליו אבל אחר אין יכול לפדות בע"כ וי"ל דהא מה שהוא יכול לפדותו ולא אחר היינו לפי שהוא בידו אבל כשהוא ביד אחרים כמו כרם רבעי דלעיל אז לא יוכל לפדותו אבל השתא דאשכחן שיהיה חשוב כ"כ שלו שמוסיף חומש ואחר אפילו כשפודה מדעתו אין מוסיף חומש ש"מ דלגמרי אוקמיה רחמנא ברשותיה ואפילו. הוא ברשות אחרים: **קדש** קדש יליף ממעשר. תימה דל"ל למידרש בפרק כיצד מברכין (ברכות ד' לה. ושם ד"ה אחליה) מדכתיב קדש הלולים אחליה והדר אכליה פירוש כרם רבעי טעון חילול תיפוק ליה מקדש קדש דמעשר וי"ל דאי לאו דאשכחן ביה פדיון הוה ילפינן קדש קדש משביעית שאין לו פדיון כלל ואין להקשות כלל למה לי קדש תיפוק ליה מהלולים דגזירה שוה דקדש אצטריך למימר דיש לו חומש כדאמר בפ"ב דקדושין (ד' נד: ושם ד"ה גמר) ורבינו חיים תירץ דאי לאו הלולים מגזירה שוה לא הוה ידעינן שצריך חילול בשביעית שאין מעשר שני נוהג בשביעית והביא ראייה מירושלמי דמעשר שני פ"ה דקאמר מה דאת אמרת אין מעשר שני נוהג בשביעית דכוותיה אין נטע רבעי בשביעית וכו' ודייק התם שגם שלישיית וששית שאין בהם מעשר שני לא יהיה בהן נטע רבעי אמר רבי יוסי שלישיית וששית יש בהם מעשרות ושביעית אין בה מעשר כל עיקר: **אבל** לקט דממון דידיה הוא. לא הוה צריך למימר אלא דגבי לקט ליכא קרא אלא לרווחא דמילתיה נקטיה דאפי' איכא קרא לא דמי אהדדי:

א

-

ע

דף

כסתם יחידאה לא אמר. תימה דבכמה מקומות משמע דאמר אפילו כסתם יחידאה דבסוף המוציא (שבת דף פא:) פריך והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ואע"ג דבפ"ג מיניס (נזיר ד' מב. ושם) מוקמינן ליה כר"ש ובפרק החולץ (יבמות דף מב:) גבי אחת בתולות דפריך נמי והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ואע"ג דאתי כרבי מאיר וכן בכמה מקומות וי"ל דה"פ ה"א מאן תנא צנועים ר' דוסא כי היכי דלא תקשה סתם משנה לרבי יוחנן כלומר דלא תקשה מאי אולמיה האי סתמא מהאי סתמא דכיון דאיכא למימר

דיחידאה היא לא חשיבא כי ההיא סתם משנה דאתי כרבים וא"ת והא האי סתמא נמי דאין הגונב אחר הגנב יחידאה היא דהיינו רבי יהודה בר פלוגתיה דרבי דוסא דאמר כל שילקטו דוקא ולא כל מה שילקטו ויש לומר דדלמא רבי יהודה כל שילקטו נמי שרי ולא נקט כל שילקטו אלא לרבותא דאע"ג דלא שרי אלא על ידי ברירה ועי"ל דה"ק ה"א דכסתמא יחידאה לא אמר כי היכי דלא תקשה ליה סתם משנה אבל השתא שהוצרכו לעשות תירוץ אחר לא נאמר יותר אלא אפי' משנה יחידאה נמי אמר: לא כתבינן אורכתא אמטלטלי. דוקא אמטלטלין דגזליה אבל אמטלטלין דפקדון כתבינן דהא תלי טעמא בהקדש ויש כח לאדם להקדיש פקדון שיש לו ביד חבירו כדמוכח בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פח.). גבי ההוא גברא דאייתי קרי לפומבדיתא אתו כ"ע שקלי חדא חדא . אמר הרי הן מוקדשין לשמים ומשמע התם דאי לא קיצו דמייהו הוו קדשי ועוד דלעיל אמר אין הגונב אחר הגנב משלם כפל משום דאין בעלים יכולין להקדיש וגונב מבית הנפקד משלם כפל לבעלים כדתניא בהמפקיד (ב"מ דף לג.): ועיקר קרא בגונב מבית שומר כתיב: **אמטלטלין** דכפריה. כתב ר"ח דהאידינא נהגו לכתוב אורכתא אפילו אמטלטלי דכפריה וטעמא לא ידענא ור"ת מפרש דטעמא דהלכתא כלישנא בתרא דסוגיא דגמרא כוותיה דבשבועות (דף לג.: ושם) דייק טעמא דמשביע עליכם דאיש פלוני כהן הוא הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבין והא קתני סיפא עד שישמעו מפי התובע אמר שמואל בבא בהרשאה והא אמרי נהרדעי לא כתבינן אורכתא אמטלטלי הני מילי דכפריה אבל לא כפריה כתבינן וכן בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) וכיון דהלכתא כלישנא בתרא אם כן אפילו כפריה כתבינן דהא לישנא בתרא מפרש טעמא דלא כתבינן אמטלטלין דכפריה משום דמיחזי כשיקרא ולמיחזא כשיקרא לא חיישינן כדמסיק בהכותב (כתובות דף פה.) ובפרק כל הגט (גיטין דף כו.): דליתא לדרב פפי דאמר האי אשרתא דדייני דמיכתבא מקמי דלסהדו סהדי אחתימות ידיהו פסולה משום דמיחזי כשיקרא וא"ת כיון דלא חיישינן למיחזי כשיקרא אם כן בשבועות (דף לג.): ובבכורות (דף מט.) כי פריך מנהרדעי דאמרי לא כתבינן הוה ליה למימר דליתא וי"ל דאורחא דגמרא למיפרך ממילתא אע"ג דליתא דבפרק ב' דכתובות (ד' כא.): נמי פריך מדרב פפי אמילתיה דרב הונא וחוזר בה מחמת זה ומגיה דברים אע"ג דאמר בהכותב (כתובות ד' פה.) דליתיה ומיהו לפי המפרש התם דהא דקאמר ליתא לא קאי ארב פפי אלא כלומר ליתא לקושיא דאין קושיא דבקיום שטרות דוקא חיישינן למיחזי כשיקרא דבית דין אבל בשאר מילי לא מדרב נחמן אז אין זה ראייה משום דפריך מדרב פפי וא"ת

וללישנא קמא דנהרדעי מאי הוה משני אמתניתין דשבועות ודבכורות ומיהו אמתניתין דשבועות מצי לאוקמי בקרקעות וכמ"ד נשבעין אבל בההיא דבכורות דאיירי בפדיון בכור ליכא לאוקמי כמ"ד פודין בקרקעות דהא קתני בההיא משנה דאין פודין ויש לומר דאיכא לאוקמינה שהאחד חייב לחבירו ושואל מדרבי נתן אי נמי שנתן לו במעמד שלשתן ומיהו בההיא דבכורות צריך לדקדק אם יכול ליתן במעמד שלשתן כיון דהוא עצמו לא היה יכול להוציא מידו כמו שבכתובה אין יכולה ליתן במעמד שלשתן כיון דלא ניתנה לגבות מחיים כמו שמפורש בהחובל (לקמן ד' פט.) ואין לתמוה על מה שאנו נוהגין לכתוב הרשאה אפי' במלוה אע"פ שאין אדם יכול להקנות הלואתו לחבירו כדמוכח במי שמת (ב"ב ד' קמח.) שדוחק למצוא דהלואתו לפלוני איתא בבריא ולא מצי לאשכוחי אלא הואיל ויורש יורשה אי נמי במעמד שלשתן משמע דבשום ענין לא מצי מקני ליה דכיון דקיי"ל כאיכא דאמרי ולהך לישנא אמטלטלין דגזילה נמי כתבינן אורכתא אע"פ שאין יכול להקנותו כמו שאין יכול להקדיש דקיימא לן כרבי יוחנן דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אין יכולין להקדיש כדמשמע בפ"ק דב"מ (ד' ז. ע"ש) דפריך מיניה לרב ומשמע נמי התם דסבר סתמא דגמרא דאם המסותא מטלטלין לא היה נגזל יכול להקדיש ה"ה הלואה אע"פ שאין יכול להקנותה כתבינן הרשאה וטעמא דלהאי לישנא מסקינן דשליח שויה ועשו תקנה לענין שליחות כאילו היה קונה קנין גמור ויש סמך למנהג בהגוזל (בתרא) (לקמן ד' קד:) דרב פפא הוה מסיק זוזי בי חוזאי אקנינהו לרב שמואל בר יהודה אגב אסיפא דביתיה כי אתא נפק לאפיה עד תווד ומסיק משמע לשון הלואה ויש לדחוק דמסיק בעיסקא מיירי שלא ניתן להוצאה ועוד דבהזהב (ב"מ ד' מו.) ובהמוכר את הספינה (ב"ב ד' עז:) ל"ג ומסיק אלא הוה ליה זוזי בי חוזאי בכל הספרים ואין לדקדק מההיא דבכורות (ד' מט.) גבי פדיון הבן שיכול להרשות אע"פ שניתן לכהן ע"מ להוציא דלא מסקי אדעתייהו שימות תוך שלשים אלמא יכול להרשות במלוה דהתם ע"כ לאו ע"מ להוציא נתנו לו דקיימא לן כשמואל דאמר התם בסמוך לההיא שמעתא (שם) דפודה בנו בתוך שלשים ונתאכלו המעות דאין בנו פדוי:

דאף על גב דעדי ביאה צריכין לעדי קדושין. פירוש כל זמן שלא הוחזקה באשת איש: **למעוטי** שנים אומרים אחד בגבה כו'. ולא דמי לשנה ראשונה בפני שנים כו' דהתם ראו כל מה שהיו יכולין לראות באותה שנה ורב אלפס פירש משום דהתם מהני סהדוטייהו לענין פירות שאכל בשנה ראשונה שחייב לשלם אם לא ימצא יותר עדים וטעם ראשון נראה לר"י עיקר דתנן בפרק התקבל (גיטין דף סג:) האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע אלמא לא חשיב כי האי גוונא חצי דבר אע"ג דצריכי אלו לאלו דאפי' למאן דאמר שלישי נאמן כשגט בידו ולא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה מ"מ כיון שצריך שנראה הגט בידו חצי דבר הוא אלא ע"כ משום שכל כת רואה כל מה שיכולה [לראות] באותה שעה ואתיא מתניתין [דגיטין] כרבנן: **באומר** לו עקוץ תאינה מתאינתי כו'. וא"ת והיכי דמי אי דקיימא גניבה בחצירו של לוקח בשעת עקיצה מאי פריך עלה וכיון דאי קתבע ליה כו' מכירה נמי לא הוי מכירה נהי דמחייב בנפשו מכל מקום קנייה ליה חצירו ללוקח ואלא דליתא בחצירו של לוקח דל חיוב שבת מהכא לאו מכירה היא דהא קי"ל כרב נחמן דאמר. פירות לא עבדי חליפין ומיהו לפר"ת ניחא דמפרש דהא דפירי לא עבדי חליפין היינו בתורת קנין סודר שמחזיר לו הסודר ולא יהיב לו אלא לקנין בעלמא אבל במכוין להקנות זה תחת זה שוה בשוה בתורת דמים קני ואומר ר"י דהכא לא דייק אלא אלשון מכר דאפי' קאי בחצר הלוקח כיון דלא אמר זיל שלים אין זו מכירה אלא מתנה ואף על גב דבתשלומי ארבעה וחמשה מתחייב על המתנה כמו על המכר כדאמרינן לקמן מ"מ גנב ומכר בשבת קתני ואין זו מכירה וכך לן עקוץ תאינה מתאינתי כמו עקוץ ' תאינה מתאינתיך: **כמאן** כרבי עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא. ואם תאמר לרבי עקיבא נמי כיון דמטא לאויר חצירו חייב לענין שבת דרשות היחיד עולה עד לרקיע ולענין קנין לא קני באויר עד דמטי לתוך המחיצות כדמוכח בגיטין בהזורק (דף עט. ושם) גבי הוא מלמעלה והיא מלמטה כיון שיצא מרשות הגג מגורשת ומוקי לה כגון שמחיצות התחתונות עודפות על העליונות וי"ל דהכא איירי שזרק לחצר דרך פתח או דרך חלון ולא מעל מחיצת החצר וא"ת ומ"ש דבגיטין נקט רבי והכא נקט רבי עקיבא וי"ל דהכא נקט רבי עקיבא משום דאיירי בסתם חצר שאין מקורה דרבי לא אמר קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא ברה"י מקורה כדאמרינן בריש שבת (דף ה. ושם) דאמר ביתא כמאן דמליא דמיא אבל

רבי עקיבא אית ליה אפילו ברשות הרבים שאין מקורה ובגיטין נקט רבי משום דאוקמא כשמחיצות התחתונות עודפות דלרבי עקיבא לא מצי למינקט דלדידיה אפי' בלא מחיצות כלל כמו ברה"ר אית ליה כמי שהונחה דמיא בריש שבת וס"ד דלרבי אפילו במחיצות בלא קרוי אמרינן כמאן דמליא דמיא אי נמי למאי דבעי לאוקמי כרבי איירי בחצר מקורה: **לענין שבת לא מחייב עד דניחה בחצר.** וא"ת וכיון שהקנין בא בין עקירה להנחה אית לן למימר קם ליה בדרבה מיניה כדאמרינן בריש אלו נערות (כתובות דף לא. ושם) דאמר רבי אבין זרק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו פטור עקירה צורך הנחה הוא ולפי מה שמפרש רבינו תם דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה ורבי ירמיה דאמר בהניזקין (גיטין דף נב: ושם) גבי מנסך משעת הגבהה קני מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך לית ליה הגבהה צורך ניסוך הוא הדין דלית ליה עקירה צורך הנחה אתי שפיר דפריך הכא אליבא דרבי ירמיה ונראה לר"י דהוי מצי לשנויי דעקירה צורך הנחה הוא אלא לדברי המקשן שלא היה סובר טעם זה משיב ליה דמשכחת ליה שפיר באומר לא תקנה גניבותיך עד שתנוח: אתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו תימה דמנ"ל הא וי"מ משום דאמר בהבא על יבמתו (יבמות דף נט: ושם) דאתנן כלב ומחיר זונה מותרין מדכתיב גם שניהם ולא ארבעה ומדמיעט אתנן כלב שהוא במיתה ש"מ באשה כה"ג הוי אתנן ואין נראה פירוש זה דאטו מי כתיב ולא ארבעה שניהם כתיב ונאמר שניהם ולא שלשה ולא אתא למעוטי אלא מחיר זונה ונראה לפרש משום דעיקר אתנן בעריות הוא דכתיב כדמוכח בפ' כל האסורים (תמורה דף כט: ושם) דזונה דגבי אתנן בחייבי כריתות משתעי וא"ת דלמא כי אסר הכתוב אתנן כגון שאמר לה אדם אחר הא לך טלה זה ושכבי עם בנך דבההוא לא מחייב מיתה ושייך אתנן כה"ג כדתנן בפרק כל האסורים (שם דף כט. ושם:.) האומר הא לך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי ר"מ אומר אינו אתנן וחכמים אומרים הרי זה אתנן ואפילו ר"מ לא קאמר אלא משום דשפחה בעבד שריא כך מפרש התם דיש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית ותירץ ר"י דפשטיי דקרא דלא תביא אתנן זונה משמע בסתם אתנן שהבועל הוא הנותן אתנן [ועי' תוס' בכורות נו: ד"ה זונה]: **אילו תבעה ליה כו'.** אע"ג דמוקמיה בע"ז (דף סג. ושם) דקאי אתנן בחצרה מטעם זה לא היה נאסר ולא חשיב אתנן אלא מתנה בעלמא ועיקר טעמא דאתנן כדמסיק הכא

כיון ששחט בה פורתא אסרה. ואפילו למ"ד אין לשחיטה אלא בסוף נאסרת בפורתא קמא שהאיסור תלוי במעשה ולא בשחיטה כדקאמרינן בהשוחט (חולין דף מ.). אע"ג שאמר המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה ואההוא פורתא לא מחייב בתשלומי ד' וה' ואפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כדאמרינן לקמן דבעינן וטבחו כוליה באיסורא: **איסורי הנאה** ולא דמריה קשחית. וא"ת ולמה לי טעמא דלא דמריה קשחית תיפוק ליה דאין זה טביחה דמחתך בעפר בעלמא הוא כדאמרינן בהשוחט (שם) גבי השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלשה חטאות ופריך אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר הוא דאסרה בשחיטה פורתא לע"ז ויש לומר דהתם נמי לא פריך אלא משום דבעי ראויה לפתח אהל מועד וכיון דנאסרה בשחיטה פורתא תו לא חזי לפתח אהל מועד ואם תאמר ומה בכך דלאו דמרה קטבח הא כל טובח נמי לאו דמריה קטבח דמכי שחט בה פורתא קנייה בשינוי מעשה ויש לומר דלא חשיב שינוי מעשה לקנות בכך ואם תאמר ומ"ט דרבי מאיר דנחייב הכא והא בפרק כיסוי הדם (חולין דף פה. ושם) מפרש טעמא דר' מאיר דלא בעי שחיטה ראויה משום דגמר שחיטה משחוטי חוץ דדנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה מטבוח טבח והכן אבל הכא דכתיב וטבחו אדרבה אית לן למילף טפי טביחה מטביחה ממאי דנילף טביחה משחיטה וי"ל דהכא איכא למימר דנין שחיטה דעבירה משחיטה דעבירה שאסור לו לגנוב ולשחוט משחוטי חוץ ואין דנין טביחה מטבוח טבח והכן שהיא שחיטת היתר והא דלא משני הכי בפרק כיסוי הדם (שם) משום דבשוחט אותו ואת בנו פעמים ששוחט את הטריפה קודם שהוא (שוחט השנית) שחיטת היתר ועי"ל דדנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני אבל וטבוח טבח לא נאמר בסיני והא דלא משני התם הכי משום דאית ליה שינויי אחרוני ומיהו קשה בריש פ"ב דיבמות (דף יז:): אמר דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיד אע"ג דשנים עשר עבדיך אחים אנחנו לא נאמר בסיני וי"ל כיון דילפינן כבר בחד דוכתא דשמה שחיטה כגון באותו ואת בנו משום דהוי שחיטה משחיטה קסבר רבי מאיר יש לנו לומר בכל מקום ולהכי בתשלומי ארבעה וחמשה נמי שמה שחיטה וליכא למימר דאדרבה נילף בתשלומי ארבעה וחמשה טביחה מטביחה דשחיטה שאין ראויה לא שמה שחיטה ונימא הוא הדין באותו ואת בנו דהא כיון דאיכא למימר הכי והכי סברא דדנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני: **וסבר** לה כרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון

כממון דמי. תימה דל"ל למימר דסבר כרבי שמעון לימא דר' מאיר לטעמיה דדאין דינא דגרמי דכל שכן דמחייב בדבר הגורם לממון דהא אמר בהגוזל קמא (לקמן דף צח:) אימור דאמר ר' שמעון דכממון דמי דבר שעיקרו ממון דבר שאין עיקרו ממון כגון שורף שטרותיו של חברו מי שמעת ליה אם כן רבי מאיר דמחייב בשורף שטרותיו כדאמרינן התם (לקמן דף צח: ושם) דמאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא כ"ש דמחייב בדבר הגורם לממון וי"ל דאיכא נמי סברא למימר איפכא דע"כ לא מחייב רבי מאיר אלא בדינא דגרמי כגון בשורף שטרות של חברו וכיוצא בו שראוי השטר לכל העולם למכור ולגבות בו וכן במסכך גפנו על גבי תבואתו של חברו ראוייה התבואה לכל העולם אבל דבר הגורם לממון כמו שור הנסקל וקדשים שחייב באחריותן אינו ראוי אלא לזה שיפטר בו עצמו לא יחייב רבי מאיר להכי קאמר דסבר לה כרבי שמעון וי"מ דלהכי קאמר דסבר לה כרבי שמעון משום דרבי שמעון קאמר בהדיא דחייב ארבעה וחמשה בדבר הגורם לממון אבל ממאי דמחייב רבי מאיר בדינא דגרמי אין להוכיח שיחייב ארבעה וחמשה בדבר הגורם לממון וריב"א מפרש דבדינא דגרמי לא מחייב רבי. מאיר אלא מדרבנן כדמוכח בסוף הכונס (לעיל דף סב.) [ע' תוס' לעיל נד. ד"ה חמור]: **מכלל** דבכולה מתניתין מודה. קצת קשה דמה דיוק הוא זה: **טבח** והודה לאחד מהם מהו. אליבא דמ"ד (לקמן דף עה.) מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור מיבעי ליה דע"כ כשיש עדים בדבר מיירי דאי באין עדים בהודאה לא יתחייב בשום ענין:

א

-

עב

דף

דלא אכלי בשרא דתורא. שרוי בתענית היה: **סיפא** לא קרינא ביה וטבחו כולו באיסורא. משמע אבל כפל מחייב אע"ג דלא עמד בדין ואפי' ארבעה וחמשה הוה מחייב אי לאו דבעינן וטבחו כולו באיסורא ורישא נמי קתני חייב בארבעה וחמשה ואע"ג דאיירי בלא עמד בדין כמו בסיפא דאין חילוק בין רישא לסיפא אלא דברישא טבח ואח"כ מת אביו ובסיפא מת אביו ואח"כ טבח ולמאי דס"ל מעיקרא לרב נחמן ולא חמשה חצאי בקר לא מוקי כשעמד בדין אלא משום דלא ליהוי ה' חצאי בקר אם כן משמע כל הסוגיא דאדם מוריש קנס לבניו והקשה ריב"א דבריש נערה

שנתפתתה (כתובות דף מב: ושם) אמרינן כי קאמרינן ממונא הוי להורישו לבניו בשאר קנסות והתם הוי פיי משום שעמד בדין אבל לא עמד בדין משמע כולה שמעתא דלא מצי להוריש וי"ל דרבא ורב נחמן דהכא לית להו סוגיא דהתם דס"ל דיכול להוריש בשאר קנסות אע"ג שלא עמד בדין דנהי דקנס של אונס ופיתוי אין יכול להוריש בשום ענין כדקתני במתניי דהתם היינו משום דאותו דבר שהקנס יוצא ממנו דהיינו הבת אין יכול להוריש לבניו כדאמרינן התם אותם. לבניכם ולא בנותיכם לבניכם אבל ממון דהכא שהכפל ד' וה' יוצאין ממנו דהיינו בהמה הוא מוריש לבניו לפיכך זה הקנס מוריש לבניו ועוד נראה לר"י דרבא ורב נחמן דהכא לא פליגי אסוגיא דרבה ואביי דפרק נערה (שם). דמיירי הכא כולה מתניתין כשעמד בדין ואמרו ליה חייב אתה ליתן לו דכה"ג אדם מוריש לבניו קנס כיון דא"ל חייב אתה ליתן לו ולא שייך השתא למפרך ארישא ליפלוג בדידיה בטבח ומכר בחיי אביו בין עמד בדין ללא עמד דניחא ליה למתני כולה בעמד בדין דתו לא הוי קנס דאפי"ה בסיפא מת אביו ואח"כ טבח דפטור משום דבעינן וטבחו כולו באיסורא וליכא וחיודוש זה אינו יכול להשמיענו אלא במת אביו ואח"כ טבח ומכר אבל מעיקרא דסבירא ליה חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר והיינו טעמא דמפטר בסיפא פריך שפיר דליפלוג וליתני בדידיה במה דברים אמורים כשעמד בדין ואמר לו צא תן לו אבל לא עמד בדין פירוש שלא אמר לו צא תן לו אלא חייב אתה ליתן לו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו פטור מטעם ולא ה' חצאי בקר. דהיינו טעמא דסיפא דסיפא נמי מיירי בלא עמד בדין בחיי אביו שלא אמר לו צא תן לו אלא חייב אתה לו אם כן בחנם נקט בסיפא מת אביו ואחר כך טבח דבזה הענין אפי"ה טבח ואחר כך מת נמי וקצת נראה דוחק פירוש זה דמאחר דמועלת העמדה בדין דחייב אתה ליתן לו לענין שחשוב כאילו זכה שיכול להוריש לבניו אם כן גם לענין זה תועיל שיחשוב כאילו נתחייב לאביו ה' בקר שלמים שמכח האב הוא מתחייב לשלם לאחיו ולא מכחם ור"י הלבן מפרש דבכל קנס אדם מוריש לבניו וההיא דפרק נערה (שם) לענין קרבן שבועה איירי כמו שמוכח תחילת הסוגיא דלענין קרבן שבועה שאל אביי לרבה ועל זה השיבו כי קאמינא ממון הוי לרבי שמעון להתחייב עליו קרבן שבועה להורישו לבניו שאם מת ותבעוהו אחר מיתת אביהם קנס שהיית חייב לאבינו והעמידך בדין ונתחייבת לו בדין וכפר ונשבע ואחר כך הודה הואיל ואגלאי מילתא דבשעת שנפל ליד היורשים כבר היה ממון אצל אביהם שהרי כבר עמד עליו בדין ונתחייב לו ולא היה יכול להודות ולהפטר מהן אם כן לגבי דידהו אין עקרו קנס וה"ל דומיא

דפקדון דקרא ומתחייב עליה קרבן שבועה אבל אם לא עמד בדין אע"פ שהיורש יורשו מכל מקום אין דומיא דפקדון ולא מחייב בטענתו קרבן שבועה אפי' העמידוהו בדין ונתחייב להו בדין ואחר כך עתה כשתבעוהו כפר ונשבע והודה שהרי עיקרו קנס והא דאמר בתר הכי דאיצטריך קרא וכיחש לעמדה בדין ובגרה ואחר כך מתה דהתם כי קא ירית מינה קא ירית מכל מקום אין דומיא דפקדון אע"פ שע"י ירושה בא ליד האב עכשיו הואיל ותחילתו קנס לגבי דידה ודידיה אפי' מתה אחר שבגרה עיקרו קנס מיקרי לגבי האב ולא מתחייב קרבן שבועה ואם תאמר בפרק אלו נערות (שם דף לח: ושם ד"ה יש) דקבעי יש בגר בקבר ופקע אב או אין בגר ולא פקע אב ואמאי פקע אב כשיש בגר בקבר נהי דאין לו מכחו יהיה לו מכח ירושה שיורש את בתו כיון דקנס נמי בר ירושה הוא ויש לומר דהתם אין יכול לזכות מכחה שהבת לא היתה ראויה לזכות בו מעולם ואם תאמר וכי בעי מעיקרא יש בגר בקבר ודבנה הוי היאך יכול להיות של בנה הלא אינה יכולה להורשה כדקאמר בבעיא בתרייתא יש בגר בקבר ופקע אב ויש לומר דבעיא קמייתא הויא בבושת ופגם דהוי ממונא ומורשת שפיר לבנה אע"ג דבושת ופגם איתקש לקנס כדתנן בפרק נערה (שם דף מא:) לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה משמע דאבושת ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן לשון רבים היינו דוקא לענין גביית האב איתקוש לקנס כדכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים וגו' ודרשינן הנאת שכיבה נ' מכלל דאיכא בושת ופגם ואית דדריש תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם אבל הכא נהי דמפטר המאנס מן הקנס לפי שאין יכולה להוריש שלא זכתה בו מבושת ופגם דהוי ממונא לא מפטר: דאי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מכי שחיט פורתא כו'. ממאי דחייב רחמנא אחולין בעזרה ואשחוטי חוץ לא מצי למפרך אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מכי שחטה פורתא אסרה ואידך מחתך עפר בעלמא הוא אע"ג דליכא למימר דמחייב אההוא פורתא כמו שאפרש בסמוך דכיון דאין שם פסול אחר אלא דשחוטי חוץ לבדו איכא למימר דבהכי חייב רחמנא אבל כשיש פסול אחר עמו אז יש לפטור אפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כיון דבסוף שחיטה הוי כמחתך עפר בעלמא: כי קמחייב אההוא פורתא מחייב. תימה כיון דסוף השחיטה פוסלת אין לו להתחייב אפורתא קמא אפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כדמשמע בפ"ב דחולין (דף כט:) דפריך מההיא דאירע בה פסול בשחיטה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה אין מטמאה בגדים בהזאתה קודם פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אין מטמאה בגדים ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף

ניפלוג נמי בשחיטתה ומשני נתקלקלה בשחיטה קאמרת כיון דנתקלקלה בשחיטה לבסוף איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא לאו שחיטה היא כלל ואותו קלקול מפי ר"ת דלאו דוקא נתקלקלה בגוף השחיטה כגון נוחר ומעקר אלא אפי' נתקלקלה ע"י מלאכה שעשה בשעת שחיטה דומיא דאירע בה פסול בהזאתה דמיירי בפסול מלאכה דאי לאו הכי אכתי תקשה לו ניפלוג נמי בשחיטתה בפסול מלאכה אלמא משמע התם דאפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כשאירע פסול באמצע אין תחילת השחיטה שחיטה וי"ל דהכא נמי ה"מ לאקשווי ליה אלא בלאו הכי מסלק ליה שפיר: **לימא** קסבר רבי יוחנן חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. ותקשה דידיה אדידיה דאיהו גופיה אמר בפרק האיש מקדש (קדושין דף נז:): חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ויליף לה מקרא:

ב

-

עב

דף

דאי ס"ד דאורייתא מכי שחיט בה כו'. משמע דאי הוה מדרבנן חשיב דמרה שפיר ומתוך כך היה נראה לדקדק דתקרובת ע"ז אסורה בהנאה דאורייתא מדקאמר לעיל ור"מ שוחט לע"ז אמאי מחייב כיון דשחט פורתא אסרה אידך לא דמרה קטבח ואי דרבנן הוה חשיב שפיר דמרה ומיהו יש לדחות דתקרובת ע"ז אפי' לא אסורה בהנאה אלא מדרבנן חשיב ליה שפיר לאו דידיה כיון דאסרו חכמים בכל הנאות דאפילו קידש בו. אין האשה מקודשת כדתנן בתוספתא דקדושין (פ"ד) המקדש בין נסך (ובע"ז) בעורות לבובים כו' אע"פ שקדש בדמיהן אינה מקודשת. אבל חולין בעזרה אי הוי דרבנן וקידש בו את האשה מקודשת לכך חשיב דמריה דבסוף האיש מקדש (קדושין דף נח.) קתני גבי חולין שנשחטו בעזרה רבי שמעון אומר מקודשת ופריך אלמא קסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא כו' ומיהו איסור אכילה דהויא ודאי דאורייתא יש לדקדק משמעתיך דלעיל דפטרי רבנן שוחט לע"ז משום שחיטה שאין ראויה ואי איסור אכילה לא הויא אלא מדרבנן לא היה נחשב בכך שחיטה שאינה ראויה כמו מעשה דשבת למאן דאמר דרבנן וא"ל דאי אסור באכילה דאורייתא היינו על כרחך משום דהוקשו למת מהאי טעמא נמי תיאסר בהנאה כמת וי"ל כיון דכתיב ויאכלו זבחי מתים לאכילה איתקוש ולא להנאה: **רבא** אמר מכאן ולהבא הוא נפסל.

תימה [דבריש] חזקת הבתים (ב"ב דף לא. ושם) אמר זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה היא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שלי חזקה אמר רב נחמן אוקי אכילתא בהדי אכילתא ואוקי ארעא בחזקת אבהתיה אמר ליה רבא והא עדות מוכחשת היא והשתא אמאי הוי מוכחשת הא רבא אית ליה הכא מכאן ולהבא הוא נפסל ואית לן למימר לדידיה אאכילה דאיתכחוש איתכחוש ואאבהתא דלא איתכחוש לא איתכחוש מידי דהוי אשנים מעידים אותו שגנב וטבח והוזמו אטביחה דלרבא דאמר מכאן ולהבא הוא נפסל אע"ג דתוך כדי דיבור כדיבור דמי כיון דמההיא שעתא דקא מתזמי הוא דפסלי אטביחה דקמיתזום איתזום אגניבה דלא איתזום לא איתזום כדמוכח לקמן ולהאי טעמא דמפרש משום חידוש ניחא אבל טעמא דהוי משום פסידא דלקוחות קשה דאין נראה דנקט לקוחות דוקא מדלא קאמר איכא בינייהו כל עדות שאין לענין לקוחות וי"ל דלמאי דמחלק התם בין אותו עדות לעדות אחרת ניחא דכיון דהוחזקו משקרים על אותה קרקע תו לא מהימני עלה אבל הכא אע"פ שהוחזקו משקרים על הטביחה לא הוחזקו משקרים על הגניבה דלא חשיב ליה כאותה עדות: אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך. אין להקשות מנא ליה דמהימני המזימין לפוסלן נימא דאין לך לרבוויי אלא חידושו ועשיתם לו כאשר זמם אבל אין נפסלין דודאי כיון דמשלמין ממון ונהרגים כ"ש נפסלין דלא המנינהו רחמנא לחצאין אבל קשה דלרב חסדא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב שם:) שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו בהדי סהדי שקרי למה לי אם כן אין חידוש מה שנפסלין אדרבה מה שהמזימין כשרים הוי חידוש לרב חסדא והתם בעי למימר דרבא כרב חסדא וי"ל דלמאי דבעי למימר התם דרבא כרב חסדא לא הוי טעמא דרבא משום חידוש אלא משום פסידא דלקוחות ומסקנא דהתם דמוקי לה כרב הונא דאמר זו באה בפני עצמה כו' הוי חידוש מה שנפסלין קמאי והא דמשני רבא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח. ושם) אליבא דרב חסדא מתניתין דראש השנה לאו משום דס"ל כוותיה ועי"ל דלרב חסדא נמי הוי חידוש מה שנפסלין ודאי והאי דחשיב להו סהדי שקרי בשתי כיתי עדים אינו אלא מספיקא ואם היו שנים מן השוק מעידין פלוני לזה מפלוני מנה ואחת משתי כיתי עדים הללו המכחישות זו את זו אומרת לא לזה לא הייתי מוציא ממון מספק ואלו המזימים פסולים לגמרי אפי' להחזיק הממון על פיהן הלכך חידוש הוא ולגבי הכי אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך לחושבם כודאי פסולין. ולפי זה הוה מצי למימר דאיכא בינייהו כל שטרי מלוה ומקח הבאין להוציא דלטעמא דפסידא דלקוחות נאמנים להוציא אלא דלא

חשיב אלא מילתא דאיכא בינייהו בין לרב הונא בין לרב חסדא ואם תאמר ולמה הוי חידוש כלל והלא מן הדין יש להאמין בתראי במיגו דאי בעו הוו פסלי לקמאי בגזלנותא ובשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו ליהמני בתראי במיגו בין לרב הונא בין לרב חסדא ואור"י דלא שייך מיגו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שייך מיגו דאין דעת שניהם שוה ומה שירצה לטעון זה לא יטעון זה ועוד נראה דקצת דמי האי מיגו למיגו במקום עדים שהרי יש עדים כנגד האי מיגו להכחישם ואע"פ שיש כמו כן עדים עם המיגו אין בכך כלום [ועוד] דלא עדיף מיגו מעדים שאם היו עדים מסייעים לאלו לא היה להם כח להכחיש את אלו דהא תרי כמאה וכ"ש מיגו והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם) שנים החתומים על השטר ואמרו קטנים או אנוסים היינו כו' אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים האי לאו מיגו הוא שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרין התם בההוא פירקא (דף כב:): מנין להפה שאסור הוא הפה שהתיר ופריך הא למ"ל קרא סברא הוא ובשנים החתומים על השטר ומתו ובאו ב' מן השוק ואמרו קטנים או אנוסים או פסולי עדות היו דאמר התם דאי כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים אלא הוו תרי ותרי צ"ל דפסולי עדות דקאמר היינו קרובים דאי גזלנים הוי אלו נאמנים אפילו היו בפנינו ועוד יש תירוצים אחרים ואין להאריך כאן: **מכאן** ולהבא הוא נפסל. נראה שאם לא נראה השטר עד לאחר הזמה אף על פי שזמנו מוקדם להזמה מודה רבא דלא משגחין בהו דמי יודע שמא אחר הזמה כתבו אלו המזימים זה השטר והקדימו זמנו והא דאמר דאין נפסל למפרע היינו בשטר שנראה קודם הזמה:

א

-

עג

דף

משום פסידא דלקוחות. י"מ דהא דחיישינן לפסידא דלקוחות היינו דוקא היכא דאיכא עדי מסירה דידיעי שהשטר אמת ואין נראה דא"כ איכא בינייהו טובא היכא דאין עדים אלא החתומים על השטר: **דאסהידו** ביה תרי בחד ותרי בחד. משמע לפי שיש שני מזימים על כל אחד ואחד לא הוי חידוש ותימה מה בכך הרי תרי כמאה הוו ונראה לפרש דאסהידו ביה תרי בחד כגון שאין הניזומין מסייע אחד לחבירו

שאינן האחד יודע כלום בעדותו של חברו שראה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה או בהודאה אחר הודאה ואלו שנים מזימים את שניהם שכך שוים אלו כמו אחרים ולא נקט האי לישראל אלא משום דמשתמע מיניה שאינן המוזמין מסייעין. זה את זה: אי נמי דפסלינהו בגזלנותא. והא דאמרין בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו:) דההיא מתנה דהוה חתים עליה תרי גזלנין סבר רב פפא בר שמואל לאכשוריה משום דהא לא אכריזנא עלייהו ומסיק דגזלן דאורייתא לא בעי הכרזה ולא חיישינן לפסידא דמקבל מתנה אע"ג דפסידא דלקוחות לאו דוקא דה"ה דיש לחוש לפסידא דמקבל מתנה מ"מ פסלינן לההיא מתנה דמיירי שכבר העידו עליהן בב"ד קודם שחתמו בשטר מתנה או לא נראית ההיא שטר מתנה עד אחר שנודע פסולן בב"ד ואע"ג דזמנה קודם יש לחוש שמא הקדימו כדפרישית לעיל. ומיהו ההוא עובדא דפרק זה בורר (שם דף כז.) דחד אמר קמאי דידי גנב כו' לדיני נפשות פשיטא שיש לפוסלו למפרע והוי מצי למימר איכא בינייהו לענין דיני נפשות או לאסור אשה לבעלה ולענין גיטין וקדושין ועדות החדש דלטעמא דחידוש אין לפוסלן למפרע ולטעמא דפסידא דלקוחות פוסלין למפרע לכל אלו אלא דדחיק לאשכוחי דאיכא בינייהו לענין ממון: והוזמו על הגניבה וחזרו והוזמו על הטביחה. וא"ת אפי' למאן דאמר מכאן ולהבא הוא נפסל תקשה דמכל מקום אם אין גניבה אין טביחה ומכירה וכשחזרו והוזמו על הטביחה אמאי משלמין וי"ל משום דקסבר הכחשה תחילת הזמה היא: **שהעידו** בבת אחת והוזמו. דכיון שהעידו בבת אחת ליכא למימר בשעת עדות טביחה פסולין היו אע"ג דלמפרע הוא נפסל דכיון שהעידו בבת אחת כשרים היו כשהעידו על הטביחה כיון שהיו יכולין לחזור בהן על העדות של גניבה דתוך כדי דיבור הוה ועל מה שפירש בקונטרס דלא גרסינן והוזמו בבת אחת דבהזמה לא איכפת לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה היה ובלבד שהוזמו על הטביחה תחילה וקשה לר"י דמה מרויח בקונט' בהזמת טביחה תחילה דאי משום שאם הוזמו על הגניבה תחילה הוה מוכחשים על. הטביחה ואנן אליביה דאביי משנינן דס"ל לקמן דהכחשה לאו תחילת הזמה היא א"כ גם כשהוזמו על הטביחה תחילה הוה מוכחשים על הגניבה מאחר שהעידו בבת אחת ותוך כדי דיבור דמי כדאמר בסמוך לרבי יוסי דכי העידו בבת אחת והוזמו על הטביחה בטלה כל העדות משום דתוך כדי דיבור כדיבור דמי ואם באנו ליישב תירוץ זה לסברת אביי דלקמן דסבר הכחשה לאו תחילת הזמה היא צריך לגרוס והוזמו בבת אחת אבל אין לחוש שאינן הגמרא חושש עתה ליישב דברי אביי אלא במה שאמר למפרע הוא נפסל והולך ומתרחץ לפי

שיטת המקשה הסובר דהכחשה תחילת הזמה היא כדפרישית לעיל וכן לקמן כי משני מתניי לאביי אהא דאמר הכחשה לאו תחילת הזמה היא ומוקי לה כשהוזמו תחילה על הטביחה אין חושש לתרץ למאי דאמר אביי למפרע הוא נפסל כי לפי זה היה צריך להעמידה כגון שהעידו בבת אחת אלא דדרך הגמרא הוא שאין חושש לתרץ אלא הקושיא שמקשה לו:

דף - עג

הרי זו תמורת עולה דברי ר"מ. בפ"ב דזבחים (ד' ל. ושם) אמרי' הרי זו תמורת עולה ושלמים מהו אמר אביי בהא ודאי מודה ר"מ וטעמא דאביי כדמפרש בפי' כיצד מערימין (תמורה ד' כו. ושם) דטעמא דר"מ משום דהוי כמו תחול זו ואח"כ תחול זו מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים אבל רבא פליג עליה וקאמר דעדיין היא מחלוקת דקסבר רבא דטעמא של ר"מ משום דדעתו של אדם אם יכולין שניהם לחול יחולו ואם לאו תפוס לשון ראשון דדעתיה אקמא: **ונמלך** תוך כדי דיבור כו'. למאי דסבר נמי השתא דרבי יוסי סבר תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי נראה דכשמתכוין לכך ואמר היום תמורת שלמים ולמחר תמורת עולה דאין דבריו קיימים והווי כמו דברים שבלב ודוקא תוך כדי דיבור הוא דמהני דלענין לפרש דבריו מהני תוך כדי דיבור: **תרי** תוך כדי דיבור הווי. השתא תוך כדי דיבור דתמורה איירי תוך כדי דיבור גדול וכיון דתוך כדי דיבור קטן אית ליה ותוך כדי דיבור גדול לית ליה נראה דתוך כדי דיבור גדול אין מועיל כלום אפי' לפרש דבריו דלא הוי אלא כאומר היום תמורת עולה ולמחר תמורת שלמים דהווי דברים שבלב וה"פ דברייתא אם לכך נתכוין תחילה כלומר שאומר תוך כדי דיבור קטן שדומה לנתכוין תחילה לכך דבריו קיימים ואפי' לא נתכוין נמי כיון דכדיבור דמי אבל בנמלך כלומר שאומר תוך כדי דיבור גדול שדומה כמו נמלך הרי זו תמורת עולה אפי' נתכוין תחילה לשניהם: **כדי** שאילת תלמיד לרב. והא דאמר בפרק תפלת השחר (ברכות ד' כז: ושם.) הנותן שלום והמחזיר שלום לרבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל היינו כשנותן שלום לרבו כמו לחבירו כמו שאמר ליה שלום עליך ולא אמר רבי והא דאמר בפי' ר"ע (שבת ד' פט.) כלום יש עבד שנותן שלום

לרבו עבד שאני שאימת רבו עליו ובשום ענין אין ליתן לו שלום : כי לית ליה לרבי יוסי כדי שאילת תלמיד לרב. תימה דרב אחא מדיפתי דאמר בפ"ק דמכות (דף ו.) ובפרק שבועת העדות (שבועות דף לב. ושם) תוך כדי דיבור כדי שאילת תלמיד לרב כמאן דלרבנן לית להו כלל כדי דיבור אפי' כדי דיבור קטן ור' יוסי נמי כתלמיד לרב מודי דלאו כדיבור דמי וי"ל דסבר לה כברייתא דמי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר דף כא. ושם) וכן הלכתא דתוך כדי דיבור כדיבור דמי והכי פסקינן הלכתא בנדריים בפרק בתרא (דף פז.) דתוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממגדף ועובד ע"ז ומקדש ומגרש ואפי' בכדי שאילת תלמיד לרב כריש לקיש ורב אחא דמכות (דף ו.) ודשבועת העדות (שבועות דף לב.) ושיעור כדי שאילת שלום תלמיד לרב מפרש ר"ת דהיינו טעמא דכשאדם מעיד עדות או עוסק במקח וממכר וחבירו נותן לו שלום או רבו ע"כ יש לו להשיב ולהפסיק כדאמר ברכות (ד' ו :) הנותן שלום לחבירו ואין מחזיר נקרא גזלן שנאמר גזילת העני בבתיכם ולכך תיקנו חכמים שלא יהיה זה חשוב הפסק וכן מוכח בנזיר (ד' כ :) דקאמר תוב לא שבקת רווחא לתלמיד ומיהו בפי' בתרא דנדריים (ד' פז.) אין מתיישב טעם זה לענין קריעה דכסבור שמת וקרע ואח"כ מת אם מת תוך כדי דיבור יצא ידי קריעה ואם לאו לא יצא ידי קריעה . והתם מאי שייך שיעור זה ושמא לענין קריעה הקילו : **אמר** ליה אביי לא דאפכינהו ואזמינהו ממאי מדסיפא כו'. נראה לר"י דכל סוגיא זו כפי מאי דסי"ד השתא דדיוקא דרבא הוי מרישא אבל לפי האמת מסקנא דדיוקא דרבא מסיפא ולא אמר אביי זה מעולם אלא בני הישיבה היו מתרצים כן אליביה דאביי לפי מה שהיו סוברים דדיוקא דרבא מרישא אבל לפי המסקנא דאמר אביי דרישא בשלש כתות כדאוקמא רבא בלא מיפך והזמה ובסיפא בשתיים במיפך ובהזמה ולא דוקא נקט אביי אפכינהו תחילה דאם כן איתכחשו להו אלא מעיקרא אזמינהו והדר אפכינהו א"נ מעיקרא אפכינהו ואזמינהו תוך כדי דיבור ונראה לר"י דאביי מוקי לה בגי' כתות כדמוכח לקמן דקאמר ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי בלא גי' כתות דקתני שהרי הרב אומר כן ואיירי דמציעאי נמי אפכינהו ואזמינהו לקמאי דהשתא לא איתכחשי מציעאי כלל וליכא למידק מינה דהכחשה תחילת הזמה היא דמשלמי וכי קתני נמצאו זוממין מציעאי משלמין דמי עין לעבד ה"ה דמי עין לקמאי שהרי היו מחייבין אותם דמי עין לרב משום כאשר זמם אלא לפי שלא הוזכרו ראשונים בברייתא לא חש למיתני ומיהו אין אנו צריכין כלל להיפוך בתראי למציעאי דכיון דהוזמו ממילא קיימא עדות קמאי ובקונטי' פי' דאביי מוקי רישא בב' כתות כמו

סיפא ויש ליישב הא דקתני שהרי הרב אומר כן דמעיקרא ודאי דלא ידעינן דאפכינהו והוה קשה לן מאי שהרב אומר כן אבל השתא דאפכינהו שמח הרב בעדותן של אלו שאין מחייבים אותו כ"א דמי שן לפי שיודע שיבאו עדים שיחייבו אותו דמי עין ולפי זה איכא לאוקמי כל סוגיא זו לפי האמת דרבא לא הביא הרישא אלא לדקדק הימנה דסיפא איירי בשלש כתות כמו רישא ואביי מהדר ליה דוק לאידך גיסא מדסיפא סגי בב' כתות ובמיפך והזמה רישא נמי סגי בב' כיתות ואין לך ראייה מסיפא מכח רישא דאיכא לאוקמי כולה בב' כתות והא דקאמר לקמן בשלמא רישא לא סגי בלא שלש כתות ה"ק אי נמי לא תתיישב לך שהרי הרב אומר כן אי לא מוקמת לה בשלש כתות מכל מקום סיפא איירי בב' כתות ואם תאמר אי בב' כתות מוקמת לה לרישא אמאי משלמי דמי עין לעבד תקשה ליה

א

-

עד

דף

כדפרכינן לעיל בתר דמפקי ליה לחירות דמי עין בעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו באנו כדאמר בפי' היו בודקין (סנהדרין מא.). דיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והזמה מסקינן דאיירי כשעמד כבר בדין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שיצא העבד לחירות והרב בעצמו מודה כדקתני שהרב אומר כך שעמד בדין וכל עיקר שבאין לדין עכשיו לפי שהעבד תובע דמי עינו ומזמין את הרב לדין ורבו מודה לו דמי שינו לכך כי אתו סהדי לא אתו אלא לגרע כחו של עבד שאם יבאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש בדבריהם ויודעים הם שיבאו עדים אבל מעיקרא לא הוה ידעינן דמיירי כשעמד בדין אפי' הרב מודה כמה פעמים צריך העבד לעדים דמודה בקנס פטור משום הכי פריך שפיר בתר דמפקי ליה לחירות כו' וא"ת למה דחק אביי לאוקמי לסיפא במיפך והזמה כיון דבעמד בדין מוקמינן לה יאמר שהעבד תובעו דמי עינו והרב מודה לו דמי שינו והביא עבד עדים דהפיל את שינו וסימא את עינו ובאו עדים והזימום וי"ל דודאי ה"ה כך שוה אם מיפך הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש עדים בדבר : **דאכתי** גברא לא מחייב. אין הטעם משום דאי הוה בעי הוה אתי לב"ד ומודה ומיפטר דאפי' לשמואל דאמר לקמן

(דף עה.) מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב הכא כיון דלא עמד בדין לא חשבינן לגברא בר חיובא לענין קנס כדפרישית בסוף המניח (לעיל לג. ושם: ד"ה איכא) בשמעתין דהוחלט השור: **ונמצאו** זוממים קמאי. בהך סיפא הוצרך לומר שהעדים שהוזכרו בברייתא שהוזמו הם היו ראשונים משום דצריך לומר דפסקינן לדינא אפומייהו דאין העדים זוממים משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שבאו תחילה לא ה"מ למפסק דינא אפומייהו אבל ברישא אע"פ שבאו לסוף פסקינן דינא אפומייהו: **עבד** כל דהו מימר הוה בעי הוה אתא לבי דינא אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי באין לסיועיה:

ב

-

עד

דף

הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. אבל אי אין נהרגין לא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ותימה לר"י דבכל גמרא משמע אפי' התרו בו למלקות ולא למיתה דאע"ג שלעולם לא יבא לידי חיוב מיתה כיון שלא התרו בו למיתה חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנד. ושם ד"ה בלאו) אמר דאין לוקין על לאו דמחמר . משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לשאר מלאכות אע"ג דבמחמר אין בו חיוב מיתה ובפ"ק דעירובין (דף יז:) אמר דאין לוקין בתחומין דהוי אזהרה נמי להוצאה ואפי' מאן דפליג נמי לא קאמר אלא משום דמי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב אע"פ שאין מיתה בתחומין אפילו למ"ד דאורייתא ותי' ר"י דשאני לאו דלא תענה דגלי ביה קרא דלקי מוהיה אם בן הכות הרשע כדאמרינן בריש מכות (דף ב: ושם) ובפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) וכיון דגלי קרא מוקמינן ליה לקרא במקום שאין יכול לבא לידי חיוב מיתה כי ההיא דהתם דמעידין שהוא בן גרושה או בן חלוצה או כמו עדים שהוכחשו בנפש למ"ד אין נהרגין כשהוזמו לבסוף אבל למ"ד נהרגין אין סברא להעמיד בו הפסוק כיון שיכול לבא לידי חיוב מיתה וכי פריך התם דת"ל מלא תענה פי' ולמ"ל קרא דוהיה אם בן הכות הרשע ומשני משום דה"ל לאו שאין בו מעשה הוה מצי לשנויי דהוה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כה"ג בעלמא לא לקי אלא דבעי לשנויי לכ"ע אפי' אליבא דר"מ דנפקא ליה אזהרה לעדים זוממים מקרא אחרינא בפ"ק דמכות (ד' ד:) וא"ת והשתא דמשני משום דה"ל

לאו שאין בו מעשה לא אתי אליבא דר' יהודה דאמר (שם) לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וי"ל דדחיק טפי לשנויי כר"מ משום דאיירי התם (שם). בסיפא גבי מאתים זוז וגבי מלקות משמע דבבן גרושה או בן חלוצה מודה א"נ אתי ההוא שינויא כרבי יהודה דהא טעמא דרבי יהודה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו משום דגמר ממוציא ש"ר ומעדים זוממין בבנין אב ואי לאו דגלי בעדים זוממין מוהיה אם בן הכות הרשע הוה אמרי' בכל דוכתי דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וא"ת דההיא שינויא היכי אתי אליבא דר"מ והא לר"מ בלא והיה אם בין הכות הרשע ידעינן דלקו עדים זוממין אע"פ שאין בו מעשה דגמרינן ממוציא ש"ר כי היכי דגמר בפ"ק דמכות (שם:) ממוציא ש"ר דעדים זוממין לוקין ומשלמין וי"ל דאע"ג דגמר ממוציא ש"ר היינו דוקא לענין שלוקין ומשלמין משום דאיכא לאוקמי כדי רשעתו לדרשה אחריתי כדאיתא באלו נערות (כתובות דף לב.). אבל לענין לאו שאין בו מעשה דילפינן מלעשות באלו הן הלוקין (מכות ד' יג.) דבעינן לאו שיש בו מעשה לא הוה גמרינן ממוציא ש"ר אי לאו דגלי קרא בהדיא ועוד י"ל דמוציא ש"ר גופיה לא נפקא לן דלקי אלא מוהיה אם בן הכות הרשע כדאמר בכתובות פרק נערה (ד' מו.) דגמר ויסרו מויסרו כו' והא דאמר בפ"ק דמכות (ד' ד:) ורבנן האי לא תענה מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה לאזהרת עדים זוממין פ"י ולהכי לא לקי אלא ארבעים במעידים על פלוני שחייב מלקות לא בעי למימר דלא לקי אלא תענה משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דהא במעידים עליו שהוא בן גרושה אמרי רבנן דלקי ובמעידים שחייב לפלוני מאתים זוז אי לאו כדי רשעתו היו לוקין ומשלמין אלא ה"פ ההוא מבעי ליה לאזהרת עדים זוממין דמשום כאשר זמם לא לקו כשמעידים על פלוני שחייב מלקות אלא משום לא תענה דלא ענש הכתוב אא"כ הזהיר הלכך אלאו דלא תענה לא לקי שמונים פ"י שילקו משום עדות שקר שהעידו ומשום כאשר זמם ותרוייהו משום לאו אחד אבל במעידים שחייב מאה זוז דבלאו קרא דלא תענה היה מתחייב לשלם משום כאשר זמם דממון לא בעי אזהרה התם ודאי אי לאו כדי רשעתו הוה לקי מלא תענה וכן במעידים שהוא בן גרושה או בן חלוצה: כי אתא עד אחד מצטרף בהדיה. למ"ד סנהדרין (ד' ל.) אין עדותן מצטרפת עד שיעידו שניהם כאחד הוי הכא השני מצטרף בהדיה היינו שיעידו שניהם בב"ד:

משום ביעתותא דעדים קא מודה. והא דאמר בפרק שבועת העדות (שבועות ד' לג:) דלרבי אלעזר ברי שמעון לא משכחת לה דמודה מפי עצמו דפטור אלא היכא דליכא עדים כלל היינו אליבא דשמואל: **אמר** ליה רבא קפחת לסבי דבי רב. פיי בקונטרס ציערת תלמידים שבבית המדרש שאמר דבר שאינו דהא רב הונא דידע מילתיה דרב גדול ממך אין לו זה החילוק וקשה דבכל דוכתי הוי קיפוח לשון ניצוח כמו לקפחני בהלכות הן באין בפ' שני דקדושין (ד' נב:) ודנזיר (ד' מט:) וכמו קפחינהו לתלתא רבנן סמיכי בטעותא גיטין (ד' כט:) ורשב"ס פיי דל"ג אמר ליה רבא אלא אמר רבא קפחתי לסבי דבי רב פירוש נצחתי את רב המנונא שהוא סבי דבי רב והוכחתי לו מכח דברי רב הונא שהיה יודע דברי רב יותר ממנו שאין לחלק כמו שחילק והביא ראיה מפ"ק דסנהדרין (ד' יז: ושם) דאמר התם אמרי בי רב רב הונא ופריך והאמר רב הונא אמרי בי רב ומשני אלא אימא רב המנונא ולהכי קרי ליה סבי דבי רב וקשה חדא שמוחק כאן בספרים אמר ליה ועוד דאין דרך לומר איתמר נמי אחרי שסתר את דבריו ועוד דכוותיה דרב המנונא דייק מתני' וברייתא כדאמר בסמוך ולרב הונא מפקא מתני' מדברי רב ונראה לפרש אמר ליה רבא קפחת לסבי דבי רב כלומר אמר ליה רבא לרב המנונא נצחת את רב הונא שהוא סבי דבי רב שהוא לא ידע לחלק כאשר חלקת ובסנהדרין מפרש ר"ת אימא רב המנונא פירוש לא תימא אמר רב הונא אמרי בי רב אלא אמר רב המנונא אמרי בי רב וכן משמע דלפי האמת נמי הוי אמרי בי רב רב הונא דבהערל (יבמות ד' פג: ושם) קאמר בי רב מני רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר ובקונט' דחק שם לפרש דהא דאמר בסנהדרין אימא רב המנונא דוקא היכא דמוכח דהיינו היכא דאיכא אמר רב הונא אמרי בי רב התם הוי רב המנונא וקשה דא"כ כי קאמר בסנהדרין שלחו מתם רבי יוסי בר חנינא מחכו עליה במערבא ר' אלעזר ופריך הא שלחו מתם לרבי יוסי בר חנינא מוצא כו' ומשני אלא איפוך ה"ל לשנויי היכא דמוכח שאני ועוד דלא יתכן כלל שיאמר רב הונא משום רב המנונא שהיה תלמיד תלמידו כדמשמע בריש הדר (עירובין ד' סג.) ואין להאריך כאן בזה:

ברייתא דתניא ראה עדים כו'. תימה דאמאי לא הביא מתניתין דפרק בתרא דשבועות (דף מט. ושם) דלעיל ודאי ניחא שמביא ברייתא לפי שצריך לדקדק מסיפא דר"א בר' שמעון דלא מתניא. במתני' דשבועות אבל הכא אין צריך לדקדק כלל מסיפא וי"ל דאמתני' דשבועות ידע שפיר דאיכא לדחויי דהיא גופה קמ"ל כדקאמר בסמוך אבל ברייתא שמוספת על המשנה סבור דקמ"ל דהודאה דטביחה לאו הודאה היא :

תשלום דכפל. ולעיל (דף סח:) דמוקי ריש לקיש מתני' דגנב והקדיש ואח"כ טבח משלם תשלומי כפל כשהקדיש בעלים ביד גנב צריך לומר נמי תשלום דכפל: **אלא** אהקדש ליחייב. כולה הך סוגיא כר' יוחנן ודלא כריש לקיש דמוקי לה לעיל (דף סח:) כשהקדישו בעלים ביד גנב: **והשתא** תורא דשמעון. והא דאמר לקמן גנב והקדיש חייב ד' וה' דהוי כמוכרו להדיוט היינו בקדשי בדק הבית דלא מיקרו על שם בעלים וקדשי מזבח אומר ר"י אע"ג דמיקרו על שם בעלים ולא הוי הקדש כמכירה מ"מ למ"ד יאוש לא קני חשיב כיאוש ושינוי רשות לענין דחל הקדש אחר יאוש כדמשמע לעיל (דף סו:) דבעי לאוכוחי אביי לרבה דיאוש לא קני מקרבנו ולא הגזול ואפילו הכי אמר שם דחל הקדש אע"ג דאכתי לא אסיק אדעתיה דהוי יאוש ושינוי השם אלא משום דהוי יאוש ושינוי רשות: **ורבי** שמעון הא אמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. הא לא איצטריך אלא משום מ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף דלמ"ד דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מצי למפרך אפילו סבר ר"ש שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אמאי חייב אשחוטי חוץ ד' וה' מכי שחט ביה פורתא אסרה ואידך לאו דמרה קטבח: **שחיטה** שאינה ראויה היא ולא שמה שחיטה. לגבי ארבעה וחמשה דגמר מוטבוח טבח והכך בר מלגבי לאו דשחוטי חוץ דבהכי חייב רחמנא וא"ת ואמאי חשיב ליה שחיטה שאינה ראויה הא יכול לפדות בשעת פירכוס דבר העמדה והערכה היא כדאמרינן בפ"ב דחולין (דף ל.) ואין לך מום גדול יותר משחיטה ואין

סברא לומר דלפי שנפסל שוב אין לו פדיון דבשלמא פסול שהוא בשריפה כגון פיגול אין לו פדייה משום דמצוה לשורפו כדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים ד' כד.) כל שבקדש פסול באש ישרף אבל שחיתת חוץ אינה בשריפה אלא בקבורה כדאמרינן בפרק עד כמה (בכורות דף כח.) מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר ומיהו לדברי המפרש דלא חשיב המפרכסת כחיה. אלא כגון ישראל בטמאה ונכרי בטהורה דלאו שחיטה היא דההיא דשחט בה שנים או רוב שנים ועדיין ' מפרכסת הרי היא כחיה דבפ"ב דחולין (ד' ל: ושם) אין משנה בשום מקום אלא היינו ההיא דהעור והרוטב (שם ד' קכא.) דשונים ישראל בטמאה כו' אבל היכא דשחטה כתיקונה לא חשיב מפרכסת כחיה מתיישב כאן דשחיתת חוץ לאו בת פדייה היא כיון דשחיטה גמורה היא להוציא מידי נבילה וגם להתירה באכילה אם היה לה פדיון דהכא אליבא דר"ש קיימי דבין רבי יוחנן ובין ר"ל מודו דקדשי מזבח לר"ש היו בכלל העמדה והערכה כדאמרינן בפרק בתרא דתמורה (ד' לב:) ולא פליגי אלא אליבא דרבנן אבל מ"מ קשה לריש לקיש אליבא דרבנן דקדשי מזבח לא הוי בכלל העמדה והערכה כדאמר התם דלא משתמיט בשום מקום לשום תנא שיהיו נפדין ודוחק לומר דמדרבנן הוא דאין נפדין לפי שעשה מום זה בידיים כשאר מטיל מום שאין נשחט וניתר על ידי אותו מום וי"ל דמום שהוא מחיים חשיב מום לפדות על ידו אבל מום דלאחר מיתה לא חשיב מום כדתניא בסוף תמורה (לג.) בהדיא מתו תמימים יקברו בעלי מומים יפדו דלא בעי העמדה והערכה ואפילו הכי תמימים יקברו: **שלא** לשם בעליהן. והי"ה שלא לשמן אי נמי ההוא נמי קרי ליה שלא לשם בעליהן משום שלא עלו לבעלים לשם חובה ונראה לו דוחק להעמיד בנשפך הדם ורב דימי דאוקמא כשנשפך הדם משום דניחא ליה לאוקמא בכל קדשים שחייב באחריותן [דבשלא] לשם בעליהן לא מתוקמא בפסח וחטאת דמפסלי שלא לשמן:

ב

-

עו

דף

ור"ל אמר כו'. ריש לקיש לא קאי אסוגיא דידן דלדידיה לא צריך למימר דרבי שמעון קאי אמילתא אחריתי אלא לפי דבריו דמוקי מתניתין לעיל (ד' סח:) כשהקדישו בעלים ביד גנב מוקי לה בשוחט בעלי מומין בחוץ:

בשוחט בעלי מומין בחוץ. פ"י בקונטרס דבבעלי מומין מעיקרא עסקינן דאי בשקדם הקדשן למומן תו לא חזו לפדיון משנשחטו דשמעינן ליה לר"ל אליבא דרבי שמעון בשמעתא בתרייתא דתמורה (ד' לב:) דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה ומשנשחטה אין יכולה לעמוד ובבעל מום מעיקרו מודה ורבינו תם מפרש דבשעת פירכוס בעודן יכולין לעמוד בני העמדה והערכה נינהו כדאמרינן בפ"ב דחולין (ד' ל. ושם) ומיהו לאותן המפרשים דבשחיטה גמורה אין מועיל פירכוס כמו שפירשתי לעיל (עמוד א) צריך לאוקמי בבעל מום מעיקרו כמו שפ"י בקונטרס: **והלא** זריקה מתרת. למאן דמוקי לה כשנשפך הדם פריך דאי למאן דאמר שלא לשם בעליהן כיון דנשחט ונזרק בהכשר שחיטה ראויה היא בלא טעם כל העומד לזרוק כזרוק דמי ואף על גב דבפרק אותו ואת בנו (חולין ד' פ: ושם) בעי למימר דכל שחיטת קדשים שחיטה שאין ראויה היא לא קיימא מסקנא הכי אלא במסקנא משמע היכא דנזרק הדם לבסוף שחיטה ראויה היא אע"פ שלא היה עומד לזרוק כגון באותו ואת בנו דהוי מחוסר זמן דלא אמרינן לרבי שמעון כזרוק דמי אלא במקום שמצוה לזרוק כדאמר בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קא: ושם) בשלמא פרה עומדת לפדותה פירוש דאם מצא נאה ממנה מצוה לפדותה אלא הני מנחות אין מצוה לפדותן ובכריתות בפ"י אשם תלוי (ד' כד:) אמר בהדיא אימור דאמר רבי שמעון במידי דעומד לזרוק והכי איתא הגירסא בספרים אלא אמר רבא ה"ק רב המנונא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים דכיון דכל כמה דלא נזרק דם לא משתרי בשר בעידנא דקא שחית הויה התראת ספק ולא שמיה התראה ולא לקי משמע למאן דאמר שמה התראה לקי אם כן שחיטה ראויה היא היכא דנזרק לבסוף ובקונטרס פ"י התם דגרס אין מלקות אותו ואת בנו בקדשים ולא יותר ולא משום דהוה התראת ספק אלא משום דמחוסר זמן הוא דשחיטה שאינה ראויה היא וקשה לר"י אי חשיב מחוסר זמן ואסור לשוחטו משום אותו ואת בנו אם כן הוא לוקה משום לא תשחטו כיון דאמר רחמנא אותו ואת בנו נוהג בקדשים וא"א אלא בשחיטה שאין ראויה בעל כרחך גזירת הכתוב כך היא שהיא כשחיטה הראויה להתחייב עליה מידי דהוה אשחוטי חוץ ואע"ג דלמידי אחרינא חשיב שחיטה שאינה ראויה לענין שחוטי חוץ מיהא מחייב כיון שאין האיסור מחמת דבר אחר ה"נ באותו ואת בנו וא"ת ואמאי צריך בפרק בתרא דזבחים (דף ק"ג:) למעוטי רובע ונרבע דלא מחייב משום שחוטי חוץ מדכתיב ואל פתח אהל כו' תיפוק . ליה דשחיטה שאין ראויה היא מחמת איסור אחר ודוחק לומר דלרבנן איצטריך קרא ולא לרבי שמעון ויש שהיו רוצים לתרץ דאע"ג

דבעלמא ילפינן מוטבוח טבח והכן בשחוטי חוץ גופיה סברא הוא דילפינן מגופייהו ואין נראה לר"י דאם כן שוחט טריפת חולין בעזרה אמאי מתיר רבי שמעון בהנאה בספ"ב דקדושין (דף נח. ושם) ובכיסוי הדם (חולין דף פה: ושם) משום דהויא שחיטה שאינה ראויה נילף מגופה דלעולם שחיטת חולין בעזרה שחיטה שאין ראויה היא דקסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא אלא משום דאפילו הכי בעינן שלא יהא בה פסול אחר: **והלא** פדייה מתרת. תימה מה פריך דלמא כשנפדית איירי שהרי יכול לפדות אחר שחיטה לפי הקונטרס דאיירי בבעל מום מעיקרו וכיון דלבסוף נפדה הויא שחיטה ראויה כדמוכח בחולין (דף פ: ושם) ומיהו לפר"ת דמיירי בהקדושו קודם למומו אע"ג דבשעת פירכוס היה יכול לפדות סתמא דמילתא דגנב אין נודע לו שהוא דקדשים עד אחר זמן שכבר אין מפרכס אבל לפירוש הקונטרס קשה מיהו לפירושו נמי מצי למימר דסתם גניבה שחיטה וכל מעשיה בסתר ומיד אחר השחיטה רגילין לאוכלה וסתמא דמילתא לא נודע לו שהיא דהקדש עד שנאכלה דתו לא מיפרקא: **כל** העומד לזרוק כזרוק דמי. תימה דבפרק אותו ואת בנו (חולין דף פ. ושם) אמר רבי אושעיא כולה מתניתין דלא כרבי שמעון כו' עד קדשים בפנים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זרק הדם לא משתרי בשר שני אמאי סופג את הארבעים ופסול כלומר דחשבינן ליה לקמא כאילו קטליה והוה ליה שני כשר גמור ואמאי חשיב ליה שחיטה שאין ראויה נהי דלא משתרי בשר אלא בזריקת הדם הלא משעת שחיטה הוי כזרוק דכל העומד לזרוק כזרוק דמי ומפרש רבינו תם דרבי אושעיא לית ליה כל העומד לזרוק כזרוק דמי אלא סבירא ליה כתנא קמא דמתניתין דהתם (ד' פא:) דתנן השוחט ונמצאת טריפה השוחט פרת חטאת רבי שמעון פוטר דלא מחייב משום אותו ואת בנו דשחיטה שאין ראויה היא ולית ליה כל העומד לפדות כפדוי דמי והתם בגמרא פריך עלה מההיא דפרה מטמא טומאת אוכלין ומשני פרת. חטאת אינה משנה אבל ר' אושעיא סבר דאדרבה מתניתין דהתם עיקר וההיא דפרה ליתא ועוד י"ל דקסבר ר' אושעיא כיון דלא אמרינן כזרוק דמי עד שיתקבל בכוס כדמשמע בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם) דמצוה הוא להמתין מלזרוק עד שתקבל כל דם הנפש הלכך בגמר השחיטה שעדיין לא נתקבל כל הדם לא אמרינן כזרוק דמי ועי"ל דקסבר ר' אושעיא דאפילו הוי כזרוק בשעת שחיטה כיון דבשחיטה לחודה לא משתרי בשר אלא מחמת דהוי כזרוק לא הוי דומיא דטבוח טבח והכן ושחיטה שאין ראויה היא וא"ש דבריש המנחות והנסכים (מנחות דף קא: ושם) פריך

ליה לר' אושעיא מכדי שמעינן ליה לר' שמעון כל העומד לזרוק כזרוק דמי כו' ומיהו סוגיא דשמעתין חשיב ליה שפיר שחיטה ראויה וכן במסקנא דהתם וכי היכי דפריך התם ארב המנונא הוי מצי למפרך לר' אושעיא וכי היכי דמתרץ לרב המנונא הוי מצי לתרץ לרבי אושעיא דהא דלא מוקי מתניתין כרבי שמעון משום דלרבי שמעון שני אין סופג את הארבעים דה"ל התראת ספק ור"ת לא גרס ושני אמאי סופג את הארבעים ופסול דשני כבר נפסל דשחיטה ראשונה שחיטה ראויה היא כיון דנזרק הדם בהכשר והוי שני מחוסר זמן אלא גרסינן אמאי סופג את הארבעים ותו לא ומן השני דייק דשחיטה שאינה ראויה היא ואמאי סופג את הארבעים הא ה"ל התראת ספק דשמא לא יזרוק וכזרוק לא הוי כיון דאין מצוה לזורקו ופריך פשיטא דהכי איתא דהיאך ילקה דהא התראת ספק היא ועוד דאסור לזרוק הדם ופשיטא דלא תגמר השחיטה ומשני קדשים כו' והשתא ארבי אושעיא לא מצי פריך מידי אלא לרב המנונא :

א

-

עז

דף

פרה מטמא טומאת אוכלין כו'. תימה דמדקאמר הואיל והיתה לה שעת הכושר מכלל דהשתא לאו בת פדייה היא ואמאי והא אית ליה לר"ש בשבועות (דף יא : ושם) דפרה קדשי בדק הבית היא ולר"ש. אית ליה דקדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה בהיא שמעתא גופא ונראה לפרש דהא דקתני הואיל והיתה לה שעת הכושר מיירי לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה דמה ואפ"ה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה וא"ת והא כל העומד להזות כמוזה דמי וי"ל דקודם קבלה לאו כמוזה דמי כדפרישית לעיל הקשה רבינו שמואל בר חיים למה לי דהיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש מכשרתו ומשווא לה אוכלא כדדרשינן בפ"ב דחולין (דף לו : ושם) והבשר לרבות עצים ולבונה וכ"ת דפרה לר"ש כיון דקדשי בדק הבית היא לא שייך בה חיבת הקדש דאפילו בקדשי מזבח לא מהני חיבת הקדש אלא כשקדשו קדושת הגוף בכלי שרת כדמוכח בריש המנחות והנסכים (מנחות דף קב :) ובפ' כל הפסולין (זבחים דף לד.) הא ע"כ שייך בפרה חיבת הקדש אפילו לר"ש דבריש המנחות והנסכים פריך

לר"ש נותר ופרה אמאי מטמא טומאת אוכלין עפרא בעלמא הוא דכל העומד לשרוף כשרוף דמי ומשני חיבת הקדש מכשרתו והיינו טעמא דאע"ג דאין בה קידוש כלי כיון דקדשי בדק הבית היא מ"מ שייך ביה חיבת הקדש כיון דחטאת קרייה רחמנא וכל ענייניה כעין עבודת הגוף שיש בה הזאה ופסולה שלא לשמה ותירץ ר"י דאין חיבת הקדש מועלת אלא לשוייה שאין אוכל כאוכל כגון נותר ופרה שהן חשובים כעפרא ועצים ולבונה אבל דבר שהוא אוכל אלא שאין מקבל טומאה לר"ש משום אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים לא יועיל חיבת הקדש לעשות האיסור כמותר והא דמשמע בריש כל הפסולין דאוכל בשר שנטמא לפני זריקה ה"א דלא לקי על ידי דרשה דכל שאין נותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה אי לאו משום דמרבין מוהבשר כמו עצים ולבונה התם כיון דלא בעי פטר ליה אלא משום דבעי למילף מטומאת הגוף יש לנו לרבות מוהבשר מק"ו דעצים ולבונה וא"ת אמאי לא אמר דכל קדשים יקבלו טומאה מחיים כיון דמצוה לשוחטן ונימא כל העומד לשחוט כשחוט דמי וי"ל דאפילו נשחט לא אמרינן דכזרוק דמי עד שיקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחיים טומאת אוכלין לר"ש למ"ד (יומא סז.) דשרו איבריו בהנאה דכיון שעומד לדחות כדחוי דמי וי"ל דכל העומד לעשות לא אמר דכעשוי דמי אלא באוכל האסור להיות כמותר וקרינן ביה אוכל. שאתה יכול להאכילו לאחרים אבל לא מהני לשאין אוכל כמו ב"ח ליחשב כאוכל אע"ג דהוה מהני על האוכל כגון נותר ופרה ליחשב כעפרא אי לאו דמכשר להו חיבת הקדש מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפ"ה חיותן מטהרתן לרבנן דפליגי אר"י יוסי הגלילי בפי' בהמה המקשה (חולין דף עה.): פרה מטמא טומאת אוכלין. הקשה בקונטרס בפי' אותו ואת בנו (חולין דף פא: ושם) למה לי קבלת טומאה תיפוק ליה דהיא גופה מטמאה אדם ובגדים ותירץ דבכה"ג מפרש בכריתות בפי' דם שחיטה (דף כא.) כגון שחיפהו פחות מכביצה בצק אי משוית לה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלים ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחרים טהורין הן שאין נוגעין בנבילה אלא בבצק עכ"ל ומה שהזכיר נבילה משום דעלה דכריתות קאמר ומה שאמר ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה נראה לר"י דלא דק דההיא דחיפהו בבצק דכריתות מיירי כשיש כזית מן הנבילה ונראה שטמא הבצק מן הנבילה ע"י צרופו לכביצה כמו שמיטמא ממקום אחר שהכזית יכול להיות מטמא ומצטרף ונראה שחזר בו משיטתו שהיה רגיל לפרש

בכל מקום דאוכל פחות מכביצה מקבל טומאה מן התורה שהרי פירש בהדיא דלא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא ואין לתרץ קושיית הקונטרס דבלא צירוף בצק צריך הוא לטעם של שעת הכושר משום דלא מצינו שמטמאה אלא מתעסקין כדתנן במס' פרה (פ"ח מ"ג) השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמם אין מטמא בגדים הרי זה אומר [מטמאין] לא טימאוני ואת טמאתני דמ"מ מטמאה היא אוכלין ומשקין מאחר שסופה לטמא טומאה חמורה את מתעסקין ולא בעי לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כדתני דבי ר' ישמעאל בפי' בא סימן (נדה דף נא. ושם) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר כו' ור"י מתרץ דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא לענין זה דחשבינן ליה כאילו הוכשר במים וכאילו נגע בשרץ אבל אין מועיל לעשות שאין אוכל כאוכל הלכך לר"ש דבעי אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים מה שסופו לטמא טומאה חמורה לא יעשנו [כאוכל] להאכילו לאחרים ולכך לא מטמא אלא משום שהיה לה שעת הכושר וכן מוכח בזבחים בס"פ טבול יום (דף קה.). דת"ר השורף הפרה ופרים והמשלח השעיר מטמא בגדים והם [עצמם] אינם מטמא בגדים אלא מטמא אוכל ומשקה דברי ר"מ וחכמים אומרים פרה ופרים מטמא טומאת אוכלין ומשקין אבל לא שעיר המשתלח מפני שהוא חי ופריך בשלמא ר"מ כדתנא דבי ר' ישמעאל מה זרעים כו' אלא לרבנן אי אית להו דתנא דבי ר' ישמעאל אפילו שעיר המשתלח נמי ואי לית להו פרה ופרים מנליה ומשני אין צריכין הכשר טומאה ממקום אחר פי' נהי דהאי דסופו לטמא טומאה חמורה אין צריכין הכשר טומאה אבל הכשר אוכל בעי ומש"ה שעיר המשתלח דלא חזי לאכילה שהוא חי לא מטמא והשתא פליגי דר"מ סבר דמה שסופו לטמא טומאה חמורה מועיל ליחשב אכילה ורבנן סברי דפרה ופרים דוקא מטמא ולא שעיר המשתלח משום דאינו מועיל ליחשב אוכל ור"ש סבר דוקא פרה הואיל והיתה לה שעת הכושר קרינן ביה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ולא פרים ושעיר המשתלח שלא היתה להן שעת הכושר וכן מוכח בתוספתא דפרה דבתר מילתייהו דר"מ ורבנן קתני ר"ש אומר פרה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין אין מטמאין טומאת אוכלין הואיל ולא היה להן שעת הכושר ועוד מייתי ר"י ראייה דבכמה דוכתי קתני צריכין מחשבה ואין צריכין הכשר בפי' דם שחיטה (כריתות דף כא.) גבי נבלת בהמה טמאה בכל מקום ונבלת העוף בכפרים ובפי' בא סימן (נדה דף נ:.) גבי גוזל שנפל לגת ובריש טהרות גבי נבלת עוף טהור דאע"פ שאין צריכין הכשר לפי שסופו לטמא טומאה חמורה

צריכין מחשבה דלגבי הא [לשוויי אוכל] לא מהני מה שסופו לטמא
טומאה חמורה ותימה אי פליג ר"מ אכל הני ועוד דבפי ג"ה (חולין דף
קב.) ובפי טבול יום (זבחים ד' קה:) בעי למידק דההיא דצריכה מחשבה
ואין צריכה הכשר דטהרות אתיא כר"מ מדסיפא ר"מ דקתני שחיטה
ומליקה מטהרת טריפתה מטומאתה ומשני מידי אריא סיפא ר"מ ורישא
רבנן והיכי הוה בעי לאוכוחי הא ע"כ צריכה מחשבה אתא דלא כר"מ
ועוד דבהעור והרוטב (חולין ד' קכח: ושם) גבי חתך בשר מן אבר מן החי
חתכו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ומוקמינן
לה התם כר"מ ופריך התם למאן דמוקי לה בשחשך ל"ל הוכשר הרי
מטמא טומאה חמורה אגב אביו משמע אע"ג דמוקמינן לה כר"מ ניחא
ליה מה שמועיל לטמא טומאה חמורה אגב אביו לענין דלא. בעי הכשר
ולענין מחשבה לא מהני ואור"י דיש לחלק בין שעיר המשתלח דממילא
אם היה נשחט הוי חזי לאכילה בלא מחשבה מה שאין בנבלת עוף טהור
ובאבר מן החי שאין סופו לעשות אוכל מודה ר"מ דבעינן מחשבה וגרסינן
פריה מטמא ולי"ג מיטמאה דלמאי נ"מ קבלת טומאה שלה אי לטמא
אחרים כיון שהיתה לה שעת הכושר תורת אוכל יש לה ובלא קבלת
טומאה היא מטמא אחרים משום דסופה לטמא טומאה חמורה
ובתוספתא נמי מוכח דגרסינן מטמא ולא מיטמאה דקתני מטמא אוכלין
ומשקין ואי גרסינן מיטמא צ"ל כמו שתירץ רש"י כשצירפה פחות
מכביצה בצק שאי אפשר לפרה לטמא בצק שאין מועיל מה שסופו לטמא
טומאה חמורה אלא דהוי כנוגע בשרץ ואילו נגע בשרץ לא היה מטמא
את הבצק כיון שבשר פרה הוא פחות מכביצה לכך צריך קבלת טומאה
ממקום אחר כדי שיטמא הבצק וקשה דלמאי נ"מ במה שמצטרף לפחות
מכביצה הא בלא"ה אוכל מקבל טומאה בכל שהוא ואי לענין קבלת
טומאה דאורייתא לשרוף עליו את הקדשים הניחא אי חיבת הקדש
דפרה דאורייתא אע"פ שאין בה קידוש כלי אבל אם מדרבנן ע"כ לא
מקבלי טומאה הני אוכלין אלא מדרבנן דמדאורייתא כשרוף דמי ועפרא
בעלמא נינהו ועוד מפרש ר"י מה שמיטמא ע"י קבלת טומאה מן השרץ
ונפסלת בכך אי לאו דהיתה לה שעת הכושר לא היתה מקבלת טומאה
ולא היתה נפסלת דאע"ג דקפיד רחמנא בעוסקין בה שיהיו טהורים לאו
משום דהוה מטמאו לה אלא משום גזירת הכתוב הוא דאפילו בעוסקין.
בה בקנה או בפשוטי כלי עץ בעינן שיהיו טהורין וא"ת דאי לאפסולי
[היא] עצמה גם האפר יהיה נפסל בנגיעת הטומאה כדאמר בפרק חומר
בקדש (חגיגה דף כג. ושם) לא ישא אדם אפר חטאת ומי חטאת ויעבירם
בספינה משום מעשה שהיה וי"ל דאי חשיבא אוכל מקבל טומאה משני

ומשלישי ואי לא לא ואין לומר דנ"מ מה שמטמא טומאת אוכלין דמאחר שנפסל ואין עליה עוד טומאה חמורה אכתי אשתייר בה טומאת אוכלין אי נמי הכי קאמר אחר שנפסלה אם נגע בה שרץ מיטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר דמה שכבר טמא טומאה חמורה אין מועיל לו מאחר דהשתא מיהא אין עוד סופו לטמא טומאה חמורה וראייה מפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) ואין להאריך כאן בזה דלא יתכן לפרש כאן כלל מדפריך במנחות (דף קב:) כיון דכל העומד לשרוף כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמא טומאת אוכלין ומאי קושיא והא לאחר שקבלה הפרה טומאה אין עומדת לישרף דנפסלה ונשתייר בה מגע טומאה ואפילו לא נגע בה שרץ אלא פעם אחת מכל מקום בתחילת נגיעה כבר נפסלה הפרה ובסוף נגיעה מטמאה טומאת אוכלין דאז כבר אין עומדת לישרף: .

ב

-

עז

דף

אומר היה ר"ש פרה נפדית כו' נרא' שר"ל דאפילו מדרבנן מותר לפדותה דבספ"ק דשבועות (דף יא:) דייק אמתניתא (תוספתא פ"א) דמסכת פרה דקתני שחטה על גב מערכתה אין לה פדייה עולמית דלא אתי כר"ש דלר"ש נפדית היא כדאשכחן הכא ותימה דע"כ מה שאין נפדית לרבנן אין זה מן התורה דהא בת העמדה והערכה היא כל זמן שמפרכסת לפי . פי' אחד דלעיל (ד' עו.) ואם כן מנ"ל לר"ל דר"ש פליג ארבנן דלמא מודה ר"ש דמדרבנן לאו בת פדייה היא אלא מדאורייתא ולהכי מטמא טומאת אוכלים הואיל והיתה לה שעת הכושר וזה דוחק לומר דאף על גב דמדאורייתא בת פדייה היא כיון דמדרבנן לאו בת פדייה לא חשיב אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים וי"ל דמאן דאסר אסר אפילו מדאורייתא כיון ששחט לשמה בהכשר קרבן ומאן דשרי שרי אפילו מדרבנן עד שיעשו הזיותיה כדפרישית לעיל ואם היינו אומרים דלרבנן פרה קדשי מזבח היא הוי א"ש אך אין נראה שיסבור שום תנא דפרה קדשי מזבח היא מדקא מתמה גמרא בריש אין מעמידין (ע"ז ד' כג: ושם) שמע מינה דפרה קדשי מזבח היא ובכמה מקומות קאמר דחטאת קרייה רחמנא משמע דקדשי בדק הבית היא אע"ג דתנן בשקלים (ד' ו) שהיא מתרומת הלשכה היינו לפי שצריכין לה כהנים העובדים קרבנות חשיב צורך קרבן ולב ב"ד

מתנה עליהן דאפילו מלמדי הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכון מתרומת הלשכה ואפילו בלא ב"ד מתנה על הלשכה יכול להיות שבאה ממנה מן התורה הואיל וצורך קרבנות היא והא דאמר דקדשי בדק הבית היא לא שתהא קנויה מקדשי בדק הבית אלא דינה כקדשי בדק הבית דקדושה קדושת דמים ולא קדושת הגוף כקדשי מזבח: כל היכא דאיתיה במכירה איתיה בטביחה כו'. ומוכר בשבת דחייב אע"ג דאם טבח פטור ההיא בהמה איתא בטביחה בחול: זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים. בפרק אותו ואת בנו (חולין ד' עח: ושם) פ"י בקונטרס דעביד בנין אב מדכתיב שור שה כשבים ושה עזים וקשה לר"י דלקמן אמר דלרבי אליעזר אתאי דרבא לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ומשה עזים נפקא כלומר ולא צריך לבנין אב דרבא ואדרבה מההוא קרא הוי בנין אב דרבא ונראה לר"י דבנין אב דרבא הוי משה דפסח דכתיב (שמות יב) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם תדע דהא מסקינן כי איתמר דרבא לענין פטר חמור איתמר דתנן אין פודין כו' ובספ"ק דבכורות (ד' יב. ושם) מפיק ליה משה שה דפסח וא"ת ומ"ש דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות קרי ליה ג"ש דקאמר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה ועוד מ"ש דנקט רבא. כלאים טפי מעגל וחיה טריפה ושחוטה דכל הני נפקא לן דאין פודין פטר חמור משה דפסח דקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו ועוד אמאי לא פריך טריפה שה כתיב כי היכא דפריך כלאים שה כתיב ועוד דלרבי אליעזר דשרי לפדות בכלאים פטר חמור אמאי לא שרי בשחוטה וטריפה כיון דמוקי לה בנין אב לטמא שנולד כו' כדאמרינן לקמן בשמעתין ועוד כי בעי לקמן לרבי אליעזר בנין אב דרבא למאי הלכתא לימא למעוטי אחריני אתא דאין פודין וכ"ת דטריפה ושחוטה ממשמעותיה דשה נפקא כמו עגל וחיה דהא אמר בפרק הוציאו לו (יומא ד' מט: ושם) דפר אפילו שחוט קרוי פר וכן שה דפסח אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה ונראה לר"י דבנין אב דרבא וג"ש דבכורות לאו חדא מילתא היא דודאי תרוייהו נפקי משה דפסח ובנין אב דרבא אתי מיתורא דכשבים ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ולגופיה לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דתניא בסמוך שור או כשב או עז פרט לכלאים אלא ללמוד בעלמא אתי. דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואי לאו בנין אב מגזירה שוה דשה שה לא הוה ממעטינן כלאים משום דה"א תפדה תפדה ריבה כי היכי דלא ממעטינן התם שאינו זכר תמים ובן שנה מג"ש משום תפדה תפדה ריבה וסברא הוא למעט כולה מגזירה שוה דשה טפי מכלאים [דאיהו נמי מקרי שה] ומש"ה רבי

אליעזר דמוקי בנין אב דרבא לטמא שנולד כו' שרי בכלאים ולקמן דקאמר. אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא הוה כתיב בהדיא הוה אתי ליה שפיר אע"ג דעיקר בנין אב לא הוה מייתר בפסח אלא משום דבפסח גופיה לא איצטריך דמקדשים נפקא כן דרך הגמרא שעושה כאילו קים ליה ממקום אחר וה"ק אי לקדשים ותאמר דמקרא אחרינא נפקא לן בפסח למעוטי כלאים כו' וכענין זה יש. בריש קדושין (דף ג: ושם) ובפרק נערה (כתובות דף מו:): גבי קידושי הבת לאביה דקאמר וכ"ת נילף מבושת ופגם אע"ג דבושת ופגם גופיה לא קים לן דאבוה הוא אלא מקדושין בס"פ אלו נערות (שם דף מ: ושם.'): גבי גניבה דכתיב שור או שה שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם. ואם תאמר בלאו הכי נמי המ"ל גבי גניבה דכתיב שה למעט כלאים כדרבא אתי או לרבווי וי"ל דמילתא דרבא לא איתמר אלא היכא דכתיב שה לחוד אבל הכא כתיב נמי שור:

א

-

עח

דף

והא גבי קדשים דכתיב שור או כשב נרבייה. תימה מה ריבוי צריך נהי דמשור וכשב לא מצי לרבווי כלאים מכשב ועז שאתה יכול להוציא כלאים מבינייהו אתי ואור"י דאע"ג דאתי כלאים מדסמך כשב לעז מכל מקום יש למעטס מדסמך שור לכשב דלחומרא מקשינן וכיון דאי לא הוי כתיב שום או לא בסיפא ולא ברישא הייתי ממעט כלאים יש לי לומר דאתא או לרבות ומשני מדסיפא למעט כלומר או דכתיב גבי כשב ועז כיוצא בו במקום אחר אית לן למימר למעוטי הלכך ה"נ דרשינן למעוטי וה"ה או דרישא למעוטי דרשינן ליה ולא לרבווי ופריך אדרבה אימא איפכא דאו ראשון כתיב במקום שכיוצא בו במקום אחר ראוי לדרשו לרבות ודרשי ליה נמי הכא לרבות וה"ה נמי שני ומשני כו' ואם תאמר ולא ליכתוב אלא ההוא או דבין כשב ועז דמשור וכשב הוה ממעטינן כלאים ומאו דכשב ועז הוה ממעטינן נדמה וי"ל דאי לא כתיב אלא חד אפילו הוה כתיב גבי כשב ועז הוה דרשינן לרבות כלאים כיון דאי לא כתיב או כלל הוה ממעטינן כלאים משור וכשב כדפרישית לעיל: **השתא** כלאים איתרבו כו'. וא"ת בלא ק"ו דכלאים איכא למפרך דמה צריך לרבות דממילא מתרבי כל כמה דלא מעטיה קרא דהא כי אמר דאתו

אויין למעט צריך קרא למעוטי ואע"ג דממעטינן כלאים לא הוה ממעטינן נדמה אי לאו דמעטיה קרא וי"ל דבלא שום קרא הוה מרבינן נדמה שדומה במקצת סימנין וממעטינן נדמה שאין דומה כלל דהוה ילפינן בתחת תחת ממעשר והשתא כי אמר דאתי או למעט ממעט נדמה אפילו אותו שנדמה במקצת סימנים וכי אמרי אתא לרבוויי בעי לרבוויי נדמה אפילו אותו שאין דומה כלל ולהכי דייק השתא כלאים איתרבי נדמה אפילו אין דומה כלל מבעיא: אי למעשר. פירוש דהוי כאילו כתיב ביה שה מג"ש דהעברה העברה מבכור דכתיב ביה שה (ויקרא כו) אם שור אם שה ובקונטרס פי' דבמעשר כתיב צאן דהוי כמו שה ואין נראה ועוד בפרק בתרא דבכורות (דף נז.). פריך אי גמר מעשר תחת תחת מקדשים אפי' הנך נמי פי' יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום לא יכנסו לדיר להתעשר ואי לא גמר מקדשים בשלמא טריפה כל אשר יעבור פרט לטריפה אלא כלאים מני"ל ומאי קושיא לימא ליה דמבנין אב דרבא נפקא ליה כלאים כיון דבמעשר כתיב [צאן]. כדפירש בקונטרס הכא ולפי מה שפירשתי דאשה דבכור סמיך א"ש דלא מצי למימר התם דיליף מעשר מבכור דמיעט ביה כלאים דאם כן יוצא דופן נמי נמעט במעשר דנילף מבכור: עד שיהא הוא שור ובכורו שור. אומר ר"י דבפרק קמא דבכורות (דף ה:) מוקי לה דוקא בשאין דומה כלל אבל דומה במקצת סימנין יליף התם מאך דקדיש בבכור וצריך למעט נדמה בקדשים ובכור דאי לא כתיב אלא בקדשים הוה ילפינן בכור מקדשים והוה ממעטינן בבכורות אפילו יש בו מקצת סימן ואי הוה כתיב ריבוי לחודיה בבכורות לרבות נדמה שיש בו מקצת סימן הוה מרבינן ליה נמי בקדשים דילפינן מהדדי בג"ש וכן אי לא הוה כתיב בקדשים כלל אלא בבכור מיעוט וריבוי הוה ילפינן קדשים מבכור אבל השתא דכתיב בקדשים וכתיב נמי מיעוט וריבוי בבכור ליכא למילף קדשים מבכור דאם כן לישתוק קרא ממיעוט דקדשים: לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע. פי' בקונטרס דר' יהושע פליג אדר"ש ושרי גמל הבא מן הפרה שעיברתו משור בסימן אחד של טהרה מעלה גרה או מפריס פרסה ודריש את זה לא תאכלו את הגמל גמל אי אתה אוכל בסימן אחד אבל אחר אתה אוכל בסימן אחד ואיזה זה זה טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור יכול אפי' עיבורו מן הטמא כלומר כשם שאני מכשיר בו כך אני מכשיר בבנו אם נתעברה הימנו פרה ת"ל שה כשבים כו' ועיבורו מן הטמא לאו דוקא דלדידיה הוי טהור אלא דומה לטמא וכולה סוגיא דבכורות (דף ו: ושם) לא משתמע כפירושו אלא משמע דמודה ר' יהושע לר"ש דגמל גמור הנולד מפרה ומשור שהוא אסור ואם יש בו סימן אחד שדומה מקצת לפרה מותר ולא קאי כלל

אסימנים דקרא ממעלה גרה או ממפריסי פרסה והכי איתא התם (שם) רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייבת ר"ש אומר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו ועלה דההיא לא מבעיא ליה לר"ש בגמרא בן פרה מי בעי שיהא ראשו ורובו דומה לאמו להתירו באכילה או אפי' במקצת ובעי למפשט מדר' יהושע דסבר כר"ש מדקרי לה טמא וקאמר אבל אתה אוכל בסימן אחד כו' אלמא לא בעי ראשו ורובו להתירו באכילה ודחי ודלמא סבר לה כר"ש בחדא ופליג עליה בחדא ועוד משמע התם דטעמא דר' יהושע משום דקסבר זה וזה גורם אסור ולפי זה אפי' טהור שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא אסור והך דשמעתין דמוקי רבא לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא מיירי נמי שדומה קצת לאמו כההיא דרבי יהושע שאם היה דומה לגמרי לגמל אפילו עיבורו מן הטהור היה אסור דהא ס"ל כר"ש כדאוקמא דאיעבר מקלוט וכר"ש וה"ה דה"מ למנקט טהור שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דאסור כיון דשה להוציא כלאים ואסור משום זה וזה גורם אלא משום דנקט במילתיה דר' יהושע טמא שנולד נקט נמי הכי במילתיה דרבא ובמילתיה דר' יהושע נקט משום דרישא קתני אבל אתה אוכל בסימן אחד טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור להכי נקט בסיפא נמי יכול שאתה אוכל טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא וה"ה אפילו טהור שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דאסור משום זה וזה גורם והא דקאמר הכא ודלא כר' יהושע כ"ש דהוי דלא כר"א בר פלוגתיה דשרי ליה לגמרי וה"ג ר' אלעזר ולא ר' אליעזר :

ב

-

עח

דף

מי פטר נפשיה כו'. אבל הנודר עצמו פשיטא דמצי פטר נפשיה אי לא בעי למיעבד מצוה מן המובחר :

גנב והקדיש משלם ד' וה'. כדמפרש מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים ואיירי בקדשי בדק הבית דלא שייך למימר מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן כמו בקדשי מזבח שקרבן קרב לכפר על הבעלים ונשחט לשמו ושם בעליו עליו ואין להקשות אמאי לא פריך לעיל (דף עו.) וליפלוג וליתני בדידיה בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית משלם תשלומי ארבעה וחמשה כדפריך לעיל ולפלוג וליתני בדידיה בד"א בקדשים קלים דלעיל פריך שפיר דהוי הכל קדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית לא בעי לפלוגי דסתם קדושה דשור ושה דמחיים הוי למזבח אע"ג דהתם מפליג וקאמר טבח ואח"כ הקדיש משלם ארבעה וחמשה ואותו הקדש הוי קדשי בדק הבית התם לא הוי מחיים ולמ"ד יאוש לא קני א"ש שכשמקדיש לאחר יאוש לאו דידיה קמקדיש ולמ"ד יאוש קני וחיובו הוה דוקא לפני יאוש אבל אחר יאוש שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר אפי"ה מחייב אהקדש אע"ג דלא חייל הקדש מקמי יאוש כי היכי דמחייב במכר ומתנה קודם יאוש אע"ג דלא אהנו מעשיו שלא חל המכר והמתנה כיון דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט בדבר שבידו להקדיש: **אבל** גנב וטבח ומכר ברשותו פטור. בשלא הגביהו עסקינן דבהגביהו הוי קני וחייב כדלקמן: **או** שהוציאו מרשות בעלים כו'. בריש אלו נערות (כתובות דף לא: ושם.) פליגי רב אחא ורבינא חד אמר שהוציאו לסמטא אבל לרה"ר לא קני ודייק מסיפא הוציאו דומיא דהגביהו דאתי לרשותיה ואידך אמר אפילו הוציאו לרה"ר קנה ודייק מרישא דמת ברשות בעלים פטור הא חוץ לרשות חייב אפי"ה הוציאוהו לרה"ר ונראה דהוא פליג אאביי ורבא דאמרי בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פד:) משיכה קונה בסמטא אבל לא ברה"ר ואין נראה לחלק כלל בין קניית גנב שאין אלא להתחייב באונסין ולשאר קניות מדדרשינן לעיל (דף סה.) גבי גנב אין לי אלא ידו גגו חצירו וקרפיפו מנין משמע דלא מחייב אלא במקום שראוי לקנות כי היכי דדרשינן גיטין (דף עז.) ונתן בידה ונראה דהלכה כאביי ורבא מדמייתי מילתייהו בהמוכר [את] הספינה (שם) משמע שהם עיקר ולא שייך כאן כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כרבינא לקולא: **נתנו** לבכורות בנו או לבי"ח. אותו לשון שפירש בקונטרס דאבעלים קאי רחוק מאד חדא שצריך לפרש לאותו לשון שמת בפשיעה ולא כי אורחיה ועוד דלשון חיוב ופטור לא שייך אבכורות בנו ובי"ח וצריך לדחות דמשום אחרינא נקט חיוב ופטור ועוד דבתוספתא (פ"ז) קתני הגביהו או נתנו לבכורות בנו משמע דאגנב קאי דאי אבעלים

מה צריך הגבהה והא דידיה הוא ועוד דראיה דמייתי ממתני' בגמרא אבעיא דתקנו משיכה בשומרים אי אפשר ליישבה להאי לישנא לפי מה שמפרש בגמ' ול"א שפירש בקונטרס נתנו הגנב לבכורות בנו הוא עיקר דמתחייב הגנב במשיכת הני וא"ת ואמאי מחייב במשיכה והא אין שליח לדבר עבירה וי"ל דהנהו לא ידעי דאתי לידיה באיסורא אלא סבורין שהיה שלו ובין ללישנא דמפרש בפ"ק דבבא מציעא (דף י: ושם) טעמא דאין שליח לדבר עבירה משום דשליח בר חיובא הוא ודברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ובין ללישנא דאי בעי עביד אי בעי לא עביד אין שייך לכאן דהתם אין יודע שהשליח יעבור אבל כאן יודע הוא שיקח מאחר שהוא סבור שהוא שלו ולעיל (עא.) גבי גנב וטבח בשבת דמוקי לה בטובח על ידי אחר ופריך וכי היכן מצינו שזה חוטא וזה מתחייב הוי מצי למימר דסבור שהוא שלו אבל משני שפיר והאמת אבל ק"ק היכי יליף מה מכירה ע"י אחר אף טביחה כו' דלמא דוקא כשסבור שהוא שלו כיון דליכא יתור: [ועיין תוס' קדושין מב: ד"ה אמאי]: **תיקנו** משיכה בשומרין או לא. הא לא מבעי ליה אי משעת משיכה [או משעת מלאכה] מתחייבים כל חד וחד כדיניה שומר חנם בפשיעה ושומר שכר בגניבה ואבידה ושואל באונסין דפשיטא דמשעת משיכה מתחייבים דאם לא כן מאימתי דבהשואל (ב"מ דף צח: ושם) תנן אם אמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב ובגמרא אמר פרה במשיכה ובשמעתין דשואל קורדום (שם צט.) אמר אי לאונסים מ"ש פרה דמשעת שאלה אלא אור"י דמבעי ליה בשואל ושוכר אי מצי משאיל ומשכיר למיהדר ביה אפי' משך עד שיתחיל במלאכה או לא דאיכא למ"ד גבי שואל קורדום מחבירו ביקע בו קנאו לא ביקע בו לא קנאו ומצי משאיל הדר ביה וכן בפרה עד שיעשה בה מלאכה ופשיט ליה ממתניתין דנתנו לבכורות בנו דקתני הגביהו או שהוציאו מרשות בעלים ומת חייב מאי לאו שומר ומדמחייב גנב אמשיכת שומר ש"מ דמשיכה גמורה הוא שאין יכול לחזור בו שאם היה יכול לחזור בו לא היה מתחייב במשיכתו ומשני לא גנב שהיה גנב מושכה מבית שומרים ותנא גנב שגנבו מבית שומרים ומיירי שלא נתן לבכורות בנו ולבעל חובו לגמרי דא"כ הוו בעלים ולא שומר אלא אפותיקי בעלמא עשה להם שאם לא יפרע עד יום פלוני שיהא קנוי להם ורב הונא דאמר בפרק השואל דלא ביקע בו מצי משאיל הדר ביה הוה דחי הכי ולא חייש לפירכא דבסמוך מה לי גנב מרשות שומר מה לי גנב מרשות בעלים ובהאי ש מקדש (קדושין דף מז: ושם) איכא תנא כרב הונא דאפי' במלוה יכול לחזור כל זמן שלא הוציאו כ"ש שאילה וגי' מחלוקות בדבר דלרב הונא לא תקנו משיכה בשומר ולר"א תקנו כדקאמר התם ופליגא דר"א

ולר' אלעזר נמי מדאורייתא יכול לחזור אלא שחכמים תקנו דלא מצי
הדר ביה משעת משיכה ועוד קאמר התם ופליגא אדרבי אמי דאמר ר'
אמי המשאיל קורדום של הקדש לחבירו מעל וחבירו מותר לבקע בו
לכתחילה משמע דסבר דקנה מדאורייתא דאי מדרבנן ומעל משום
דמדרבנן אין יכול לחזור כמו נתנה לבלן בפרק הזהב (ב"מ דף מח. ושם)
א"כ הוי חומרא דאתי לידי קולא דחבירו מותר לבקע בו לכתחילה:

ב

-

עט

דף

שהטמין בחורשין. פי' הטמין עצמו וס"ד שהלך בחשאי וטבח' הבהמה
במקום שהוא ומש"ת פריך והא לא משך: **כיון** דראוהו גזלן הוא. כלומר
שעושה במקום גלוי ולא דמי לגונב בבית או בחצר: **ורבי** יוחנן הא
דמטמרי כו'. למ"ד בהכונס (לעיל דף נז. ושם) דלר' יוחנן לסטים מזויין
כיון דמטמר מאינשי גנב הוא אצטריך להאי טעמא דלמ"ד דגזלן הוא לר'
יוחנן לא צריך להאי טעמא כלל: **מפני** מה החמירה תורה כו'. בטוען
טענת גנב וטענת גזלן לא שייך האי טעמא כלל: **אין** מגדלין בהמה דקה.
אפי' בבית קאמר דלרעות אפי' בהמה גסה אסור כדאמרינן בזה בורר
(סנהדרין דף כה:) רועה שאמרו אחד רועה בהמה גסה ואחד רועה בהמה
דקה וא"ת והא דמסיק התם דרבא מגדלין איתמר דמגדלי בהמה דקה
בארץ ישראל פסולין בחוצה לארץ כשרים מגדלי בהמה גסה אפי' בא"י
כשרים מאי קמשמע לן דהא דבחו"ל כשרים מתני' היא דאפי' בסוריא
שרי כ"ש בחו"ל ויש לומר דודאי לא אצטריך אלא איידי דאמר דבא"י
פסולין קמסיים דבחו"ל כשרים ומגדלי בהמה גסה דאפי' בא"י כשרים
אצטריך לאשמועינן דאי ממתניתין הוה אמינא דאפי' גסה אסור והא
דנקט דקה לאשמועינן דאפי' דקה שרי בסוריא ונראה דהא דאמרינן
בפ"ק דב"מ (דף ה:) דרועה בהמות של אחרים כשר דאין אדם חוטא ולא
לו היינו דוקא גסה שמותר לגדל אבל דקה בא"י או בבבל לרב אין נראה
לחלק בין מגדל שלו לשל אחרים דהא אפי' קשורה בכרעי המטה אסור
ולא כדברי המפרש לקמן דסבר רב הונא שמותר למסור לאשתו כמו
שמותר לרועה ולכך היתה מנטרת להו חובה דהא כיון דבבל כא"י
לבהמה דקה אין לו לחלק בין על ידי עצמו בין ע"י אחרים והנהו עיזי
דאכלי חושלי בנהרדעא בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) וקאמר שאני עיזי

דמסירי לרועה אף על גב דנהרדעא היא בבל שמא לא היו כל כך נוהרים על דברי רב שאמר בבל כא"י לבהמה דקה שגם רב הונא לא החמיר וכן משמע דאפי' ע"י אחרים אסור מדלא מסר ההוא חסיד בהמה לרועה וכן בעלי בתים שבגליל מסתמא לא היו מרעין בעצמן את צאנן ורועה שעשה תשובה מי לא עסקינן שמוצא אחרים שירעו לו ואפי' הכי קאמר ימכור על ידו

א

-

פ

דף

והטבח לוקח ושוהה. פי' בקונטרס עד יום השוק ובלבד שלא ישהה העגונה שבהם שלשים יום אותה שלקח באחרונה לא ישלים לה שלשים יום אחר השוק וקשה דבתוספתא (פ"ח) גרס יותר מלי יום וא"כ לפי התוספתא יכול להשהות אחר יום השוק ועוד. קשה דלעיל גבי רגל קרי לה אחרונה והכא קרי לה עגונה ועוד שלא הזכיר התנא יום השוק כלל ונראה לר"י לפי שהטבח רגיל לקנות כמה בהמות ביחד ומותר להשהות ובלבד שאפי' העגונה שבהן אותה שנשארה יחידה אחר חברותיה שלא ישהה יותר מלי יום אף על פי שהיא יחידה ומיהו בכל הספרים גרסינן שלשים יום ולא גרסינן יותר: **מהו** להשהות קבעו מיניה. אין נ"ל דפליגי רבנן עליה דר"ג כדפי' בקונטרס דמהו להשהות קודם הרגל קבעו מיניה ואמר להן מותר ולא דוקא נקט קושרה אלא אורחא דמלתא נקט שדרך היה לקשור בהמה דקה לכרעי המטה כדאמר באלו טריפות (חולין דף נד:): חבל היוצא מן המטה עד תשעה טפחים טהור ופירש שם בקונטרס שבכך הוא ראוי לקשור בהמה דקה בכרעי המטה כדכתי' אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח שהיו קושרין הקרבנות בכרעי המטה עד שיביאוהו לקרנות המזבח אי נמי נקט קשרו לאשמועינן דאפילו בקשורים אסור לגדל כ"א להשהות ובתוספתא (פ"ח) נמי משמע דאף קודם הרגל לא שרי להשהות אלא בבית דהכי קתני בהדיא אבל מגדלים קודם הרגל לי יום ולא שתהא יוצאה ורועה בשוק אלא קושרה בכרעי המטה שאלו לר"ג כו': **דקטיני** שקיה. פי' שוקיו דקין ולהכי נקרא חרצא שהחרצין ניכר בין השוקים מתוך שהן דקים ונראין גבוהים ומשום הכי תנן בפ"א דאהלות חולדות הסנאים רבי יוסי אומר ב"ש מטמא כזית במשא וכעדשה במגע דמתוך שרגליה גבוהים ודקים מספקא להן שמא

לאו היינו חולדה דקרא ויש לה תורת נבילה או שמא היינו היא ויש לה תורת שרץ והאי דמסיים ומאי שרצא דמתתאי שקיה ה"ק ומאי שרצא חולדה דכתיב בקרא שאין ספק דמתתאי שקיה שהי' רגליה קצרות ושורצת על הארץ וכן נראה לר"ת: **חובה** תקברינהו לבנה. פר"ח בתמיה וכי דרכה לקבור בניה שאין עוסקת לגדלן אלא עוסקת לגדל צאן והוי כשגגה היוצאת מלפני השליט ומיהו בפרק שני נזירים (נזיר דף נז: ושם) גבי הקפת הראש אין שייך לפרש כן דאמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא לדידך מאן מקיף להו אמר ליה חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה ואין שייך לפרש שם אלא לשון קללה אי נמי יש לומר אין יראה שתענש בקבורת בניה: **מכי** אתא רב לבבל. פי' בקונטרס והיו מתישבין שם מפני ישיבתו והיו רוב שדותיהן מישראל וכענין זה פי' בפרק קמא דגיטין (דף ו. ושם). עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לגיטין מכי אתא רב לבבל ונעשינו בקיאיין לשמה מתוך שהרבה ישיבות וקשה לר"ת דא"כ מאי פריך התם ממתניי דעכו כארץ ישראל לגיטין אבל בבל לא והלא המשניות נשנו קודם דאתא רב לבבל ומפר"ת התם מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה והחרש והמסגר שגלו לבבל דינה להיות כארץ ישראל לגיטין שבקיאיין לשמה וכן כאן לענין בהמה דקה שיש שם רוב ישראל וכן יש בריש בכל מערבין (עירובין דף כח.): **לבי** ישוע הבן. פי"ה פדיון הבן וכן הערוך וקשה דאע"ג דמתרגמינן פדיון פורקן מ"מ אין שייך לשון ישועה ור"ת פי' שנולד שם בן ועל שם שהולד נושע ונמלט ממעי אמו כדכתיב והמליטה זכר (ישעיה סו) נקט לשון ישועה והיו רגילין לעשות סעודה:

דף פ - ב

נפק רב ודרש. לא עתה על זה המעשה תיקן דהא פריך עלה ' מברייתא אלא דרש דמקודם נתקן: **מותר** להורגו ואסור לקיימו. והא דאמר ר"ל בפ"ק דסנהדרין (דף טו: ושם) גבי ארי ונמר ודוב וזאב וברדלס ונחש דאפי' ר"א דאמר כל הקודם להורגו. זכה היינו דוקא כשהמיתו אבל לא המיתו לא היינו בקשורין בשלשלת שכן דרך לגדלן והכא בחתול שאין קשורה א"נ מהנהו רגילים בני אדם להזהר ולא אתי לידי היזק אבל מחתול אין נזהרין שאין יודעים אם היא בר אוכמא או בר חיורא שאין

מכירים באבותיהם: **אמר** רבינא לעורו. שאם מצאן מת אין חייב בהשבת העור וקצת תימה כיון דאשמועינן דאין בו משום גזל למאי איצטריך הך דמותר להורגו וי"ל דאין לחוש כיון דמתחילה קאמר דמותר להורגו: **מתריעין** על החיכוך בשבת. ע"כ לאו היינו התרעה בשופר דשופר בשבת מי איכא כדדייק בספ"ק דתענית (דף יד. ושם) אלא התרעה בפה בעננו וסבר כמ"ד התם דעננו קרי ליה התרעה ותימה דמאי פריך מההיא דבשאר מיני. פורעניות דקתני לא היו מתריעין על החיכוך אלא צועקים דילמא ה"ק לא היו מתריעין בשופר אלא צועקים בפה בעננו ואין לומר אע"ג דתרוייהו בפה התרעה לחוד וצעקה לחוד דהתם משמע דלמ"ד עננו קרי ליה התרעה חדא היא וי"ל דה"פ מדקאמר שבשבת מתריעין לכל הפחות בעננו א"כ ראוי לעשות על החיכוך התרעה אפי' בשופר בחול כיון שהוא דבר גדול כל כך דבשבת צועקים: **על** החגב. ל"ג ועל הגובאי דהא במתני' דסדר תעניות האלו (תענית יט.) תנן שמתריעין על הארבה ועל החסיל ועל הגובאי וי"ל דהתם בפה ועי"ל דשפיר גרסינן ליה והתם בגובאי המזיק לשדות דומיא דארבה וחתול דקתני התם וגובאי דהכא במזיק לבני אדם דומיא דצרעים ושילוח נחשים. פירוש ר"י: **לעולם** אין מטיבין לו. והא דקאמר איהו גופיה בעובדא דידיה לא במהרה מטיבין לו בפרק קמא דבבא בתרא (דף יב:) זה אמר בשעה שהיה סבור עדיין שיחזירו וימנו אותו ראש ישיבה אבל לבסוף שלא החזירוהו אמר לעולם אין מטיבין לו: **אומר** לנכרי ועושה. דוקא משום מצוה זו דישוב דא"י אבל לצורך מצוה אחרת לא שרי אמירה לנכרי ואפי' לצורך מילה משמע בפרק הדר (עירובין דף סח.) דלא שרי אמירה לנכרי באיסורא דאורייתא גבי ההוא ינוקא דאישתפיך חמימיה דקאמר נשייליה לאימיה אי צריכה נחים ליה אגב אימיה משמע דאי לא צריכה אימיה לא שרי אפילו על ידי נכרי וי"ס שכתוב בהדיא נחים ליה נכרי אגב אימיה ולכאורה משמע שלפני המילה היה והיו צריכין לחמימי כדי למולו ולא שרי אפילו ע"י נכרי אלא אגב אימיה כדשריא הכא והתם בעובדא דלעיל דקאמר גבי ינוקא אחרינא נימא ליה לנכרי דניתי מגו ביתא ההוא דלעיל איסורא דרבנן הוה להביא דרך חצר שלא עירב ואפילו איסורא דרבנן אור"י שאין להתיר משום מצוה אחרת על ידי נכרי כגון להביא ספר דרך כרמלית כדי ללמוד בו דדוקא מילה דהיא גופא דחי שבת שרי על ידי נכרי איסור דרבנן ומיהו בה"ג משמע דאפילו איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה שפירש דאפי' דניתי נכרי מתוך ביתו דהיא דרך רשות הרבים דהוי איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה כמו הכא משום ישוב ארץ ישראל ולדבריהם בעובדא בתרא דקאמר נחים ליה נכרי אגב

אימיה לאחר המילה הוה ולאחר שלשה שכבר נתרפא הולד יפה ולספרים דלייג נכרי נוכל לומר דעיי ישראל קאמר ותוך שבעה דמחללין עליה השבת אם אמרה צריכה אני כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט. ושם) אבל אין נראה דעל ידי ישראל הוה אסור להרבות בשביל התינוק כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף טו:): ולפי ה"ג טפי אית לן למישרי על ידי נכרי איסורא דאורייתא מאיסורא דרבנן על ידי ישראל כדמסיק התם אהאי עובדא ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה ואמרינן נמי בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קל:): כשם שאין מביאין דרך רשות הרבים כך אין מביאין דרך גגות חצירות וקרפיות והיה נראה מתוך ה"ג להתיר ביום שני אפילו של ר"ה לעשות כל צרכי מילה אפילו לכרות עצים לעשות ברזל עיי ישראל שהרי מת דלא שרי לקבור על ידי נכרי כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף כ.). אפילו

א

-

פא

דף

הכי אמר בפ"ק דביצה (דף ו. ושם) ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל אפילו ביו"ט שני. של ר"ה כ"ש מילה דשרי עיי נכרי איסורא דאורייתא בשבת כדפי' בהלכות גדולות ושרי נמי עיי ישראל ביו"ט שני של ר"ה ומיהו אין זה ק"ו דמן הדין הוה ליה למישרי לקבור מת בשבת אלא לפי שהוא מכוער ומגונה ומתבייש שנקבר בשבת שנעשה באיסור שבת אפילו עיי נכרי מידי דהוה אההיא דתנן בפרק השואל (שבת דף קנא.). עשה נכרי ארון וחפר קבר אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית ולא שרי בכדי שיעשו כמו בחי מטעם דפרישית ותדע דהא במת שריא כרמלית כדאמרינן בהמצניע (שם דף צד:): דגדול כבוד הבריות א"כ כ"ש דהוה ליה למישרי לקבור עיי נכרי אלא על כרחך טעמא הוי כדפרישית וא"ש נמי הא דאמרינן בפ"ב דביצה (דף כב.). אממר שרא למיכחל עינא אפי' ביו"ט שני של ר"ה ופריך והאמר. רבה מת ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל מה שאין כן בביצה והשתא מאי פריך מביצה והא צרכי חולה אית לן למשרי טפי אפי' ממת דבסוף מפנין (שבת דף קכט.). אמר דכל צרכי חולה נעשין על ידי ארמאי בשבת ומיכחל עינא מדמה התם לחולה שאין בו סכנה ואומר לנכרי ועושה אפי' איסורא דאורייתא א"כ אית לן למישרי בק"ו ממת אפי' לכתוש סמנין ביום טוב שני של ראש השנה על ידי ישראל

ולמאי דפרישנא אתי שפיר דליכא ק"ו: חוץ מגרופיות של זית. פירש בקונטרס מלא שני אגרופין ובערוך פירש מגרופיים ענפים וענפי הזית קרויין גרופיים כמו יחור בתאנה וזמורה בגפנים שכל אחד יש לו שם לבדו והביא הא דאמר בבראשית רבה ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל זמורות לנטיעות יחורי לתאנים גרופיות לזיתים: ומעין היוצא בתחילה בני העיר מסתפקין [ממנו]. למאי דאמר לקמן דתנאים שהתנה יהושע אפי' בחו"ל יש לתמוה הא דאמר בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מז. ושם) המשתחוה למעין מימיו מהו לנסכים ופשיט ליה מהא דאמר מים של רבים אין נאסרים ומשני דנבעי מארעיה והשתא אכתי של רבים הם מתנאי יהושע ויש לחלק בין יוצא מאליו לטרח בו וחפרו: ומחכין בימה של טבריא. כל אדם ובלבד שלא יפרוש קלע נמי לכל אדם ואפי' הבעלים עצמן כדתניא לקמן שהתנו השבטים זה עם זה אבל צד הוא במכמורות וברשת והיינו הבעלים שהוא שלהם: אין מחייבין אותו לעקור. פירש בקונטרס שע"כ עתיד ליטלם לפי שמפסידין את התלתן וקשה לפירושו דאין מחייבין משמע שאין אסור בהנאתו ועוד דאם מתייאש ומתעצל לעוקרו למה לא נחייבנו דהא איכא איסור כשמתייאש כדתנן במסכת כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בכרמו ואמר לכשאגיע שם אלקטנו מותרין לכשאחזור אלקטנו והוסיף מאתים אסור ונראה לר"י דאין מחייבין אותו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרעו אלא מאליהן באו ומשום מקיים בכלאים ליכא כיון דקשו להו עשבים ולר"ע איצטריך דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף סד.) ובמכות (דף כא:) המקיים בכלאים לוקה ולא מלקות ממש דלאו שאין בו מעשה הוא אלא איסורא בעלמא הוא א"נ אפי' לרבנן איצטריך והיכא דניחא ליה חייבוהו חכמים שלא יחשדוהו שזרעם והא דנקט תלתן שעלתה עם מיני עשבים ולא נקט תלתן שעלו עמו עשבים רבותא נקט אפילו שמתכוין לזרוע תחילה שאר זרעים והתלתן עלה מאליו אפי' כיון דהשתא מיהא לא ניחא ליה בזרעים מחמת התלתן שעלה אין מחייבין אותו לעקור: כאן לזירין. ההיא דחוץ משדה תלתן לזירים דמעלו ליה וא"ת כיון דאיכא איסור כלאים אמאי אסור ללקט והאמר בפ"ק דמו"ק (דף ו:) שתקנו שיהיו מפקירין כל השדה שיש בו כלאים וי"ל דהכא בדליכא שיעורא כדתנן במסכת כלאים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בהמוכר פירות (ב"ב דף צד.) כל סאה שיש בו רובע ממין אחר ימעט:

אין לך כל שבט ושבט מישראל גרסינן. ובפי יש נוחלין (בי"ב דף קכב. ושם) גבי חלוקת העולם הבא גרסינן אין לך כל אחד ואחד מישראל כן נראה לר"ת: **ונוטל** דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו. ע"כ מיירי כשעקל בית הבד כרוך עליה דאלי"כ לימא ליה מהפקירא קזכינא כדאמר לקמן בפרק בתרא (דף קטו:) וא"ת ואמאי נוטל דמי יינו הא אמר לקמן בפרק בתרא (שם) דאין לו אלא שכרו ומצ"י למימר דהך דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה פליג כדאמר בסמוך ביחידאה לא קאמר וכן משמע בתוספתא. דבתי הך דלא יקוץ קתני הך אבל אין נראה דלמה יטול דמי יינו הלא יכול לומר אני הייתי דוחק ומציל

כיון דאוקמה כשעקל בית הבד כרוך עליה שיכול להציל ע"י הדחק ונראה לר"י דההיא דלקמן שבעל היין שפך את יינו מדעתו שיכול לומר בעל הדבש למה שפכת אני הייתי דוחק ומציל אבל הכא מיירי שבא בעל הדבש לשפוך את היין שתנאי ב"ד הוא שאין בעל היין יכול לעכב אלא שופך יינו של חבירו בע"כ של חבירו אלא שנותן לו דמי יינו מתוך דובשנו והשתא הוי כעין ההיא דנחיל של דבורים שקצצו בע"כ להציל נחילו וכעין זה נמי ההיא דפשתן והאי דמשני כיחידאה לא קאמר משום דמסתמא כי היכי דפליגי בההיא דנחיל כדתנן לקמן בפרק בתרא (דף קיד.) פליגי נמי באחריני דחד טעמא הוא: **כדי** שלא ילינו ג' ימים בלא תורה. וא"ת מ"ש שתיקנו שני וחמישי וי"ל משום דאמר במדרש משה רבינו ע"ה עלה בחמישי לקבל לוחות האחרונות וירד בשני ונתרצה לו המקום ולפי שהיה עת רצון באותה עלייה וירידה קבעו בשני וחמישי ולכך נמי נהגו להתענות בב' וה' ואף ע"פ שעלה בהשכמה כדכתיב (שמות לד) ועלית בבקר שדומה שכל העליות היו בבקר ולא בלילה ולא תמצא כ"א מ' יום חסירים לילה אחד אין להקפיד בכך ולפי סדר עולם נמי כן הוא דתניא בסדר עולם נמצא עלה בו' בסיון וירד בי"ז בתמוז ושבר הלוחות ובי"ח בתמוז עלה ובקש רחמים עליהם שנאמר ואתנפל לפני ה'

מ' יום וגו' ובכ"ט באב נתרצה המקום וירד משה לפסול הלוחות ועשה עוד מ' יום מל' באב עד י' בתשרי ונתרצה המקום וירד משה ב' בתשרי והלוחות בידו באותו יום נתרצה המקום לישראל שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדברך לפיכך סליחה וכפרה הוא לדורות נמצא דמ' יום אחרונים חסירים לילה שהרי ביום ל'. באב עלה בהשכמה וירד ביום הכפורים אם לא תאמר דעברוה לאלול והא דכתיב בפרשת עקב ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים שהן מ' יום ומ' לילה הכי קאמר כימים הראשונים ולא כלילות דאחרונות היו חסירים לילה אחד ואף על גב דאיצטריך כימים לומר מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון אבל האמצעיים בכעס הו"מ למיכתב כראשונים וכתיב כימים לומר כימים ולא כלילות ואי להך דרשה לחודא אתא ה"ל למיכתב ואנכי עמדתי בהר מ' יום ותו לא וא"ת ובסוף כי תשא כתיב ויהי שם עם ה' מ' יום ומ' לילה ובלוחות אחרונות כתיב וי"ל דאימים שהתנפל קאי ולפי שלא פי' מעשה דאולי אכפרה בעד חטאתכם כמה עמד משה בתפלה מפרש לה הכא והא דכתיב בתר הכי ויכתוב על הלוחות היינו אחר אותם מ' יום ומ' לילה דאותם אחרונים היו חסירים לילה וא"ת בשלמא לר' יוסי דאמר בשבת פרק רבי עקיבא (דף פז:) דסיון דההיא שתא הוה באחד בשבת ניחא דעלה בה' לפי חשבון דאחד מלא ואחד חסר דיום ל' באב יום ה' הוה אבל לרבנן דאמרי דביום ב' הוה ר"ח סיון נמצא יום ל' באב ביום ו' אם לא נאמר דלרבנן ביי"ז בתמוז שרף את העגל ודן החוטאים ובו ביום עלה וביום כ"ח באב ירד בהשכמה ופסל לוחות ובכ"ט באב שהיה יום ה' עלה או נאמר שכ"ט באב ירד ובו ביום עלה ונאמר שהיה אב חסר כדי שיבא יום הירידה ביוה"כ כדאמר ביש נוחלין (ב"ב דף קכא.) שבו ניתנו לוחות אחרונות אבל לפי מדרש תנחומא. שאומר דביי"ז בתמוז ירד ובי"ח בו שרף את העגל ודן את החוטאים ובי"ט עלה ונמצא יום עלייה של מ' אחרונים באה באלול לא יבא בה' לא לרבנן ולא לר' יוסי וגם לא תמצא ירידה ביום הכפורים אם לא נאמר דעברוה לאלול: [ועי' תוס' שבת פט. ד"ה לסוף]: **ודנין** בבי' ובה'. וא"ת והלא קודם תקנת עזרא היו בית דין קבועין בכל יום כדאמר בכתובות (דף ג. ושם) אי"כ מה תיקן עזרא וכי תיקן שלא יהו קבועין אלא בבי' ובה' ואומר ר"ת שלא היו קבועין תחילה בכל יום אלא בעיר אחת והוא תיקן בכל עיר ועיר בבי' ובה': **ושתהא** אשה חופפת. אור"ת שלא תיקן חפיפה אלא בראש וכן משמע מדקאמר בסמוך דאורייתא דלמא מקטר וחפיפה נמי לא שייכא אלא בראש כדתנן בנזיר (דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אבל בשאר הגוף שייך לשון הדחה כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף סו: ושם) לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא

אשה מדיחה בית קמטיה במים ומהתם נמי משמע דבשאר הגוף אין צריך הדחה אלא דוקא בית קמטיה אף על גב דאיכא למימר דבית קמטיה נקט לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים בעינן מכל מקום מדלא קאמר אפילו קמטיה משמע דוקא לקמטיה ולא בשאר הגוף וההיא דדודי חסרת כו' (שם דף סח.) אף על פי שאין חובה היתה רגילה לרחוץ כמו שנוהגין גם עכשיו לרחוץ כל גופה במים חמין [ועיי' תוספות נדה סו: ד"ה אם]:

ב

-

פב

דף

אתא איהו ותיקן אפילו לדברי תורה. לא קיימא לן הכי אלא כר' יהודה בן בתירא דאמר דברי תורה אין מקבלין טומאה כדאמר בראשית הגז (חולין דף קלו: ושם) ובמי שמתו (ברכות דף כב.) האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי וא"ת דהיכי אלים ר' יהודה לבטל תקנת עזרא וי"ל דדלמא סבר דלא תיקן עזרא דבר זה אי נמי התנה שכל מי שרוצה לבטל יבטל דבכי האי גוונא מותר כדאמר בריש מועד קטן (דף ג:) אי נמי לא פשט איסורו ברוב ישראל כדאמרינן גבי שמן בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לו.) ואע"ג דמשמע התם דאי דניאל גזר עליו לא היה ר' יהודה נשיאה יכול לבטלו אע"פ שלא פשט היינו במילתא דכתיב בקרא אבל תקנת עזרא לא כתיב בקרא והא דדריש במי שמתו (ברכות דף כא:) מדכתיב והודעת לבניך וסמיד ליה יום אשר עמדת מה להלן בעלי קריין אסורין כו' אסמכתא היא דהא עזרא תיקן והא דאמר במי שמתו (שם דף יח:) גבי בניהו דתבר גזיזא דברדא ונחת וטבל לא לדברי תורה דאכתי עזרא לא הוה אלא לאכול חולין בטהרה: **ואינה** מביאה עגלה ערופה. וא"ת מאי אריא משום דלא נתחלקה תיפוק ליה משום דאית לן למיזל בתר רובא דעלמא כדאמר בלא יחפור (ב"ב דף כג:) ואע"ג דאמר התם דביושבת בין ההרים לא אזלינן בתר רובא וירושלים הרים סביב לה מכל מקום היו ישראל נכנסין ויוצאין לה לעלות לרגל ובשאר ימות השנה נמי לשלם נדרים ונדבות וגם אומות העולם היו באין לה לסחורה שקרויה רוכלת עמים וי"ל דמ"מ היו שם מקומות שלא היו מצויים כי אם יושבי ירושלים לבדם אי נמי בימי חזקיה שכל ישראל היו בירושלים ולא היו באין לסחורה: **ואין** מטמא בנגעים דכתיב אחוזתכם וירושלים לא

נתחלקה לשבטים. אין לפרש שנתחלקה אלא שנתנו דושנה של יריחו תחתיה ולפיכך אין מטמא דבפ"ק דיומא (דף יב.) משמע דלמ"ד לא נתחלקה לא נתחלקה ממש וא"ת מנליה דלא נתחלקה ממש דלמא סבר נתחלקה אלא שנתנו דושנה של יריחו תחתיה כמו לר' יהודה דאמר נתחלקה ומטמא ובית המקדש עצמו אין מטמא אע"ג דנתחלק אלא משום שנתנו דושנה של יריחו תחתיו כדאמר התם וי"ל דבית המקדש סברא הוא אע"ג דנתחלק דחזרו וקנו אותו כדי שיהא לכל ישראל חלק בו אבל ירושלים אם מתחילה נתחלקה למה היו חוזרין וקוננין אותה: **לא** יגדל אדם חזירין. וא"ת ת"ל דאסור לעשות סחורה בכל דברים טמאים כדתנן במסכת שביעית (פ"ז מ"ג) אין עושין סחורה בנבילות וטריפות ובפי' כל שעה (פסחים דף כג. ושם) נמי אומר צידי חיה ועוף שנזדמנו להם מינים טמאים דוקא נזדמנו אבל לכתחילה לא כדדריש התם יהיו בהוייתן יהא ובת"כ נמי דרשינן שקץ הוא לכם שלא לעשות סחורה בהן ותירץ ר"ת דהיינו דוקא בדבר העומד לאכילה אבל אם מגדלן למשוח עורות בשומן או למוכרן לישראל שימשח בהן שרי וכל חלב מותר למכור היכא דלא קאי לאכילה ובירושלמי נמי מפרש בהאי פירקא דסוסים וחמורים שרי לעשות בהן סחורה משום דסתמן למלאכה: **ואסור** לאדם שילמד בנו חכמת יוונית. וא"ת והלא בפולמוס של טיטוס גזרו כדאמרינן בפרק בתרא דסוטה (דף מט.) וטיטוס היה בשעת חורבן כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נו:) ומלכות בית חשמונאי קדמי טובא כדאמרינן בפ"ק דע"ז (דף ט.) וי"ל דמעיקרא גזרו ולא קבלו מינייהו א"נ אי הוה בעי למיקם בארור לא היה מיקרי עבריין אבל לבסוף איכא גזירה דרבנן ונראה דלא יגדל דמתני' היא היתה גזירה דפולמוס של טיטוס: **ועל** אותה שעה שנינו מעשה שבא. (כולה) משנה היא במנחות בפי' ר' ישמעאל (דף סד: ושם) וא"ת והא בימי מרדכי הוה המעשה כדאמר התם בגמ' דאתא חרשא אותיב ידיה אגנה כו' אמר להן מרדכי ותימה גדולה היא אם חיה מרדכי כל כך דבית חשמונאי לא היה כי אם ר"ס שנים קודם החורבן כדאמר בפ"ק דע"ז (דף ט.) ונראה לר"י דכל אותן שהיו בקיאים ברמזים ובלשונות היו נקראים על שם מרדכי לפי שהוא היה ראש וחכם להכיר ואותו מעשה דג' נשים דמייתי התם נראה שהיה מרדכי ממש דקאמר והיינו דתנן (שקלים פרק ה' משנה א') פתחיה על הקנין:

לשון סורסי. נראה דלשון סורסי הוא לשון ארמי כדאמר (בראשית רבה פ' עה) אל יהי לשון סורסי קל בעיניך שהרי בתורה ובנביאים ובכתובים חלק לו הכתוב כבוד תורה דכתיב יגר שהדותא בנביאים דכתיב כדנן תימרון להון בכתובים דניאל ועזרא ולבן היה מארס נהרים ודניאל נמי קורהו לשון סורסי אף על גב דכתיב ביה וידברו הכשדים למלך ארמית והא דנקט הכא בארץ ישראל לשון סורסי ובבבל נקט לשון ארמי אור"ת לפי שמעט משתנה כעין לשון לעז שמדברים אותו לשון צח במדינה אחת יותר מבאחרת כי אונקלוס הגר תירגם עד הגל הזה סהיד דגורא הדין ולבן קרא ליה יגר שהדותא ונ"ל לשון שדיבר לבן הוא לשון סורסי ועל שם סוריא נקרא סורסי דסוריא היא ארס נהרים וארס צובה שכבש דוד ועל שם שקרובה לארץ ישראל אין לשון ארמי שלה צח כל כך: **התירו** לספר קומי. מתחילה לא גזרו על קרובים למלכות והוא היה רגיל כדאשכחן במעילה (דף יז.). שהלך אבטולמוס בן ראובן וסיפר קומי שלא יכירו שהוא יהודי והטעה אותם: שני אלפים ושני רבבות גרסינן ולא גרסינן שני אלפים רבבות דבמדבר לא היו כי אם ס' ריבוא ושרתה שכינה ולא שייך כאן הא דאחד דיני ממונות (סנהדרין דף לט.). דכל בי עשרה שכינה שריא דהכא אנביאים ואמשכן קאמר: **והתניא** ובישוב אפילו ק' מיל לא יפרוס. ע"כ השתא לא ידע פירוש הברייתא [וקשה] דהא משמע דק' מיל לאו דוקא אלא אפילו אלף לא יפרוס וא"כ האי ישוב היכי דמי אי קרי העיר ישוב א"כ לא יפרוס בשום מקום אפילו במדבר דאפילו המדבר רחוק אלף מיל דהא אמר דק' מיל לאו דוקא ואפילו נאמר דק' מיל דוקא אכתי תקשה רישא לסיפא דהא רישא קתני דרחוק שלשים ריס מן הישוב פורסין ובסיפא קתני אפילו ק' מיל לא יפרוס דהכי תניא בתוספתא בפירקין (פ"ח) אין פורסין נשבים ליונים א"כ הרחיק מן הישוב שלשים ריס בד"א במדבר אבל בישוב אפילו ק' מיל לא יפרוס וליכא למימר נמי דס"ד דבישוב של זרעים שייטי טובא ורישא דברייתא מיירי בישוב עיר וקרי ליה מדבר משום דליכא זרעים דא"כ מאי קשה ליה ונראה לריצב"א דודאי ס"ד דאיירי בישוב זרעים וה"פ ומישט שייטי שלשים ריס ותו לא אפילו בישוב זרעים והא מוכחא סיפא דבישוב זרעים שייטי טובא ואין זה אלא משום אכילה אלמא דלא מליא כריסה בחמשים אמה ומשני דלא איירי בישוב זרעים אלא בישוב כרמיה ובישוב שובכין וקרי מדבר היכא דליכא ישוב כרמים וישוב שובכין:

מתני' החובל. מכה בהמה ישלמנה וסמיד ליה ואיש כי יתן. נראה לר"י דל"ג וסמיד ליה דהא מכח סמוכים לא דריש אלא מכח ג"ש כדאמר לקמן אגן הכאה הכאה קאמרינן ואמר נמי לקמן וכי מאחר דכתיב לא תקחו כופר לנפש רוצח האי מכה מכה למה לי משמע דג"ש היא ולא סמוכים ועוד כי פריך בסמוך מאי חזית דילפת ממכה בהמה נילף ממכה אדם ומאי קושיא והלא מכח סמוכים הוא בא ומכה אדם אין סמוך לאיש כי יתן מום וא"ת וכיון דמג"ש קא יליף למה הוצרך לאתווי קרא דמכה נפש בהמה ישלמנה ושביק קרא דמכה בהמה דמייתי לעיל וי"ל דמכה בהמה איצטריך לתנא דבי חזקיה ומאן דלית ליה דריש בריש הנחנקין (סנהדרין דף פד:) מה מכה. בהמה לרפואה פטור כו' אי"נ כיון דהדר ליה ממכה אדם דהוי בקטלא הדר ביה לגמרי ונקט האי קרא דמכה נפש בהמה דסמיד לאיש כי יתן מום ולפי זה מצי למגרס וסמיד ליה דמשום דסמיד ליה נקט האי קרא ולא משום סמוכים: אף הכאה האמורה באדם לתשלומין. י"ס דגרסי בתר הכי והכתיב איש כי יכה כל נפש אדם מות יומת פירוש שימיתו אברו תחת אברו של חבירו ומשני יומת בממון וממאי דבממון אימא מיתה ממש לא ס"ד חדא דהא איתקש למכה נפש בהמה ועוד דכתיב התם כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו ש"מ ממון ואין נראה לר"י אותה גירסא כלל חדא דאיש כי יכה כל נפש אדם מוקמינן בהנשרפין (סנהדרין דף עח.) בקטלא גבי פלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבנן גבי הכוהו י' בני אדם ביי מקלות ועוד דלממון לא אצטריך ועוד מאי פריך מעיקרא והכתיב איש כי יכה כל נפש אדם מי אליס מקרא דעין תחת עין דמוקמינן ליה בממון בג"ש דהכאה הכאה ועוד מכיון דכתיב כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו למה לי הך ג"ש דהכאה הכאה

ע"כ נראה דלי"ג ליה כלל : **מכדי** רשעתו נפקא. פירושו בסוף פ"ב (דף כו :) :
מאי חזית דילפת ממכה בהמה נילף ממכה אדם. אע"ג דלהא לא
איצטריך דממילא הוה אמרינן עין תחת עין ממש מ"מ איצטריך דלא
נילף ממכה בהמה : **מכה** מכה למ"ל. וא"ת דרבא דריש מיניה בפרק אלו
נערות (כתובות דף לה.) בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי
מיתות לתשלומין מג"ש דמכה מכה וי"ל דרבא לטעמיה דדריש לקמן עין
תחת עין ממון מקרא אחרינא :

א

-

פד

דף

רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור. ושאר. אמוראי סברי דאותה ג"ש
לענין מיטב ואין להוציא מג"ש עין תחת עין מפשטיה דמשמע עין ממש
אלא מדרשא אחרינא : **אלא** בדמזיק. דס"ל לרבי אליעזר דהוי ככופר
דמשלם דמי מזיק דרחמנא קרייה כופר אבל אתה לוקח כופר כו' ותנאי
דלעיל ס"ל דדוקא בכופר משלם דמי מזיק משום פדיון נפשו : זילו שומו
ליה ד' דברים היה סבור דאדם הזיקו ואותו קטן כל כך גדול היה דמכלמי
ליה ומכלם :

ב

-

פד

דף

קנסא קמגבית בבבל. לאו דוקא קנס אלא משום דלית ביה חסרון כיס
קרי ליה קנס : אי נמי אית ביה חסרון כיס ולא שכיח לא עבדינן
שליחותיהו וגזלות וחבלות דבעי מומחים כדאמר בפרק קמא דסנהדרין
(דף ב :) איכא למימר דגזלות וחבלות מילתא דלא שכיח היא. (טפי) אבל
הודאות והלואות שכיחי וכן יש בהמגרש (גיטין דף פח : ושם) ותימה
דבכמה מקומות שהיו דנין דיני גזלות בהגוזל (לקמן דף צו :) ההוא גברא
דגזל פדנא דתורא ובהגוזל בתרא (לקמן דף קטו.) נרשאה גנב ספרא
וההוא דגנב גלימא ובהרבה מקומות יש לדחות דכל הנהו איירי בתפס

או עי"י דא"ל אקבעו דינא לא"י כדאמר בפרק קמא (דף טו :) וי"מ דדוקא גזילות שע"י חבלות כגון דמנצו בי תרי ומחו אהדדי עד שתקף אחד מהן וגזל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח [טפין] ולא עבדינן שליחותייהו ומעשים בכל יום שאנו דנין דיני גזילות צער שלא במקום נזק דמשתלם מאן תנא. פירשתי בסוף פרק ב' (דף כו : ושם ד"ה האי) :

א

-

פה

דף

כלל ופרט המרוחקין זה מזה. נראה לר"י דבכלל ופרט המרוחקין זה מזה דפליגי תנאי דהכא וההוא דפליגי נמי אביי ורבא בריש בנות כותים (נדה דף לג.) היינו דוקא בחד ענינא אבל בתרי עניני לכ"ע אין דנין כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף ו : ושם) ובכל המנחות (מנחות נה : ושם) וההיא דנגמר הדין (סנהדרין דף מו : ושם) גבי והומת ותלית אם נחשבנו כתרי עניני לפי שמרוחקין יותר מאותם שבכאן ושבנדה אתיא ההיא דנגמר הדין ככ"ע אבל אם נחשביה כחד ענינא אתי סוגיא דהתם כמ"ד אין דנין : **לדמים** יתרים. פי' בקונטרס דאי לא כתיב אלא כויה ה"א אפילו אית ליה חבורה דמי כויה הוא דמשלם אבל תרתי לא משלם קמ"ל דמשלם תרוייהו צער במקום נזק ואין נראה לר"י דהא צער במקום נזק נפקא לן מפצע תחת פצע ועוד דלמה היה לנו לומר שהצער יפטר את הנזק ואת הרפוי ונראה לר"י לדמים יתרים שמשלם בצער שיש בו רושם יותר מבצער שאין בו רושם אע"פ שאין מצטער בזה יותר מבזה משלם יותר לפי שמתגנה מחמת הרושם : **עלו** בו צמחים כו'. כשלא אמדוהו מיירי דאי באמדוהו הא אמרינן לקמן (דף צא.) אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו : **שניתנה** רשות לרופא לרפאות. וא"ת והא מרפא לחודיה שמעינן ליה וי"ל דה"א ה"מ מכה בידי אדם אבל חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת המלך קמ"ל דשרי : **עבר** על דברי הרופא. לא חשיב ליה פושע כ"כ : **פשעת** בנפשך ומפסדת לי. היכא דלא אמדוהו :

רואין אותו כאילו שומר קישואין. שכבר נתן לו דמי ידו או דמי רגלו שומר קישואין לא קאי ארגל דברגלו קאמר בגמרא שבת כשומר הפתח אבל קישואין אין יכול לשמור א"נ בגמ' איירי בשיבר שני רגליו דומיא דסימא את עינו דאיירי בסימא שתי עיניו דאי עינו אחת עדיין הוא ראוי לכל זה שהיה ראוי בתחילה ובתוספתא (פ"ט) נמי קתני רואין אותו כאילו הוא חיגר שומר קישואין משמע דחיגר יכול לשמור ונראה דאם היה מלמד תינוקות לא נאמר כאילו הוא שומר קישואין ובשיבר רגלו אם היה עושה מעשה מחט או נוקב מרגליות לא נאמר כאילו הוא שומר הפתח דאם כן לקתה מדת הדין אלא הכא בסתם בני אדם שאין בעלי אומנות: **דכי** מתפח האי גברא. כלומר. בתחילה כשהיה בריא: **חרשו** נותן לו דמי כולו. ע"כ לא מיירי באותו שקיטע את ידו ושיבר את רגלו וסימא עינו אלא אפילו באדם שלם דומיא דסימא עינו דלא איירי באותו שקיטע ידו ושיבר רגלו דהא בשיבר רגלו אין נותן אלא כשומר הפתח שהוא פחות מטחינת הריחים ותימה דמשמע הכא דחרש לא שוי מידי מדנותן לו דמי כולו ובפ"ק דערכין (דף ב. ושם) תנן חש"ו נידרין ונערכין ואור"ת דיש לחלק בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים ולר"י נראה דהכא באדם שאין בר אומנות כדפי' לעיל וכן משמע מדנקט דלי דוולא ואזיל בשליחות הלכך כשנתחרש אין שוה כלום והתם מיירי כשיש לו אומנות: **נהי** דנזק וריפוי ושבת דכל חדא וחדא לא יהיב ליה. תימה בשלמא נזק ושבת דין שלא יתן שכל זה בכלל דמי כולו אלא ריפוי למה פשיטא ליה שיהיה בכלל דמי כולו יותר מצער ובושת ונראה דגרס ריפוי בהדי צער ובושת ולא (הכא) בהדי נזק ושבת אך אכתי קשה דמאי קמיבעיא ליה דלמה יפטר מריפוי וצער ובושת דכל חדא וחדא בשביל שחרשו לבסוף ונותן לו דמי כולו מ"ש מקיטע ידו שאע"פ שהוא נותן נזק שהוא דמי ידו נותן ריפוי צער ובושת ועוד אטו אם חבל בחרש וכי יפטר מריפוי צער ובושת מיהו מהא דתנן לקמן (דף פז.) החובל בחרש חייב אין לדקדק דמצ"ל דהתם בחרש בידי שמים כדברי ר"ת או הוא בר אומנות ועוד דלעיל אשכחן דחייב ריפוי שלא במקום נזק ועוד תימה דפעמים מרויח במה שחרשו לבסוף כגון שהצער והריפוי היה עולה יותר מדמי כולו ונראה לר"י דפשיטא דמשלם צער ובושת וריפוי דכל חדא וחדא ומבעי ליה כגון שקיטע ידו יום ראשון ולא אמדוהו וביום שני שיבר רגלו ולא אמדוהו וביום השלישי חרשו מי אמרינן דחשיב כאילו עשה הכל בפעם אחת ואומדין הכל ביחד או דלמא כיון שהחבלות היו בזה אחר זה

אומדין לכל אחת ריפוי וצער ובושת שלה בפני עצמה ונ"מ שאין עולה כ"כ כשאומדין הכל ביחד כמו שעולה כשאומדין כל אחת בפני עצמה: **שבת** הפוחתתו בדמים מהו. כגון שהכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור שמלבד שבתו שבכל יום ויום עד שיתרפא נפחתו דמיו שאין בני אדם בקיאים להכיר בידו אם סופה לחזור ולא יכניסו עצמן בספק לקנותו כבריא ושולט בשתי ידיו וסבורין שלא יתרפא עוד אבל בדבר הידוע שסופו לחזור מודה אביי שאין נותן לו אלא שבת שבכל יום ויום:

א

-

פו

דף

כגון שחרשו. וא"ת ואמאי חייב בכולן הא דמי כולו נותן ולפיי ר"י דלעיל ניחא דמכל מקום יש כאן צער בושת וריפוי אף על גב דשבת בכלל דמי כולו שייך לשנות חייב בכולן משום אחריני: **שבת** גדולה לעבד. כדי שיצא מבית רבו בידו שלימה ושבת קטנה לרב אע"פ שמפסיד הרב שאם לא נקטעה ידו או רגלו היה דלי דוולא ואזיל בשליחותיה ועכשיו אין יכול כי אם לשמור קישואין ופתח חשבינן ליה השתא כמו חלה דאמר בפרק קמא דקדושין (דף יז. ושם) דאין חייב להשלים דנסתחפה שדהו ואף על גב דחלה ארבע שנים חייב להשלים התם אין עושה שום מלאכה אבל הכא יכול לשמור קישואין או פתח: רבא אמר ינתן הכל לרב גרסינן וכן גרס ר"ח ובספרים היה כתוב הכל לעבד וקשה שבת קטנה למה לא יהיה הכל לרב אלא הכל לרב גרסינן שבת קטנה הכל לעצמו ושבת גדולה ילקח קרקע והרב אוכל פירות שמפסיד הוא בקטיעת ידו דלא מצי למידלי דוולא ולמיזל בשליחותא אלא לשמור קישואין או פתח: **פיחת** אצל רבו. ל"ג ואצל עצמו לא פיחת פלוגתא דאביי ורבא דהתם כ"ע מודו דינתן הכל לרב אלא גרסינן פיחת אצל עצמו ואצל רבו פלוגתא דאביי ורבא ומיהו גם אגירסא זו קשה לר"י דכבר אמר זה דפליגי בקוטע יד עבד עברי ואורי"י דיש ליישב בדוחק אצל עצמו לא פיחת שתהא בזה פלוגתא דאביי ורבא כגון הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור קודם שיצא לחירות דלאביי נותנין שבת קטנה לרב ושבת גדולה לעבד ואע"ג דלא מפסיד העבד מידי אלא כל ההפסד של הרב הוא מ"מ כיון דשם נזק הוא זה ובנזק של קטיעת ידו אין לרב אפ"י פירות לאביי גם בהיזק זה לא יטול כלום ולרבא נותן הכל לרב שבתו שבכל יום ויום: **כאילו** הן בני חורין שירדו

מנכסיהם. כי יש עשירים שאין מתביישין יותר מבני חורין שירדו וכן עניים ואין יכולין לדקדק עליהם כ"כ איזה מהן מתבייש כאילו ירד ואיזה מתבייש יותר או פחות וכיוצא בזה מצינו במתניתין. גבי העביר טליתו ופרע ראש של אשה בשוק דאין מדקדקין בדבר אם היו שם בני אדם שרגיל להתבייש יותר מפניהם כגון בני אדם חשובים או לא אלא שוים לשומא אחת: **עד** שיתכוין לו. וא"ת לרבנן במבושיו מאי דרשי ביה ושמא מבעי ליה לשום דרשה: **אבל** למישם שיימינן בהו. ולא דמי לנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם לכותי והרג את ישראל דהתם איכא קרא דדרשינן בפרק ב' דמכות (דף ז'): בבלי דעת פרט למתכוין להרוג את הבהמה כו' והכא ליכא קרא ולא ילפינן מהתם דהא מבעי לן קרא הכא לרבי שמעון לפטור נתכוון לבייש את זה ובייש את זה אף על גב דאיכא קרא בדיני נפשות:

ב

-

פו

דף

ערום בר בושת הוא. פי' בקונטרס כיון דאין מקפיד להלוך ערום בפני בני אדם מי הוי כלל בר בושת וקי' לפירושו מ"ש דפריך אברייתא הוה ליה למפרך אמתניתין דקתני המבייש את הערום חייב ונראה לפרש דאמתניתין לא פריך דפשיטא דערום בר בושת הוא אם רוקק בו או סטרו אבל לשון הברייתא משמע ליה ביישו ערום שמביישו במה שמגלהו ומערימו ועוד דקתני אין דומה ביישו ערום לביישו לבוש ואם רוקק בו או סטרו כך מתבייש כשהוא ערום כמו כשהוא לבוש ולכך פריך ערום בר בושת הוא אם הוא ערום היאך הערימו והא דקתני נמי בברייתא ביישו בבית המרחץ חייב אביישו ערום נמי קאי שהערימו בבית המרחץ והשתא א"ש הא דפריך בית המרחץ בר בושת הוא בערמומי' והלא דרך בני אדם להיות ערומים במרחץ: **דאתא** זיקא כו'. אבל אם הוא עצמו דלינהו ובא חבירו ודלינהו טפי פטור כיון שזה אין מקפיד או שמא אורחא דמילתא נקט דאתא זיקא: **ביישו** ישן ומת מהו. תימה דלא מייתי הכא מילתיה דרב ששת דבריש הנחנקין (סנהדרין דף פה. ושם) פריך בפשיטות והאמר רב ששת ביישו ישן ומת חייב ויש ספרים שכתוב בהן והאמר רב ששת ביישו ישן חייב ול"ג ומת ולא נהירא כלל דמה ענין ישן לגברא קטילא שיוצא ליהרג ועוד מאי קמ"ל רב ששת מתניתין היא

המבייש את הישן חייב ומיהו אין תימה כ"כ שלא הביא כאן מילתא דרב ששת למיפשט בעיין דכה"ג אשכחן באין בין המודר (נדריס דף לה : ושם) דאיבעיא הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא הוו ולא מייתי מילתיה דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר בפרק קמא דקדושין (דף כג : ושם) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצי עבדי ואינהו מצו עבדי אך קשה דבמסקנא דהכא משמע דביישו ישן ומת פטור דמסיק דמשום כיסופא דידיה הוא ור"ת גריס התם והאמר רב ששת ביישו חייב ואיוצא ליהרג קאי : **סומא** אין לו בושת. דסומא שבייש פטור אבל המבייש את הסומא חייב דהא לא משתמע מעיניך שיהא פטור וכן משמע מתוך פירוש הקונטרס דפ"י דדייק מתניתין דלא כרבי יהודה מדלא קתני סומא שבייש פטור כדקתני ישן שבייש פטור משמע דלא מצי דיין מדקתני המבייש את הסומא חייב דמודה רבי יהודה דמבייש את הסומא חייב : **מה** להלן סומא לא. וא"ת אי מה להלן גזלנים ועבדים לא אף גבי בושת ליפטרו וכ"ת אשה תוכיח דפסולה לעדות וחייבת בבושת כדכתיב והחזיקה במבושיו א"כ סומא נמי לא אתי וי"ל כיון דעיניך עיניך גמר אע"ג דעיניך אבית דין קאי סברא הוא דלענין דבר התלוי בראיה ניתנה ג"ש : **ואין** מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. תימה לא ליכתוב שום מיעוט וממילא אתרבי וכן יש להקשות גבי אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט : **חייבי** מלקיות מנין אתיא רשע רשע. רבי יהודה דריש הכא ג"ש דרשע רשע ורבנן לא פליגי אלא דלא פטרי סומא אפילו בחייבי גליות ובאחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג : ושם ד"ה אתיא) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות נמי אמר חייבי מלקיות מנין אתיא רשע רשע תניא נמי הכי כו' וסתמא דגמרא דריש לה בפ"ק דמכות (דף ה :) גבי אין העדים זוממין נהרגים עד שיגמר הדין על פיהם והא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף י.) מאי טעמא דרבי ישמעאל דאמר מכות בכ"ג אמר אביי אתיא רשע רשע רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת לאו משום דלית ליה לרבא רשע רשע אלא משום דלא צריך דמגוף המלקות שמעינן דהוי בכ"ג דמלקות תחת מיתה ומיתה בכ"ג ולענין מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה לא שייך כל כך מלקות תחת מיתה עומדת דשמא במיתה דוקא משום ושפטו העדה והצילו העדה וכן בפרק קמא דמכות (דף ה.) גבי משלשים בממון ואין משלשים במכות דאמר מנא הני מילי אמר אביי אתיא רשע רשע רבא אמר בעינן כאשר זמם וליכא לאו

משום דלית ליה לרבא רשע רשע אלא משום שאין צריך דמגופיה דקרא שמעינן דאין משלשים במכות ובאלו נערות (כתובות דף לה. ושם) גבי חייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר דאמר ר"ל בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי מיתות היכן ריבתה תורה אביי אמר רשע רשע רבא אמר מכה מכה התם ודאי לא דריש רבא רשע רשע וכן ר' יוחנן פליג אר"ל ומחייב חייבי מלקיות שוגגין בתשלומין לא דריש רשע רשע וכן בההוא פירקא (דף לז.). אמר גבי לא יהיה אסון ענוש יענש והא מהכא נפקא מהתם נפקא כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו כו' ומסיק חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון לא דריש רשע רשע והיינו טעמא דרבא ור' יוחנן וההיא סוגיא סברי דלא דרשי רשע רשע אלא לענין דברים שהן בגוף המלקות דקרא דרשע בגוף המלקות כתיב והיה אם בן הכות הרשע אבל לפטור מממון שהוא בהדי מיתה ומלקות שאין בגוף המלקות לא דרשינן אבל ממכה יליף לה רבא שפיר דבתשלומין כתיב מכה בהמה ישלמנה ואביי אית ליה אפי' התם ג"ש דרשע רשע וסוגיא דהתם גבי רשעתו אליבא דרבא אתיא ואביי הוה מוקי כרבי מאיר במיתה ומלקות דמלקות וממון לא צריך קרא דאתיא רשע רשע: **וכן** היה רבי יהודה פוטרו מכל דינים שבתורה. תימה א"כ מאי איריא דפטר ר' יהודה בבושת לעיל ולמה לי ג"ש דעיניך עיניך ונראה לר"י שלבסוף חזר בו ר' יהודה ממה שהיה פוטרו מבושת לבד כשמצא דרשה לפוטרו ממיתה וגלות א"נ אי לאו דגלי ג"ש דעיניך לפטור סומא הוה סברא למדרש גבי גלות כר' מאיר: **וכן** היה ר' יהודה פוטרו מכל המצות [האמורות] בתורה. תימה הא דתנן בפרק הקורא את המגילה (מגילה דף כד. ושם) רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע אפי' ראה ונסמא נמי אמר הכא דפטור מכל המצות והיאך יפרוס על שמע להוציא אחרים ובירושלמי דמוקי שלא ראה מאורות מימיו ביושב בבית אפל [או] שנולד במערה ואינו סומא א"ש אבל בגמרא דידן משמע דמיירי בסומא ממש ומפרש טעמא דרבי יהודה דאמר אין פורס משום דאין נהנה מן המאורות ורבנן [סברי] אית ליה הנאה כר' יוסי שראה סומא ואבוקה בידו אמר ליה בני אבוקה זו למה אמר ליה כל זמן שאבוקה זו בידי בני אדם רואין אותי ומצילין אותי מן הפחתים והאי טעמא לא שייך אלא בסומא ממש ונראה דאף ע"ג דפטר ר' יהודה סומא מכל המצות מ"מ מדרבנן חייב

דאעײג דאשה מיפטרטא במצות עשה שהזמן גרמא ולא מחייבין אפילו מדרבנן משום שיש מצות הרבה דמחייבת בהו אבל סומא אי פטרת ליה מכל המצות אפײ מדרבנן אײכ הײל כמו נכרי שאין נוהג בתורת ישראל כלל ולכך אותו שלא ראה מאורות מימיו אפילו מדרבנן לא יפרס על שמע כיון דלית ליה הנאה אבל אם ראה ונסתמא חייב מדרבנן ומוציא אחרים ידי חובתן דאחרים נמי לא מחייבי אלא מדרבנן דקײש דרבנן היא כדאמר במי שמתו (ברכות דף כא.) ולא דמי חיוב דסומא לחיובא דקטן שהגיע לחינוך שאין אלא לחנכו דאעײג דחייב מדרבנן אין פורס על שמע להוציא אחרים ידי חובתן: **בעבד** כנעני שלו פטור. מכולם. ואײת והא ברפואתו חייב כדקאמר בפײק דגיטין (דף יב: ושם) גבי קיטע יד עבדו של חברו. נותן שבתו ורפואתו לרבו ופריך רפואתו דידיה היא דבעי איתסויי ביה ומשני לא צריכא דאמדוהו להי יומי ועבדו סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומי ויײל דהײנ פטור מכולם היינו מן היתרון דאמדוהו בהי ואיתסי בגי ואם תאמר ותפשוט ממתניי דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך מדפטור משבת ויײל דהכא מיירי בזן את העבד ומיהו קשה מאי קמײל רבי יוחנן שנותן רפואתו לרבו דהיינו היתרון דאתסי בגי מתניי היא דפטור מכולם עײכ נראה שיש לחלק בין אחרים חובלין בו בין להרב עצמו חובל בו שכבר זכה בכל. : **כיון** דאקני ליה רחמנא שבח נעורים לאב. פײ בקונטרס דכתיב בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ובשנים אוחזין (בײמ דף יב. ושם) גבי מציאת בנו ובתו הקטנים נמי פײ דבתו מציאתה לאביה משום דשבח נעורים לאביה וקשה לפירושו דבריש פרק קמא דקדושין (דף ג: ושם) ובאלו נערות (כתובות דף מ:) אמר דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב ולא ילפינן מהתם שאר דברים ונראה דבכל דוכתי דנקיט שבח נעורים לסימנא בעלמא נקטיה ולא משום דמפיק מבנעוריה ובשמעתין נמי פירש בקונטרס בסוף דבריו דכסף קדושין שלו דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין ומציאתה נמי לאב משום איבה כדמפרש גמרא בפרק נערה שנתפתתה (שם דף מו: ושם) דחיישינן שמא מתוך שנאה שלא תתן לו מציאה ימסרנה למנוול ומוכה שחין ומבעיא ליה בחבלה לרבי אלעזר דאעײג דאין שייך בה איבה דלא קפיד במידי דאית להו צערא בגופייהו כדאמר לקמן מײמ ראוי הוא להיות של אב משום דאפחתה מכספה :

א"ל לא זיכתה תורה לאב אלא שבח נעורים בלבד. לסימנא בעלמא נקט האי לישנא כדפיי ואפיי פצעה בפניה דאפחתה מכספה קסבר רב דלית ליה לאב מידי וכן ר"ל לקמן ור"י פליג וס"ל דאם פצעה בפניה חבלתה של אב וא"ת והיכי פליגי רב ור"ל אר' יוחנן והא בריש נערה [שנתפתתה] (כתובות ד' מג: ושם) משמע בברייתא דחבלה דפצעה בפניה הויא לאב וי"ל דהתם מיירי בפחיתת כסף שעד ימי בגרות שתצא מרשות אב שהיתה נפחתה דבר מועט אם היה רוצה למוכרה אותו דבר מועט כ"ע מודו דלאב הויא דהיינו שבח נעורים גמורים והכא נחלקו בכל הפחיתה שהיא נפחתת כל ימיה בפציעה זו אף לאחר שכלו ימי הנעורים דס"ל לרב ולר"ל דדידה הוי ור' יוחנן סבר דהואיל ואירע פחיתה זו בנערותה תהא כולה לאב א"נ הכא במה שהיא נפחתת לקדושין דס"ל לרב ולר"ל דלא זכי ליה אלא קדושין ממש והתם בהפסד מעשה ידיה דלא תמצא לה קונים: **כאן** בסמוכין על שלחנו כו'. אור"י למ"ד בפרק קמא דב"מ (ד' יב: ושם) גבי מציאת בנו ובתו הקטנים שהוא לאב לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן וקטן שאין סמוך על שלחן אביו זהו גדול אין חילוק בין חבלה שהאב חובל בו למציאה אבל חבלה שאחרים חובלין בהן הוי דידהו ואפילו בסמוכים כדמפרש לקמן דכיון דאית להו צערא דגופייהו ולא חסר לא קפיד אבל לשמואל דאמר התם קטן קטן ממש הוי מציאת קטן לאביו אפ"י אין סמוך על שולחנו כדמפרש טעמא התם שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו וגדול אפ"י סמוך על שלחנו מציאתו לעצמו דכיון דלא חסר לא קפיד וגם אין מריצה אצלו אבל הכא שהאב חובל אם הוא סמוך אפ"י גדול הוי לאב דכיון דחסר קפיד ואם אין סמוך אפ"י קטן הוי לעצמו דכיון דאית ליה צערא דגופא אין מריצה לאביו ובחבלו בהן אחרים אפ"י סמוכים וקטנים הוי דידהו כיון דלא חסר וגם אין מריצין: **דכתיב** כי טוב לו עמך. הרר"א בהר"י היה גורס כשכיר כתושב יהיה עמך (ויקרא כה) דמהאי קרא דריש ליה בספרי וכן נראה דההוא קרא בצווי כתיב אבל כי טוב לו עמך אינו אלא סיפור דברים בעלמא כדכתיב והיה כי יאמר העבד לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך ור"י אומר דאפילו גרסי כי טוב לו עמך ניחא דמדקאמר כי טוב לו עמך ש"מ שכך צריך לעשות: **והא** מציאה דמעלמא קאתי וקפיד. האי פירכא לא הוי אלא למ"ד לא גדול גדול ממש אבל לשמואל איכא טעמי טובא גבי מציאה דמריצה אצל אביו דגבי חבלה לא שייך האי טעמא א"נ אפ"י לשמואל בעי אמאי לא אמר בחבלה

שמריצה אצל אביו ומשני כיון דאית ליה צערא דגופא לא קפיד אב וקטן נמי לא יריצנה אצלו : וקתני ולא עוד אלא אחרים שחבלו בה חייבין ליתן לאביה. וא"ת מאי קושיא הא אוקמא קמייתא בשבת ובתרייתא דקתני בבנותיו של אחרים קטנים יעשה להם סגולה דילמא מיירי בשאר דברים כגון נזק וצער וי"ל דמסתמא הוי דומיא דזכרים דיעשה להם סגולה דידהו מיירי אפי' בשבת שאין מעשה ידיהם לאב ועוד נוכל לפרש דהא דקתני בבניו ובבנותיו פטור היינו דוקא בשבת וסברא הוא דלית לן למפטריה משום דסמוכים על שולחנו אלא משבת ולא משאר דברים דבכל מקום מעשה ידיה לאב תחת מזונות דגבי אשה ועבד עברי וכנעני ובתו שמזכיר בכל מקום עשה עמי ואיני זנך ולפי"ז א"ש דלא מצי לאוקמא בתרייתא בשאר דברים חוץ משבת דבשאר דברים אפי' בניו ובנותיו שלו חייב וכן משמע דמטעם סמוכים על שולחנו אין לפוטרו אלא משבת דפריך לעיל אי בסמוכים גדולים יתן להם מיד וכו' לאביהן בעי למיתב משמע דמשום דאוקמא בסמוך פריך דלאבוהון בעי למיתב ומנין לו זה אי משום דמדמה ליה למציאה הא לשמואל אין מציאת גדול לאב אבל אי מיירי בשבת ניחא דסברא הוא כיון שהוא זן אותן דשבת שלהם יהיה לאב כדפרישית וסבר המקשה דאפי' לא יהיו מעשה גדולים לאב אע"פ שהוא זן אותן מ"מ היכא דאתי מעלמא כשבת סברא הוא שיהיה לאב והא דפריך והא מציאה דמשמע דאי הו"א דשבת לאב הוה ניחא ולא הוה קשה ליה ממציאה אנזק וצער וריפוי ובשת דלא הוי לאב משום דמציאה דמיא טפי למעשה ידיה כדאמר בריש מציאת האשה (כתובות דף סו. ושם) מציאתה כהעדפה שע"י הדחק דמי אך מצי למימר דהא דקאמר אי בסמוכים היינו אליבא דמ"ד לאו גדול גדול ממש ומדמי למציאה : הכא דלאו איניש דקפיד כו'. וא"ת וכיון דמן הדין שבת לאב כדקאמר דבאיניש קפדנא חייבין ליתן שבת לאב אפילו כשאינם סמוכים לפחות להעדפה ומן התורה היא של אב כדדרשינן בריש קדושין (ד' ג:) ובסוף אלו נערו (כתובות ד' מ:) ובנערה שנתפתתה (שם ד' מו:) כי ימכור אש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה א"כ מה ראו חכמים דבגברא דלא קפדן אמר בבת קטנה של אחרים יעשה לה סגולה אפילו בשבת ושמא אמדו חכמים דעתו של אב ויודעים שמוחל להם משום צערא דגופייהו במידי דלא חסר ביה ואתו להו מעלמא :

יצא עבד שאין לו אחוה. פיי אין יוצאי חלציו קרויין אחים מה שאין כן בגר ביוצא מחלציו רוצה הקונטרס לפרש: **זוממי** עבד לא יהרוגו. וכיון דהם לא יהרוגו גם העבד לא יהרג דה"ל עדות שאין אתה יכול להזימה: **דכתיב** כאשר זמם לעשות לאחיו. תימה דתקשה ליה לרבי יהודה מרבית ואונאה וגונב נפש דבכולהו כתיב אחיו ובצדקה נמי. כתיב אחיך האביון ומיהו קצת משמע בפרק קמא דגיטין (דף יב.) דאין כל כך חובה ליתן צדקה לעבד דאמר דרשב"ג סבר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמי עלאי וגונב נפש נמי לא מחייב בעבד אפיי לרבנן דמבני ישראל כתיב ובהנחנקין (סנהדרין דף פו.) מייתי התם פלוגתא דר' יהודה ורבנן דהכא ורבית ואונאה נמי אין קנין לעבד בלא רבו: **יהא** עבד כשר לעדות. תימה הא ילפינן בכל דוכתא ג"ש דלה לה מאשה וכ"ת דאתי. אחין ומרבה עבד ומפיק מג"ש אי"כ גם מק"ו דקאמר נפיק וי"ל דכי גמרינן לה לה מאשה היינו להחמיר על העבד לעשותו כישראל לכל הפחות במצות שהאשה חייבת אבל לגרעו מאיש ולפוסלו לעדות כאשה לא נלמוד דמן הדין כשר הוא לעדות דכתיב ועמדו שני האנשים והאי איש הוא ועובד כוכבים אע"ג דאיש הוא מ"מ אין אחיו אבל עבד שהוא איש ואחיו במצות ליתכשר א] ורש"י פירש בפ"ק דגיטין (דף יא) גבי שטרות העולין בערכאות של נכרים כשרים לעדות מן התורה ושמעתין לא. מוכחא הכי: **שכן** אינה במילה. אע"ג דלא שייכא במילה פירכא היא וי"מ דאין מצווה למול את בנה וליתא דא"כ מאי קאמר קטן יוכיח: **אלא** תיתי מגזלן ומחד מהנך. אין להקשות נילף דממזר ופצוע דכא וכרות שפכה שפסולים לקהל שיהיו פסולים לעדות מגזלן וחד מהנך דמה להצד השוה שבהן שאין זהירים בכל המצות זה מפני רשעו וזה מפני. שאין מצווה: **ועבד** נפקא לן מק"ו. נראה דלרווחא דמילתא נקטיה כלומר דאפיי תמצא לומר דלא נפיק מגופא דקרא מ"מ אתי בק"ו:

רבי ירמיה בר אבא ורב יהודה כר"ל ס"ל. דכותיה פסקינן בריש החולץ (יבמות דף לו): **הכי** אמר שמואל זו אינו דומה למשנתנו. כדמסיק משום תקנת אושא משמע דאי לאו תקנת אושא מודה שמואל דאין הבעל מוציא מיד הלקוחות דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וא"ת והיאך מצא ידיו ורגליו דס"ל לעיל פ"ק (דף ט). האחין שחלקו לקוחות הן וס"ל הכא דלאו כקנין הגוף דמי א"כ לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון כדקאמר בסוף השולח (גיטין דף מח. ושם) וכן קשה לרבא דפסק כר"ל בריש החולץ (יבמות דף לו. ושם) דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וס"ל האחין שחלקו לקוחות הן בפרק ב' דקדושין (דף מב): והיאך מצא ידיו ורגליו וגם אנו היאך מצאנו ידיו ורגליו דקיי"ל כר"ל וקיי"ל דאין ברירה דבסוף ביצה (דף לח.) פסקינן כר' אושעיא דבדאורייתא אין ברירה ומפרש ר"י דכל הנהו דאית להו דאין ברירה לא יאמרו דהאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל רק ר' יוחנן לחודיה להכי דייק עלה רבי יוחנן דלא מצא ידיו ורגליו אבל אגן לא ס"ל שיהא תלוי חזרת יובל בכך דהא רבי יוחנן גופיה מודה דבימי יהושע היו מביאין ביכורים אפילו אמרינן דלאו כקנין הגוף דמי כדאמרינן אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וחלוקת יהושע נמי אמר ביש נוחלין (ב"ב דף קיט): דירושה היא להם מאבותיהם ואפ"ה לא חזרה אותה חלוקה ביובל דסברא הוא כיון שחלקו על פי נביא ואורים ותומים ובגזירת הכתוב ולפיכך הביאו ביכורים והשתא בהא סברא פליגי ר' יוחנן ושאר אמוראי דרבי יוחנן סבר דמההיא לא ילפינן דגזירת הכתוב היתה ושאר אמוראי סברי דמהתם ילפינן בכל חלוקת ירושה דאין מחזירין ביובל אף על גב דלקוחות הן: **באושא** התקינו האשה שמכרה. וא"ת לר' יוחנן למה הוצרך לתקן כיון דקנין הגוף דמי וי"ל דאצטריך להיכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיד ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד סוף העולם דאין זה אוכל פירות כדאמר בהכותב (כתובות דף פג.). ומיהו אם לא כתב אלא דין ודברים אין לי בנכסיד ובפירותיהן לא סגי בהכי דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **אמר** רב אידי בר אבין אף אגן נמי כו'. תימה לר"י דשביק מתניתין דמסכת מכות (דף ג. ושם) ומייתי ברייתא דתנן מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו והלא בין היום בין מחר סופו ליתן לה כתובה (ולא נתן לה כתובה) אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה ירשנה בעלה ופליגי אמוראי בגמרא דאיכא מ"ד שמין באשה כמה אדם רוצה ליתן על זכות ספיקה של אשה והמותר ישלמו העדים ואיכא למ"ד שמין בבעל כמה היה אדם נותן על זכות ספיקו של בעל ומ"מ לכולהו יש

לדקדק אמאי בטובת הנאה דאם מתה ירשנה בעלה דשמא היא תמכור ולא ירשנה וי"ל דההיא אמנה ואמאתים קאמר דפשיטא בהנהו דאפי' מכרה אין הלקוחות גובין מנה או מאתים מבעל מאחר שמתה בחיי בעלה אבל הך דהכא אין לדחות דאמנה ומאתים קאי

א

-

פט

דף

דיש לו לתנא לשנות ריבוי תשלומין גבי עדים זוממין כמו שיכול להרבות אצלם ואת"ל דנכסי צאן ברזל יכולה למכור אם כן יותר היו מפסידים הזוממין לאשה כשהיו אומרין שגירשה ונתן לה כתובתה על נכסי צאן ברזל שהיתה יכולה למכור לגמרי מעל מנה ומאתים שאין יכולה למכור לגמרי אבל בההיא [דמכות] (דמכורה) שבאין להעיד ולהפסיד. לבעל שאומרין שגירשה ולא נתן כתובה יותר היו מפסידין לו על מנה ומאתים שהיו מחייבין אותו ליתן ושמא היה נפטר מליתן אם תמות האשה בחייו מעל נכסי צאן ברזל דשמא תמכור האשה ולא יפטר במיתתה ולכך נקט הזמתן על דבר שיש בו ריבוי תשלומין אצלם: **פירא** דפירא לא תקינו ליה רבנן. היינו במילי דאתו מעלמא כגון טובת הנאה דכתובה וכגון גונב ולד בהמת מלוג דמשלם כפל לאשה כדאמרין בריש האשה שנפלו לה נכסים (כתובות דף עט:) משום דלא תקינו ליה רבנן פירא דפירא אבל פירא דפירא דאתי מגופיה כגון ולד ולדות בהמת מלוג פשיטא דתקינו ליה רבנן כדתנן לעולם הוא אוכל פירי פירות ונראה דפירי דפירי לא תקינו ליה רבנן דהתם לא הוי כי האי דהכא דנהי דמשלם כפל לאשה נראה דבאותו כפל ילקח קרקע והוא אוכל פירות ונראה נמי דכ"ש גונב בהמת מלוג עצמה דמשלם כפל לאשה: **טעמא** מאי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ותימה דבריש אע"פ (כתובות ד' נד:) משמע דלאו היינו טעמא דר"מ גבי הא דתנן רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולא למנה ממנה הרי זה בעילתו בעילת זנות ודייק בגמרא כל הפוחת אפילו בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכה דעתה והוי בעילתו בעילת זנות הא שמעינן ליה לר"מ דבדרבנן תנאו קיים משמע דמשום שיש לה ולא סמכה דעתה כשאמר לה לית לך אלא מנה הוא דהויא בעילתו בעילת זנות הא אם הוה תנאו קיים ולא היה לה כלל לא היה בעילתו בעילת זנות וי"ל דכ"ש אי תנאו קיים ולית לה דהויא

בעילתו בעילת זנות אלא התם דייק דקסבר תנאו בטל מדלא קתני בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה כו' ש"מ דה"ק כל הפוחת אפי' באותו ענין שיש לה אפי' הכי הויא בעילתו בעילת זנות וא"ת מנא ליה דמיירי בתנאה דלמא מודה ר"מ. דתנאו קיים וה"ק כל הפוחת. אפי' באותו ענין שיש לה כגון בסוף ביאה דאמר התם בסוף שמעתין דדברי הכל אינה מוחלת וי"ל דלשון כל הפוחת משמע שהוא פוחת לה ובסוף ביאה אין יכול לפחות אלא היא פוחתת לעצמה ולא שייד לשון פוחת אלא בתנאה אי נמי מדנקט כל דייק: כל לגבי בעלה ודאי מחלה. וא"ת ותזבין לבעל גופיה ותיתיב ליה לנחבל וי"ל שהבעל לא ירצה לקנות שלא להפסיד לאשתו א"נ הא מוקמי לה בסמוך כר"מ דאמר לשהות עם אשתו בלא כתובה אסור וא"ת והיאך יכולה למחול האמר בריש אע"פ (כתובות דף נז.) דבסוף ביאה אינה יכולה למחול וכ"ת דכתבה ליה התקבלתי הא משמע בפרק נערה (שם דף נא.) דלר"מ אפי' בהתקבלתי אין יכולה למחול וי"ל ה"מ בתחילת הסוגיא אבל לפי המסקנא דהתם דמפליג ר' יהודה בין כתבה ליה התקבלתי ובין לא כתבה ליה התקבלתי ה"ה לר"מ וא"ת ואכתי היאך תמחול הא מוקמינן לה כר"מ דאמר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה וי"ל לאחר שתמחול. יחזור ויכתוב לה כתובה ועי"ל דאפילו את"ל שאין יכולה למחול בעודה תחתיו אכתי יעשה קנוניא ויגרשנה ותמחול לו ואח"כ יחזירנה וא"ת כיון דאתיא כר"מ דדאין דינא דגרמי אי"כ לא תהא רשאה למחול מפני שתצטרך לשלם ללקוחות כדאמר בהמוכר שטר חוב לחבירו. וחזר ומחלו מחול ואמרינן התם (כתובות דף פו.) דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ומיהו מצי למימר דאפ"ה לא תחוש ותמחול כיון דהשתא לית לה מידי לשלומי אע"ג דלכשתתאלמן תצטרך לשלם יותר מ"מ חשיב ליה אטרוחי בי דינא בכדי כיון דסוף סוף השתא מיהא לא משלמין מידי ולמאי דרגיל ר"ת לפרש דאין חייבת לשלם אפילו לר"מ אלא מה שקבלה א"ש טפי ואין להאריך כאן בדבר זה הקשה הר"ר שמואל ב"ר חיים ותזבין כתובתה במעמד שלשתן דאז אין יכולה למחול כמו שרגיל ר"י לדקדק מההיא דתניא בהאיש מקדש (קדושין דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והירשה עליהם רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסיק דבמלוה בשטר קמפלגי באשה סמכה דעתה ודכולי עלמא אית להו דשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ובמלוה על פה פליגי בדרב הונא דאמר תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה דרבנן לית להו שיועיל מעמד שלשתן במלוה אלא בפקדון ואם היה יכול למחול מהו חושש אי אית להו דרב הונא במלוה

כיון דסבירא ליה דלא סמכה דעתה ותירץ ר"י דמעמד שלשתן אין מועיל בכתובה בעודה תחת בעלה כיון דעדיין לא ניתנה לגבות וא"ת וניכתוב שטרא בשמיה דאז לא מצי מחלה כדאמר בהכותב (כתובות דף פו.) והכא ניחא דשמא הבעל לא ירצה אבל בסמוך גבי

ב

-

פט

דף

היא שחבלה בבעלה קשה דתזבין לאחר והבעל יכתוב ברצון שטר. בשמו כדי שיגבה חבלתו ותירץ ר"י דכיון שאין הכתובה בשם האשה הרי הוא כאילו משהה אשתו בלא כתובה אע"פ שאין קלה בעיניו להוציאה וא"ת כיון דכל גבי בעלה ודאי מחלה מאי קאמר לעיל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה של זו כו' שום אדם לא יקנה אותה כיון דודאי מחלה ויכולין עדים לומר מאי אפסדינך כדקאמר לעיל אם טובת הנאה לבעל וי"ל דיכולה לעשות קיום במשכונות או בערבות או בנדר או בשבועה שלא תמחול אבל כאן אם יש לה תשלם ואם אין לה אין משועבדת לניזק לעשות לו קיומים צ"ע: **ואפי'** מחלה לגבי בעל לא מיפסד קמפסיד. וא"ת והא ודאי מיפסד קמפסיד דכי לא תמכור יגבה חבלתו אם תתאלמן או תתגרש וכשתמכור ותמחול לבעלה יפסיד הכל וי"ל כיון שעכשיו לא היתה נותנת לו כלום אפילו לא מחלה ממה שמחלה אינו כל כך הפסד כיון שלא יהיה לו כלום עכשיו ולאחר זמן נמי שמא תמות וירשנה בעלה: **בדנפישא** כתובתה מחבלה. וא"ת מעיקרא נמי איירי בנפישא כתובתה מחבלה דקאמר תזבין כתובתה בטובת הנאה ותיתיב ליה בחבלה וי"ל דבמקצת חבלה קאמר ואם תתאלמן או תתגרש יגבה השאר ממקום אחר: **כגון** דלא נפישא כתובתה מכתובה דאורייתא. וא"ת והשתא היכי מתוקמא כר"מ והלא פוחת לה ממנה או ממאתים ובעילתו בעילת זנות לרבי מאיר (כתובות נד:) וי"ל (כגון) דהיא גורמת להפסיד לעצמה: **לא** מפסיד עשרים וחמשה זוזי. ל"ג זוזי דלמאי דגרס זוזי צ"ל דאיירי בכתובת בתולה וכ"ה זוזי צוריים הם מאתים זוזי מדינה וליתא דבריש ארבעה וחמשה (לעיל ד' לו: ושם.) הוכחנו דמאתים של בתולה הם מאתים זוזי צורי (והכא ל"ג זוזי) ולא מפסיד כ"ה היינו כ"ה סלעים של אלמנה ואף על גב דכתובתה דרבנן אין להקפיד על הא דנקט כתובה דאורייתא: **כשם** שלא תמכור והיא תחתיו. פרש"י כשם שאין יכולה

למכור כתובתה בעודה תחתיו כך לא תפסיד מכתובתה כלום בשביל שום חבלה ונזק שתזיק בעודה תחתיו ואין נראה לר"י דהא לעיל אמר ובכל דוכת' תזבין לכתובתה בטובת הנאה ואפילו כשהיא תחת בעלה ונראה לר"י כשם שלא תמכור בשביל שחבלה באחרים בעודה תחתיו כדאמר לעיל דלגבי בעלה ודאי מחלה כך לא תפסיד והיא תחתיו כלומר לא תמכור כתובתה לבעלה בשביל שחבלה בו והא דנקט מכירה גבי אחרים והפסד גבי בעלה משום דלגבי אחרים אין יכולה להפסיד כשמוכרת להן בטובת הנאה של כתובה אבל לגבי בעל שמכרה לבעלה בטובת הנאה יגרשנה מיד וירויה הכל והיא תפסיד: **אמר** רבא סיפא אתאן לכתובת בנין דכרין. תימה דלא מייתי הך ברייתא בסוף נערה שנתפתתה (כתובות דף נג.). דבעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי או לא מיהו התם נמי קאמר בתר דבעי הדר פשטה דכמוכרת לאחרים דמי ושמא מתוך ברייתא זו פשטה ולפי שאין כ"כ פשוטה לא הביאה שם: **כך** מוכרת כתובתה לבעלה לא הפסידה כתובת בנין דיכרין. אע"ג דאינה יכולה למחול כתובתה לבעלה לרבי מאיר מ"מ יכולה היא למכור ואע"ג דאסור להשהותה לרבי מאיר בלא כתובה וכן קי"ל מ"מ השמיענו בברייתא את הדין דאם אירע כן שמכרתה לבעלה לא הפסידה כתובת בנין דכרין אי"נ במכרה התוספת איירי: **מאי** טעמא כדרבא כו'. השתא משמע דשחרור דשן ועין מפקיע מידי שעבוד כמו שטר שחרור ותימה דביבמות פרק אלמנה (דף סו: ושם) פליגי במכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן רב יהודה אמר הדין עמה משום שבח בית אביה רבי אמי אומר הדין עמו וקאמר תניא כוותיה דרבי אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה ומה ראייה היא לר' אמי בהא אפי' רב יהודה מודה כיון דמחוסרת גוביינא אתי שחרור מפקיע מידי שעבוד כדאמר התם גבי איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא דמודה רב יהודה דקנייה מיתנא דכיון דמחסרא גוביינא אתי הקדש מפקיע שעבוד ושמא אותו שהביא תניא כוותיה דר' אמי היה בנאה בריה דרבא שלא היה חושבה מחוסרת גוביינא כיון דאין יכול לסלקה במילתא אחריתי:

הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד. אם עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח ולא דוקא הקדש דה"ה כל איסורין שהן ראויים לפקוע כגון איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא דיבמות (ד' סו : ושם) וכגון קונמות דפרק אע"פ (כתובות ד' נט : ושם) דכיון שיש לאיסור כח לחול שעה אחת דרבא לטעמיה דאמר בפרק כל שעה (פסחים ד' לא.) ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ושפיר מקדיש [הלוח] ותו לא פקע בטריפת ב"ח אבל קדושת דמים כי היכי דפקעה על ידי פדיון פקע נמי בטריפת ב"ח כדאשכחן בשדה [מקנה] כשהקדישה לוקח חוזרת לבעלים ביובל שאין כח להקדש בקדושת דמים יותר מן המקדיש וכי פקע כח מקדיש פקע כח הקדש והיינו טעמא דחמץ והיינו טעמא דשחרור וריב"א מביא ראיה מירושלמי דקאמר לא מצינו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד ובשעת איסור חמץ ושחרור היה החמץ והעבד ברשות בעלים ותו לא פקע ובכלל הקדש הוי קונמות ודבר המקצה למת וכן עשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו בכלל הקדש הוא והא דלא חשיב רבא מכר שמפקיע מידי שיעבוד בעשה שורו אפותיקי ומכרו כדאמר לעיל בפ"ק (דף יא :) משום דלא הוי כטעמא דאחריני דמן הדין לא מפקע אלא תקנתא דרבנן הוא משום פסידא דלקוחות דלית ליה קלא דהא עשה עבדו אפותיקי דאית לית קלא אם מכרו ב"ח גובה ממנו אי נמי לא חשיב רבא אלא הני תלת דשנויים במתניי או בברייתא דהקדש איתמר אברייתא דקונמות באף על פי ושיחרור אמתניתין דהשולח דשורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו וחמץ אמתניי דכל שעה דנכרי שהלוח את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה דמהאי טעמא מוקמינן לה בשהרהינו אצלו הלכך לא חש למנות לא איסור מת ולא איסור ע"ז ולא איסור קונמות ומכר. : אלמוה רבנן לשיעבודה דבעל הכא הוי פלוגתא בהכי ובפרק אע"פ (כתובות דף נט : ושם) אמר דאין קונמות מפקיעין מידי שיעבוד דבעל דאלמוה וכן בריש המדיר (שם דף ע.) אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה ואין יכול להדירה דפריך וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' וביבמות פרק אלמנה (דף סו :) גבי איצטלא דמילתא לא אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה אלא אמרינן דנאסר כי פרסוה אמיתנא וצ"ל דיש מקומות שצריך לאלם כח הבעל וכח האשה יותר ממקום אחר : רבי מאיר אומר ראשון ישנו בדין יום או יומים קסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי. ואע"ג דגבי שן ועין אין יוצא לא לאיש ולא לאשה משום דאין לו כח לשחרר קנין הגוף של אשה אבל בדין יום או יומים שהוא תחתיו ויש לו כח לרדותו לעשות מלאכתו סברא הוא שיהא בדין יום או יומים מאחר דקנין פירות כקנין הגוף דמי והר"ר יצחק בר' ברוך מפרש דלר"מ נמי

יוצא בשן ועין לאיש ולעיל גרסיי ואיבעית אימא דכי"ע לית להו תקנתא דאושא ובפלוגתא דהני תנאי כו' וההיא דקתני לאשה ולא לאיש כר' יהודה וההיא דקתני לא לאיש ולא לאשה כר"א דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים דדריש כספו המיוחד לו וה"נ עבד המיוחד לו ועבד מלוג אין מיוחד לשניהם שלזה יש פירות ולזה יש גוף ואין זה קרוי בעלים ואפילו שניהם יחד אינם יכולין למוכרו וכמו כן אין יכולין לשחררו ומשום ה"ק דלית להו תקנה דאושא דאפי"י מכרו שניהם יחד אין מכירה כלל ואם מכרה האשה ונתגרשה אפי"י שהכל לאשה אין ללוקח כלום בה שהרי כשמכרה הוי כאדם המוכר דבר שאין שלו הלכך לא שייך אליבא דר"א כלל תקנה דאושא דלר"א לא צריכא לתקנה דאושא דלא שייך תקנת אושא אלא היכא שאם מכרה ונתגרשה הוה ללוקח ואם מתה הבעל מוציא דשוינהו קודם ללוקחים כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב דף קלט : ושם) : **כמאן** אזלא הא דאמר אמימר כו'. נראה דמכירה יליף משחרור דשחרור הוא כעין מכירה דאי מדין יום או יומים יליף אמאי אצטריך בסמוך גבי שחרור עבדו המיוחד לו : **איש** ואשה שמכרו בנכסי מלוג. פירש בקונטרס דלא דמי לשותפות דעלמא דהתם יש לזה חלק בכולו ליטול חצי וכן לזה אבל הכא כולן קנויין לה לגוף וכולן קנויין לו לפירות וליכא מיוחד לא לו ולא לה ובענין זה י"ל עבד של שני שותפין דבסמוך שלזה הגוף ולזה הפירות וכן חציו עבד וחציו בן חורין נמי כגון שנתן לו כל דמיו ואין מעוכב אלא גט שחרור להיות מותר בבת חורין :

ב

-

צ

דף

כגון שראוה בלילה. אם ראוה ביום דנין ע"פ ראייה דלא תהא . שמיעה גדולה מראייה אבל ראו בלילה אין יכולין לדון ע"פ ראיית לילה דראייה כקבלת עדות וקבלת עדות כתחילת דין כדמוכח בר"ה (ד' כה : ושם ד"ה כגון) ותחילת דין ביום אפי"י בדיני ממונות . כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד :) הלכך צריכין לחזור ולהעיד ביום וכיון שצריכין להעיד אין המעיד נעשה דיין אבל עד הרואה שאין מעיד כגון שיש עדים אחרים מעידין לפניו נעשה דיין אפי"י בדיני נפשות לרבנן ודלא כרשב"ם שפירש ביש נוחלין (ב"ב ד' קיג : ושם) ג' שנכנסו לבקר דוקא לבקר אבל אם נתכוונו . להעיד כותבין ואין עושין דין דהווי ליה עדים ואין עד נעשה דיין

ולר"ע אפי' עד הרואה אין נעשה דיין בדיני נפשות כדמשמע הכא וטעמא כדמפרש בפ"ב דמכות (ד' יב.) ר"ע אומר מנין לסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש שאין ממיתין אותו מיד עד שיעמוד בב"ד ת"ל עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בב"ד אחר וא"ת והא בפרק ראוהו (ר"ה ד' כו. ושם) מפרש טעמא משום דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה וכיון דחזו ליה דקטליה לא חזו ליה זכותא וי"ל דההיא דמכות עיקר אבל בר"ה בא לפרש דלא גמרינן מינה דשאני דיני נפשות דבעינן והצילו העדה ובדרבנן אפילו עד המעיד נעשה דיין כדמוכח בפ"ק דגיטין (ד' ה:) ובפרק שני דכתובות (ד' כא: ושם) וטעם דאין המעיד נעשה דיין יש מפרשים משום דה"ל עדות שאין אתה יכול להזימה דכיון שהוא עצמו עד ודיין לא יקבל הזמה על עצמו ועל טעם זה קשה להר"י דאורליינש דאלא מעתה עדים הקרובים לדיינים לא יעידו בפניהם דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה אלא ע"כ יכולין להזימם בב"ד אחר ה"נ בני הזמה נינהו בב"ד אחר ורשב"ם מפרש משום דכתיב ועמדו שני האנשים דאמרינן שבועות (ד' ל.) אלו העדים לפני ה' אלו דיינין משמע שיעמדו העדים לפני הדיינין ולא שיהיו עדים בעצמן יושבין ודנין ועוד פי' ר"י טעם אחר דאין עד נעשה דיין משום דנפקא לן מביום הנחילו את בניו דע"פ הנחלת יום ששמעו מבקרי החולה שנתן לכל אחד מבניו יעמידו כל אחד בחלקו אבל ע"פ שמועתו בלילה לא יעמידו כל אחד בחלקו לפי ששמיעתו בלילה אין ראויה לדון על פיהם כדפי' וכיון שאין יכול לדון ע"פ ראיית לילה עד שיעידו עליהם ביום ה"ל עדים ולכך אין יכול לדון דאין עד נעשה דיין אלמא מהכא הוא דשמעינן דאין עד נעשה דיין והיינו דקאמר בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד:) ור"מ דנפקא ליה שאין דנין אפי' גמר דין אלא ביום מדאיתקש דינין לנגעים ביום הנחילו מאי עביד ביה ומוקי ליה ביום אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה דבלילה כותבין ואין עושין דין ומסיק ואזיל כולה סוגיא עד ה"ל עדים ואין עד נעשה דיין ולהכי איצטריך לאתויי עלה אמר רב חסדא דכל עיקר לא מייתי דרשה דביום הנחילו אלא משום דבעי לאפוקי מינה דאין עד נעשה דיין כדמפרש רב חסדא דאי לאו דלהכי אתא אמאי איצטריך כלל [ביום הנחילו] לר"מ וא"ש הא דמייתי עלה ואמר רב חסדא ולא קאמר אמר רב חסדא בלא וי"ו: כגון שראוה בלילה. פי' בקונטרס ורבי יהודה נשיאה כרבי טרפון ס"ל ובחנם פירש כן דאפילו כרבי עקיבא ניחא דלא גמר מדיני נפשות כדפירשתי לעיל:

זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא. תימה ליגבו את השור לגמרי לניזק ולא תקרי יותר עלייה דמרה וי"ל דאם הוא גובהו לגמרי לא היו ממתנין לו עד שישלם מן הרידיא כמו שאין ממתנין לבעלים אם היו אומרים המתינו לי עד שאחרוש בו מעט ואח"כ תסקלוהו: **לא** משום דאמריי איהו דאבעית אנפשיה. תימה א"כ אמאי נקט על עינו ועל אזנו אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחזו ועוד תניא בתוספתא (פ"ט) הכהו כנגד אזנו ועינו לא יצא בן חורין שנאמר והכה עד שיעשה בו מעשה משמע דטעם משום גזירת הכתוב היא ולא משום דאיבעית אנפשיה: **חמשה** דברים אומדים ונותנין לו מיד רפוי ושבת עד שיתרפא. זו היא גירסא נכונה וקמ"ל שאומדים אותו כמה ראוי לעלות שבתו ורפואתו עד שיתרפא ונותנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפ"י בקונטרס וכן מוכיח בתוספתא (פ"ט) דתני אמדוהו והיה מתנונה והולך אלמא יש אומד בריפוי:

החובל בעצמו אע"פ שאין רשאי פטור. תימה מאי חיוב שייך ואי פטור ממלקות קאמר ע"כ הקוצץ נטיעותיו אע"פ שאין רשאי פטור לאו היינו פטור ממלקות דהא חייב משום קוצץ אילנות טובות ואזהרתיה מואותו לא תכרות כדאיתא בפ' בתרא דמכות (דף כב.). וצריך לדחוק ולומר פטור אע"פ שאין בו צד חיוב שאין חס על גופו אחרים שחבלו בו חייבין ואחרים שקצצו נטיעה חייבין צריך לאוקמה כר"מ דאמר (כתובות דף לב:) לוקה ומשלם דלוקה משום לא תכרות אי נמי בדלא אתרו ביה: **אלא** תנאי היא. כלומר ר' עקיבא דמתניי ורבי עקיבא דברייתא פליגי ושנויי דלעיל ליתנהו והשתא ניחא דמשום דאמר תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא קבעי מאן תנא דמתניי דאמר אליבא דר' עקיבא אין אדם רשאי לחבול בעצמו: **אלא** האי תנא הוא דתניא מקרעין כו'. וא"ת ומאי ס"ד השתא וכי על זה צריך להביא ראיה. דמקרע בגדים עובר משום בל

תשחית ואור"י דאין מביא ראייה אלא שאסור לחבול אפי' לצורך כגון אשה שטפחה על ראשה וכן ההיא דאך את דמכם שהרג את עצמו בשביל שום דבר שירא וכן מקרע על המת זהו לצורך: **עובר** משום בל תשחית. והא דאמר במו"ק (דף כד.) שמואל קרע עליה דרב תליסר אצטלי דמילתא יש לומר דצורבא מדרבנן שאני ולא היה יותר מדאי: **אלא** שציער עצמו מן היין. לכאורה משמע דבנזיר טהור נמי קאמר דנקרא חוטא בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (נזיר דף יט.) קסבר רבי אליעזר הקפר נזיר טהור חוטא והיינו טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא מפני ששנה בחטא וכן בפ"ק דנדרים (דף י.) ותימה דבפ"ק דנזיר (דף ג.) פריך נזירות מילתא דעבירה ואמרינן ליה נאה ומשני אפי' לרבי אליעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא ה"מ טמא דאידי דבעי מיסתר דלמא אתי למעבד על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרי ליה ואור"ת דהא דקאמר דלא הוי חוטא היינו שמצוה גדולה מן העבירה דמצוה לידור כדאמר (ריש סוטה) הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ומכל מקום קצת יש חטא מידי דהוי אמתענה תענית חלום בשבת שקורעין גזר דינו ונפרעין ממנו תענית של שבת מאי תקנתיה ליתב תענית לתעניתא שהמצוה גדולה מן העבירה וה"ק בנזיר אפי' ר' אליעזר דאמר נזיר חוטא ה"מ נזיר טמא שהוא עיקר חוטא אבל נזיר טהור לא חשיב רבי אליעזר כ"כ חוטא: **כל** כמיניה כו'. והא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) האי מאן דנקט מגלא ותובילא ואמר איזיל ואגזריה לדיקלא דפלניא דזבניה ניהלי מהימן דלא חציף איניש למיגזר דיקלא דלאו דיליה התם בלקיטת פירות איירי מדנקט גזירה ונקט נמי מגלא ותובילא שהם כלי אומנות של לוקטי תמרים ודרך אדם למכור פירות אבל אין דרך למכור הדקל לקוץ ואם בקציצת הדקל היה מדבר הוה ליה למינקט נרגא וה"ל למימר ואקטליה כדאמר התם בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מו: ושם) דאמר רב נחמן האי מאן דנקט נרגא ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא ואשכח דקטיל ושדי לא אמרינן ההוא קטליה דעביד איניש דגזים ולא עביד: **וחייבו** רבן גמליאל ליתן י' זהובים. בפרק כסוי הדם (חולין דף פז. ושם) מוכח שזהו שכר ברכה ואם תאמר שכר דמצוה עצמה היכא אזיל וי"ל דמצוה וברכה הכל אחד ואע"ג דשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה יש שכר מצוה אע"פ שאין ברכה מכל מקום התם שכר מצות כיסוי וברכה לא היה כי אם י' זהובים ושכר ברכת המזון ארבע ברכות מ' זהובים ומעשה באחד שקראו ש"צ לקרות בס"ת ובא אחר וקדם וקרא ושאל לר"ת ואמר לו שיתן לו תרנגולת לשחוט תחת אותם שתי ברכות ואין נראה לר"י טעם זה דאם כן למה חייבו ר"ג עשרה זהובים

ועוד פטרו ר"ת משום . שיענה אמן וגדול העונה אמן יותר מן המברך
ועוד אמר ר"ת דבבבל אין דנין מילתא דלית ביה חסרון כיס כדאמר לעיל
(דף פד):

א

-

צב

דף

למחר אייתי לי מקורייהו. משמע דגופני עדיפי מדיקלי ותימה דבהאשה
שנפלו לה נכסים (כתובות עט. ושם ד"ה אילני) אמר גבי נפלו לה כספים
ילקח בהן קרקע דיקלי ואילני דקלי אילני וגופני אילני אלמא גופני גריעי
אפילו מאילני דגריעי מדיקלי וי"ל דבגפנים כשאדם טורח לזמר ולתקן
הכרם יש בהן ריוח גדול אבל בנכסי אשתו אם היה קונה גפנים מתוך
שצריכים הוצאה מרובה לא היה הבעל חושש להוציא על נכסי והיו
הולכין לאיבוד לפיכך טוב לקנות דקלים שאין צריכין יציאה וממילא
אתי בהו שבחא וטוב הוא לשניהם ועוד מפרש ר"ת בהמוכר את הספינה
(ב"ב פב ושם ד"ה . מתקיף) דפירי דדיקלא מתקיימין טפי מאילני וגופני
ובנכסי מלוג של אשה בעינן דבר המתקיים יותר: **כאשר** אמר אברהם
אל אבימלך. לאו בהריון משתעי שהרי המלאכים בישרו את שרה מפסח
שלפניו אלא ילדה בריוח כמו שהתפלל על אבימלך: **אלו** הנכפלין בשמות.
בבראשית רבה יש איפכא שהנכפלים גבורים היו כמו יהודה שנכפל: **מי**
גרם לראובן שהודה יהודה. אע"ג דאמר במדרש וישב ראובן אל הבור
מלמד ששב משקו ומתעניתו שבלבל יצועי אביו וזה היה קודם דמעשה
תמר מכל מקום לא הודה ברבים עד אחר שהודה יהודה:

ב

-

צב

דף

שיתין רהוטי רהוט. פירש הר"ר משולם שיש בשנה ששה עתים זרע
וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ומפרש בפרק המקבל (ב"מ דף קו): שכל
אחד שני חדשים והם ס' יום ובחנם דחק דאורחא דגמרא בהכי כמו

שיתין תיכלי מטי לככא דבסמוך ובאלו טריפות (חולין דף נח:) שיתין מאני דפרזלא תלו ליה בקורנסיה: חמרא למריה וטיבותא לשקייה: .
כלומר המשקה נותן בעין יפה למי שהוא רוצה כדאמר במדרש טוב עין יבורך זה משה רבינו ע"ה שא"ל הקב"ה וסמכת ידך והוא סמך בבי ידיו כדכתיב ויסמוך ידיו עליו ובקונטרס פי' בע"א: **גבי** קינא דשרכי. כלומר מקום הבטלנים ופי' קינא היינו מקום כמו תלתא תאלי בחדא קינא דהכונס (לעיל דף נח:) וכן מפרש בסוכה (דף לב: ושם) תלתא טרפי בחד קינא במקום אחד שלשה עלין סמוכין זה על זה שכן דרך ההדסים ובקונט' פי' שכל ג' עלים בקנה אחד ואם כן לא ימצא לעולם הדס כשר: **דשרכי**. בטלנים וכן בשרכא בסוף יש נוחלין (בי"ב דף קלט. ושם.) כמו איש יודע ציד (בראשית כה) ומתרגמינן גברא נחשירכן ומפי' ר"ת נח ובטל ובערוך גורס שידכן בדלי"ת ומפרש לשון שקט ותשקוט הארץ תרגומו ושדוכת ארעא (שופטים ה): [**עי'** תוס' בי"ב קלט.] משולש בכתובים. כל עוף כנף למינהו ישכון אין זה מקרא בכל התורה ושמא בספר בן סירא הוא וכן סלסלה ותרוממך ובין נדיבים תושיבך:

א

-

צג

דף

דאיכא דיינא בארעא. ובימי שרה היה ב"ד של שם קיים: **אחד** הצועק ואחד הנצעק. אומר רבינו שמואל דבסיפרי מתני בע"א אחד הצועק ואחד שאין צועק במשמע פירוש בין אותו שהעני צועק עליו בין אותו שאין העני צועק עליו שניהם נענשים עליו מסתברא כיון שאין מחזיר עבוטו זה כמו זה אלא להכי כתיב שמוע אשמע (את) צעקתו וחרה אפי שממהרי' לצועק יותר ממי שאינו צועק ולפי גירסא זו לא נפק משרה כמו שפי' בקונטרס לפי גירסת הספרים: **משום** פגם משפחה. ומשלם הכל אפילו צער: **ורבי** יוחנן אמר יש לאו שהוא כהן ויש הן שהוא כלאו. לשנויי מתני' קאתי מ"ש רישא ומ"ש סיפא ופירש בקונט' בין רישא ובין סיפא אם א"ל לאו בתמיה הוי כהן ואם א"ל הן בתמיה הוי כלאו והו"מ למיתני ברישא תרוייהו נזקי גופו וממונו וכן בסיפא אלא אורחא דמילתא נקט שדרך למחול על נזקי ממון ואין דרך למחול על נזקי גוף ודוחק הוא אלא נראה לפרש דנזקי גופו אפי' א"ל הן שדומה כאומר בניחותא מסתמא בתמיה קאמר ובנזקי ממונא אמר ליה לאו ודומה כאומר בניחותא מסתמא

בתמיהה קאמר כיון שמתחילה א"ל קרע את כסותי ושבור את כדי וי"ס שכתוב בהן כיצד ולי"ג ליה: **ורמינהי** לשמור ולא לאבד לשמור ולא לקרוע. תימה מאי קפריך נהי דפטר ליה קרא מפשיעה לא מצינו שפטרו אם קרע ואיבד בידים וי"ל דדייק מדקתני ולא לקרוע דאי לא בעי אלא לפטור כשנאבד בפשיעה מאי אריא דא"ל ע"מ לקרוע אפילו לא א"ל ע"מ לקרוע אלא שלא אמר ליה בלשון שמירה פטור כדדריש במכלתין לשמור ר"ש אומר עד שיפקיד אצלו ויאמר הילך ושמור לי אבל אם אמר ליה עיניך בו פטור ומשני מתניי בדאתא לידיה וכי קתני ע"מ לפטור פטור ה"ה בלא על מנת הו"מ לאשמועינן דפטור בדלא אתא לידיה אלא כל עיקר התנא לא בא אלא להשמיענו דבנזקי ממונו מהני ע"מ לפטור ובנזקי גופו לא מהני ור"י מפ' דה"פ לשמור ולא לקרוע פי' כשנתן לו לשמור ולא הרשהו לא לקרוע ולא לאבד אז חייב בכל דין שומר אבל אם הרשהו לקרוע ולאבד אם ירצה אין עליו דין שומר להתחייב בכולם במה שמקבלו לשמור כיון שנותן לו רשות גם לקרוע ולאבד אם ירצה ואם נתינת רשות לקרוע אין פוטרתו מן הקריעה א"כ היה לו ליחשב שומר כשנתן לו רשות גם לקרוע כאילו לא נתן לו אלא לשמור סתם: **הא** דאתא לידיה. פי' מתניי שנתן לידו וא"ל שמור ואם תרצה לקרוע עשה כרצונך דכיון שחס על החפץ שלא א"ל קרעו עד שבא לידו שהפקידו אצלו תחילה מה שנותן לו רשות לקרעו בסיום דבריו אין אומר כן כדי לפטרו אלא פטומי מילי הוא דהוי כדי שישמור לו ברצון ולא ידאג שמא ידקדק עמו יותר מדאי אם. תקרע ויעמוד בדין הוא דקא"ל ואע"ג דאתא לידיה בתורת קריעה שא"ל בשעת נתינה חייב על הקריעה וברייתא בדלא אתא לידיה שא"ל טול חפץ פלוני המונח שם תשמרהו לי ואם רצונך תקרעהו ואח"כ נטלו וקרעו דכיון שאינו חס עליו אלא שנותן לו רשות קודם שיתנהו לידו אם כן אין חושש אם יאבדהו ולפוטרו לגמרי נתן לו רשות א"ל רבה לשמור דאתא לידיה משמע דהכי משמע קרא שנתן לו רשות לשמור בלבד אבל נתן לו גם לאבד אין עליו דין שומר אלא אמר רבה מתניי בדאתא לידיה בתורת שמירה בלבד ושוב נמלך ונתן לו רשות לקרוע שכיון שמתחילת נתינתו נתנו לו לשמור ולא לקרוע והנפקד קיבל עליו מה שאומר אח"כ לקרוע אם ירצה אינו אלא משטה ופטומי מילי וברייתא בדאתא לידיה בתורת קריעה שמשעת נתינה א"ל כן דכיון שאומר לו כן קודם שנעשה שומר אין חושש אם יקרע וכ"ש אם לא עשאו שומר אלא א"ל קרע כסותי ושבור כדי המונח לפניך שהוא פטור:

מתני' הגוזל עצים. תנא דידן תנא שינוי דרבנן. וא"ת ולרבה דאית ליה אפילו שינוי החוזר לברייתו הוי דאורייתא כדפיי במרובה (לעיל דף סה: ושם) היכי משני מתניתין כדאביי לא מצי לשנויי וכרב אשי נמי לא דרב אשי מוקי לה דוקא בשינוי שאין חוזר ויש לומר דהוה משני דמתני' לרבנותא נקט עצים משופים ועשאן כלים לאשמועינן דאפי' שינוי החוזר לברייתו קני וברייתא קמשמע לן דשינוי בעלמא הוי שינוי אף על פי שאין שם כלי עליהן: **עצים** ועשאן כלים בוכני. דוקא שיפוי כי האי שנעשה בכך בוכני מועיל דחשיב שינוי מעשה וכן עבדיה נסרים נמי מהני אבל שיפוי שאין משתנה שמו בכך לא מהני וכן אמרינן לקמן (דף צו.) גזל דיקלא וקטליה לא קני דיקלא ועבדיה גובי לא קני דגובי דדיקלא מקרי אבל גובי ועבדינהו כשורי קני מעיקרא גובי והשתא כשורי: **לא** הספיק ליתנו לו עד שצבעו. פירשתי במרובה (לעיל דף סו.): **טוואו** וארגו. וא"ת ארגו תיפוק ליה משום טווייה וי"ל מאי אריגה תיכי דכה"ג מפרש בסוף מכילתין (דף קיט:): **הא** דחזוריה חזורי והא דכווריה כוורויי. ותרוייהו אליבא דכ"ע דחזוריה חזורי אפילו לר"ש לא הוי שינוי וכווריה כווריי אפי' לרבנן הוי שינוי ורבא לא רצה לתרץ כן דקסבר כווריה כווריי לא מקרי ליבון אלא צביעה והא דלא נקט רבי חייא בר אבין הא דנפציה נפוצי הא דכווריה כווריי דהא בנפיצה אפילו ר"ש מודה דלא הוי שינוי כדמוכח במילתיה דרבא יש לומר אורחא דמי לתא נקט כל חד וחד דקודם סירוק עושין ניפוץ ואין משהין זה אחר זה אלא מיד מסרקין וקודם כווריה עושין חיוורי והשתא בנפוצי וחיוורי לכ"ע לא הוי שינוי ובכוורי לכולי עלמא הוי שינוי ובסירוק פליגי וי"ס שכתוב בהן במילתיה דרבי חייא בר אבין הא והא רבנן ולגיר' זו צריך לומר דבחיוורי נמי פליגי כמו בסרוקי ותימה למה לא העמיד תרוייהו ככ"ע והא דנפציה נפוצי והא דכווריה כווריי ושמא קסבר רבי חייא בר אבין בדנפוצי נמי פליגי: **השתא** צבעו לר"ש לא הוי שינוי. לרבא דשני הא והא כר"ש הוי מצי למיפרך מצבע אצבע: **בקלא** אילן דלא עבר. והא דמפליג בין ליבון לצביעה בצביעה גופא הו"מ לפלוגי בין עוברת לשאין עוברת אלא דעדיפא ליה לאיפלוגי בין קלא אילן לליבון דתרוייהו לא הדרי לברייתן ולרבא לרבי שמעון עדיף ליבון דלא הדר מצבע דהדר ורבנן עדיף להו צבע אע"ג דהדרא לפי שהוא שינוי מרובה מליבון שהוא שינוי מועט אע"ג דלא

הדר: רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן. תימה הא בטוואו וארגו מודה ולא פליג אלא בצבעו משום דלא חשיב ליה שינוי לפי שלא נשתנה גוף הצמר וי"ל דלאו דוקא אמרו דבר אחד אלא כלומר בשיטה אחת הן וכה"ג איכא בכמה דוכתי:

א

-

צד

דף

ואפאה (והריס) [והפריש ממנה חלה משעת גלגול מתחייב בחלה אלא רבותא קמ"ל דאע"פ שעשה כל השינויים הללו אין אלא מנאץ א"נ משום דהיכא דאין תחילתו עיסה אין מתחייב בחלה עד אחר אפייה נקטה הכי: לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים. אביי לטעמי דאמר בריש תמורה (ד' ו. ושם ד"ה אמר) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ומפרש התם דטעמא דיפריש מן העומרים משום תעזוב יתירא דבלא תעזוב יתירא לא היה מיחייב דכיון דעבר על לא תכלה הוה אמינא דאהני ופטור ולהכי אצטריך אביי בשמעתין ע"כ לר' ישמעאל למימר שינוי במקומה עומדת אבל לרבא דאמר התם כל דאמר רחמנא לא תעביד כי עביד לא מהני בלא תעזוב יתירא מפריש מן העומרים ולא מבעי ליה תעזוב יתירא אלא למפקיר כרמו או לרבי ישמעאל אי שינוי קונה אצטריך דמפריש מן העיסה ואם תאמר לאביי דאצטריך תעזוב יתירא לחייב מן העומרים מפקיר כרמו מנליה דחייב בפאה וי"ל דתרתני ש"מ וכן צ"ל לרבא אליבא דרבי ישמעאל אי סבר רבי ישמעאל דשינוי קונה ודריש תעזוב יתירא לחייב מן העיסה אם כן המפקיר כרמו מנליה דמשמע דההיא דרשה אתיא ככ"ע מדדייק בפרק בא סימן (נדה ד' נא. ושם ד"ה מין) דהא דתנן התם כל שחייב בפאה חייב במעשר היינו כל מין שחייב בפאה חייב במעשר דאי לאו הכי הרי מפקיר כרמו דחייב בפאה ופטור מן המעשר ומאי ראייה היא דלמא מתנני כרבי ישמעאל דמוקי תעזוב יתירא לחייב מן העיסה ולא מייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא ודאי ליכא דפליג אההוא תנא דמפקיר כרמו ותרתני ש"מ כדפרישית: **מרחו** מעשר ונותן לו. ואפילו למאן דאית ליה ברירה כל זמן שלא הפריש פאה ולא בררה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר ואם תאמר תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו ואין לומר דתרומה בלאו הכי יפריש העני וכל פאה חייבת בתרומה חדא דא"כ מקדים מעשר לתרומה

גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות בפ"ק (מ"ה) אין תורמין מן הלקט ומן השכחה כו' ונראה לפרש משום דתרומה דבר קל לתרום לא חש להזכיר ויש מפרשים דלהכי אין תורם משום דבגורן רגילין לתרום כדתנן במסכת מעשר (פ"ב) מצא פירות ממורחין בשדה מכונסין אסורים משום גזל מפוזרין מותרין משום גזל בין כך ובין כך חייבין במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן ניטלה תרומה גדולה:

ב

-

צד

דף

ותנן לא הספיק ליתנו לו כו'. תימה דלא מייתי מתניי דבהמה והזקינה עבדים והזקינה דמשלם כשעת הגזילה לקמן (דף צו:) ואפי' ר"מ לא פליג אלא בעבדים דליכא למימר דלדבריהם דרבנן קאמר להו כדבעי למימר לקמן (דף צה.) דהא ר"מ אית ליה דשינוי קונה גבי נותן צמר לצבע (לקמן ק:) ועוד הא קתני גזל מטבע ונסדק משלם כשעת הגזילה (לקמן צו:) וי"ל דכל הני הוי מצי למימר דהוה סתם ואח"כ מחלוקת דפליגי לקמן (ק:) ר"מ ור"י בצבעו לו אדום וצבעו שחור ואע"ג דטעמא דר' יהודה לא משום דסבר שינוי אין קונה כמו שאפרש לקמן מ"מ היינו יכולים לדחות כן אבל ההיא דלא הספיק ליתנו אין לדחות דאפי' הוי סתם בחדא מסכת ומחלוקת במסכת אחריתי אית ליה לר' יוחנן הלכה כסתם משנה: **בימי** רבי נשנית משנה זו. אור"ת דלא לפניו ולא לאחריו אלא לדורו דוקא תקן משום מעשה שהיה ולא לדורות הבאין דהא מעשים בכל יום שמקבלים מן הגזלנים ודנין דיני גזילות כי ההוא דגזל פדנא דתורא לקמן (דף צו:) וההוא נרשאה דגנב סיפרא (לקמן דף קטו.) וההוא רעיא דבפ"ק דב"מ (דף ה.) ונסכא דרבי אבא (ב"ב דף לג:) ואמר נמי באיזהו נשך (ב"מ דף סא:) דרבית קצוצה יוצאה בדיינין ולכך לא פריך לקמן אלא מברייתות דהוה שונה ר' חייא שהיה תלמידו של רבי ולא הקשה ממתניי דקתני משלם כשעת הגזילה לפי שהמשניות היו קודם רבי אלא שרבי סדרם אבל ברייתות היה שונה ר' חייא מה שהיה מוסיף רבי על המשניות ור"י אומר דמתניי לא ה"מ למפרך דלא תקן רבי דאין מקבלים אלא מאותן בני אדם שרוב עסקם ומחייתם בכך והיו ניזונים בגזל ורבית ומתפרנסים בכך כל ימיהם כדקתני הגזלנין ומלוי ברבית דמשמע שאומנותם בכך וכן רועים וכל הנהו דמייתי אבל ממתניתין לא פריך שלא עשו תקנה מלקבל

מאדם שגוזל ומלוה ברבית באקראי בעלמא אבל אין לפרש דלהכי לא פריך ממתניי משום דרבי לא תיקן אלא באותם שעשו תשובה וברייתא דמוכח . מינה מיירי בעבד תשובה מדקתני וחייבים להחזיר מפני כבוד אביהם מכ"מ ההיא דגזלנים ומלוי ברבית לא משמע דאיירי בעבדי תשובה ועוד שכל אדם יכול להערים שיעשה תשובה ויחזור מעצמו ולא יקבלו ממנו וכן ההיא דכל הכלים (שבת דף קכג:) דאמר ר' חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו וההיא דסוף אלו מציאות (ב"מ דף לג:) דקאמר בימי רבי נשנית משנה זו הכל מפרש ר"ת דלא נשנית . אלא להווא דרא וכן ההיא דהוריות (דף יג:) ואין להאריך : הא אביהם חייב להחזיר. ואם תאמר לצאת ידי שמים קאמר ויש לומר דדייק מדנקט לשון חייבין דהוה ליה למימר אין מחזירין דהוה משמע הא אביהן מחזיר לצאת ידי שמים : אי עשה תשובה כו'. וא"ת ולימא כגון שלא קיבלו ממנו דאין מקבלין מהם וי"ל דאם החזיר ולא קיבלו ממנו לא מחייבין בנים להחזיר מפני כבוד אביהן דתו ליכא גנאי א"נ בדבר המסוים ומקבלין מהן מפני כבודו ומשני בשלא הספיק להחזיר עד שמת לפיכך חייבים בנים להחזיר מפני כבוד אביהן ומקבלין מהן דלא שייכא תקנה גבי בנים ועי"ל מאי בעי גביה דאיבעי ליה למוכרו או להוציא מתחת ידו ומדלא חשש לכבודו א"כ אמאי חייבין בנים להחזיר וכן צ"ל באיזהו נשך (ב"מ דף סב. ושם ד"ה תנאי) דשם לא יתכן לפרש בע"א. דפריך מהא ברייתא למ"ד רבית קצוצה אין יוצאה בדיינין דמשמע הא אביהן חייב להחזיר ומשני כי הכא ופריך אי עבד תשובה מאי בעי גביה ומאי קושיא אי רבית קצוצה אין יוצאה בדיינין אין חייב להחזירה אפילו לצאת ידי שמים כדמוכח התם דפריך מההיא דמייתי בסמוך הגזלנים ומלוי רביות אע"פ שגבו מחזירין ומשני תנאי היא ולא משני בבא לצאת ידי שמים כדמשני הכא בסמוך דכיון דדרשינן למיתה ניתן ולא להשבון או למורא ניתן ולא להשבון אפ"י לצאת ידי שמים לא . מחייב ולא כפי' ריב"ן שפירש למורא ניתן הירא את ה' והחרד מיראתו ולא להשבון על פי ב"ד אלא צ"ל דהכי פריך מאי בעי גביה דכיון דלא חשש למוכרה ולהוציאה או להחזירה מפני כבודו תו לא מחייבי בנים משום כבוד אביהן : **לצאת** ידי שמים. בפרק איזהו נשך לא ה"מ לשנויי הכי למ"ד רבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין דלדידיה אפ"י לצאת ידי שמים לא מחייב כדפרישית וסוגיא דהכא כמ"ד רבית קצוצה יוצאה בדיינין אלא דתיקנו דאין מקבלין מדרבנן ולא שייך לשנויי הכא תנאי היא כדמשני התם דהנהו תנאי דהתם קדמו :

כאן בגזילה קיימת. תימה רועים מאי גזלה קיימת איכא וי"ל דאיירי ברועה בהמה של אחרים וגנב מהן גיזה וחלב ולא משום דחשוד להרעות בשדות של אחרים דכיון שאין הבהמה שלו אין אדם חוטא ולא לו כדאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף ה:): **משלם** דמי פרה העומדת לילד. וכל שבח שמשעת גזלה עד שתלד לגזלן: **חמשה** גובין מן המחוררים. אע"ג דתנא מנינא תנא ושייר הנך דתנן בהניזקין (גיטין דף מח: ושם נ:): אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם והתם נמי שייר המקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות ומהכא קשה לשמואל דאמר בפ"ק דב"מ (דף יג.) אומר היה ר"מ שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חורין והכא משמע דגבי מבני חורין ומיהו בלאו הכי איתותב שמואל התם מברייתא אחריתי ויש לדחות דשמואל הוה מפרש שאין בו אחריות היינו שמפורש שלא קבל עליו אחריות והא דמוקי לה הכא כר"מ משום דלכאורה כוותיה אתיא: **מאן** שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר כו'. וא"ת בלאו האי טעמא ה"מ למפרך מאן שמעת ליה דקניס ר"מ ושי"מ דבשוגג קניס ואז לא הוה צריך לאתויי ברייתא אלא מתני' דהניזקין (גיטין דף מח: ושם) דאין מוציאין לאכילת פירות וי"ל דמכח זה לא ה"מ לאוכוחי דאתיא כר"מ דהא רבי יהודה נמי מצינן למימר דקניס לרב זביד דאמר דלרבי יהודה שבח שעל גבי הגזילה הוי דנגזל אע"ג דנשתנית ע"י כגון נטענה או נתעברה אצל גזלן והאי שבח שהשביח הלוקח היינו נמי שבח שעל גבי הגזלה ויקנוס בו ר' יהודה כמו בההיא דלקמן (ע"ב) לרב זביד ואע"ג דכי נוקי לה נמי כרבי יהודה אכתי מצי לאוכוחי דהשתא ר' יהודה דלא קניס ליה כולי האי קניס בשבח זה שע"ג קרקע ר"מ דקניס טפי לא כ"ש מכל מקום טפי ניחא ליה לאוכוחי מר' מאיר גופיה ר"י: **דאתא** בעל ארעא ושקיל ארעא ושבחא שי"מ בשוגג נמי קניס. ה"מ לשנויי דבשבח היתר על היציאה מיירי דההוא לא הוה קנס דכיון דקרקע אין נגזלת ברשותיה דמריה אשבחיה ולא דמי למטלטלי ואפילו לשמואל דאמר בפ"ק דב"מ (דף יד: ושם) דלוקח מגזלן לית ליה שבחא איכא לאוקמי כגון שקנו מידו כדאמר התם אלא דבלאו הכי משני שפיר אבל ליכא למימר דסתם שבח משמע הכל בין כנגד היציאה בין מה שיתר על היציאה דהא התם גבי פלוגתא דרב ושמואל

במוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו דפליגי אם יש לו שבח אם לאו היינו ע"כ בשבח היתר על היציאה דיציאה למה לא יטול מן הנגזל מי גרע מיורד בשדה חבירו שלא ברשות ועוד דעדיפא מיניה משנינן בפי מי שמת (ב"ב דף קנז:) מאי שבח חצי שבח ומיהו המקשה ודאי ס"ד דטריף כל השבח אף שכנגד היציאה ולפי סברתו הא דתניא בפ"ק דב"מ (דף טו.) אם השבח יותר על היציאה נוטל השבח מבעל הקרקע והיציאה מב"ח ואוקמינן בגוזל ונגזל לא אתיא כר' מאיר דלר"מ אפי' יציאה מנגזל לית ליה משום דקנים אי"נ יש לחלק דהתם איירי בלא ידע שהיא גזולה דבשווג כי האי לא קנים:

דף - צה - ב

דילמא בלוקח ת"ח דידע. וא"ת ואמאי גובה שבח מנכסים בני חורין דבפ"ק דב"מ (דף טו:) איפליגו בהכיר בה שאין שלו ולקחה אם מעות מתנה או פקדון אבל לכ"ע אין לו שבח וי"ל דהתם שלא באחריות והכא באחריות דבאחריות לא שייך למימר לא מתנה ולא פקדון: **בשבח** שעל גבי גזילה קמפלגי דרבי יהודה סבר דנגזל הוי. אבל שבח שלא ע"ג גזילה הוי דגזלן או משום דהוי שינוי גמור או משום תקנת השבים ואם גזל עצים ועשאן כלים או אפי' נסרים ועשאן כלים דהוי שינוי דהדר שמא מודה ר' יהודה דמשלם. כשעת הגזילה אף על גב דהוי שבח שע"ג הגזילה דכיון דטרח בהאי שינוי שייך ביה תקנת השבים ואף על גב דגבי נתן לצבוע לו אדום וצבעו שחור קאמר רבי יהודה דאם השבח יתר על היציאה כו' התם דלא נחת בתורת גזילה לא שייך תקנת השבים וכן צ"ל לרב פפא ע"כ דאמר לרבי יהודה שבח שעל גבי גזילה דגזלן הוי דהיינו משום תקנת השבים דהא ס"ל בההיא דצבוע לו אדום שינוי לא קני ובההיא לא שייך תקנת השבים כדפי' והשתא הוי סברא הפוכה דר' יהודה מדר"מ דבצבע לר"מ שינוי קונה ובגזלן אין קונה משום דקניס ולרבי יהודה בצבע שינוי לא קני ובגזלן קני משום תקנת השבים ור"ת מפרש דאין אנו צריכים לר' יהודה טעמא דתקנת השבים אלא סברא דר"י שינוי קונה ולרב זביד שבח שלא ע"ג גזילה דלא הדרא הוי דגזלן אבל שבח שע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא ולא קני הוי דנגזל ולרב פפא אפי' דע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא קני והוי דגזלן והא דלא קני בצבע לפי

שאינ מתכוין לקנותו וכן נראה דלא צריכי השתא לאוקמא ר"י כב"ש וא"ש נמי דלא חשיב ר' יהודה לעיל (דף צג:) בהדי הני תנאי דסברי שינוי אין קונה כי היכי דחשיב ר"ש דצביעא: **מני** לא ר' יהודה ולא ר"ש. וא"ת לעולם ר"ש היא לרב פפא ונימא הכי ילדה אין לא ילדה לא אלא הוי למחצה לשליש ולרביע וי"ל דלר"ש אפילו ילדה קאמר דלמחצה ושליש ורביע קשקיל גזלן דקאי אר"מ דאיירי בילדה: **לר"ש** כי מסלק כו'. לא בעי לר' יהודה כיון דמתקנת השבים מוקמי לה כולה שבחא ביד גזלן פשיטא דמגופיה שקיל: **שלשה** שמין להן השבח. אע"ג דקתני ג' תנא ושייר גזלן ושייר נמי אריס שאם בא לסלקו מאריסותו מסלקו מן השבח בדמים: **שבח** המגיע לכתפים. כאן פ"ה כגון תבואה שגדלה כל צרכה ושאינ מגיע לכתפים שצריכה לקרקע וקשה דאם כן לפירושו גבי ב"ח אפי' מתבואה שאין צריכה לקרקע כדאמר והא מעשים בכל יום וקמגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף נ:) משמע דלא גבי ב"ח אלא ממדי דצריכא לקרקע גבי הא דקאמר זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא דפריך לא יהא אלא ב"ח וכה"ג מי הוי שקיל אלא דחזו לבודיא קאמינא סוף סוף כל העומד ליגזז כגזוז דמי דצריכי לדיקלא קאמינא וי"ל דשבח המגיע לכתפים קורא דבר שסופו ליתלש ולישא בכתפים אפי' כגון פגין או בוסר דצריכי לארעא ור"ת מפרש דשבח המגיע לכתפים כגון דבר הבא בטורח ובחזקת הבתים (ב"ב דף מב:) ושם ד"ה שבח) מפורש:

א

-

צו

דף

הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא. פירוש הא דקאמר שמואל ב"ח גובה את השבח דכיון דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא גובה את השבח בחנם מן הלקוחות ונראה דגם מיתמי גבי ב"ח השבח בחנם ואין נותן דמים כמו מן הלקוחות ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמו מתנה דלא גבי מינה ב"ח שבחא כדמשמע בפ"ק דב"מ (דף טו.) ושם ד"ה ב"ח) דדוקא מלקוחות גובה לפי שכתב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי ואדכי ואמריק זביני אלין אינון ועמליהון ושבחיהון אבל מתנה דלא כתב ליה הכי ואין לו על מי לחזור לא מכל מקום גובה מן היתומים משום דכרעיה דאבוהון נינהו כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נב.) דתנן אין

הבכור נוטל בראוי ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהם ופריך בגמרא והאמר שמואל ב"ח גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן ומזונות בנות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים מיירי דאי משבח לקוחות א"כ מאי איריא דלא טרפי בנות משבח והא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא בשבח יתומים מיירי ודוקא כתובת אשה ומזונות דקילי לא גבי משבח אבל שאר ב"ח גבי ובקונטרס פירש התם מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ה' שנים ולפירושו אין ראייה דמצי מיירי שפיר בשבח לקוחות אבל לא נהירא דא"כ ה"ל למיתני ולא בת אשתו למזונות ועוד דלא שייך בהו תנאי כתובה והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי.) יתומים אומרים אנו השבחנו ואין השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים התם מיירי בשעשה אפותיקי ואמרי אנו השבחנו ותן לנו יציאה כדין היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מוקי לה במסקנא בעשאו אפותיקי וגם בתחילה משמע דמיירי בעשאו אפותיקי דקאמר על היתומים להביא ראייה מ"ט ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ואי לא מיירי דשויה אפותיקי אמאי הויא בחזקת ב"ח ויתמי נייתו ראייה אדרבה ארעא בחזקת יתמי קיימא דאי בעי מסלקי ליה בזוזי ועל ב"ח להביא ראייה אלא ודאי בעשאוהו אפותיקי איירי וגרע כחו של בעל חוב טפי במה שעשה לו הלוח אפותיקי דהויא כאחת משדותיו דמשלם יציאה למי שמשבית ואילו לא עשאו אפותיקי היה גובה הכל מן היתומים בלא פריעת יציאה כמו מלקוחות כדפירשתי והשתא מצינו למימר דבלקוחות נמי אם עשאה אפותיקי יש לו לשלם ללוקח היציאה אפי' מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא ולמסקנא דמוקי לה הכא בעשאה אפותיקי לא נחלק עוד בין מסיק ביה שיעור ארעא ולא מסיק ובטל במסקנא אותו חילוק דכיון שעשאו אפותיקי משלם יציאה אע"ג דמסיק שיעור ארעא ושבחא ומיהו יש לחלק דבלקוחות כיון שיש להם על מי לחזור היכא דמסיק שיעור ארעא ושבחא אינו פורע יציאה אפי' עשאה אפותיקי דמשום דעשה אפותיקי לא יגרע כח ב"ח בכך כיון שיש ללוקח על מי לחזור דדוחק לומר דבמסקנא דמוקי לה בעשאה אפותיקי לא צריך למה שהיה מחלק בין מסיק ביה שיעור ארעא ללא מסיק שהרי כל אלו דברי רב אשי שהיה משיב לרבינא דבכל הספרים כתוב אמר ליה הא דמסיק ביה שיעור ארעא כו' א"ל הכא במאי עסקינן דשויה ניהליה אפותיקי ואין דומה שהיה חוזר מדבריו הראשונים ומיהו אור"י לפי הספרים שכתוב בהן אמר ליה כאן בשבח המגיע לכתפים כאן כו' אותו תירוץ ודאי לא קאי ומיהו ברוב הספרים

גרסינן וכי תימא כאן בשבח המגיע לכתפים כו' : הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא : ושם) גבי ההוא גברא דהווי מסקי ביה אלפא זוזי ומאן דאית ליה דלא מצי מסלק ליה היינו רמי בר חמא דסבר התם למימר דהיינו מתניתין : כל זכות שתבא לידו. אע"ג דבפ"ק דב"מ (דף טו : ושם) משמע דאפי' לרב דאמר יש לו שבח בשלא הכיר בה שאינו שלו ולקחה היינו מגזלן אבל נגזל לא יהיב שבח היינו בקרקע שאין נגזלת דגזלן גופיה לית ליה שבח אבל הכא במטלטלין שיש שבח לגזלן מפני תקנת השבים גם ללוקח ממנו יש לו : דגזל דיקלא וקטליה. אע"ג דגזל בהמה וקטלה קני התם הוי שינוי דמינכר טפי : נחלקה התיומת כו'. מצא ר"י בתשובת הגאונים ניטלה התיומת אותו הוצא העליון בראש הלולב שאין הוצא למעלה הימנה ' והוא כשני הוצין דבוקין זה בזה ונקראין תיומת וכן משמע מתוך ה"ג שרוצים לפרש כן ולדבריהם לא ימצא לנו לולב כשר כי בטורח נמצאין אותן שיש להם תיומת כזה אפי' אחד בה' מאות ויש לומר שאף לדבריהם אין פסול אלא שהיה מתחילה כענין זה ונחלק שנשתנה מבריייתו ובקונטרס פירש נחלקה תיומת שני עלים עליונים אמצעיים ששם כלה השדרה נחלקה זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין של מטה מהן ומתוך פירושו משמע שנסדק השדרה כל כך שנראה העלין העליונים חלוקין ומפוזרין זה מזה ועוד אור"י דיש מפרשים שכל עלי הלולב כפולין כל אחד לשנים ויש בראש הלולב בסוף השדרה ב' עלין יוצאין ממנה שכל אחד כפול לשנים כשאר עלי הלולב ואותם שנים עלין היוצאין מראש השדרה נקראין תיומת ואהנהו בעי נחלקה התיומת מהו אם נחלקו זה מזה דהיינו קצת מן השדרה ומיהו אין רוב הלולבין . נמצאין כענין זה ומכל מקום יש לומר דבעי דאי משתכח כה"ג תיומת ונחלקה מהו : ניטלה התיומת פסול. נראה לר"י דהא דאמר נקטם ראשו פסול היינו שנקטמו הרבה מן העלין תדע דאין לך נקטם יותר מבנטילת התיומת ומשמע דוקא ניטלה אבל נקטם כשר ועוד אר"י דמצי למימר דניטלה אצטריכא ליה דס"ד דהוי הדר טפי כשניטלה כולה יותר מנקטם :

של כסף קני אע"ג דהדר עביד ליה נסכא דלא גרע מנסרים ועשאן כלים אבל זוזי ולבינה אין תורת חשיבות עליהן כ"כ: **המחליף** פרה בחמור. אורחא דמילתא נקט שדרך להחליף פרה בחמור ולמכור שפחה בדמים אבל אין לפרש דלא מצי למינקט המוכר פרה וילדה לפי שאין פרה נקנית בכסף אלא במשיכה ובשעת משיכה רואה אם ילדה אם לאו אבל שפחה נקנית בכסף דעבדים הוקשו לקרקעות דהא רבי מאיר קתני לה ורבי מאיר לא מקיש דהא קאמר דנשבעים על העבדים ועל הקרקעות אית ליה דאין נשבעין כדמוכח בשבועות (דף מג. ושם) גבי יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע וכיון דלא מקיש לענין שבועה ה"ה לענין קנין דהא מייתי ראייה הכא משבועה אגזל ומיהו קצת יש לחלק דלענין גזל ושבועה נראה לגמרא להשוות דתרוייהו נפקי על ידי כלל ופרט גזל לקמן בפ' בתרא (דף קיז:) ושבועות בפרק [שבועת הדיינים] (שבועות דף מב:): **והלה** שותק זכה בה. למ"ד דברי ושמא ברי עדיף ניחא ולמאן דאמר לא ברי עדיף אור"י שהוא מפרש דשתיקה כהודאה דמיא ולא כאומר איני יודע:

א

-

צז

דף

ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר רב קטינא כו'. ואם היה כמקרקעי דמי אפי'. נחת ליה בתורת גזלנות לא נפק מרשותיה דמריה דהוי כקרקע דאין נגזלת ומשלם אגרא היכא דקאי לאגרא כמו ספינה דלקמן היכא דלא נחת ליה בתורת גזלנות: **הלואו** ודר בחצירו. כולה סוגיא דהכא כלישנא קמא דאיזוהו נשך (ב"מ דף סד: ושם) צ"ע היאך הלוא מותר לעשות שום טובה למלוא אפי' דברים שהיה עושה לו בלא הלואה ואפילו דברים שאין רגילות ליטול מהן שכר יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וכ"ש דברים שאין רגילות להשאיל בחנם כגון להשאיל סוסו שיהא אסור אפי' הוא כ"כ אוהבו שבלאו הכי היה משאילו וא"כ יותר מדאי יש לו ליזהר ללוא שלא יעשה למלוא שום הנאה וי"ל דדוקא מילי דפרהסיא ואוושא טובא כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל לו כליו או אפי' סוסו כיון דבלאו הכי משאילו מותר ודיקא נמי. דנקט במתני' חצירו ולא נקט לא ישכיר לו כליו או בהמתו בפחות ועוד שמא י"ל דכל היכא דקודם הלואה היו אוהבים זה את זה שהיו משאילין חצר זה לזה אם היו צריכין מותר

להשאיל אף לאחר הלואה ומתנני דאיזהו נשך (שם) בסתם בני אדם שאין רגילות שיהא עושה לזה למלוה אותה הנאה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום שאין אסור אלא באותו שלא היה רגיל להקדים לו מקודם לכן ומיהו אפילו דבר שהיה משאילו בלאו הכי כגון חצר דלא קיימא לאגרא אם נכנס שלא מדעת חבירו חייב אע"פ שאם לא הלוח לו לא היה חייב לתת לו שכר כדמשמע הכא ולפי זה ההיא דאיזהו נשך (שם). איירי דוקא בחצר דקיימא לאגרא דהתם איירי מדעתו כדקאמר לא ישכור הימנו בפחות אבל בלא קיימא לאגרא היה מותר כיון דברשותו נכנס וגם בלא הלואה היה מניח לו לדור בחנם והאי דקאמר התם עלה דמילתא דהכא מאי קמ"ל תנינא ומשני מהו דתימא ה"מ חצר דקיימא לאגרא כו' קמ"ל לא בעי למימר קמ"ל דמתניתין איירי אפילו בדלא קיימא לאגרא דמתניתין ודאי לא מיירי אלא דוקא בדקיימא לאגרא כיון דמיירי מדעתו אלא ה"פ קמ"ל דאפי' לא קיימא לאגרא אסור היכא דלא הוי מדעתו ופירוש זה דחוק דהפשט משמע דאמתניתין קאי וקמ"ל דמתנני איירי אפי' בדלא קיימא לאגרא אע"ג דאיירי שנכנס מדעתו: **המלוה** את חבירו על המטבע. פ"ה הלוח לחבירו שום פרקמטיא על המטבע שקצב לו במעות נותן לו מעות שיוצאין בשעת פרעון דהא קבל עליו לתת מטבע ודוקא הלוחו פרקמטיא אבל הלוחו מעות מה שהלוחו משלם לו עכ"ל הקונטרס ולפירושו נראה דאם הלוחו מעות נמי וקצב לו שישלם לו מעות דמשלם מטבע היוצא באותה שעה דמעות שנפסלו לאו מטבע נינהו ולא נקט בקונטרס פרקמטיא אלא משום דכשמלוה אדם מעותיו אין רגילין להזכיר דבר אבל כשמוכר פרקמטיא אפי' אמר סתם כך וכך מעות תתן צריך לשלם לו מטבע היוצא וקשה לפירושו דה"ל למימר המוכר לחבירו על המטבע או ה"ל למינקט הקיף ועוד כיון דמעות פרקמטיא זוקף עליו במלוה אין סברא כלל לחלק בין הלוחו מעות לפרקמטיא שמכר במעות ונראה. לפרש דאין חילוק בין מכר לו פרקמטיא בין הלוחו מעות ומיירי כשהתנה עמו ע"מ שישלם לו מעות וכיון שפירש לו כך סתמא דמילתא לכך פירש שאם יפסל יתן לו מטבע היוצא דאותו שנפסל אין שמו מטבע ושמואל סבר דכיון שיוצא במישן שם מטבע עליו ועוד אור"י די"ל כגון שהלוחו סאה חטין ואמר לו או תחזור לי סאה או כך וכך מעות ואילו במעות לחודייהו קצב היה משלם לו מטבע שנפסל אבל הכא שלא זקף עליו במלוה גמורה שיכול לפרוע לו. חטין אם ירצה נותן לו מטבע היוצא באותה שעה ולכל הפירושים אם הלוחו מעות סתם מעות שהלוח לו

יפרע לו אפי שנפסל ואם תאמר ומי"ש מגזלן דתניא גזל מטבע ונפסל אומר לו הרי שלך לפניך משמע משום דישנו בעין אבל ליתנהו בעין משלם כשעת הגזילה והכא גבי הלואה אפי" איתנהו בעין כי ליתנהו דמי דמלוה להוצאה ניתנה וי"ל דיש לחלק בין הלואה לגזילה דמטבע שנפסל חשיב כהוזל וכמעיקרא שוין ד' ולבסוף שוין זוזא גבי גזלן אמרינן דכי ליתנהו בעין דמשלם כדמעיקרא אבל גבי הלואה היכא דהוזל משלם כי זולא דהשתא כדאמרינן באיזהו נשך (בי"מ דף עה.) מלוה אדם כור חטין הוזלו נותן חטין הוקרו נותן דמיהן ומטבע שנפסל ודאי הוי כהוזל ונראה דרב ושמואל סברי כרב הונא דלעיל דלרב יהודה דחשיב מטבע שנפסל כנסדק גבי הלואה לא מצי פטר נפשיה במטבע שנפסל אבל לרב הונא דלא חשיב ליה כנסדק מצי פטר ליה נפשיה בנפסל אע"פ דרב הונא מדמה מטבע שנפסל לתרומה ונטמאת וחמץ שעבר עליו הפסח והא פשיטא דאין ליה יכול לשלם תרומה טמאה תחת תרומה טהורה וחמץ אסור בתשלומין היתר לא דמי לגמרי דמטבע שנפסל דמי להוזל והנהו לא דמו להוזל ומכל מקום כשהוא בעין יכול לומר הרי שלך לפניך וכשאינו בעין אפי" בהוזל משלם כדמעיקרא: . אי הכי של בבל והן בבבל למאי חזי. קצת משמע דלא פריך אלא לרב נחמן דאוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן מדפריך א"ה של בבל כו' משמע דאי לאו דאוקמא כשמלכיות מקפידות לא הוה קשה ולא מידי וקשה לר"י דבלאו רב נחמן צריך ע"כ לאוקמי ברייתא בתרייתא כשמלכיות מקפידות דלא תיקשי מינה לשמואל דחשיב ליה מטבע אפילו לית. ליה אורחא למישן אי ליתא לדרב נחמן והכא קתני דאין מחללין על מעות של כאן והן בבבל ואע"ג דאית ליה אורחא לירושלים ותקשי נמי עלה דברייתא בתרייתא מההיא דלעיל דשל מלכים אחרונים מחללין אע"ג דאין יוצאות שם במקום שעומד לפי שיוצאת במקום אחר והכא קתני דעל מעות של כאן והן בבבל אין מחללין אע"ג דיוצאות בירושלים אלא התם איירי כשאין מלכיות מקפידות אם נראות מטבע של מלך האחד במדינתו של זה הלכך [באים] בני מלכיות אחרת כאן ומוכרין בהמתם במטבע שלהם ויכול הוא להוציאם בירושלים לבני שאר מדינות הבאות לכאן והכא איירי במקפידות ונראה לר"י דודאי אי לאו מילתיה דרב נחמן הוה א"ש הכל ולא הוה צריך לאוקמא ברייתא בתרייתא כשהמלכיות מקפידות דלא

קשה מינייה לשמואל ולא להיא ברייתא דלעיל דיש לחלק בין מעות של כאן והן בבבל להנהו דלעיל דאיירי במטבע שנפסל במקום אחד ויוצא במקום אחר דהתם ודאי חשוב מטבע דקודם שנפסלה היה שם חשוב מטבע ועדיין מטבע קיים לבני אותו מקום עצמו שנפסל שם שיכולין להוציאו במקום אחר אבל של כאן והן בבבל לא היה עליו שם מטבע בבבל מעולם ולכך אין מחללין אע"ג דאית ליה אורחא לירושלים אבל לרב נחמן דאוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן אבל כי לית ליה אורחא למישן לא חשיב מטבע מטעם שהיה כבר מטבע באותו מקום ועדיין יכול להוציא במישן ולא תלי אלא באית ליה אורחא להתם אי"כ כך יש לו מטבע שהיה כבר במקום זה כמו מטבע של מקום אחר שלא בא מעולם כאן אי"כ של כאן והן בבבל נמי לישויה ליה מטבע דהא אית ליה אורחא לירושלים: **דזבין** בהו בהמה ומסיק לירושלים. ואם תאמר והתניא בפרק האיש מקדש (קדושין דף נה:) אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני ויש לומר דפלוגתא היא בפרק לולב הגזול (סוכה דף מ:) דתניא אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה חיה דברי ר"מ וחכמים אומרים על שחוטין מחללין על חייין אין מחללין ולר"מ אפי' לכתחילה שרי כדמוכח בתוספתא דהתם דקתני בהדיא מחללין והא דקתני בסוכה מתחללין משום רבנן דאפי' בדיעבד אין מתחללין ועוד י"ל דבשמעתין. כיון דאי אפשר בענין אחר שאין יכול להעלות המעות בירושלים שרי למיזבן בהו בהמה לכולי עלמא וטעמא דאין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני פירש בקונטרס בקדושין (דף נה:) משום כחשא ואין הטעם בשביל כן אלא כדמפרש בסוכה (דף מ:) דאמר התם מחלוקת בזכרים אבל בנקבות דברי. הכל בשחוטין מתחללין ועל חייין אין מתחללין שמא יגדל מהם עדרים ובזכרים פליגי אי גזרינן זכרים אטו נקבות אי לא וכן מפרש בירושלמי דמסכת מעשר שני דטעמא דאסור לקנות זכרים גזירה אטו נקבות: **שיהו** כל המעות יוצאות בירושלים. טעמא מפרש במסכת שקלים (דף ח) דתקנו משום שקלים שהיו מביאין לירושלים מכל המקומות: **מטבע** של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד. בבראשית רבה דריש ואגדלה שמך שיצא לו מוניטיין בעולם ומהו מוניטיין זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן ונראה לא שהיה בו צורת זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן דאסור לעשות צורת אדם אלא כך היה כתוב מצד אחד זקן וזקינה ומצד אחר בחור ובתולה וכן פירש בקונטרס גבי דוד ושלמה וירושלים עיר הקודש שכך היה כתוב במטבע:

עד יי בתמניא. פיי בקונטרס ונותן לו שמונה ולפירושו חשיב ממעלה למטה כלומר ייב או ייא בתמניא עד יי בתמניא יהיב ליה תמניא אבל הא תשעה מן הראשונים בתמניא בשניים יהיב ליה טי מן השניים תחת טי של ראשונים או יי ביי ור"ח פיי עד יי בתמניא ויהיב ליה יי ולפירושו הוי מלמטה למעלה: **עכורין** וצלולין. לאו דוקא אלא אפיי עכורין אי מצי בר אמוראה למשקלינהו הוו כצלולין ואפיי צלולין אי לא מצי למשקלינהו חייב והא דנקט צלולין. ועכורין משום דסתם צלולין מצי שקיל להו בר אמוראה וסתם עכורין לא מצי שקיל בר אמוראה: **וה"מ** דאדייה אדויי. משמע הכא דלא חשיב הגבהה כי אדייה אדויי בלא נטילה בידו אע"פ שעומד באויר למעלה מגי קודם שיפול לגמרי וכן בהניזקין (גיטין דף נט:) גבי עני המנקף בראש הזית וקשה דבפ"ק דב"מ (דף ט. ושם.) אמר גבי טלית שראשו אחד על העמוד וראשו אחד מונח ע"ג קרקע שאם הגביה אדם ראשו המונח ע"ג קרקע ונתק ראש שע"ג העמוד להביאו אצלו שהוא קונה מטעם הגבהה ואי משיכה קאמר התם אמאי נקט ראשו אחד ע"ג העמוד אלמא חשיב הגבהה הואיל ומביאו על האויר למעלה מגי וי"ל דהתם חשיבא הגבהה טפי לפי שראשו אחד אוחו בידו אי"נ התם מיירי כגון שידו כ"כ בגובה כשינתקנו לא יפול ראשו לארץ אלא יהא מוגבה גי מעל הארץ וא"ת דבסוף שילוח הקן (חולין דף קמא:) משמע דכי טריף אקן ומתגבהי יונים דחשיבא הגבהה לקנות אע"פ שאין תופסם בידו וי"ל דדוקא הכא ובהניזקין לא חשיבא הגבהה דאיכא תרתי לגריעותא דלא תפסם וגם אין מגביה אלא משפיל אבל יונים דמתגבהי חשיבא הגבהה אבל אם היו נופלין למטה ע"י טריפת הקן לא היה קונה כיון שאין תפוס בידו כלל ולפיי זה הו"מ לפלוגי הכא באדייה אדויי בין דרך ירידה לדרך עלייה אלא דניחא ליה לפלוגי בדרך ירידה גופיה בין אדייה אדויי בין שקליה בידיה אי נמי אין חילוק בין דרך ירידה לדרך עליה דאפילו דרך עליה לא קני הכא באדייה אדויי לפי שאין דרך הגבהה בזה הענין אבל ביונים שהן בעלי חיים דרך הגבהה בכך כמו קורא לה והיא באה או הכישה במקל ורצתה לפניו דחשיב משיכה אף על פי שהלכה מאיליה ומיהו אם היו היונים יורדים ע"י טריפת הקן לא חשיב הגבהה אלא עלייתם דוקא: **השף** מטבע של חבירו פטור. נראה דרבה סבר פסלתו מלכות לא הוי כנסדק דאי הוי כנסדק אם כן כ"ש דשף מטבע

הוא כנסדק והרי חסריה טובא ואמאי פטור: מתיב רבא הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות. ואמאי והא לא חסריה דאין בו פגם וחסרון אלא כיון שקלקלו חייב אע"פ שאין בו שום פגם וחסרון והואיל וכן הוא ה"נ ליחייב ומשני רבה לטעמיה כו' ויש שם חסרון טיפתא דדמא דנפלה באזניה וכיון דיש חסרון באותו קלקול חייב על כל הקלקול כמו בשפייה דחייב בכל הקלקול דליחייביה על מה שחסריה לא היה צריך רבה להשמיענו דחייב וא"ת ואמאי עבד יוצא בהן לחירות הא בעינן מומין שבגלוי דומיא דשן ועין ובחרשו היכי הוי בגלוי וי"ל נהי שאין ניכר בו כלום כשהוא ישן או עומד במקום אחד ושותק מכ"מ כיון דלפי מנהגו שמתנהג והולך ניכר שהוא חרש חשיב מום שבגלוי ועי"ל דאין צריך שיהא קלקול בגלוי אלא שהאבר שיש בו קלקול יהא בגלוי: **הצורם** אוזן פרתו של חבירו פטור. והא דתנן לעיל (דף צו:): גזל בהמה ונתעבדה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המזבח אומר לו הרי שלך לפניך ונפסלה היינו שנפל בה מום דאי נרבעה היינו שנעבדה בה עבירה ומשמע דוקא שנפסלה מאיליה אבל הטיל בה מום בידיים חייב וי"ל דמתני' איירי בבהמה קדושה דודאי לגבי מזבח קיימא: **הא** קמ"ל דאפי' מלאכה דלא מינכר היזיקה. תימה דבפרק הניזקין (גיטין דף נג. ושם) פריך מהכא למ"ד היזק שאין ניכר שמיה היזק דעושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור ואי שמיה היזק אמאי פטור ומאי קושיא הא אפי' בצורם אוזן דמינכר פטור משום דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי וא"ל דהתם פריך מפרת חטאת דפרה אדומה דדמיה יקרים פשיטא דלגבי מזבח קיימא והכא בשמעתין פריך לרבה ממי חטאת דסתם מים לאו למי חטאת קיימי דקודם קידושן דוקא פסלה בהן מלאכה כדתנן במסכת פרה (פ"ד מ"ד) ומים המלאכה פוסלת בהן עד שיטילו את אפר לתוכן ותניא נמי בספרי יכול אף משיקדשו בכלי תלמוד לומר למי נדה וכבר הם מי נדה דע"כ בגיטין (דף נג. ושם) ממי חטאת נמי פריך מדמשני התם מי חטאת ששקל בהן משקלות וי"ל דכיון דנקט מלאכה לרבותא כדקאמר הכא דאפי' מלאכה דלא מינכר היזיקה חייב בדיני שמים א"כ דייק שפיר התם דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק דאי שמיה היזק אין כאן שום רבותא במאי דנקט מלאכה כיון דבכל מקום חשיב שאינו ניכר כניכר ועוד יש לומר. דרבה סבר דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק אבל למ"ד שמיה היזק כ"ש דמחייב בצורם דמינכר טפי ורבא דפריך בשמעתין לרבה סבר בצורם הוי מינכר היזיקה וחייב אפי' למ"ד היזק שאין ניכר לא שמיה היזק כדאמר מלאכה דלא מינכר היזיקו אבל צורם דמינכר היזיקו הכי נמי דמחייב וא"ת והיאך יכול אדם לפסול

פרתו של חבירו והא בעינן עובד דומיא דעבד דניחא ליה ויש לומר הני מילי בנעשית המלאכה ממילא אבל בעושה המלאכה בידיים לא בעיא אלא שיהא ניחא ליה לעושה וכן בהכשר דבעינן יותן דומיא דכי יתן :

ב

-

צח

דף

נכתוב ליה שטרא. לא שייך הכא מפיהם ולא מפי כתבם ולא בההיא דתנן בגט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד והוי כאילו אמרי הני עדים ראינום שנחקרו עדותן בב"ד ובפ"ב דכתובות (דף כ:) הארכתי. : **פרושי** קמפרש כיצד כו'. תימה דלא פריך אי הכי חייבין תרי זימני למ"ל כדפריך בפרק קמא דסנהדרין (דף ג. ושם) אי הכי שלשה שלשה למה לי ובכמה מקומות דייק ובכמה מקומות לא דייק :

א

-

צט

דף

הכא במאי עסקינן בצמר וסמנין דבעל הבית. הו"מ למפרך מאי דוחקיה לאוקמי בצמר וסממנין דבעל הבית ודוקא בשעת נפילה לוקמה בסממנין דפועל ואפילו לאחר נפילה אלא משום דאית ליה עדיפות למיפרך : **דאגריה** לביטשי. פ"י בקונטרס שהתנה עמו סכום הדריכות כל דריכה במעה דשכיר יום הוא ולא קבלן דליקני בשבחא תימה מה ר"ל דמ"מ הרי קבלן הוא ולא שכיר יום ובהמקבל (ב"מ דף קיב. ושם) פירשה בע"א דאגריה לבטשי כשבא לבית הגרדי בוטשין ברגלים בתוך הכלי במים ומיהו לא בקבלנות עסקינן אלא בשכירות בין יושביח בין לא יושביח שכרו לפי מנין בטישות כך וכך בטישות בכך וכך מעות עכ"ל וי"מ דכי אגריה לבטשי עובר משום בל תלין אביטשא קמייתא דבההיא ליכא שבחא וא"ת אמאי לא תירץ דבשכיר יום עסקינן ויש לומר משום דקתני וגמר והודיעו ובשכיר יום מאי הודעה שייכא : **בשליחא** דאגרתא. ההוא דלעיל

לא מצי לאוקמי בשליחא דאיגרתא דהא בהדיא קתני הנותן טליתו אבל בענין דרב ששת דהכא ה"מ לאוקמי דאגריה לביטשא וא"ת והיכי מוקי לה בשליחא דאגרתא והא בהדיא בהמקבל (שם) פירש בעייתו דמספקא ליה אי אומן קונה בשבח כלי אי לא דקאמר בעו מיניה מרב ששת קבלן עובר בבל תלין או אין עובר אומן קונה בשבח כלי ואין עובר או אין אומן קונה בשבח כלי ועובר וי"ל שהם שאלו סתם וגמרא הוא שמפרש שאילתו כן שסבור שבזה מסתפק וכן אורחיה דגמרא לעיל בריש פ"ב (דף יט.) ובכמה מקומות ואין להאריך: **אלא** במאי מקדשא. אור"י דסברא הוא שאין מקודשת במה שמוחל לה שכרו אפי' לא יהא אומן קונה בשבח כלי אלא מלוה יש לו עליה והוא מוחל לה אין מקודשת שאין דעתה להתקדש עד שיבאו השיראים והנזמים לידה ועוד אור"י ונראה לו עיקר שאפי' שניהם רוצים שיחולו קודם הגעת ממון לידה אינה מקודשת אע"פ שמתחייבת לו ראשון ראשון לפי שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף כיון שאין יכול לתובעה בדין שכרו עד שיגיע הממון לידה ואין חשוב כנותן לה כלום בתחילתו עד שתבא שעה שיכול לתובעה בדין: **ואיבעית** אימא דכ"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. דאי אינה אלא בסוף כיון שנגמרה כל המלאכה שאין מתחייב שכרו אלא הכל יחד ואז מוחל לה בתורת קדושין לא חשיב מלוה ואין לדקדק מכאן דכן הלכה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף כיון דלא מצי למימר בע"א אבל יש להביא ראייה מפ"ק דע"ז (דף יט: ושם) גבי הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לבנותה וקאמר בגמרא אם בנה שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אימת מיתסרא במכוש אחרון מכוש אחרון לית בה שוה פרוטה וליכא דפליג התם משמע דהכי הלכתא ואע"ג דקיי"ל דשכירות אין משתלמת אלא לבסוף אפי' למ"ד ישנה מודה דאין משתלמת אלא לבסוף כדנפקא לן באיזהו נשך (ב"מ דף סה. ושם) מדכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אין משתלמת אלא לשנה אחרת והא דאמר נמי דפועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום הוי אפי' למ"ד אינה אלא לבסוף דכשחוזר בו ואין רוצה לפעול יותר אז הוא הסוף ולא נ"מ בפלוגתא דישנה לשכירות ואין לשכירות אלא לענין הך דשמעתא אי הויא מלוה אי לאו ולענין ההיא דע"ז: **רבי** מאיר סבר המקדש במלוה מקודשת. ותימה בפרק ב' דקדושין (דף מז.) אמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר מלוה הרי היא כפקדון ואם לא נשתייר הימנו כלום אינה מקודשת משום דאין בעין ואין סברא לומר דמה שהחזיר לה הנזמים חשיב כמלוה בעין כיון דאין אומן קונה בשבח כלי ועוד דאם כן אמאי אין מקודשת לרבי מאיר ללישנא דלעיל:

אימא מפני שהוא נושא שכר. אבל בחנם פטור אף על גב דאדם מועד לעולם באונס כי האי לא מחייב אדם המזיק כדפרישית בריש המניח (לעיל דף כ': ושם.): **מנעך** מספק איסורא. אור"ת דמשום הכי קרי ליה ספק איסורא משום דרב פסיק בפ"ק דחולין (דף יח.). כרבי יוסי ברי יהודה בטבעת הגדולה והיה רב מחמיר עליו לפי שהיה עם הארץ שלא יבא להקל בשאר טבעות כדאשכחן בפרק קמא דחולין (דף טו.). גבי מבשל בשבת כי מורי [רבא] לתלמידיו מורי להו כר"מ וכי דריש להו בפירקא דריש כר' יהודה משום עמי הארץ ולהכי קרי ליה ספק גזילה ולא ודאי גזילה דאותו האיש ששחט לעם הארץ הי"ל לאסוקי אדעתיה. שיחמירו עליו ור"י מפרש דההיא עובדא בשאר טבעות הוה ורב דקאמר בפרק קמא דחולין (דף יח.): ואין הלכה כמותו בשאר טבעות משום דמספקא ליה אי הלכה כמותו אי לאו: **ותניא** אידך בין אומן בין הדיוט חייב. לא שייך הכא לשנויי כאן בשכר כאן בחנם כדמשני גבי שחיטה דבהכרת מטבע צריך בקיאות גדול ולית ליה למיחזי אם אין בקי כדנכו ואיסור:

לפנים משורת הדין עבד כדתני [רב יוסף] והודעת להם וגו'. והך ברייתא מייתי נמי בפרק אלו מציאות (ב"מ דף ל:): גבי זקן ואינו לפי כבודו ורבי ישמעאל ברי יוסי לפנים משורת הדין עבד כדתני כו' אבל בסוף פרק האומנים (שם דף פג.). גבי רבה בר רב הונא דשקלינהו לגלימייהו דהנהו שקולאי לא מייתי לה אלא מייתי למען תלך בדרך טובי ומפי הר"י מאורלייניש דלא שייך לפנים משורת הדין אלא בדבר שאחרים חייבין וזה פטור כמו רבי חייא דהכא ור' ישמעאל ברבי יוסי באלו מציאות (שם דף ל:): אבל בההיא דרבה בר רב הונא אין חילוק בינו לבין אחרים ואין

נראה דבפרק אלו מציאות (שם דף כד : ושם). אמר דעבד לפני משורת
הדין גבי הא [דאבוה] דשמואל אשכחינהו להנך חמרי במדברא
אהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא ובההיא פטרי כ"ע וי"ל
דבהנהו שקולאי לא שייך לפני משורת הדין כיון שעשו לו היזק גדול
בפשיעה ששיברו לו חבית של יין : אחוי דינר לר' אלעזר. אכתי הוה צריך
למיגמר דאי לא הוה צריך למיגמר לא היה מחויב כדמשמע גבי ר' חייא
דעבד לפני משורת הדין והא דקאמר (. מר) חזי דעלך קסמכינא אפילו
לא אמר הוה מחייב כמו ר' חייא דאע"ג דלא אמרה ליה הוה מחייב אי
לאו משום דלא הוה צריך למילף ורב אלפס כתב דלעולם לא מחייב עד
שיאמרו לו : **טימא** את הטהור. אע"ג דאמר בהניזקין (גיטין דף נב :)
המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור הכא אית ליה לחיובי אע"ג דשוגג
הוא מההיא טעמא דמחייב התם במזיד למ"ד היזק שאין ניכר לא שמיה
היזק כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו הכא
נמי חייב כדי שידקדק בדין יפה ולמ"ד נמי שמיה היזק ושוגג פטור כדי
שיודיעו הכא חייב דליכא למיחש להכי דאפילו טיהר את הטמא ועירבו
עם פירותיו ליכא למיחש שמא אח"כ לא יודיענו שהן טמאים דכיון שדיין
זה חכם ובעל הוראה ודאי יודיענו : **טיהר** את הטמא מה שעשה עשוי
וישלם מביתו. א"א ליישב טיהר את הטמא בשום ענין אלא כשעירבו עם
פירותיו כדמפרש במסקנא בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג : ושם)
ובפרק עד כמה (בכורות דף כח : ושם) דאם הן בעין לא מה שעשה עשוי
ולא ישלם מביתו שייך בהן והא דלא מפרש הכי אלא כי מוקי לה כשנשא
ונתן ביד לאו משום דמעיקרא לאו בהכי עסקינן אלא דמעיקרא לא איירי
כשעירבן חכם אלא הבעלים אבל במסקנא קאמר שהחכם בעצמו עירבן
ובבכורות שבא ליישב וישלם מביתו בטיהר את הטמא כשעירבו עם
פירותיו איירי כשעירב עם פירות מועטים ובסנהדרין שבא ליישב מה
שעשה עשוי איירי כשעירבו עם פירות מרובים ונתבטלו הטמאים ברוב
דתרוייהו ליכא לאוקמי בענין אחד דפשיטא דבמקום מה שעשה עשוי
שהוא טהור לא שייך ישלם מביתו וא"ת למאי דבעי לאוקמי כר"מ היכי
מתבטלים הטמאים ברוב והא ס"ל לר"מ בהניזקין (גיטין דף נד :) גבי
אגוזי פרך ורימוני באדן נפלו ונתפצעו אפילו שוגג לא יעלו וי"ל דשוגג כי
האי שעשה ע"פ חכם לא קניס ר' מאיר א"נ התם דוקא שנתפצעו אחר
הנפילה שנאסרו בתחילת תערובתן קאמר ר' מאיר דלא יעלו אבל אם
נתפצעו קודם שנתערבו מודה ר"מ דשרי א"נ בהך מילתא דוקא דדאין
דינא דגרמי אתיא כר"מ ותימה מאי בעי לאתויי מהכא דר' מאיר דדאין
דינא דגרמי ואמאי מוקי לה נמי כשנשא ונתן ביד בלא נשא ונתן ביד חייב

אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי כיון דבאמירה בעלמא קם דינא כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג. ושם) דקאמר אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה אין חוזר אלמא קם דינא היינו דקמפחד ר"ט אלא אי אמרת חוזר לימא ליה כיון דאילו הואי פרה [קמן] הוה הדרא השתא נמי דינך לאו דינא ולא כלום עבדת והתם ע"כ אתי כרבנן דלר"מ דדאין דינא דגרמי אע"ג דאילו הואי קמן הוה הדר היה לו להתחייב כמו מראה דינר לשולחני דחייב אע"ג דאילו הוה קמן הוה מהדר ליה וי"ל דלעולם ההיא סוגיא כר"מ ולא דמי למראה דינר לשולחני דכיון שהראהו לשולחני שוב לא היה לו להראותו לאחר אבל גבי פרה כשאסרה. לו חכם זה לא היה לו למהר להאכילה לכלבים או לערבים עם פירות והיה לו לישאל עדיין לחכם אחר ומיהו קשה מטיהר הטמא אמאי מחייב חכם אפילו לר"מ במה שעירבו בעל הבית עם פירות נימא כיון דאילו לא עירבו הוה הדר השתא נמי לאו כלום עבד וכן ברישא דהך דדן את הדין בפי' עד כמה (בכורות דף כח.). דתנן מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו ואמאי נימא כיון דאילו לא נשחט היה מותר השתא נמי לאו כלום עבד וע"ק דע"כ סוגיא דהכא ודבכורות דלא כרב חסדא דהא משמע דאליבא דר"מ ניחא ליה בלא נשא ונתן ביד אלא כרב ששת וא"כ כיון דמה שעשה עשוי משום דאיירי דטעה בשיקול הדעת כדמוקי לה רב ששת בריש סנהדרין (דף ו.). למה נתחייב הדיין לרבנן במאי דנגע ביה שרץ הלא בלאו הכי מה שעשה עשוי ועוד היכא דקם דינא למה לא יתחייב אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי מ"ש מכהנים שפיגלו במקדש דמזידין חייבין בין לר"מ בין לרבנן אע"ג דבדבור בעלמא מיפסל ולא חשיב דינא דגרמי ונראה לפרש דכל היכא דקם דינא אפילו בדבור חשיב כמעשה ולא כגרמא ומחייב אפילו לרבנן אבל היכא דאילו הוה קמן הוה הדר כגון מראה דינר וכגון טעה בדבר משנה לר"מ חייב ולרבנן פטור דהא ודאי גרמא הוא מה שהאכילו אחרי כן על פיו או מה שעירבו עם פירותיו וסוגיא דסנהדרין כרבנן והא דבעי הכא לאוכוחי דר"מ דאין דינא דגרמי מטיהר את הטמא דייק דחייב חכם במה שעירבם בעל הבית עם פירותיו ומחייב את הזכאי דחייב חכם אמאי דשילם זכאי אחר כך אבל טימא את הטהור וזיכה את החייב דבדבורו של חכם מה שעשה עשוי חייב לשלם אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי וכן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דקאמר לימא תנן סתמא כר"מ משום טיהר את הטמא וחייב את הזכאי קאמר ולא משום טימא את הטהור וזיכה את החייב והא דמפרש התם לשנויי מתניי כרבנן טימא את הטהור דנגע בה שרץ זיכה את החייב שהיה לו משכון ונטלו הימנו

אגב אחרינא מפרש להו אי"נ סוגיא דהתם כרב חסדא ומפרש האמת ורישא דמי שאין מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו לאו דוקא אלא הוא עצמו שחטו וצ"ע לרבנן מ"ש דפטרי בשורף שטרות חבירו מטימא הטהור וכהנים שפיגלו דלא חשיב דינא דגרמי דמה לי אם גורם לו הפסד ע"י ששורף שטרותיו ומה לי ע"י דיבורו וצ"ל דדיבור חשיב כמעשה והוי מזיק בגוף הממון בידים אבל בשורף שטר אינו נוגע בגוף הממון וניירא בעלמא הוא דקלי מיניה ואין אלא גרם בעלמא ועוד י"ל דסוגיא דהכא ודבכורות דלא כרב ששת אלא כרב חסדא דלא קם דינא בדיבורי בעלמא ואיירי בנשא ונתן ביד כדמוקי התם רב חסדא אלא דס"ד דגמי דנשא ונתן בעלי דינן ודחי דאיירי בנשא ונתן ביד הדיין עצמו: **שאני** התם דבידים עביד. תימה ודקארי לה מאי קארי לה וי"ל משום דאין הצמר משתנה מיד כשנותן בסממנים דאין קולט הצבע מיד עד ב' ימים או ג' וגרמא בעלמא הוא ודומה למסכך גפנו שאין מזיק עד אחר זמן ובתרוייהו משני בידים קעביד ומ"מ מסכך גפנו לא מזיק כל כך בידים כמו בצמר לצבע לפיכך הביאה אחר כך: **מחיצת** הכרם שנפרצה כו'. אור"ת שאין משנה בשום מקום אלא ברייתא היא ומ"מ דייק דאתיא כר"מ מכח ההיא משנה דהמסכך דלעיל דפליגי התם בסיפא ר' יוסי ור"ש ואמרי אין אדם אוסר דבר שאין שלו וא"כ ברייתא דמחיצת הכרם כר' יוסי ור"ש לא אתיא אלא כת"ק דידהו דהיינו כר"מ דסתם משנה ר"מ היא וא"ת ומאן תנא דפליג אדר"מ בדינא דגרמי דרבי יוסי ור"ש לא פליגי אלא משום דאין אדם אוסר דבר שאין שלו ורבנן דפליגי אדר"ש בדבר הגורם לממון ליכא למימר דיש חילוקין כדפרישית במרובה (לעיל דף עא:) וי"ל דההוא תנא דפרק המניח (לעיל דף לג:) דקתני שחטו ונתנו במתנה מה שעשה עשוי פליג אר"מ דמשמע דיש לפטור יותר בשורף שטרותיו מבשחטו ולמאן דדאין דינא דגרמי אמר לעיל דמגבי ביה דמי שטרא מעליא:

ב

-

ק

דף

אומר לו גדור. פ"י לבעל הכרם דהוא המזיק דד' אמות שאמרו להרחיק הוא בשביל עבודת הכרם כדתנן בלא יחפור (ב"ב דף כו. ושם) לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו וא"כ הרחיק ממנו ד' אמות אחד גפנים

ואחד כל אילן ומפרש בגמ' ד' אמות שאמרו כנגד עבודת הכרם ואפילו ר' יוסי דאמר התם על הניזק להרחיק את עצמו הא א"ר אשי התם מודה ר"י בגירי דיליה והכא גירי דבעל כרם הם דחשדינן ליה שלא יביא מחרישתו בשדה חבירו לפיכך צריך לעשות כותל או להרחיק ארבע אמות והא דנקט אומרין לו גדור ולא נקט חייב לגדור נראה לר"י לפי שצריך להתרות בו ואם לא התרו בו לגדור אין חייב באחריותו ולהכי נקט נמי תרי זימני נפרצה אומר לו גדור דאף פעם שנית דנפרצה צריך להתרות בו ואם לא התרו בו לגדור אין חייב באחריותו שאין סבור להיות חייב לגדור כל שעה שנפרצה ונפרצה פעם שלישית מספקא לר"י אם צריך להתרות בו בכל פעם או שמא סגי בתרי זימני ור"ת מפרש דלהכי נקט תרי זימני לאשמועינן שאם יש תוספת מאתים בין מה שהוסיף כשנפרצה ראשונה ובין מה שהוסיף כשנפרצה שניה דאין מצטרפין לאסור דקמא קמא בטלה ודוקא כשיש הפסק בינתיים אבל בעלמא כלאים נאסרין במאתים ולא אמרינן כל פורתא כשהוא גדל מתבטל והא דאמר בפי' בתרא דע"ז (דף עג. ושם) המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו קמא קמא בטל מפרש ר"ת בדפסיק פסוקי אבל אם מערה בלא הפסק אסור מידי דהוה אכלאים הנאסרין בתוספת מאתים לפי שגדל בלא הפסק והא דאמר בבמה אשה (שבת דף סה : ושם.) שמואל עביד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן כו' שמא ירבו הנוטפים על הזוחלים היינו שמא ירבה בלא הפסק וכן בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נו :) גבי בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו מותר ולא אמרינן קמא קמא בטיל לפי שגדל בלא הפסק ורבי יוחנן גופיה דקאמר בפרק בתרא דע"ז (דף עג. ושם) ראשון ראשון בטל אית ליה התם בנדרים דגידולי היתר מעלין את האיסור ור"י בן רבינו מאיר פירש בתוספתא בנדרים דבצל וכלאים וגבי נוטפין דווסתן בכך ליגדל מעט מעט לא בטיל קמא קמא כמו ביין נסך דהתם לא שייך למימר הכי אבל קשה דאמר בפי' הערל (יבמות דף פב : ושם) נתן סאה ונטל סאה עד רובו וברובו מיהא מיפסל ולא אמר קמא קמא בטיל וי"ל דהתם במי פירות איירי דהחמירו טפי וא"ת אי במי פירות איירי היכי מדמה לה לתרומה דרבנן דמי פירות דפסולין דאורייתא כדממעט בפרק כיסוי הדם (חולין דף פד. ושם) מדכתיב מים יתירא והיאך יהיו כשרים במחצה על מחצה דאורייתא וי"ל בדוחק דאע"ג דמיפסלי מדאורייתא מחצה על מחצה כשרים להטביל בהם מחטין וצינוריות דאין צריכין ארבעים סאה מדאורייתא אלא מדרבנן ומיהו אכתי קשה מהא דמסיק רב דימי בפרק שלישי דבכורות (דף כב. ושם) גבי הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים והוא טהור אי רובא מיא

נינהו סלקא להו השקה ואי רובא ציר נינהו לא בעי השקה דמים בטלים בציר ומסיק לא שנו אלא לטבל בו פיתו אבל לקדירה לא דמצא מין את מינו וניעור אלמא התם אע"ג שהיו כבר מבוטלות חוזרות וניעור בתוך הקדירה וכל שכן דלא אמרינן קמא קמא בטיל וי"ל דהתם חומרא הוא שהחמירו גבי טומאה דאע"ג דפסיק פסוקי לא בטלה ואע"ג דבכמה דברים איסור חמור מטומאה כדאמרינן בפרק כיסוי הדם (חולין דף פו : ושם) אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר התם החמירו חכמים . בטומאה יותר ואין ראייה משמעתא בתרייתא דנדה (דף עא : ושם) דמחלק גבי דם תבוסה בין פסק ללא פסק דשאני דם תבוסה דרבנן ויש להקל בו יותר ומהא דאמר בפי' כיסוי הדם (חולין דף פז ושם.) ובפרק התערובת (זבחים דף עז : ושם) גבי הא דתנן דם שנתערב במים אם יש . מראית דם בו כשר וקאמר בגמ' לא שנו אלא כשנפלו מים לתוך דם אבל דם שנתערב במים ראשון ראשון בטל התם בלא שינויא שפיר' אתי שפיר דהתם גבי דם היינו טעמא דכיון שנדחה שוב אין נראה שכן הוא הדין בכל דבר הקרב ואפילו למ"ד אין דיחוי בבעלי חיים בשחוטין יש דיחוי וכן מוכח בפרק כיסוי הדם (חולין דף פז : ושם) דטעמא משום דיחוי הוא דמסיק בתר הכי ולענין כיסוי אין בו דיחוי דאין דיחוי אצל מצות מכלל דלענין דם הוי טעמא משום דיחוי ואין להקשות מהא דאמר בפרק נוטל (שבת דף קמב.) סאה תרומה שנפלה למאה . של חולין ולא הספיק להעלותה עד שנפלה אחרת לא תעלה ולא אמרינן ראשון. ראשון בטל אע"ג דנפל ע"י הפסק דהתם צריך להרים ובענין אחר אין ק' סאה שנפלה בהן מתירין ולא שייך התם ראשון ראשון בטל : **נתייאש** ממנה ולא גדרה. דוקא נתייאש אבל אם לא נתייאש ועוסק כל שעה לגדור אע"פ שהוסיף מאתים מותר כדתנן במס' כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בתוך כרמו ואמר כשאגיע שם אלקטנו מותר לכשאחזור שם אלקטנו והוסיף מאתים אסור אלמא כשהוא מחזר אחר לקיטתו כל שעה אפילו הוסיף מאתים מותר וטעמא י"ל משום דכתיב לא תזרע כרמך משמע זריעה דניחא ליה : **חייב** באחריותו. אע"ג דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק נראה לר"י דהא חשיב היזק ניכר שהרי ניכר שהוא כלאים כשרואה הגפנים בשדה אבל מטמא טהרות חבירו אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר דמי יודע אם הוכשרו אבל אין לומר הכא נמי הוי היזק שאין ניכר וקנסוהו כמו במטמא שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו דהכא ליכא למיחש כיון שבעל כדם נמי מפסיד ועוד אי קנס הוא במזיד דוקא היה לו להתחייב : **אם** השבח יתר על היציאה. מפרש בירושלמי מהו השבח יתר על היציאה בר נש דיהיב

לחבריה חמש מנוי צמר וחמש מנוי סממנין ועשרה מנוי אגרא ואמר ליה זיל צבעיה סומקי ואזל וצבעיה אוכם אי"ל אילו צבעתיה סומקא הוה שוה עשרים וחמש מנוי השתא דצבעתיה אוכם לית הוא שוי אלא . עשרים מנוי את אבדת דידך ואנא לא אבדנא דידי עד כאן לשון הירושלמי בפירקא ואורי"י דהכי פי' דרבי יהודה לפי הירושלמי אם השבח שהושבח הצמר יותר על ט"ו מנים והיתר על ט"ו מנים קרי שבח יתר על הוצאה והוצאה קרי עשרה מנים של שכר הצבע שמוציא הצבע וטורח ויהיה בשכרו י' מנים דהשתא אם השבח על ט"ו מנים יותר מי' מנים שהם יציאה נותן לו היציאה דהיינו י' מנים ולא יתן לו יותר ואם היציאה יתירה על השבח שלא הושבח על ט"ו מנים אלא ד' או ה' יתן לו השבח מה שהושבח על ט"ו ואין נותן לו כל י' מנים . שהתנה עמו דאי"ל את אפסדת דידך ואנא לא אפסדנא דידי ויש ליתן טעם לדברי הירושלמי למה לא יהיה כאן הדין כמו בנוטע שלא ברשות דנעשה כאן כאילו כן התנה עמו אי"נ קנסא הוא משום דשינה ממה שצוה לו ומיהו אם השבח יתר על היציאה דתנן גבי צבע כעור לא הוי פירוש כי ההיא דירושלמי כי איך יהיה השבח של צבע כעור יותר משבח של צבע גמור וגבי כסא כעור דגמרא אפשר ודאי שיהא טוב מן הנאה כגון שהנאה אין חזק כמו הכעור ע"י כך דמי הכעור יתירה על הנאה ואין לשון ירושלמי משמע כפי ר"י שהרי משמע שבא לפרש מהו אם השבח יתר על היציאה ולדברי ר"י הוא מפרש היציאה יתירה על השבח והר"ר אלחנן פי' בע"א ולא מצאתי כתוב :

א

-

קא

דף

הא מנחי קמך שקלינהו. ומ"מ אגרא בעי למיתב למישקל להו דכיון דאתי לידיה בעי למיעבד השבה כדאמר לעיל (דף צח.) גבי זורק מטבע לים : **דזל** ציבעא ומכל מקום איירי דגזל . סממנים שרויין דאי דקינהו ושרנהו קננהו בשינוי : **דצבע** בהו קופא. פירש בקונטרס שגזל קוף וסממנים שרויין וצבע את הקוף ותימה דאם כן אפסדיה בידיה וכה"ג היזק ניכר הוא ומחייב ונראה לפרש דצבע בהו קופא כלומר בגריעות ובכיעור כעין קוף שהוא מכוער : **או** דלמא אין שבח של סממנין על גבי צמר. תימה הרי נהנה שצמרו מעולה בדמים יותר וישלם מה שנהנה כמו

אכלה. מצידו רחבה דפ"ב (דף יט:) וירדה לגינה דהכונס (לעיל דף נה:)
ובפרק אלו נערות (כתובות דף ל: ושם) אמר תחב לו חבירו משקין של
אחרים בבית הבליעה דמשלם מה שנהנה ויש לחלק דהנאה דהכא אין
באה ע"י מעשיו ולא ע"י מעשה בהמתו ובתחב לו חבירו אע"פ שאין זה
ע"י מעשיו מכל מקום נהנה גופו אי נמי הנאה דהכא לא חשיבא הנאה
שאין אלא נוי בעלמא יותר: **מנין** שלא יהנה ממנו. בפרק כל שעה (פסחים
דף כב: ושם ד"ה מנין) פריך אמאי לא נפקא לן איסור הנאה מלא יאכל:
ולא יצבע בו ולא ידליק בו הנר. אע"ג דאסר שאר הנאות אצטריך לרבווי
צביעה והדלקה צביעה משום דחזותא בעלמא הוא והדלקה משום שכלה
האיסור בשעת הדלקה ואם תאמר והא בפרק כל שעה (שם דף כז:) שרינן
עצים להדלקה למאן דאמר אין שבח עצים בפת ולא משכחי עצים
דאיסורא אלא כעין כסא ושרשיפא ויש לומר דשמן הוי בעין בשעה שהוא
דולק אבל עצים נעשים גחלת והשלהבת אין באה אלא מן הגחלת ואם
תאמר ומ"ש דהכא מצריכין קרא להדלקה וגבי תרומה טמאה מצריכין
קרא להתיר כדדרשינן שלך תהא להסיקה תחת תבשילך וי"ל משום
דס"ד דנילף תרומה ממעשר הקל דאמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא
כדאמר בבמה מדליקין (שבת דף כה.) ור"ת מפרש דאיצטריך קרא הכא
לאסור צביעה והדלקה שלא כדרך הנאתו כגון צביעה דתאנים ורמונים
ודברים דלאו אורחייהו והדלקה איצטריך לשמן שאין עומד להדלקה
כלל וההוא דפרק כל שעה (פסחים דף כה:) דהוה שייף לברתיה בגוהרקי
דערלה וקאמר מידי דרך הנאה קעבידנא התם לא הוה דרך הנאה כלל
וקשה לפי דהא בעי למפשט מהכא דחזותא מילתא היא ודחי דשאני
הכא דגלי קרא משמע דלא. אתא קרא למיסר שלא כדרך הנאה אלא
למיסר אע"ג דליכא אלא חזותא בעלמא וא"ת אם כן תיפשוט לאידך
גיסא מדאיצטריך למיסר שמע מינה דחזותא לאו מילתא היא ויש לומר
דאיכא למילף מהכא דחשיב כאילו הוא בעין ותימה לרבי יהושע דגמר
בערלה פרי מפרי מבכורים בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ: ושם) וסבר
דאין סופגין את הארבעים על הערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן
הענבים אבל היוצא משאר פירות מותר היאך יאסר לצבוע במשקיהן מן
התורה וכל שכן במים שנישורו בהם הקליפין ויש לומר דלא איצטריך
קרא אלא שלא יצבע בזיתים וענבים וביוצא מהם או בממשות של
עפרורית הקליפין הנטחנין ומיהו לא יצבע דקתני בברייתא מיירי שפיר
בכל עניני צביעה דערלה ומשקיהן בכל ענין ומדרבנן ומיהו קרא לא אתיא
אלא כדפרישית אי נמי יש לומר דפרי דערלה דוקא גמר פרי מפרי
דביכורים ולהכי אימעוט משקה דידהו אבל שומר לפרי דאיתרבו מאת

פריו את הטפל לפריו לא אמעיט משקה דידהו וליכא למעוטי מפרי דביכורים דביכורים ליתנהו בשומר לפרי כלל ואע"ג דהוי השתא טפל חמור מן העיקר יש ליתן טעם שלא יקשה מזה על שמעתא דריש איזהו מקומן (זבחים דף מח:) אבל אין לומר דאף על גב דליכא מלקות ביוצא משאר פירות עשה דערלתם ערלתו איכא דהא אכל מאי דכתיב וערלתם קאי לא יאכל דכתיב בתר הכי ועוד אם היה במשקה דשאר פירות דערלה איסור עשה אם כן מנא ליה שלא יצבע בו הא איצטריך לאסור המשקין בשתיה ובהנאה כשהן בעין ואין להקשות כיון דאיתרבי שומר לפרי דלא חזי לאכילה אם כן על כרחך מיתסרא ערלה בהנאה ולמאי איצטריך קרא שלא יהנה דהא איכא שומרין טובא דחזו לאכילה :

ב

-

קא

דף

רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה כו'. תימה דהא רבא שני לעיל שאני ערלה דכתיב קראי ומהתם לא ילפינן ואם כן מאי פריך מערלה אטומאה ונראה כספרים דגרי' לעיל רבה ואי גרס רבא יש לומר דדיחוי הוא : **רואין** אם מתכבסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם. פירש בקונטרס שאם יתנו מים במדה ימצא רביעית יותר וקשה לפי אפילו אם לא ימצאו רביעית אמאי טהורה דאי אפשר לעולם אם לא ישתייר בבגד מן המים אלא י"ל כדאמר בתוספתא בפי' ד' דאהלות רביעית דם שנבלעה בכסות כיצד משערין אותה מביא מים במדה ומכבס בה ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם אם היה מראהו שוה טמאה ואם לאו טהורה והשתא אין מזיק כלום מה שמשתייר מן המים בבגד דכשם שנשתייר מן המים כך נשתייר מן הדם שמכ"מ היה הכל מעורב יחד מה שיצא ומה שנשתייר ומראה אחד הן כאילו יצא הכל וטהורה וטמאה דקתני היינו לענין אם תטמא את הבית שתנתן בו אבל כסות עצמה טמאה היא שנבלע בה רביעית דם מתחילה כדפי' בקונטרס ומיהו קשה דאין סברא שיסייע הדם שמשתייר בבגד כיון שאין יכול לצאת בכיבוס זה ומיהו אין לחוש כל כך אם תולין הדבר להחמיר ועוד מצינן לפרש שאומדין כמה נשתייר מן המים הראשונים בבגד ומביא מים אחרים כמדת הראשון רק שיחסר : מהן כשיעור שנבלע מהן בבגד אבל יש תימה דמי יכול לכוין זה ועוד קשה דמאי צריך למדידת מים הראשונים בלא

מדידת מים הראשונים יכול הוא לדעת אם יש רביעית דם במה שיצא ע"י כיבוס שיסחוט לתוך כלי כל מה שיצא מן הכסות וימדוד כמה יש בין מים לדם ויביא רביעית דם מעלמא ויוסיף עליו מים עד שיהא בין מים ובין דם כשיעור מים ודם שיצאו מן הכסות ואם מראיהן שוה טמאה ונראה לפרש דלא נקט מים במדה אלא משום שאם ימצאו יותר מן המדה שנתנו רביעית שלא יצטרכו להביא מים אחרים דודאי יצא מן הכסות רביעית דם אבל אם אין רביעית דם יותר אז יביא רביעית דם ומוסיף עליו מים עד שיהא בין מים ודם כמדת הראשונה אחר שתכבס בה הכסות ואם מראיהן שוה טמאה ואם לאו טהורה ומיהו קשה דהא קתני בתוספתא ברישא ומביא מים אחרים ואחר כך קתני ונותן לתוכו רביעית דם: **ואם** לאו טהורה. אע"פ שעל ידי הדחק היה יוצא מהן רביעית דם כגון על ידי היסק התנור או על ידי צפון כיון דבסתם כיבוס אין יכול לצאת רביעית דם טהורה לר"ל משום דדם תבוסה דרבנן ולר' יוחנן משום שאין דרך להקפיד עליה כשאין יכול לצאת בכיבוס סתם כך צ"ל במסכת נדה בפרק האשה (דף סב: ושם) מתוך הסוגיא ואין צריך להביאה כאן: **מקולי** רביעיות שנו כאן. הך סוגיא מסיק רב כהנא בנדה אליבא דר"ל וה"נ דוקא לר"ל צריך האי שינויא דלר' יוחנן לא קשה מידי מערלה אטומאה דלדידיה בקפידא תליא מילתא ומ"מ צבעו בקליפי ערלה ידלק דלא שייך להתירו מטעם דאין מקפיד דנהנה הוא בצבע וניחא ליה: **ספיחי** סטים וקוצה. מה שפ"י בקונטרס כאן משום דבשביעית אין זורעין ואין בה אלא ספיחים אין מיושב ההיא טעמא אלא הכא אבל גבי מעשר ופאה דקאמר כל שהוא אוכל ונשמר כו' אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה אין מיושב למה נקט ספיחים ע"כ נראה כמו שפ"י בפסחים (דף נא: ושם) דלהכי נקט ספיחים לפי שאין דרך ללקטן בשנה שנזרעים אלא לבסוף ד' או ה' שנים שהשרשים מתפשטים בארץ ומשביחין ושורש שלהן עיקר: **ממין** הצובעין. רישא דמתניתין הכי איתא במס' שביעית (פ"ז מ"א) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין כו': **ולדמיהן** ביעור. כגון שלקט מתחילה לאכילה דיכול למוכרן ויש לשניהם ביעור להן ולדמיהן דפרי עצמו לעולם אסור כדנפקא לן מקודש תהיה לכם (בע"ז דף נד:): **שהנאתן** אחר ביעורן. כשנעשית גחלת אע"ג דזימנין הנאתן וביעורן שוה כגון להתחמם כנגדו או לבשל מכ"מ עיקרו לא קיימא להכי אלא לאחר שנעשית גחלת כגון להסיק תנור לאפות אבל צבע הנאתן וביעורן שוה דהנאתן כשלושן ואז הוא כלה ומתבער הצבע מיום אל יום ובקונטרס פ"י דבשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע ואין נראה דהא אמרן דלענין שביעית

חזותא מילתא היא ולא הוי ביעורו בקליטת הצבע: **והאיכא** עצים דמשחן. לפי הקונטרס דפיי עצים שמאירים בהן כמו נר צ"ל הא דמתרץ עצים להסקה ניתנו כלומר אף עצים דמשחן דאין לפרש סתם שאר עצים להסקה ניתנו והנך דמשחן בטלים לגבייהו דהא בסוכה (דף מ. ושם) משמע דלולב נוהג בו שביעית משום דהנאתו וביעורו שוה שראוי לכבד בו הבית ולא אמר דבטל לגבי שאר עצים וה"נ עצים דמשחן אלא צ"ל דסתם עצים דמשחן נמי להסקה הן עומדין ולא דמי ללולב דסתמו עומד לכבד בו את הבית ור"ח פירש והא איכא עצים דמשחן שמחממין בו כגון במדורה שעשויה להתחמם דהנאתן וביעורן שוה דבשעת ביעורן מתחמם כנגדן פיי משחן כמו תמרי משחן כתובות (דף י:) וכן טלולה. או שחונה ביומא (דף נג:) ומשני רבא סתם עצים להסקה ניתנו פיי להסקת תנור ניתנו דהוי הנאתן אחר ביעורן הלכך אפילו להתחמם מותר דלא חל עליהם שם שביעית ואע"ג דחשיב הכא עצים דמשחן הנאתן וביעורן שוה מכ"מ לענין עצי איסור לא היו אוסרין רבנן אפילו להתחמם כנגדן או להאיר בהן אלא דוקא בשרשיפא כדדרשינן בפרק כל שעה (פסחים דף כז: ושם) דהנאה מיהא אינה מתחלת עד לאחר שמתחיל האיסור להיות כלה הלכך לא אסרי רבנן אלא בשרשיפא אבל הנאתו וביעורו שוה קרינן ביה דעדיין האיסור קיים כשנהנה ממנו וא"ת בפ"ק דנדה (דף ח. ושם) דקאמר אי קטפא פירא הוי אית ביה שביעית ואי לאו פירי הוי לית ביה שביעית ואמאי אי הנאתו וביעורו שוה הלא אפילו לא הוי פירא יהא אסור בשביעית ואי אין הנאה וביעורו שוה אפילו הוי פירא יהא מותר ותו אמאי קמפלגי בין קטפא דפירא לקטפא דגווזא ונראה ודאי קטפא הוי הנאתו וביעורו שוה ואפילו הכי אי לא הוי פירא בטיל לגבי עץ והרי הוא כאילו הוא בתוך העלין ולא יצא לחוץ אבל אי הוי פירא חשיב באפי נפשיה ולא בטיל לגבי עץ ואית ביה קדושת שביעית:

א

-

קב

דף

ה"ג בקונטרס במס' סוכה (דף מ. ושם) אמר רב כהנא ועצים דהסקה תנאי היא כו' וכן עיקר פיי כל עצים בשביעית הויא פלוגתא דתנאי אי אית בהו קדושת שביעית דכיון דטעמא דשרינא להו היינו משום דהנאתן אחר ביעורן אם כן לרבי יוסי דלית ליה דרשה דהנאתו וביעורו שוה לענין

פירות שביעית ה"נ. לא דריש לה לענין דלא לחול קדושת שביעית ואם תאמר לר' יוסי היאך מותרין עצים בארץ ישראל להסיק בהן תנור והלא יש בהן איסור שביעית לאחר הביעור וי"ל דבטלי בשאר עצים דשאר שנים ועוד י"ל לפי גירסת הספרים ועצים דהסקה תנאי היא פירוש עצים שיש בהם קדושת שביעית כגון לולב דהנאתו וביעורו שוה דסתמיה קאי לכבד בו את הבית אם מותר להסיקו דהוי הנאה לאחר ביעורו או לא דתניא אין מוכרין פירות שביעית כו' הרי לרבנן אסור להסיקו מידי דהוי אמשרה וכביסה ולר' יוסי מותר אבל שאר עצים לדברי הכל אין בהן קדושת שביעית אבל הטעם אין מיושב דכי היכי דר' יוסי דריש לכם לכל צרכיכם אפירות שביעית ולא בעי לכם דומיא דלאכלה הכי נמי לענין לחול קדושת שביעית על כל דבר שהוא לכם דמ"ש דהא כוליה חד קרא הוא והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו' : **אין** סדר למשנה. דפעמים היה שונה שלא על הסדר ושמא תחילה שנה ב"מ ואחר כך ב"ק אבל ודאי אח"כ סדרן רבי על הסדר כדדייק בריש (פרק) שבועות (דף ב:) מכדי תנא ממכות קסליק כו' : **גבי** הלכתא פסיקתא. תימה אמאי קרי לה הלכתא פסיקתא לההיא דכל החוזר בו ידו על התחתונה הא בפרק האומנין (ב"מ דף עז:) מוקמינן לה כיחידאה כרבי דוסא ורבנן פליגי עליה ומוכח התם דרב לא סבר לה כרבי דוסא בההוא דכל החוזר בו וי"ל דהכא סבר כאיבעית אימא דהתם דאמר כל החוזר בו ידו על התחתונה לאתויי כדקתני וי"מ דקתני לה בלשון הלכתא פסיקתא דלישנא דכל החוזר וכל המשנה משמע לפסוק הלכתא : **הנותן** מעות לשלוחו. נראה דמיירי שנותן למחצית שכר אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע מכאן יש להביא ראיה אם אדם נותן מעות לחבירו למחצית שכר ואמר ע"מ שלא תלוּם אלא על משכונות של כסף וזהב ותשמרם בקרקע ואם תשנה יהא ברשותך לחייב בכל דבר ואם פחתו פחתו לך שאין זה רבית דהא הכא אם שינה מדעתו אמר אם פחתו פחתו לו אפ"ה אם הותירו הותירו לאמצע ולא הוי רבית כיון דאם לא היה משנה דעתו לא היו כולן ברשותו אלא השכר וההפסד לאמצע כדין פלגא מלוה ופלגא פקדון :

ב

-

קב

דף

הא רבי יהודה דאמר שינוי אין קונה. הלכך אם הותירו לאמצע שכך נותן

לו למחצית שכר ואם פחתו פחתו לו דמצי אמר ליה לא היה לך לשנות מדעתי ואת הוא דפשעת : מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות. אם נפרש דמהאי טעמא אין קונה אותו המשלח אבל לוקח דהיינו שליח קנה להו איכא למפרך נמי לר' אלעזר אמאי לא אוקי נמי הא והא כרבי יהודה כאן לאכילה כאן לסחורה ההיא דקתני אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו היינו לאכילה דקפיד ולא שליחותיה קעביד הלכך לא קני להו לבעל המעות כלל משום טעמא דמי הודיעו לבעל חטין וההיא דקתני אם הותירו הותירו לאמצע לסחורה דלא קפיד ושליחותיה קעביד הלכך קני להו בעל המעות ואם הותירו הותירו לאמצע ומיהו אם פחתו פחתו לו דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לטוותי ומיהו אין קושיא כ"כ לר"א כמו לר' יוחנן הלכך לא פריך אלא לר' יוחנן ואם נפרש מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות הרי בעל מעות לא קנה ושליח נמי לא קנה שלא נתכוון לקנות לעצמו וחוזר המקח כמו מקח טעות אז ליכא למפרך לר' אלעזר דלא מצי לאוקמי תרוייהו כרבי יהודה דכיון דשינוי לא קני לרבי יהודה אם כן אמאי אם פחתו פחתו לו אפילו לאכילה הא כיון דקמקפיד ולא שליחותיה קעביד ואיכא למימר מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות אם כן חוזר המקח ואם כן אמאי אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו דמשמע שקונה אותו השליח : שאני חטין וחטין דשליחותיה קעביד תדע דתנן כו' . תימה אמאי איצטריך לאתויי מהא דתנן והלא מגופא דברייתא משמע הכי דדוקא נקט ליקח בהן חטין ולקח בהן שעורים הא חטין וחטין משמע דפשיטא דאם הותירו הותירו לאמצע וה"נ משמע דתירוצא דרבי אלעזר דמתרץ כאן לסחורה משמע משום דלסחורה לא קפיד והוי כחטין וחטין והותירו הותירו לאמצע וי"ל דברייתא מצינן לאוקמי כגון שהודיעו שהוא קונה לבעל המעות והא דפריך מי הודיעו בעי למימר דמסתמא מיירי הברייתא בכל ענין אפילו לא הודיעו ואהא פריך רב שמואל אי הכי אפילו חטין וחטין נמי אי מיירי שלא הודיעו אלא ע"כ מיירי כשהודיעו ומשני שאני חטין וחטין דשליחותיה קעביד דתנן כו' והשתא ודאי צריך להביא מהא דתנן דמגופא דברייתא ליכא למשמע מידי ' איכא לאוקמי כשהודיעו וא"ת מאי מוכח טפי מהא דתנן הא איכא לאוקמא נמי כשהודיעו לצבע דהאי צמר דאשתו היא ונראה דלא דמי דלעיל ודאי איכא למימר הוא מודיע כדי שיקנה לבעל המעות אבל הכא למה יש להודיעו הלא דעתו ליתן לאחר כך ומן ההקדש לא מסיק אדעתיה : מי הודיעו לצבע שיקנה צבע לאשה. תימה מאי פריך תינח אם יש שבח סממנין על גבי צמר אבל אם אין שבח סממנין על גבי הצמר מה לנו לחוש אם אין הצבע מקנה צבעו

לאשה וי"ל דהכי פריך כיון דאין הצבע מקנה צבעו לאשה ויכול הצבע לתבוע שבח מן האשה דאע"ג דאין שבח סממנים ע"ג הצמר מ"מ היא נהנית ממעשה ידיו וצריכה ליתן לו שכר וכיון דיכול ליקח שכר מאשה א"כ מעות שקיבל מבעל האשה הן הקדש דאינן שכירות כיון שהאשה חייבת שכירות ולפי מה שפירשתי לעיל דכיון דלא הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל המעות חוזר המקח ע"כ לא פריך הכא אלא ממעות שקיבל הצבע שיהיו הקדש אפילו אם יש שבח סממנים על גבי הצמר לא קנתה האשה והבעל נמי לא קנה וחוזר הצבע לצבע בכ"מ שהוא ואין לו להקדש בצבע כלום אלא המעות שקיבל הצבע כיון שחוזרין לבעל יהו הקדש והצבע יחזור ויתבע השכירות מן האשה ואמאי קתני אין לו לבעל בכסות אשתו משמע שבחנם בא לה: **אין** דעתו של אדם על כסות אשתו. הלכך אין דעתו להקדיש אותן מעות שנתן לצבע שלא יחזור ויתבע מן האשה ולפי האי טעמא הוה ליה למפרך תינח הקדש דתלוי בדעתו וכיון שאין רוצה להקדיש לא הוי הקדש אלא ערכין כיון שהעריך עצמו מה מועיל שאין דעתו עליהם מ"מ בע"כ נערך מכל מה שיש לו אלא משום דאית ליה פירכא אחריתי לא חש למפרך:

א

-

קג

דף

כגון דאודעינהו לדידיה ואודעינהו נמי לסהדי. תימה אם כן אמאי צריך לדחוק את ריש גלותא שיכתוב לו שטר יכתבו לו עדים כיון שיודעין שהוא קונה לעצמו וי"ל כגון דלא בעו עדים למיכתב ליה שטרא אחרינא: **יהב** זוזי אכיתנא. השתא ס"ד דאיירי דמשך נמי ופקדון בעלמא הוא דהוי גביה: **כמאן** כבני מערבא דאמרי מי. הודיעו לבעל חטין כו'. כלומר ומשום הכי אי לאו דאודעיה ללוקח כי קמזבין דהאי כיתנא דכהנא הוא נמצא דכהנא לא קני להנהו מעות דאינהו לאו אדעתא דהכי יהבו ליה מעותיו ואי שקיל כהנא מידי דמרותייהו ה"ל כאילו מדידהו יהבו ליה ומחזי כרבית: **התם** אמנה הוא. פ"י בקונטרס שנתן להם המעות באמנה ולא היה להם פשתן כשקבלו המעות וקשה דאם כן היכי מסיק רב לטעמיה והא בכה"ג אפילו רבי ינאי מודה דאסור לקבל המעות כיון שלא היה לו פירות באותה שעה שהוא פוסק עמו דהא דאמר ר' ינאי מה לי הן מה לי דמיהן היינו דוקא כשיש לו פירות באותה שעה שהוא פוסק עמו

ורב אפילו בכה"ג אוסר לקבל מעות אלא פירות דוקא דהא בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סג. ושם) מייתי דרבי ינאי אברייתא דרבי אושעיא דהיה נושה בחבירו מנה והלך על גורנו ואמר לו תן לי מעות שאני רוצה ליקח בהן חטין אמר ליה חטין יש לי כו' עד וכולן יש לו מותר אין לו אסור וקאמר התם ש"מ איתא לר' ינאי דאמר מה לי הן מה לי דמיהן משמע דר' ינאי דוקא כי יש לו מותר ובכה"ג פליג רב ומיהו יש ליישב פיי הקונטרס דהתם דוקא דאיירי בהלואה לא שרי רבי ינאי אלא כשיש לו פירות דוקא אבל זביני אמר התם דפוסקין על שער שבשוק אפילו אין לו והיינו אמנה בפירות ומה שפירש בקונטרס [התם] דרבי ינאי מתיר דמיהן שאין מעות ממש אלא דוקא פירות דומיא דההיא דברייתא יין דמי חטים וכן יין דמי שמן דמי יין דלא מחזי כרבית אבל מעות אסור אין נראה דהכא בשמעתין מוכחא דאפילו זוזי מותר לקבל והלכה כרבי ינאי כדמוכח התם . הגוזל מחבירו שוה פרוטה ונשבע כו'. כגון שנשבע מעצמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף והודאה שוה פרוטה ואפילו בשבועה עצמו מיחייב חומש כדמוכח בשילהי פירקין ובמס' שבועות (דף לו:) תנן נמי שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד [מפי עצמו] א"נ מיירי בטענו שתי כסף והודה לו שוה פרוטה : **אבל** נותן לשליח ב"ד. פיי הקונטרס מפני תקנת השבים שלא נחייבנו להוציא מנה בהוצאת הדרך משמע מתוך פירושו דנותנו לשליח ב"ד והוא שומר בידו עד שיבא הנגזל ואין נראה חדא דלישנא לא משמע הכי דאמאי נקט שליח ב"ד הל"ל אם יש ב"ד שם נותן לב"ד ועוד דאמר בגמ' (דף קד.) שליח ב"ד פסיקא ליה מילתא ל"ש עשאו נגזל ל"ש עשאו גזלן להוליד לנגזל ועוד אמאי קאמר בגמ' דלא מיתוקמא מתניי כר' טרפון והא בפרק המפקיד (ב"מ דף לו:) ושם) פריך אמילתא דר' טרפון ושקלי ליה כולהו ואזלי ומשני תני ויניח וע"כ ביד בית דין קאמר כי הא דר' אלעזר בר צדוק דמסיק אליבא דר' טרפון ועוד בגמ' אמאי איצטריך לאתויי דרבי אלעזר ממתניתין ה"מ לאתויי ע"כ נראה דמתניי איירי לענין אחריות הדרך דמיפטר כשיתן לשליח ב"ד ויש לו כפרה מיד ואין צריך לו להמתין עד שיגיע ליד הנגזל כיון שקבלו שליח ב"ד אבל בתקנתא זו לא איירי מתניתין כלל : **ואם** מת יחזיר לבניו. נראה דאתא לאשמועינן דאפילו ליורשים יוליד למדי א"נ אתא למימר דאין חילוק בין שהנגזל קיים בין שהוא מת לענין קרן חומש ואשם כי היכי דיש חילוק בגזלן בין הוא לבניו דבניו אין משלמין חומש על גזל אביהם קמ"ל דלענין נגזל אין חילוק :

מניח גזילה ביניהם ומסתלק. בפרק המפקיד (בי"מ לו:) מוקי לה דלאו דוקא ביניהם דשקלי להו כולהו ואזלי אלא יניח עד שיתברר הדבר מי הם הבעלים: **דברי רבי טרפון**. ואפילו לרב הונא ולרב יהודה דאמרי בהגוזל בתרא (לקמן דף קיח.) גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמא וברי ברי עדיף ומפקינן ממונא הכא מודו דאין צריך לשלם לכל אחד דהא לדידיה נמי ברי שארבעה משקרין שבודאי לא גזל אלא האחד הלכך ברי דידהו לא חשיב לגבי שמא דידיה לאפוקי ממונא ואפילו רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי התם פטור דלאו ברי עדיף אלא מוקמינן ממונא בחזקת מריה מצו סברי הכא אפילו כרבי עקיבא דאמר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד דהכא מיהא מנה מודה דאית ליה לשלומי אבל התם לא מודי מידי: **לעולם ר"ע**. משום הכי מוקי פלוגתייהו בנשבע וכר"ע ולא מוקי לה בשלא נשבע ותיתי כר' טרפון משום דבכל דוכתא מהדרי לאוקמי מתניי כר' עקיבא כדאשכחן בסוף השוכר את האומנין (בי"מ דף פב.) דפריך אי הכי קמה לה מתניי דלא כרבי עקיבא: **ורבי טרפון** אע"ג דנשבע עבוד רבנן תקנתא כו'. תימה דמשמע הא אין הוצאת הדרך יתירה מוליכה אחריו למדי ואמאי והאמר ר' טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק וכ"ת ה' בני אדם היינו הוצאה מרובה על הקרן הא בשנים נמי קתני לקמן בברייתא דחסיד ושמא השתא אכתי לא שמיע ליה ומיהו תימה כיון דמודה ר"א היכא דאין הוצאה יתירה אמאי קאמר ר"ע היא כר' טרפון נמי אתיא דאפילו למאן דמוקי לה כר"ע לא מיתוקמא מתניתין אלא באין הוצאה יתירה וי"ל דמתניי איירי אפילו בהוצאה יתירה שצריך להוליך עד מדי כשאינו מוצא ב"ד עד מדי אע"ג דלא שכיח ולא נקט מתניתין מדי אלא לפרושי דאפילו בהוצאה יתירה איירי וצריך להוליך עד מדי או עד מקום ב"ד אם יש קרוב יותר אע"ג דהוצאה יתירה עד שם ומש"ה מתוקמא כר"ע ולא כר' טרפון דלר' טרפון אפילו כי אין מוצא ב"ד לעולם אין צריך לעשות הוצאה יתירה על הקרן אלא מניח בידו עד שמוצא ב"ד במקום קרוב וא"ת מנלן דס"ל הכי לרבי טרפון דלמא כשאין ב"ד מודה וי"ל דסברא הוא דאי הוה מצריך הולכה למדי כשאין ב"ד כ"ש בגזל אחד מתמשה דלא הוי סגי במסירה לב"ד כיון דלא הדר ממונא למריה אלא עד שישלם לכל אחד ואחד והוה מצי ר"א בן צדוק לאשמועינן רבותא שאם הוצאה יתירה עד ב"ד דמניח בידו אלא

אתא לאשמועינן כשב"ד קרוב טוב יותר להניח בידם ועוד י"ל דודאי מדלא תני תקנתא במתניי שמע מינה דליכא תקנתא כלל בנשבע הלכך דוקא מוקי לה כר"ע ולא כר' טרפון דאית ליה תקנתא ור"ע לית ליה תקנתא אפילו בגזל מאחד היכא דנשבע והא דקאמר ר"ע כי עבוד רבנן תקנתא היכא דידע כו' לדבריו דר' טרפון קאמר כלומר לדידי לית ליה תקנתא כלל בנשבע אלא אפילו לדידך דאית לך דרבי אלעזר בר' צדוק אפילו בנשבע אכתי איכא למימר הני מילי היכא דידע למאן גזל: **כל** היכא דנשבע לא סגי דלאו הודה. וכיון שהודה מסתמא בא לצאת ידי שמים כיון שלא תבעוהו וה"נ צריך להוליכו למדי כי היכי דצריך ליתן מנה לכל אחד ואחד:

א

-

קד

דף

שכבר הודה מפי עצמו. מהאי לישראל דייק בהמפקיד (ב"מ דף לו:): וגם מחמת פירכא אחריתי מוקי לה בבא לצאת ידי שמים ותימה א"כ ההוא מעשה דחסיד אחד אמאי אמר ליה רבי טרפון הנח דמי מקחך ביניהם הא כיון דחסיד הוה מסתמא היה בא לצאת ידי שמים וי"ל דלכתחילה בא עמו לדין אם הוא חייב מן הדין ושוב מה שעשה עשה א"נ אפילו לצאת ידי שמים אין חייב לר' טרפון אלא בגזל אבל בפקדון ומקח דלא עשה איסורא לא וכן משמע בהמפקיד (שם דף לו: ושם) דכי רמי התם גזל אגזל משני הכא בבא לצאת ידי שמים ולעיל מיניה כי רמי פקדון אפקדון לא בעי לשנויי הכי ואין להאריך כאן בסוגיא דהתם: **אמר** רבא שאני מתניי כו'. לפי הספרים דל"ג אלא משמע דאתא רבא לתרוצי פירכא דפרכינן לר' טרפון ולעולם רבי טרפון היא וקאמר כיון דאודי ליה כמ"ד יהא בידך דמי א"כ מסתמא מיירי כשהודה בפניו דאם לא כן אמאי הוי כמ"ד יהא בידך וכיון דבהודאה מיירי מתניתין אכתי תקשה אמאי לא מוקי מתניי נמי כר"ע ואע"ג דקניס ר"ע אפילו היכא דלא נשבע ה"מ דלא הדר ממונא למריה אבל במתניי היכא דלא נשבע והודה לו בפניו הדר ממונא למריה דכיון דהודה לו בפניו מה לי תופס בידו מ"ל נתן ביד ב"ד הלכך לא יקנוס ר"ע וי"ל דסברת גמרא היה כיון דקניס ר"ע בכל מקום קניס כיון דעבד איסורא ולא יחלק ומיהו אין נראה דמיירי הכא בשהודה בפניו דא"כ אפילו נשבע נמי אין צריך להוליכו אחריו למדי ויכול להביא

כפרה דכיון דהודה לו בפניו והניחו בידו והלך הרי הוא כהפקידו בידו ואמאי יהא צריך להוליכו אחריו אלא ודאי מיירי כשהודה שלא בפניו אלא בפני עדים והשתא אי"ש דלא מתוקמא מתניי כר"ע דלא מהדר ממונא למריה כיון שלא נתן ביד ב"ד ולפי מה שפ"י בקונטרס אלא אמר רבא אי"ש דרבא לא בא לתרץ פירכא אלא טעמא דמתניי מפרש בכה"ג דמצי לאוקמי בין כר"ע בין כרבי טרפון: **שליח** שעשאו כו'. לכאורה נראה דאיירי כגון דלא אמר לו שלח לי על ידו רק עדים מעידים שעשאו שליח אבל אם היה אומר שלח לי על ידו פשיטא דהוי שליח דהא תנן בהשואל (ב"מ דף צח: ושם) אמר ליה השואל שלח לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך ושלחה חייב ומ"ל אי"ל בפניו שלח ומ"ל אמר ליה שלא בפניו שלח. ומיהו לקמן לא משמע הכי דבעי לשמואל מאי תקנתיה הול"ל ששלח ליה שלח לי ע"י זה דאז הוי שליח לכך צ"ל דבכל ענין שלא בפניו לא הוי שליח עד שיאמר לו בפניו שלח לי על ידו כההיא דהשואל דאיירי בפניו וכן מוכיח מתוך הקונטרס: **רבה** אמר לא הוי שליח. יש מקשים דרבה אדרבה דהכא קאמר רבה דלא הוי שליח ובפי' המוכר את הספינה (ב"ב דף פז:) אמרינן רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הכא בחנוני מוכר צלוחית עסקינן ואזדא ר' יהודה לטעמיה דאמר לאתויי שדריה הרי לרבה אליבא דר' יהודה הוי שליח וי"ל דשאני התם דכיון שנתן לו פונדיון וצוה לו להביא באיסר שמן הוי כאילו אי"ל בהדיא שלח לי על ידו ופטור ולפי מה שפירשתי דדוקא שאמר ליה בפניו אית לן למימר דכיון דנתן הפונדיון הוי כאילו אמר ליה בפניו שלח הלכך אמר לר' יהודה לאתויי שדריה: **הכי** קא"ל איניש מהימנא הוא. תימה אמאי חייב הוא מן הדין באחריות אונס הדרך והא אין יכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר כיון דתפיס ליה באיניש מהימנא וי"ל דנראה דאפילו הוא עצמו הביאו בדרך ונאנס חייב דפשיעה הוא עושה שמוליכו בדרך במקום פלוני שיש בו סכנה ובע"כ חייב לשמור עד שיחזירנו לו בישוב במקום שהפקידו אצלו כדאמרינן לקמן (דף קיח.) בהמפקיד אצל חבירו בישוב לא יחזיר לו במדבר משמע דבעל כרחו חייב לשמור עד שיחזירנו בישוב במקום שהפקידו ולא כל כמיניה להחזיר לו במדבר במקום סכנה: **אי** דלא עשאו בעדים מנא ידעינן. כלומר היכי מסר לו משאיל כיון דלא ידע אי האי שליח של שואל הוא: **בשכירו** ולקייטו. תימה אמאי לא אמר רב חסדא נמי אהא ועוד תימה אמאי לא פריך ליה מעיקרא ממתניי והדר הוה ליה למפרך מההיא דפי' השואל:

אין משלחין מעות בדיוקני אפילו עדים חתומים עליה. פ"י אם אמר לסופר כתוב לפלוני שישלח לי מעות ע"י פלוני ואחר כך חתם בדיוקני שלו ואפילו עדים חתומים עליה שהיא דיוקני שלו אינו מועיל אבל אם היו חתומים על זה שאמר ליה לשלוח על ידו אז הוי שליח אי נמי אם כתב בכתב ידו שלח על ידו פלוני וא"ת ואמאי לא מהני דיוקני דידיה והא אמרינן בהשולח (גיטין דף לו.) ובהגרש (שם דף פז:) דמר חתים כוורא ומר חתים מכותא וי"ל דהני מילי בשמות חכמים דפקיעי אבל איניש אחרינא לא ולפי מאי שפירשנו לעיל אפילו כתב בכתב ידו וחתם בדיוקני אין מועיל כל זמן שלא אמר ליה בפניו: **ורבי** יוחנן אמר אם עדים חתומים עליו שולחין. וה"ה לרבי יוחנן בלא דיוקני בשליח שעשאו בעדים כדאמר רבי יוחנן לעיל דהוי שליח והכא אתא לאשמועינן דדיוקני בלא עדים לא מהני ולא מידי ונראה דהלכתא כרב חסדא דשליח שעשאו בעדים הוי שליח דהא ר' יוחנן ור' אלעזר קיימי כוותיה ואע"ג דשמואל קאי כרבה קי"ל דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וה"ה דלגבי שמואל הלכה כר' יוחנן: **אגב** אסיפא דביתיה. ומה שכותבין בהרשאה והקניתי לו ד' אמות בחצרי לאו דוקא דהא אמרינן בפ"ק דקדושין (דף כו: ושם) דקרקע כל שהו חייב בפאה כו' וקונין עמה נכסים שאין להם אחריות ומה שכותבין הרשאה אפילו אותם שאין להם קרקע י"מ משום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי וקשה דבפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מד: ושם) דפריך. וליחוש דילמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי ומשני לא צריכא דאמרי עדים ידענא ביה בהאי גברא דלא הוה ליה ארעא מעולם ובפרק מי שמת (שם דף קמט.) גבי עובדא דאיסור גיורא דקאמר במאי ליקני רב מרי בריה להנהו זוזי אי דליקני ליה איסור גיורא אגב קרקע לית ליה קרקע וי"ל דההוא דאיסור גיורא מעיקרא ודאי לא אסיק אדעתיה טעמא דהודאה אבל במסקנא קאמר אדהכי נפק אודיתא מבי איסור וההיא דח"ה כיון שאין אלא חששא בעלמא דלמא אקני ליה כיון דלית ליה ארעא לא חיישינן וההיא דפ' הזהב (ב"מ דף מו. ושם) גבי היה עומד בגורן דפריך וליקני ליה אגב ארעא ומשני דלית ליה ארעא התם מדאורייתא בעינן דאית ליה ארעא דאי לית ליה ארעא לא היו קרוין מעותיו מדאורייתא שיוכל לפדות בהן פירות מעשר שני אבל לענין לגבות כיון שהודה שיש לו והקנה לו אגב קרקע למה לא יגבה [עיי' תוס' כתובות

נד: ד"ה אע"פ וב"ב מד: ד"ה דלא]: **חוץ** מפחות שוה פרוטה בקרן. תימה אמאי איצטריך למיתני הא כיון דברישא תנן שוה פרוטה משמע אבל פחות לא: **נתן** לו את הקרן ונשבע לו על החומש. הוא הדין אם לא נתן לו את הקרן ונשבע אתרוייהו אקרן ואחומש היה מוסיף חומש על חומש אלא אורחא דמילתא נקט דאקרן אין נשבעין שני פעמים והוא הדין אם נשבע על החומש דיוליכנו אחריו למדי דכיון שנשבע עליו נעשה כגזלן: **יש** תלמוד קאמינא ומריבויא דקראי. תימה אמאי איצטריך קרא לקרן דאמאי לא ישלם קרן כיון דאיכא אחריות נכסים ועמד בדין דבהכי מוקמינן לה בסמוך: **מלוה** על פה היא ואין גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות. למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא פריך דהכא משמע דמדאורייתא גובין מיורשין ומההיא ברייתא דהגוזל ומאכיל (לקמן דף קיא:) אם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבים לשלם ליכא למפרך ליה מידי דאיהו מוקי ליה מדרבנן כדי שלא תנעול דלת בפני לוי כדפסיק רב פפא בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעו. ושם) ומיהו לרב ושמואל דאמרי מלוה ע"פ אין גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות ואפילו מדרבנן כדמוכח בח"ה (שם דף מב.) ובסוף מי שמת (שם דף קנז.) איכא לאקשוויי מההיא ברייתא דלקמן ואיכא למימר דאינהו מוקמי לה בשעמד בדין ומה שהקשה בקונט' דהך העמדה בדין מאי מהני הרי כפר ונשבע דהא אוקימנא לעיל בשלא הודה אביו והודה בנו י"ל בעמד בדין לאחר שבועה ע"י עדים דלא מיחייב האב חומש כדתנן לקמן במתניתין דהיכא דאיכא עדים לא מיחייב חומש:

א

-

קה

דף

אמר רבא גזל שלש אגודות בגי' פרוטות והוזלו ועמדו על שתיים חייב להחזיר לו אחרת. פ"י אם ישנה בעין מחזיר אותה ואם לאו משלם ליה שוה פרוטה כמו שהיתה שוה בשעת הגזילה והוא הדין באחת שגזלה והוזלה שמחזיר לו אגודה או דמיה אלא רבותא נקט דאפילו בשלשה דקיים מצות השבה בתרתי אפ"ה חייב להחזיר לו אחת אע"ג דמהאי ותנא תונא דמייתי לא משמע מינה אלא היכא דגזל אחת והוזלה דההיא דמיא לגזל חמץ ועבר עליו הפסח ההיא רבותא דגי' קאמר רבא מסברא ומדנקט והוזלו משמע דפשיטא ליה דאם גזל גי' אגודות שוות שתי

פרוטות והחזיר לו ב' מהן דלא מיחייב להחזיר לו שלישית כיון דמעיקרא בשעת גזלה לא הוי ממונא ולשמא תייקר לא חיישינן : ה"ג בעי רבא גזל ב' אגודות בפרוטה והחזיר אחת מהן מהו מי אמרי' השתא מיהא ליכא גזילה גביה או דלמא הא לא אהדר גזילה ולי"ג הא דגרס בספרים הוקרו ועמדה כו' : מצות השבה אין כאן. נראה דלא בעי למיפשט אלא דלא מעכב מצות השבה ומצות השבה מיהא לא קיים : מצות גילוח אין כאן. ומעכב מלשותות יין ומלטמא למתים כאלו לא גילח כלומר כמ"ד גילוח מעכב דאחר ישתה הנזיר יין אחר כולם א"נ לענין מצוה קאמר דלא קיים מצות גילוח ואלביא דכ"ע דפלוגתא היא בנזיר בפ' ג' מינין (דף מו.). : הרי אמרו חבית שנקבה וסתמוה שמרים כו'. מה שפירש בקונטרס חבית שנתנה ע"פ ארובה ומצלת על העלייה אין נראה דההיא משנה דמייתי בסמוך חבית שנקבה היא במס' כלים בפ"י (מ"ו) דמשמע דמיירי להציל מה שבתוכה אם היא באהל המת דאי הוה מיירי ע"פ ארובה היה לו לשנותה במס' אהלות ועוד דלשון הצלה לא הוה משמע הכי דה"ל למימר חוצצת ונראה לפרש דאיירי בחבית המוקפת צמיד פתיל שאין טומאה נכנסת בה באהל המת ונקבה בכונס משקה דהכי הויא שיעורא כדאמר במס' כלים (פ"ט מ"ח) וסתמוה שמרים מצלת על כל מה שבתוכה והא דאמר בסוף המצניע (שבת דף צו.). ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו היינו בסתומה שאם נקבה וסתמה הוי שם כלי עליה עד שיפחות רובה דאז לא מהני לה סתימה דהוי כאוכלים שגיבלן בטיט כיון דאין שם כלי עליו ולא כמו שפי' בקונטרס בהמצניע ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו דכלי חרס המוקף צמיד פתיל אין טומאה נכנסת דרך נקביו עד שיפחת רובו כדמוכח במסכת כלים בפרק שלשה דשיעורו בכונס משקה וכן משמע בההיא שמביא התם בקונטרס נתנה קדירה ע"פ ארובה דאמר ב"ש הכל טמאים בכונס משקה ואפילו ב"ה לא מטהרי אלא עלייה אבל קדירה טמאה אלמא טומאה נכנסת בתוכו בכונס משקה : אגף חציה. תימה היכי דמיא הך בעיא להנך בעיות דלעיל דכיון דגף אין כאן נקב ולמה לא תועיל הסתימה דמ"ל אם לא נקבה מעולם אלא כך ומ"ל שאגף חציה [ועוד] תימה דהכא אמר בסתמוה שמרים שמה סתימה ובספ"ק דיבמות (דף טו :) אמרינן חבית של זיתים מגולגלים ב"ש אומרים אין צריכה לינקב ומודים שאם נקבה וסתמוה שמרים שהיא טהורה וי"ל דהתם ודאי לענין הכשר מסתמא לא ניחא להו לבעלים במה שיוצא ממנה כיון שנקבה אף על פי שסתמוה שמרים לאו סתימה מעלייתא היא אבל לענין להציל מטומאה הויא סתימה מעלייתא :

ושמואל אמר לחיוב. תימה היכי מ"ל לחיוב דאם כן הויא ברייתא זו ואין צ"ל זו: **מאי** לאו עונש דממון. תימה בממון מה שייד לומר לא ענש אלא אי"כ הזהיר דבשלמא בעונש שבועה דהיינו קרבן שייד דבפסח ומילה ליכא קרבן משום דלית בהו לאו אעי"ג דאיכא כרת: **כאן** שהודה כאן שבאו עדים. ואיצטריך שתי אזהרות משום דעונשן אין שוין דבהודה שייד חומש ואשם ובעדים לא שייד אלא חיוב עונשין ומיהו תימה אמאי קאמר ברישא מוכחש עונש שמענו ובסיפא אומר מונשבע על שקר דכיון דלא מיירי אלא לאחר שבועה תרוייהו ה"ל למימר מונשבע על שקר: **אחד** שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון. וא"ת אמאי לא חשיב שבועת מלוה וי"ל משום דשבועה במלוה לא כתיב אלא מפקדון אתיא:

איתיביה רב אחא בר מניומי. פי' בקונט' דלא פריך אלא מרישא והעדים מעידין כו' ולא מסיפא ואין נראה דהא רבא מקשה לקמן בהדיא מהודה דאכתי לא מחלק בין הודה לעדות עד דמתרץ לקמן הכי וא"ת אי"כ אמאי לא פריך נמי מסיפא ונראה דהא ודאי פשיטא דלא אמר בטוען טענת גנב ונשבע ובאו עדים שיהא פטור דאי"כ לא משכחת כפל. דכתיב באורייתא אבל בהודה ס"ד דרב פוטר ואעי"ג דבשבועה והודאה כתיב חומש רב הוה מוקי לקרא בקפץ ונשבע דחומש ואשם מחייב אף אשבועת עצמו אבל בנשבע ע"פ ב"ד והודה בעי למימר רב דפטור דאשבועת ב"ד כתיב ולקח בעליו ולא ישלם: **כאן** שקפץ. תימה אם כן אמאי נקט ברישא טוען טענת אבד אפי' בטוען טענת גנב ה"מ למנקט דלא מחייב כפל כיון שקפץ: **קפץ** לא מצית אמרת דהשביע עליו קתני. ותימה דלעיל קתני משביעך אני ומוקי לה בקפץ ויש לומר דהשביע עליו משמע ע"י ב"ד אבל משביעך אני משמע שקפץ והשביעו:

ולישני ליה כגון שעמד בדין ואמרו ליה צא תן לו. והשתא צריך להוסיף על הברייתא ולפרש הכי היכן שורי א"ל נגנב משביעך אני ואמר אמן ואח"כ באו עדים ואמרו שיש בידו ועמד בדין וא"ל צא ותן לו ואח"כ טבחו והעדים מעידים אותו שאכלו משלם תשלומי כפל ואף ע"ג דהשתא צריך להוסיף על הברייתא ולפרש בדוחק ניחא ליה לגמרא לאוקמי הכי מלאוקמי כשאכלו נבלה שזה נראה לו דוחק יותר: אבל אכלו כשהוא גדול מאי הכי נמי דמשלם כו'. משמע אם נשבע ובאו עדים שאכלו משלם תשלומי כפל ותימה אמאי בעי שבועה מעיקרא כשאמר נגנב יהא נאמן במגו דאי בעי אמר החזרתיו לך כשהייתי קטן יהא נמי נאמן לומר נגנב בלא שבועה וי"ל דהכא מיירי שטוען זה הקטן כשהגדיל נתתי לך פקדון כשהייתי קטן ויודע אני שיש בידך עכשיו דהשתא לא שייך למימר מגו דהאכלתיו כשהיה קטן דא"כ הוה כפר במה שאמר ליה עדיין ישנה בידך ואין זה מגו כדאמר לקמן דאין מעיז פניו לומר להד"ם: הא לא אתי מכח בן דעת. ואליבא דרב אשי דאמר אין יכול להשביע כלל כל מה שהפקידו בקטנותו אפילו הפקדון בעין אבל לשינויא קמא יכול להשביעו כשהוא בעין:

עירוב פרשיות כתוב כאן וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב. פי' בקונט' דפסוק זה דכי הוא זה מפרשה אחרת דבואם כסף תלוה את עמי הוה ליה למיכתב דהתם קאי דאי בהך פרשתא דפקדון בלא הודאה במקצת נמי מחייב וטעמא דעקרינן ליה מדוכתא כדמסיק ומ"ש מלוה כדרבה דאין אדם מעיז פניו לכן כופר הכל פטור אבל בפקדון שלא עשה לו טובה מעיז ומעיז הלכך אפי' כופר הכל חייב וקשה דבריש סנהדרין (דף ב: ושם) משמע דאפילו למ"ד עירוב פרשיות כתוב כאן לא עקרינן

ליה לגמרי מפקדון לענין שלשה ומומחין ומיהו יש לדחות דלענין מודה מקצת דאיכא טעמא עקרינן ליה מפקדון לגמרי אבל לענין שלשה ומומחין דליכא טעמא קאי אתרוייהו אבל קשה דבפרק השואל (ב"מ דף צז:) גבי הא דמוקי מתניתין דהתם כשיש עסק שבועה ביניהם ומוקי רישא בתרתי וסיפא בתלת משמע דלא מחייב שבועה אלא א"כ יש חדא דקמודה והתם כרבי חייא בר יוסף מדקאמר בתר הכי ולרמי בר חמא אלמא דלא מחייב רבי חייא בר יוסף בלא הודאה מקצת אלמא לא עקר לגמרי כי הוא זה מפקדון ועוד דבכמה משניות משמע דלא מתחייב בפקדון אלא במודה מקצת כי ההיא דשבועות (דף מג.) דסלע הלוינתני עליו ושתים היה שוה וכן ההיא דמנורה בת עשרה ליטרין (שם) וההיא דעשר גפנות טעונות מסרתי לך (שם דף מב:) ובהניזקין (גיטין דף נא. ושם) גבי שני כיסין קשורים מצאת לי דמחייבין מודה מקצת ופטרין כופר הכל אע"ג שלא עשה לו שום טובה ובפרק שני דכתובות (דף יח. ושם) ובשבועת הדיינים (שבועות דף מב.) פטרין מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס במגו דאי בעי כופר הכל משום דבבנו מעיז ולפירוש הקונטרס אדרבה כופר הכל ה"ל לחיובי התם וכן בפ"ק דב"מ (דף ד:) בשמעתא דהילך גבי סלעין דנרין ומפרש ר"ת דה"ק דכי כתיב כי הוא זה אמלוה נמי הוא דכתיב דבעינן הודאה בהדי שבועה דכפירה והכי נמי בעינן הודאה בהדי שבועה דנאנסו אבל כפירה לא בעינן בההיא דנאנסו ובאותו ענין דקאי כי הוא זה אמלוה קאי נמי אפקדון וכי היכי דמלוה מחייב אשתי פרות לחוד חדא דהודאה וחדא דכפירה מחייב נמי אפקדון אשתי פרות חדא דהודאה וחדא דנאנסו אבל רבי חייא בר אבא ורמי בר חמא בעו שלש פרות חדא דהודאה וחדא דכפירה וחדא דנאנסו דכי הוא זה אפקדון דוקא כתיב ולא אמלוה והא דבעיא כפירה והודאה במלוה שמא במה מצינו ילפינן מפקדון אע"ג דלענין שלשה ומומחין לא ילפינן מלוה מפקדון במסכת סנהדרין (דף ב: ושם) למאן דלית ליה עירוב פרשיות לענין מודה מקצת מסתבר למילף טפי והוא הדין דבפקדון מחייב בכפירה והודאה לחוד בלא נאנסו אבל בנאנסו בלא זה לא מחייב דהכי משמע ליה פשטיה דקרא לאצרוכי כי הוא זה בהדי נאנסו ולא נאנסו בהדי כי הוא זה אבל כופר הכל פטור לכ"ע בכל מקום אפילו במקום שיכול להעיז דגזירת הכתוב הוא כי הוא זה דוקא ולא כופר הכל והא דקאמר מ"ש מלוה מפרש ר"ת מאי טעמא דמלוה פירוש [מאי] טעמא דמודה מקצת חייב ולא מהימן במגו דאי בעי כפר. הכל והוי כי ההוא דסוף כל הנשבעין (שבועות דף מח:) גבי נשבעין שלא בטענה דקאמר מאי שנא הני ופירוש מאי טעמא דהני ומה שכתוב בספרים גבי

מלוה הוא דאיכא למימר הכי אבל בפקדון מעיז ומעיז לא גריס ליה רבינו תם ובספרים ישנים ליתא והא דאמר בסוף המוכר את הבית (ב"ב דף ע:): גבי המפקיד אצל חבירו בשטר אילו אמר נאנסו לאו שבועה בעי דמשמע דנאנסו לחוד בלא הודאה כלל מחייב שבועה אור"ת דההיא שבועה דרבנן שנתקנה קודם שבועת היסת כי הנהו דפרק הכותב (כתובות דף פז:): הפוגמת כתובתה ואינך דסבר רמי בר חמא שבועה דאורייתא ומסיק אלא מדרבנן והא דתנן בפרק השואל (ב"מ דף צז:): זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע ופריך בגמרא ואמאי מה שטענו לא הודה לו והך פירכא ליתא אליבא דרב נחמן דמוקמא התם מתניי אליביה כשיש עסק שבועה ביניהם ורישא בתרתי וסיפא בתלת או רישא בתלת וסיפא בארבע ויש כאן מה שטענו הודה לו אלא לרב הונא ורב יהודה פריך דליכא אלא הך דשאלה ושכירות ומשני ע"י גלגול דכדרכה מתה ההיא שבועה נמי מדרבנן דמדאורייתא לא מחייב כיון דאין כאן הודאה ומיהו בין לפ"ה ובין לפ"י ר"ת קשה מהא דאמרינן בפי' כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם) דאם שכרו בלא עדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ופריך אלא שבועת שומרים דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר להד"ם יכול לומר נאנסו והשתא לפירוש ר"ת אהייא קאי אי אההיא דהודאה קאי אי אמר לא היו דברים מעולם א"כ היה כופר הכל ואין זה מגו דאלי"כ ליפרוך אכל מודה מקצת דליפטור במגו דאי בעי כופר הכל ואי אההיא דנאנסו קאי כי קאמר נמי להד"ם מחייב שבועה כיון דאיכא כפירה והודאה ולפי' הקונטרס נמי דליכא הודאה כי אמר אההיא דנאנסו נמי להד"ם בעי שבועה דהא מחייב שבועה בפקדון אכופר הכל ואי הוה אמרינן דלרבי יוחנן ולרמי בר חמא לא מחייב אפקדון אכפירה והודאה בלא נאנסו הוה ניחא דפריך לה התם אבל לא יתכן כלל דע"כ על כפירה והודאה לחוד מחייב אפילו אפקדון כדמוכח במשניות טובא בההיא דסלע הלוייתני ומנורה ועשר גפנים ואע"ג דמוקמינן מתניתין דהשואל בכמה פרות אע"ג דלא מתני במתניי הנהו לא מסתבר לאוקמי הכי וכן בהלואה דילפינן מפקדון גבי סלעים דנרים ובשבועות גבי סלע הלוייתך ונראה כפירוש ריב"א דמפרש כי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב והלכך בפקדון נמי לא מוקמינן ליה אלא בטענה דשייכא במלוה דהיינו בכפירה והודאה אבל טענת נאנסו לא והכי קאמר מאי שנא טענה דשייכא במלוה מטענת נאנסו ומסיק כדרבה וגבי מלוה הוא דאיכא למימר הכי כלומר בטענה השייכא במלוה כגון כפירה והודאה דאין מעיז פניו לכפור במידי דידע בה חבריה אבל בפקדון כלומר טענה השייכא בפקדון כגון נאנסו דלא ידע ביה חבריה מעיז ומעיז

ומחייב בלא הודאה דאם כופר הכל היה פטור במקצת נמי יפטר במגו דאי בעי כפר הכל ומיהו בטענות כפירה אפילו במקום שיכול להעיז פטור דגזירת הכתוב היא והשתא ניחא ההיא דכל הנשבעין דקאמר מתוך שיכול לומר להדי"ם יכול לומר נאנסו אע"ג דאין זה מגו לגמרי דהאי חשוב העזה והאי לא חשוב דבהאי ידע ובהאי לא ידע מכל מקום מדמה ליה למגו דלעיל דההוא נמי לאו מגו הוא דניחא ליה למימר טפי שכרתיך ונתתי לך שכרך דחושבו טועה משום דטרוד בפועליו ולא כמשקר במזיד ממאי דנימא לא שכרתיך מעולם דליכא למיתלי בטרוד בפועליו וההיא דח"ה (ב"ב דף לו.) גבי הנהו עיזי דאכלי חושלי בנהרדעא דיכול לטעון עד כדי דמיהם במגו שיכול לומר לקוחים הן בידי ובפ"ב דכתובות (דף יח) גבי שדה זה של אביך היה ולקחתיו ממנו דאפילו טענו הבן שהיה של אביו אלא שאין לו עדים מהימן לומר לקחתיו במגו שיכול לומר לא היה של אביך מעולם אע"ג דבהאי ידע ובהאי לא ידע לא דמי למידי דכפירה דלכפור ודאי אינו מעיז במידי דידע ביה חבריה והנהו דהתם לאו מידי דכפירה נינהו ומיהו ההיא דהשואל קשה לפירושו דמשמע דר' חייא ב"ר יוסף נמי בעי הודאה בהדי נאנסו דמוקי רישא בתרתי וסיפא בתלתא אם לא נאמר סוגיא דהתם לא כר' חייא בר אבא ולא כר' חייא ב"ר יוסף וא"ת למאן דבעי שלש פרות ליפטריה במגו דאי בעי אמר נאנסו אההיא דכפירה וי"ל כגון דההיא דכפירה קמן וא"ת דליפטריה במגו דאי בעי מודה בה ואההיא דטען דמתה בפשיעה יכפור ובאידיך נאנסה דהשתא ה"ל בההיא דמודה בה הילך ופטור משבועה לאו פירכא היא דאם הילך הוא א"כ ה"ל כופר הכל ואין אדם מעיז אי נמי כגון דההיא דקיימא קמן עדיפא ואין רוצה להודות בה ואין להקשות יהא נאמן במגו דאי בעי אמר להדי"ם נמי אההיא דנאנסו דבריש כל הנשבעים (שבועות דף מה:) משני לה דאפקיד ליה בשטר: **חזקה** אין אדם מעיז. הכל מפורש בכמה מקומות:

ב

-

קז

דף

עד שישלח בו יד. והא דקתני לעיל (דף קו.) והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל היינו ששלח בו יד: **הואיל** ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה. דאע"ג שהודה שלשקר נשבע אין חייב מן הדין לישבע פעם שניה

שנגנב כמו שחוזר וטוען אלא נאמן שלא בשבועה לומר שנגנב במגו דאי בעי אמר באמת נשבעתי והיה פטור והא קמ"ל אע"ג. שמושבע מפי ב"ד כגון שטענו בפני ב"ד אחר שלא היו יודעים שנשבע כבר קודם והשביעוהו עתה דפטור כיון שמן הדין לא היה לו לישבע: **ושלח** בו יד פטור. והא דאמר לעיל והעדים מעידים אותו שאכלו משלם תשלומי כפל צ"ל כגון שאכלו לאחר שבועה ונראה דדוקא קאמר ושלח דגזירת הכתוב היא כדקאמר אם לא שלח הא שלח פטור אבל כופר בפקדון אע"ג דאמר רב ששת לעיל הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן כפל מיהא מחייב דהא דקאמר נעשה עליו גזלן היינו להתחייב באונסין: **והלוא** שלש שבועות משביעין אותו. וצריך כולהו דאי נשבע שלא פשעתי אכתי חיישין שמא ברשותו הוא ובאמת נשבע וכשנשבע שאינה ברשותו איכא למיחש שמא שלח בה יד ומתחייב אע"פ שלא פשע ואינה ברשותו: **מאי** לאו שלא שלחתי כו'. ה"נ ה"מ לאותובי לרבי חייא ב"ר יוסף ולימא מאי לאו [שלא] שלחתי דומיא דלא פשעתי ולשנויי לא דומיא דאין ברשותי: **מה** שבועה שלא פשעתי בה כי מגליא מילתא דפשע בה פטור. דהא מהכא דרשינן טוען טענת גנב מדכתיב אם לא ימצא הגנב אלא הוא עצמו גנבו וזה שפשע בה לא גנבו: **כגון** שטוען טענת גנב וחזר וטען טענת אבד. ואיפכא לא מצי למימר דאם כן לא מיחייב כפל כדאמר לעיל שכבר יצא ידי בעלים בשבועה ראשונה והכי פירושו וחזר וטען טענת אבד ואומר מה שנשבעתי שנגנב לא כי אלא אבד והיה לי לישבע שאבד אבל אין לפרש שאמר אחר שבועה אבד שא"כ לא ה"מ למפטר נפשיה באבד כיון שהיא ברשותו בשעה שנשבע דאההיא שעה שנשבע לשקר מתחייב באונסין ולא מחייב אהך שבועה חומש ואשם דלא הויא כפירת ממון אלא כשבועת ביטוי בעלמא:

א

-

קח

דף

ובאו עדים אקמייתא. תימה דע"כ כשבאו עדים אקמייתא ואומרים באותה שעה ראינוהו ברשותו ונמצא שמכחישינן גם שבועה שניה שנשבע שאבד וכשהודה אחר עדים אמאי משלם חומש הא קתני לעיל בברייתא דהיכן פקדוני כו' הודה מעצמו משלם קרן וחומש משמע דוקא הודה מעצמו אבל אחר עדים לא ויש לומר דלעולם בטענת אבד הודה לאחר

עדים נמי משלם חומש כדמשמע בסמוך דקאמר מכדי האי שבועה לא מחייבא ליה כפל תחייביה חומש אלא שמע מינה ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש משמע הא היכא דליכא כפל בהעדאת עדים כמו בטענת אבד דמתחייב חומש בהודה אחר עדים ולעיל לאו דוקא נקט מעצמו אלא הוא הדין אחר עדים ואידי דתנא בסיפא הודה מעצמו גבי טוען טענת גנב תנא נמי ברישא: **חד** [נשבע] והודה וחד [נשבע] ובאו עדים. נראה דוקא נקט מתחילה הודה דאי מתחילה כפר חד ובאו עדים ואח"כ הודה חד הוו עדים קודמין להודאה ומחייבין תרוייהו כפילא דעדים כשבאו להעיד על שניהם העידו אבל כשהודה חד קודם אע"פ שאח"כ באו עדים יש לומר דפטור והכי משמע בכולה הך שמעתא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים דפטור: **טען** טענת אבד ונשבע והודה וחזר וטען טענת אבד. נראה דל"ג והודה דאם הודה מיד הויא ברשותו להתחייב באונסים משעה שנשבע לשקר ומה שיחזור ויטעון שוב אבד אין כופר כלום ואפי' אמר לאחר שבועה אבד אלא נראה דלא הודה אלא לאחר שבועה שניה ומיהו תימא מאי קמבעיא ליה לרב פפא הא מתניתין היא דמייתי לעיל (דף קו.). השביע עליו ה' פעמים בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד וכפר עליו חייב על כל אחת ואחת: **וחזר** וטען טענת גנב ונשבע. תימה היאך השביעוהו בית דין כיון שנפטר בבית דין בשבועה ראשונה ואפילו חזר וטען שלאחר שבועה ראשונה נגנב מ"מ למה השביעוהו והלא משבועה ראשונה שנשבע לשקר חייב באונסים נמצא שלא כפר כלום במה שטען שנגנב אחר שבועה ראשונה ואין לומר שבאו לפני בית דין אחר שלא ידעו שכבר נפטר והשביעוהו וכיון שנשבע על פי בית דין (אע"ג) שלא ידעו מיחייב כפל והא דאמרינן לעיל שכבר יצא בשבועה ראשונה היינו שאותו בית דין עצמו השביעוהו וטעו דאין סברא לחלק כלל ונראה דמיירי דאמר ליה בעל הפקדון שוב לאחר שנמצא שקרן בשבועה ראשונה רצוני שתהא עליו שומר חנם כבתחילה וחזר וטען לאחר שעשיתני שומר חנם נגנב ופוטור עצמו שהרי לא נתחייב באונסין במה שעשאו בפירוש ש"ח אבל תימה דא"כ לא הוי חד ממונא דהשתא הפקידו אצלו פעם שניה ומה לי לקחו בידו ונתן לו ומ"ל שלא לקחו אלא אמר ליה בעודו בידו תהא עליו שומר חנם: **ותרי** כפילי. מחמת שנעשה פסול בשבועה שניה משעה שנמצא לא שקרן בראשונה אין לפוטרו משום דחשוד על השבועה מדרבנן הוא דמיפסל כדמוכח בשבועות (דף מה.) דקתני ושכנגדו חשוד על השבועה ומשמע התם דמדרבנן הוא וכיון דמדאורייתא שבועתו שבועה מחייב כפל: **רבא** אמר למי שהפקדון אצלו. וא"ת דהכא סבר רבא דאע"ג דאטרחיה לבי דינא מקני ליה כפילא ובפרק המפקיד (ב"מ דף לה.) גבי

ההוא גברא דאפקיד כיפי גבי חבריה קאמר רבא שפיר עבד דלא אהדר ליה הכא אטרחיה לבי דינא התם לא אטרחיה לבי דינא ויש לומר דהתם שאני דאטרחיה לבי דינא ולא פרע ליה מידי אלא רב נחמן אגבייה לאפדנא מיניה אבל הכא אע"ג דאטרחיה לבי דינא קצת שנשבע לו תחילה מכל מקום הרי שילם לו לבסוף ולא אטרח בי דינא הלכך מקני ליה כפילא:

ב

-

קח

דף

תבעו שומר והודה תבעוהו בעלים והביא עדים. משמע דהודה לאחר שאין בעל הדבר דלא הויא הודאה ותימה אמאי לא בעי לענין קרן גופיה בשלא באו עדים אי הויא הודאה אי לאו ואמאי נקט והביא עדים משמע דלא מבעיא אלא לענין כפל וי"ל דמשום דאקרן לא הוי מצי למיפשט הא דפשיט אם בשקר נשבע לא נפטר הגנב כו': **ולא** הניחוהו מהו. הקשה בקונט' אהך גירסא דגרסינן אם באמת נשבע לא נפטר גנב וכו' דא"כ מאי בעי רבא עמד לישבע לשקר ולא הניחוהו מהו השתא נשבע לשקר ממש דאיסתליק ליה מבי דינא דתו לא רמיא עליה כ"ש היכא דלא נשבע דעליה רמיא לשלומי ויש מתרצים דכיון (דלא הניחוהו לישבע מחל לו והרי נפטר נמי שומר כאילו) שומר נשבע באמת ותו לא רמיא עליה ולהכי קבעי ולא מילתא היא דמשום דלא הניחוהו לישבע לא מחל לו ולא מיפטר שומר בהכי וכן פוסק בה"ג דאע"פ שמחל לו השבועה לנתבע בשביל כך לא מחל לו ממון לגמרי וכל שכן היכא דלא מחל לו שבועה אלא שלא הניחו לישבע באותה שעה: **נגנבה** באונס. נראה דאין שום גניבה קרויה אונס אלא בלסטים מזויין כדפירש בקונט' וכן מוכח לעיל בהכונס (דף נז.): **לבניו** או לאחיו. נראה לבניו של גזלן או לאחיו של גזלן כלומר בתחילה לבניו אם יש לו דהם קודמים לכל אדם בחלק המגיעו ונחשב אותו כאילו מת הוא והרי בניו יורשים חלקו עם אחיו והם אין באים מכחו אלא מכח אבוא דאבא כדאמר בסוף מי שמת (ב"ב דף קנט.). תחת אבותיך יהיו בניך הלכך אע"פ שאין לאביהן בהן כלום שהרי יש לו להחזיר גזילה אפ"ה הם קודמין בחלקו מההוא טעמא דב"ב או לאחיו כשאין לו בנים: **לוה** וב"ח באין ונפרעין. נראה לפרש לוה על הקרקע שלו מאחרים אפ"י בלא אפותיקי דקרקע משועבד לבעל חוב ואח"כ נותן

קרקע שלו לבניו או לאחיו בעבור הגזילה וכגון שאין הגזילה קיימת וחוזרים ב"ח ונפרעין מאותה קרקע אע"ג דיש לו שאר נכסים במה לפרוע ונראה דאין צריך לומר בשעת נתינתו לבניו או לאחיו ע"מ שיפרעו בעלי חוב מכס דבלאו הכי אין יכולין לזכות שלא מדעתו ואם הגזילה בעין צריך לפרש שילוח עליה או יעשנה אפותיקי למלוה ויחזירנה

א

-

קט

דף

לבניו או לאחיו ויחזור ויטרפנה מהם ב"ח אע"ג דאמרינן לעיל (דף יא:): עשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה הימנו היינו דוקא מכרו דכיון דליכא קלא לא אפסדינא ללקוחות אבל נתנו במתנה דלא שייך פסידא דלקוחות ב"ח. גובה הימנו דאין יכול ליתן מה שמשועבד לאחרים אבל לא עשאו אפותיקי לא היה ב"ח חוזר וטורף מהם דכי היכי דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ה"נ לא משתעבדי מטלטלי דמקבל מתנה לבעל חוב והוי כאילו נותן להם במתנה כיון שהוא עצמו אינו יכול לחזור ולטרוף מהן ומיהו נראה דלא חשיב הכא מה שמחזיר להן כאילו נתן להם דאינו נותן להם לשם מתנה אלא סתמא בשתיקה מחזיר להם ואין דעתו אלא לקיים מצות השבה בעלמא הלכך לא הויא מתנה ויכול ב"ח לטרוף מהם והוא ודאי אינו יכול לחזור וליקח מהן דאז לא היתה מתקיים השבה כלל אם היה לוקח בעצמו מה שנתן אבל מה שב"ח נוטל מתקיימא שפיר מצות השבה כיון שבעצמו אין נוטל ומיירי אפי' בלא אפותיקי: ב"ח באין ונפרעין. אחר מיתה ואפילו בחייו הוי שרי בכה"ג כדאמרינן (נדריים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל ואיני יודע מה אעשה לו נותן לו ובא ונוטל מזה אלא לפי שזה אין רוצה שיהנה ממנו כלל בחייו ואין יכול לעשות תקנה אלא מדעתו והא דלא תני הכא ואם אין רוצה כדקתני רישא משום שהרי ודאי [אינו] רוצה או שמא דוקא אין לו מה יאכל שרי כדקתני גבי המודר הנאה מחבירו אבל אם יש לו מה יאכל אפי' [אינו] רוצה אין לו תקנה בכך וא"ת והיאך נפרע ממנו והא תנן בפרק אין בין המודר (שם דף לג.) המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ופר"ת דדוקא במזונות אשתו אבל שאר חובות אסור לפרוע דודאי קא משתרשי ליה ואסור וה"נ משתרשי

ליה וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעבורו אם יפרע בחנם בעבורו א"כ מהנהו ואסור אבל הכא מה שבאים ב"ח ונפרעין מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים וההיא דהולך אצל חנוני לא תקשה דהתם דרך מתנה מיירי שהחנוני נותן לזה פירות במתנה וחוזר ומקבל מזה מעות דרך מתנה אבל הא דאמר בפרק השותפין (שם דף מז:) קונם אשתי שאני נהנית לך כו' לזה וב"ח באין ונפרעין מבעל בשלמא קונם שאני נהנה לאשתי איכא למימר במזונות אשתו ואליבא דתנן אלא קונם שאני נהנה לך משמע שאומר לחבירו נמצא שהוא פורע חובו ויש לומר כגון שלוח הימנו על מנת שלא לפרוע דהשתא אין נהנה כלום במה שפורע חובו וא"ת וכי בשופטני עסקינן שילוח ע"מ שלא לפרוע וי"ל שהוא אוהבו שלא יניח מלפרוע בעבורו: **אלא** אמר רב. ששת הא והא ר' יוסי הגלילי. וא"ת ואמאי לא מוקי מתניי כר' עקיבא ומודה דלאחרים מצי מחיל ולנפשיה לא מצי מחיל ובזקפו עליו במלוה הוא דפליג עליו רבי עקיבא ארבי יוסי דלא חשיב ליה זקיפה כמו מחילה דאחריני וי"ל דרב ששת סבר כיון דמחילה דאחריני מועלת זקפו נמי מועיל לכ"ע וכיון דאמר ר' עקיבא דזקפו במלוה אינו מועיל א"כ ודאי ס"ל דמחילת אחריים נמי אינו מועיל הלכך לא מתוקמא מתניי כר' עקיבא דקתני במתניתין מחל לו את הקרן משמע דמחילת אחריני מועלת ורבא דמוקי לה כרבי עקיבא סבר דזקפו במלוה אינו מועיל כלום לכ"ע אי לא מצי מחיל לנפשיה הלכך רבי יוסי דקאמר זכה הלה במה שבידו ע"כ משום דסבר דמצי מחיל לנפשיה הלכך מתניי לא מיתוקמא כוותיה אלא כרבי עקיבא ומודה רבי עקיבא דלאחריני מצי מחיל והשתא הא דנקט זקפו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפי' זקפו במלוה לא מצי מחיל לנפשיה כיון דליכא מחילה דאחריני:

ב

-

קט

דף

אלא גזל הגר דקאמר היכי משכחת לה. ה"ה דה"מ למפרך בתחילת סוגיא כי קאמר ר' יוסי הגלילי לא שנא לנפשיה ולא שנא לאחריני מצי מחיל אלא משום דהוה ליה פירכי אחריני לא חש למפרך: **קטן** אי אתה צריך לחזור עליו. וא"ת גזל גר קטן היכי משכחת לה והא אין זכיה לקטן כדאמרינן בפ"ק דבי"מ (דף יב.) דגזל קטן מדבריהם ולא מדאורייתא

ובירושה ליכא למימר דגר אין יורש אביו דבר תורה וי"ל דדוקא מציאה דאין דעת אחרת מקנה אותו לא הוה אלא מדבריהם אבל כשדעת אחרת מקנה אותו קני מדאורייתא ובקטן שנתגייר עם אביו מיירי דלכ"ע מטבילין אותו אבל בלא אביו פלוגתא היא בפרק קמא דכתובות (דף יא.) אם מטבילים אותו על דעת בית דין: [ועיי' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן] לכהן שבאותו משמר. אין נראה לפרש דבשעת הודאה כשמתחייב אלא למשמר שהיה בשעת הבאה שהרי בכל הקרבנות חטאות ואשמות נדרים ונדבות אין אנו הולכים אחר שעת החיוב ליתנו לאותו משמר שהיה באותה שעה שנדר או נדב או חטא שהוא מתחייב בה אלא אחר הבאה אנו הולכים וכמו כן בכאן: **מנין** שלא יאמר. תימה דנקיט האי לישנא כיון דלא מקרא מייתי לה אלא מדינא: **ומה** דבר שאין לו חלק בו עד שיכנס לרשותו. כגון תרומה וחלה וראשית הגז שטובת הנאה לבעלים ליתן לאיזה כהן שירצה משנכנס לרשותו אין אחר יכול להוציא מידו שיתחלק לבני משמר דאין מתחלק לאנשי משמר אלא מתנות: **לא** אם אמרת בדבר שאין כו'. ללשון ראשון נמי דקאמר ודין הוא בשל אחרים אני זוכה יכול להקשות דיו לבא מן הדין להיות כנדון שלא יזכה בשל עצמו אלא כפי חלקו כמו בשל אחרים: **אחוזתו** מה ת"ל. תימה להרשב"א למ"ל אחוזתו לומר שיוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים דהיכי הוה אמינא בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש הא הכא שייך נמי למפרך כמו לעיל דיו לבא כו' ויש לומר דאיצטריך אחוזתו משום דה"א כיון שהיא תחת ידו תהא שלו דהוה ילפינן כהן כהן מגזל הגר ובגזל הגר ה"א דהוי שלו כדקאמר ואיש את.. קדשו לו יהיו משום הכי איצטריך אחוזתו: **מנין** ליוצאה לכהנים כו'. ברייתא היא בערכין בפרק אין מקדישין (דף כה:):

א

-

קי

דף

דכי עביד ע"י הדחק עבודה היא. דלא מצינו בכהנים פסול בשנים אלא דנתנו חכמים שיעור עד שירתת בהכל שוחטין (חולין ד' כד:): **אכילה** גסה לאו כלום היא. מפיק מדריש לקיש דאמר בהחולץ (יבמות ד' מ. ושם.) האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור מלא תענו וא"ת דבפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע (נזיר דף כג. ושם) גבי הא דאמר רבה בר בר חנה

אמר ר' יוחנן מאי דכתיב צדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו במ א"ל ריש לקיש רשע קרית ליה נהי דלא עבד מצוה מן המובחר מצוה מיהא עביד משמע דיצא ידי חובה וי"ל דהתם לא קאמר דיצא אלא דלא מיקרי רשע ועוד דהתם לא מיירי באוכלו אכילה גסה ממש אלא כלומר שאין אוכלו לשם פסח אלא כדי להיות שבע תדע דלא קאמר אכילה גסה אלא לשם אכילה גסה ועי"ל דשתי אכילות גסות הן. : **אי** דאיכא טהורין טמאין מי מצו עבדי. לרב ששת פריך דשמעינן ליה לרב ששת דאמר בפ"ק דיומא (דף ו:): טומאה דחוויה בצבור ואי איכא טמאים וטהורין לא מצו עבדי טמאים ואיכא דפליג התם ואמר דטומאה הותרה בצבור ואפי" איכא טמאים וטהורים מצו עבדי טמאים: **לבעלי** מומין טהורין. תימה ועורה אמאי הויא לבעלי מומין: **תנינא** כ"ג מקריב אונן. תימה אמאי לא פריך נמי לרב ששת תנינא טמא מותר בקרבן ציבור: **למאי** נ"מ לאפוקי ממתניתין. תימה אמאי לא קאמר לאפוקי מדרבא כדקאמר לעיל: **או** אינו אלא המושב זה כפל. תימה היכי מ"ל זה כפל והלא אין מתחייב כאן אלא בהודאתו דכתיב והתודה וכפל לא מחייב בהודאה:

דף - קי

או דלמא כיון דלא חזי ליהויריב לידעיה קאי. ויכול להביא אשם מיד וליתבה לפני יהויריב להתכפר אע"פ שהכסף נתון לידעיה כדקתני בפירקין נתן את הכסף ליהויריב והאשם לידעיה יצא: **למאי** נ"מ לגזל חמץ ועבר עליו הפסח. תימה אמאי לא פשיט ליה מדידיה דאמר לעיל גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל אחד ואחד לא יצא אלמא מקבלי מתנות הווא] דאי יורשין הוו אמאי לא יצא מאי דשבק להון אבוהון יהב להון ונראה דבחד מנהון גרסינן רבה: **בכלל** ופרט וכלל וברית מלח. הך שמעתא מפורש. בפרק הזרוע (חולין דף קלג:): **וגזל** הגר. תימה אמאי חשיב גזל הגר מעשרה בגבולין דכי היכי דאמר רבא החזירו בלילה ולחצאין לא יצא דאשם קרייה רחמנא ה"נ אם החזירו בגבולין לא יצא כדן אשם: **כסף** מכפר מחצה. מכאן נראה דכהן אין יכול למחול כיון דהוי כפרה: **דאדעתא** דהכי לא קדשה נפשה. נראה דבנפלה מן האירוסין

איירי דאי מן הנישואין ודאי מקדשה נפשה כדי שתהא נשואה לבעלה
דמשום אחר מיתת בעלה לא מסקא אנפשה מלהיות נשואה אלא מן
האירוסין איירי דמקדושין אין לה שום טובה וא"ת אדם שקנה מחבירו
שום דבר ונתקלקל יבטל המקח דאדעתא דהכי לא קנה וי"ל דהתם לאו
בלוקח לחודיה תליא מילתא אלא כמו כן בדעת מוכר ומוכר אקנה ליה
אדעתא דהכי אבל הכא דקדושין בדידה קיימא והוא אינו חושש היאך
דעתה להתקדש וכן גבי מקדיש נמי בדידה קאי וכן נותן הגזל בדידה
קאי: [ועי' בתוספות כתובות מז: ד"ה שלא]

א

-

קיא

דף

אמר רבא לעורו. תימה דהכא משמע אפילו בפסול קודם זריקה וגם
כשהעור מחובר עדיין בבשר ונעשה בו פסול קודם שחיטה שהביא קודם
הכסף שרי בהנאה ובזבחים בפרק טבול יום (דף קד. ושם) אמר רבי דם
מרצה על העור בפני עצמו פי' כשהוא מופשט ואירע פסול בבשר הדם
מרצה על העור וכשהוא עם הבשר ונולד בו פסול קודם זריקה הרי הוא
כיוצא בו אחר זריקה הורצה בשר שעה אחת יפשיטנו ועורו לכהנים
אלמא כשהוא עם הבשר ונפסל קודם זריקה יוצא לשריפה והכא אירע
בו פסול קודם שחיטה שהובא קודם הכסף ואמאי לא יצא העור
לשריפה: ת"ל העולה עולה ראשונה. פי' ראשונה שבפרשת פנחס וכי היכי
דמלבד עולת הבקר גלי לך בהדיא דמלבד דבר הקודם לו קאמר הכי נמי
מלבד איל הכפורים דבר הקודם לו קאמר ותימה דיליף הכא מהעולה
ובפרק כל התדיר (זבחים דף פט. ושם.) יליף ממלבד עולת הבקר לחודיה
וי"ל דהתם נמי אהעולה קסמין ועוד יש תירוץ אחר ואין להאריך כאן:
וילמד הקדש מהדיוט והדיוט מהקדש. תימה אמאי איצטריך קרא לעיל
גבי הדיוט שאם הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא נילף מהקדש
ויש לומר דאי לאו דאשכחן שהשוה הכתוב הדיוט להקדש להך מילתא
לא הוה ילפינן האי מהאי לענין שאר דברים אבל השתא דאשכחן שהשוה
אותן דבתרוייהו אם הביא אשמו תחילה לא יצא כמו כן יש להשוותם
לענין שאר דברים:

מתני' הגזל ומאכיל. לאו דוקא מאכיל דה"ה נותן להם דפטורין לרב חסדא דמוקי בגמרא מתניתין לאחר יאוש דהוה ליה יאוש ושינוי רשות אלא אורחא דמילתא נקט אי נמי דוקא נקט מאכיל אפי' לרב חסדא דלא חשיב שינוי רשות במה שנותן לבניו הסמוכין על שולחנו אפילו לשמואל דאמר בבבא מציעא (דף יב.) דמציאתן לעצמן כיון דלאכילה נותן להם ומזונותיו עליו לא חשיב שינוי רשות ומיהו לרב דאית ליה יאוש כדי קני ואמר נמי בפירקין (דף קטו.) דאית ליה דרב חסדא וא"כ לדידיה נמי צריך לאוקמי מתניתין לאחר יאוש כדמוקי רב חסדא לדידיה ודאי מאכיל לאו דוקא דה"ה נותן ועוד י"ל דלרב נמי מאכיל דוקא ובדבר המסויים: גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר כו'. אבל נתייאשו אין גובה אלא מן הראשון כיון דאכלו האחרון ואפי' היכא דאילו לא אכלו היה חייב להחזיר כגון היכא דליכא שינוי רשות שנתייאש אחר שבא ליד השני וכן משמע לקמן דאוקים רב חסדא ברייתא דר' אושעיא דקתני גזילה קיימת חייבין אחר יאוש משום דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי כדרבא ואפי'ה אין גזילה קיימת קתני דפטור ותימה כיון דכי הגזילה קיימת חייבין אמאי פטורין כשאכלום וכן קשה לרמי בר חמא דמוקי לה לפני יאוש ועוד לרב חסדא ולרבא כיון דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי מה לי לפני יאוש מה לי לאחר יאוש אפי' אין גזילה קיימת חייבין וי"ל דדרשינן מקרא לקמן בשמעתין דפטור באין גזילה קיימת אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר מכאן אמרו הגוזל ומאכיל כו' ומסתברא ליה לרב חסדא לאוקמי קרא דדוקא לאחר יאוש ורמי בר חמא מוקי לה אף לפני יאוש ומיהו לרב דאמר יאוש כדי קני וסבר נמי כרב חסדא לדידיה צ"ל דאסמכתא היא דבלאו קרא נמי פטורין כיון דביאוש כדי קני ומה שבגזילה קיימת חייבין נפרש בסמוך בע"ה ומיהו קשה למ"ד במרובה

(לעיל דף סז). דשינוי לא קני ודריש והשיב הגזילה מ"מ ולא דריש אשר גזל אם כעין אשר גזל יחזיר אלא למעוטי גזל אביו מנא ליה האי דרשה ואין לומר דאותו אמורא יסבור דיאוש כדי קני דהשתא לא צריך להאי דרשה ואסמכתא היא דהא ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן דריש בריש הגוזל (לעיל דף צד:) דבר תורה גזילה המשתנית חוזרת בעין מוהשיב את הגזילה מ"מ ולית ליה דרשה כעין שגזל וסובר במרובה (לעיל דף סח:) ובפירקין דיאוש כדי לא קני וא"כ מנליה באין גזילה קיימת דפטורין מלשלם לכך נראה דהך דרשה דלקמן אסמכתא היא לכ"ע ומסברא מחלק רב חסדא בין לפני יאוש בין לאחר יאוש דלא הוי כל כך ברשות מריה אחר יאוש כמו לפני יאוש שנקל לצאת מרשות בעלים בשינוי רשות או בשינוי השם ואין זה דוחק דכי הוה מפקינן נמי מקרא צריך סברא זו דאמאי מוקמינן קרא טפי אחר יאוש מלפני יאוש כיון דגם אחר יאוש חשיבא ברשות מריה ולרמי בר חמא ניחא טפי דאיהו לית ליה טעמא דרשות מריה כלל דכיון שהוא לא גזלן אינו יכול לתובעו כלל שהרי אין לגמרי ברשות מריה שהרי אינו יכול (לו) להקדישו וגם הגזלן יכול לקנותו בשינוי מעשה ותדע דהא רב חסדא הוצרך לפרש מ"ט כו' וגמרא נמי פריך ליה ממתניתין: **ואם** הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם. למ"ד מלוה על פה אין גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות בגט פשוט (ב"ב דף קעה:) איכא לאוקמי כשעמד בדין דהוה כמלוה בשטר כדמוכח בכמה דוכתי: [ועיי' תוס' לעיל קד: ד"ה מלוה ע"פ]: **דמתריצנא** מתניתין כוותיה. כך היה רגיל לתרץ משניות כמותו כדאשכחן באיזהו נשך (ב"מ דף סב:) גבי כיצד לקח הימנו חיטים אבל בשביל שהיה מתרץ משנה אחת לא היה אומר כן: **אין** גזילה קיימת פטורין לימא תיהוי תיובתא דרב חסדא. מרישא דקתני הגוזל ומאכיל את בניו פטורין ה"מ למפרך לרב חסדא כל כמה דלא ידע דלאחר יאוש מיירי כי היכי דפריך ליה לעיל ממתניתין אלא משום דניחא ליה למפרך מסיפא משום דפריך מינה לתרוייהו לרמי בר חמא ולרב חסדא: **רב** חסדא מוקי לה לאחר יאוש. ואי"ת רב דסבר יאוש כדי קני וסבר נמי כרב חסדא וע"כ צריך לאוקמי נמי לאחר יאוש א"כ כי גזילה קיימת אמאי חייבין כיון דיאוש כדי קני וי"ל דרב מוקי לה בדבר המסויים והא דקתני אין גזילה קיימת פטורין ה"ה דה"מ לפלוגי בגזילה קיימת גופה בין דבר המסויים לשאין מסויים אלא דניחא ליה לאשמועינן דאפילו בדבר המסויים באין גזילה קיימת פטורין אע"ג דאושא מילתא שאכלו מה שגזל אביהן וכן ברייתא דלקמן דקתני הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם ומיבעי ליה לאוקמי אליבא דרב חסדא לאחר יאוש לרב צריך לאוקמי בדבר המסויים מדקתני אם

הניח לבניו גדולים חייבין לשלם וכן באידך קתני בין גדולים בין קטנים חייבין ואי בדבר שאינו מסויים אמאי חייבין לרב כיון דאיירי לאחר יאוש ופליגי הני ברייתות אליבא דרב אם קטנים חייבין משום כבוד אביהן אי לאו והא כסומכוס והא כרבנן דפלוגתא דסומכוס ורבנן בסמוך מיבעי ליה לאוקמי אליבא דרב דפליגי בהכי אי שייך בקטנים טעמא דכבוד אביהן אי לא אבל לרמי בר חמא דמיירי ברייתות לפני יאוש ולרב חסדא דאיירי לאחר יאוש פליגי בגזילה גמורה שביד קטן ולא קנאה קטן אם מקבלין עדים להוציא מידו או לא וכן פלוגתא דסומכוס ורבנן :

א

-

קיב

דף

אע"פ שהן יודעין שהם של רבית כו'. וא"ת והיכי מדקדק מינה דכרשות לוקח דמי דאפילו לאו כרשות לוקח דמי א"ש דפטורין כיון דמדעת נתן לו ליתנהו גביה בתורת גזילה אלא בתורת הלואה ולכך אין חייבין להחזיר דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין וי"ל דאע"ג דמדעת נתנם לו איתנייהו גביה בתורת גזילה דהוי כנתינה בטעות דלא נתן לשם מתנה אלא בתורת רבית ומיקרי גזילה בעיניה כיון שהמעות בעין והיו חייבין להחזיר אי לאו דכרשות לוקח דמי והוי שנוי רשות : ולא פש לך גביה ולא מידי פטורין. מגו שהיו יכולין לומר החזרנו לך א"נ כגון שאין עדי גזילה אלא הודאת הבנים בלבד : **קטנים** והא אמר קטנים פטורין. ל"ג דהא לאו קושיא היא דההיא דלעיל כסומכוס והך כרבנן כדפירש בקונטרס אלא ה"ג בכל הספרים ואכילת קטן מידי מששא אית ביה לא יהא אלא מזיק ותנן חש"ו פגיעתן רעה כו' וה"נ ה"מ למפרך מאכילת גדולים אמאי חייבין כי אכלו לרב חסדא לאחר יאוש ולרמי בר חמא לפני יאוש אע"ג דכי גזילה קיימת חייבין כי אכלו פטורים כדפ"ל אלא פריך טפי להדיא אקטנים וליכא לאוקמי כגון שהניח להן אביהן אחריות נכסים ולהכי א"ש הא דגדולים חייבין לשלם אבל קטנים קשה דמ"מ יש לפטור מטעם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין דהא לא פטורים מהאי טעמא אלא לסומכוס ולא לרבנן :

אבל היכא דאית ליה חזקה דאבהתא כו'. משמע דהיינו אפי' היה רבי ירמיה בתוך הבית מדלא מפליג התם בעל השדה מוחזק בשדה הכא רבי ירמיה לא היה מוחזק משמע דלא תלי בהכי מידי אלא במה דאית ליה חזקה מאבות אפילו היה רבי ירמיה מוחזק בבית: **ושלחו** לו ולא בא. אור"י דמשמע דבעי שלחו לו ולא בא בהדי שהיו עדיו חולים או שהיו מבקשין לילך למדינת הים מדלא קאמר או שלחו כדקאמר או שהיו עדיו חולים או שהיו כו' ומיהו בסמוך משמע דבעי למימר או שלחו דקאמר כגון דפתחו ליה בדיניה ושלחו ליה ולא אתא משמע דמשום האי מילתא לחודיה דשלחו לו ולא אתא מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ויש לדחות דשאני התם דפתחו ליה בדיניה ודין גדול הוא זה [ויש ספרים שכתוב בהן או שלחו אחריו ולא בא] וצ"ע בספרים ישנים ובפי' ר"ח ובספר ישן נמצא כתוב ושלחו לו: **מצי** טעין לב"ד הגדול קאזילנא כו'. פירש בה"ג ומצי נתבע לאשתמוטי בהכי והיה נראה לומר דדוקא נתבע יכול לפטור עצמו בכך אבל לא תובע דאל"כ כל אדם יאמר לחבירו או תן לי מנה או בא עמי לב"ד הגדול אבל נראה לר"ת דכ"ש תובע דהשתא נתבע שנראה עושה ערמה כדי לפטור עצמו ממה שזה תובעו מצי למימר הכי כ"ש תובע שמתחילה תובע כך ואין נראה כמערים ועוד דאפילו לוח דעבד לוח לאיש מלוה מצי למימר לב"ד הגדול קאזילנא כ"ש מלוה ואע"ג דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף לא: ושם) אמר אמימר הלכתא כופין אותנו והולך עמו למקום הועד ומסיק דהני מילי מלוה אבל לוח עבד לאיש מלוה ולא מ"ל נלך למקום הועד בית הועד לאו היינו ב"ד הגדול דבית הועד היינו מקום ב"ד קבוע אבל יש ב"ד הגדול ממנו בחכמה והילכתא אפילו לוח מצי למימר לב"ד הגדול קאזילנא אבל לבית הועד לא מצי אמר אלא כופין אותנו ודן בעירו: **מקיימין** את השטר שלא בפני בעל דין. פי' בקונט' אם עדיו מבקשין לילך למדינת הים ואין נראה לר"י דא"כ אמאי נקט קיום השטר הא קבלת עדים אמר נמי לעיל דבכה"ג מקבלין שלא בפני בעל דין ונראה לר"י דבכל ענין קאמר דמקיימין דקיום שטר דרבנן ועדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי ואין צריך קיום ומדרבנן הוא דצריך הלכך מקיימין שלא בפני בעל דין ורבי יוחנן דאמר אין מקיימין סבר דלא פלוג רבנן בין קיום שטרות לקבלת עדות והא דקאמר אסברה לך טעמא דר' יוחנן ה"ק דאפילו בקיום שטרות אית ליה לר' יוחנן יבא בעל השור ויעמוד על שורו ומיהו רב נמי אית ליה בעלמא יבא בעל השור כו': **עד** דאזיל שליח בתלתא בשבתא. דמסתמא בשני

דנהו : דקבעי למיתב זוזא לפתיחא. כשקורעין אותה משלם הוא שכר הסופר :

דף קיג - א

ומר סבר דבר שאין מתכוין מותר. ושרי אפי' ללבוש והא נמי דתניא מוכרי כסות מוכרין כדרך ומוקי בבמה מדליקין (שבת דף כט : ושם) כרבי שמעון דשרי דבר שאין מתכוין התם נמי שרי אף ללבוש ולא שישאם דוקא על כתיפיו : אין פורטין לא מתיבת המוכסין. לרבנן דאמרי סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים א"ש ומ"מ קתני דנותן דינר ויחזיר לו השאר הואיל ואין ידוע בברור שהם של גזל ור"ש נמי דאמר סתם גזילה הוי יאוש בעלים דהשתא ה"ל יאוש ושינוי רשות מ"מ אין פורטין משום דדבר מגונה הוא דתיבה וכיס מיוחדת להצניע שם גזילות שלהם ודרכו כל שעה להניח שם : נודרין להרגים. בנדרים (דף כח.) מפרש דאמר בשפתיו סתם יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינם של תרומה ומחשב בלבו היום דאין נאסר אלא אותו יום בלבד ואע"ג דדברים שבלב אין דברים משום אונסא שרו ליה הכי מפרש התם וה"ה שיכול לחשוב בלבו שעה אחת או רגע וכן נוהגים כשהאנסים מדירים היהודים הדירים תחתיהם שלא יצאו לדור בעיר אחרת יכולין לידור סתם שלא יצאו ובלבם יחשבו היום ואפי' הוא מפרש בשפתיו שלא יצא ממנו כל ימי חייו יכול להערים ולחשוב בלבו שום תנאי ואם מבטל בשפתיו בלחש כ"ש דהוי ביטול גמור :

דף קיג - ב

שלא ימשכנו ויצא כו'. והני תנאי דפרק המקבל (ב"מ דף קיא : ושם) דסברי דגזל הכנעני מותר מוקמי לה להאי קרא לדרשה אחריתי : יכול יגלום עליו. פי' בקונטרס יכול יניח הכנעני לכפול ולהוסיף על הלואתו

לתבוע מה שלא נתן ותימה לר"י דאמאי אצטריך קרא להכי דאטו יפסיד ויניח את הכנעני להטעות את עצמו ונראה לר"י דה"פ יכול יגלוס עליו שיטעה את הכנעני ויתן לו פחות ממה שנתן לו ת"ל וחשב עם קונוהו וכן פ"י בערוך בערך גלם אע"ג דטעות כנעני היה מותר אסור להטעותו במקום שהכנעני יודע שגוזל ועושה עצמו כלא ידע: **הכי** קאמינא אי דכותי נינהו. נראה לר"י שכן היה דעתו מתחילה כמו שהשיב להכותי ולא כמו שהיה הכותי סובר דא"כ היה סובר דגזל הכותי מותר דאין חילוק בין גניבה לגזילה דבגניבה איכא חילול השם כשידע לבסוף וכל הנך שמעתא לא אייתי אלא הנהו דאסרי גזל כנעני ולא מייתי תנאי דהמקבל (שם) דשרי: **היכי** מייאשי. היה להם לתבוע בדין את כל אדם העוברים עליהם אלא ודאי לכך מתייאשים לפי שבדין אין משלמין להם כלום משום דדינא דמלכותא דינא ובקונטרס פ"י היכי מייאשי כלומר מי הוי יאוש והא יאוש כדי הוא ולא קני דאין כאן שינוי רשות שהרי הן מונחים ברשות הרבים ושינוי מעשה נמי ליכא דהשתא נמי הוי גובי דדיקלי מיקרו כדאמר לעיל בהגוזל קמא (דף צו. ושם):

א

-

קיד

דף

ולא אמרן אלא חד אבל בתרי לא. וא"ת והא לעיל שרי להפקעת הלואה וא"כ מפסידים אותו הרבה שאם היה רוצה יכול לכפור וי"ל דמכל מקום לא משמתינן ליה כיון שאין משלם על ידם אלא מה שחייב לו: **ליכא** משום דינא דבר מצרא. פירשתי בפרק המקבל (ב"מ דף קח): **עד** דמקבל עילויה כו'. אומר ר"ת דהיינו דוקא כשישראל רוצה ליתן לו כמו שנותן לו העכו"ם אבל אם העכו"ם רוצה ליתן לו יותר אין להפסיד בשביל כן: **תנא** ואם נטל כו'. מפורש לעיל במרובה (דף סז): **רבה** אומר בידוע נמי מחלוקת. והא דאמר במרובה (לעיל דף סח.) ואף רבי אלעזר סבר חיוביה לאחר יאוש כו' עד דפריך ודלמא דשמעיי דאייאש האי פירכא לא אתי אליבא דרבה דאיהו לא מפליג מידי בין סתם לידוע: **לפי** שאין יאוש לבעלים מתנינן לה. אין מגיה המשנה אלא כך מפרש שלא נתייאשו הבעלים בלבם אפילו אומרים שנתייאשו: **היינו** גזלן. ואפי' למ"ד לסטים מזויין גנב הוא לענין שמשלם כפל אבל מ"מ גזלן הוא דמקרי: **ת"ש** הגנב

והגזלן. ומשום דמיטמר מאינשי קרי ליה גנב אע"ג דלא משלם כפל למ"ד
(שם) גזלן הוא :

ב

-

קיד

דף

דתקנה בעלמא תקנו ליה. משום דרכי שלום כמו יוני שובך ותימה
דאמאי לא קני להו מדאורייתא בהגבהת הכוורת: **המכיר** כליו וספריו
ביד אחר כו'. לפני יאוש איירי כדפירש הקונטרס דאי לאחר יאוש דאיכא
יאוש ושינוי רשות לא היה מתחייב להחזיר ונראה דבספרים הוי לעולם
לפני יאוש שאין רגילות להתייאש מספרים ולא מיבעיא מגנבים עובדי
כוכבים דלא מייאש אפי' מכלים כיון דדייני בגיותא כדאמר לעיל אלא
אפי' בגנב ישראל אין רגילות להתייאש מספרים דסוף יבאו ליד ישראל
דאין גנבים מוכרין אותן רק לישראל ולסוף חוזרין לבעלים ובכלים נמי
מיירי לפני יאוש ואפילו לרבנן נמי דאמרי סתם גניבה יאוש בעלים הוא
מיירי כגון שהבעלים רודפין אחריו וידוע שלא נתייאשו מהן מעולם מ"מ
נוטל מה שנתן מפני תקנת השוק כדאמר בגמרא וא"ת בלא תקנה יטול
מה שנתן דמצי אמר להציל נתכוונתי ולהשיב אבידה וי"ל דמיירי שהיה
יכול לתבוע מבני אדם שלנו בתוך ביתו אפילו לא היה זה קונה אותם
ועי"ל דלא שייד למימר הכי כלל שהרי הלוקח טוען שקנה מאדם אחר
נאמן ולא מאותם שלנו בתוך ביתו כדקתני סיפא שאני אומר מכרן לאחר
ולקחן זה ממנו והא דלא קאמר שאני אומר שהוא מכרן לו משום שאין
הלוקח טוען שזה מכרן ומה שמקשי' אמאי נאמן לומר לקוחין הן בידי
והלא ספרים עשויין להשאיל ולהשכיר מפורש בסוף המקבל (ב"מ דף
קטז. ושם): **דקאמרי** הללו כליו של פלוני. כלומר כשיצא הקול אומרים
אלו כליו וספריו של פלוני שבני אדם הללו נושאים והן מכירין שהם
חדשים :

אמר ליה אביי הרי מתנות כהונה כלפני יאוש דמי ופליגי. דמשמע ליה לאביי דהדין עם הטבח דוקא וה"נ הדין עם הראשון מכאן קשה על פי הקונטרס דפרק הזרוע (חולין דף קלד.). ואין להאריך בזה: **והלכתא** בכולהו עשו בו תקנת השוק. נ"ל דלא קאי אלא אהני דפליגי בהו אמוראי אמימר ומר זוטרא [רבא ורב ששת] דאתו לפסוק כמ"ד עשו בו תקנת השוק אבל אמילתא דרבא דגנב מפורסם דלא פליג עליה שום אמורא לא קאי:

הרי שהיה טעון כדי יין וכדי שמן לא יאמר הרי הן כו'. וא"ת אפי' אין משתבר נמי לא יאמר דאסור לתרום אלא מן המוקף וי"ל דנקט משתברות משום דבעי למיתני סיפא ואם אמר לא אמר כלום א"נ בשבתות וימים טובים איירי שמותר לתרום שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף צג.): **וכל** היכא דאיכא פסידא לכתחלה לא. ל"ג ליה כדפי' הקונט' דהא בברייתא דמייתי נמי אסור לכתחלה היכא דאיכא הפסד כהן דקתני ובשמן לא יעשה וא"כ לעיל נמי דאיכא הפסד כהן שפיר אסור לכתחלה אלא אמאי דקאמר לעיל דאפי' דיעבד לא אמר כלום פריך: **אלא** נתגלתה למאי חזיא. אבל משמן לא פריך דקתני בשמן לא יעשה אבל התרומה חלה וכי נתגלתה למאי חזיא דאיכא למימר דחזיא להדלקה ומ"מ איכא הפסד כהן כיון שאין יכול להדליק בו כי נתגלתה אלא בטורח כי צריך שלא יגע בשמן כלל ולא בכלי במקום שיש שמן: **ולא** ישקה מהן לבהמה. פי' בקונטרס שמא ישחטנה ואיכא סכנת נפשות. ואין נראה דאפי' לבהמה טמאה לא ישקה משום בל תשחית כדמשמע בפרק ב' דע"ז (דף ל: ושם) דמוקי התם הא דתניא שמותר להשקות לבהמתו בשונרא שאין קשה לה ופריך א"ה דחבירו נמי ומשני כחיש דידיה נמי כחש הדר בריא מדפריך דידיה נמי כחיש משמע דאסור משום בל תשחית ועוד מדלא מוקי לה בכל בהמה טמאה שאין לחוש שמא ישחטנה משמע דבשאר בהמות טמאות דקשה לה אסור משום בל

תשחית ומיהו י"ל דבשאר בהמות טמאות לא בעי לאוקומי משום דאטו בשופטני עסקינן שמשקינן לבהמה דבר שמתה על ידן: **אימתי** בזמן שהתחתונה מגולה. וא"ת א"כ פשיטא דיש בהן משום גילוי דהוי כשאר מגולין וי"ל דס"ד שהנחש ירא לבא מפני הקול שהוא שומע שנופל היין ממסנת לתחתונה כדאמרינן בפ"ב דע"ז (דף ל:): טיף טיף אין בו משום גילוי קמ"ל דכה"ג שרואה היין שנשפך בבת אחת לכלי התחתון אין מתיירא להיות סבור שהוא קול בני אדם אלא סבור שכך מסננין את היין: **אתי** לידי תקלה. ומסיק אי חיישי לתקלה תנאי היא והא דאמר בפ"ק דשבת (דף יז: ושם) גבי י"ח דבר גידולי תרומה כתרומה בו ביום גזרו ומפרש התם טעמא משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לה ואתי לידי תקלה והתם ליכא מאן דפליג דכ"ע אית להו י"ח דבר אורי"י דשאני התם דפעמים שמשהה אותה ביותר ואין זורעה באותה שנה שאירע שום דבר שלא יזרע בעת הזרע וימתין עד שנה אחרת אבל הכא לעולם יכול הוא

א

-

קטז

דף

לעשות זילוף אחר שיתיישן מעט ועוד יש מתרץ דשאני התם דבההיא גזירה ליכא הפסד כהן דכי היכי דהויא תרומה מעיקרא ה"נ הויא אחר שזורעה ולכך לכ"ע חיישינן לתקלה אבל הכא דאיכא הפסד לגמרי שתשפך הכל איכא מאן דלא חייש לתקלה ולפי' זה קשה דקאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לג: ושם) מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאה ואמר אביי עלה משמיה דרבי יצחק בר מרתא אמר רב הונא לא שנו אלא פת אבל חיטין לא שמא יבא בהן לידי תקלה ורבי יוחנן אמר אפי' חיטין ומוקמינן לה בשליקתא ומאיסתא מכלל דרב הונא אפילו בשליקתא ומאיסתא לא הוה שרי אלמא משום תקלה מפסדי ליה לכהן לגמרי וי"ל דלא פליגי דרב הונא לא איירי בשליקתא ואיהו נמי שרי בענין זה והשתא ליכא פסידא כיון דיכול לשלקו ולמאסו ולהחזיק בהן: **הכרעה** שלישית. נראה לר"י עיקר כפ"ה דדעת ג' הוא דתנאי קמאי לא גילו בדעתם שיש שום חילוק בין בית לשדה אבל ההוא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט. ושם ד"ה בין) הויא הכרעה דרבי אליעזר קאמר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא רבי יהושע אומר בין מן המוכן כו' טהור

ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור ובכירה (שם דף לט:): בהדיא חשיב ליה הכרעה אי לאו משום דר"ע תלמיד הוה ועוד דהדר ביה ר"ע לגבי רבי יהושע וההיא דהתם לא ישתטף גופו בין בחמין בין בצונן חשיבא הכרעה דתנאי קמאי גילו בדעתם דשייך לפלוגי בין חמין לצונן אבל הך דשמעתין לא גילו בדעתם חשיב ליה הכרעה שלישית וכן בנוזיר פ' כ"ג (דף נג.) ושם ד"ה ב"ד) גבי ר"א אומר [זקינים] הראשונים [מקצתן היו] אומרים חצי קב עצמות כו' התם נמי קרי ליה הכרעה שלישית דתנאי קמאי לא גילו בדעתם דשייך לפלוגי בין תרומה לקדשים לנוזיר ועושה פסח ובראשית הגז (חולין דף קלה.) גבי ראשית הגז אין נוהג אלא במרובה וכמה מרובה ב"ש אומרים שתים ב"ה אומרים חמש ורבי ישמעאל אומר ארבעה וקרי נמי התם (דף קלז.) לרבי ישמעאל הכרעה שלישית ואותה הכרעה אין חשובה אפילו כדהכא ודנוזיר דבהני סבירא ליה למכריע פלגא כמר ופלגא כמר אבל התם לא ס"ל לא כמר ולא כמר והא דפריך בכל הני והא הכרעה שלישית אין הכרעה ה"מ למיפריך תלמיד הוא ואין הלכה כהכרעת תלמיד אבל עדיפא קפריך דלאו הכרעה היא כלל ואור"י הא דתניא בכיצד מברכין (ברכות דף מג:) בש"א מברך על השמן ואח"כ על ההדס וב"ה אומרים מברך על ההדס תחילה וקאמר רשב"ג אני מכריע שמן זכינו לריחו ולסיכתו הדס לא זכינו אלא לריחו הלכך שמן עדיף וקאמר רבי יוחנן בגמרא הלכה כדברי המכריע לא שייכא ההיא הכרעה לשאר הכרעות שהבאתי דלא סבירא ליה פלגא כמר ופלגא כמר אלא דמפרש טעמא דחד מינייהו וס"ל כוותיה לגמרי וכן בכל מקום שאם תנא אחד יסבור כתנא אחר לא יקרא בכך מכריע תדע מדאיצטריך ר' יוחנן עלה למימר הלכה כדברי המכריע אע"ג דאיהו גופיה כבר אמר בכירה (שבת דף לט:) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע ש"מ דודאי לא שייכא לההיא הכרעה דשבת ודהכא ולא קרי ליה הכרעה אלא מפני שהכריע דברי ב"ש על דברי ב"ה. ור"ת פ"י הכרעה שלישית דור שלישית כלומר תלמיד אתה ואין זו הכרעה כדאמר ר"ע תלמיד הוה וה"נ הוה מ"ל דור שני דהיינו נמי תלמיד אלא כך היה המעשה ובנוזיר (דף נג.) דקרי ליה הגמרא לב"ד של אחרים הכרעה שלישית לישנא דהך ברייתא דהכא נקט וא"ת בפ"ק דפסחים (דף יג.) גבי ר' מאיר אומר אוכלין כל חמש רבי יהודה אומר אוכלים כל כו' ר"ג אומר חולין אוכלין כל ארבע ותרומה כל חמש וקאמר בגמרא ר"ג לאו מכריע הוא דטעמא דנפשיה קאמר ולפ"י הקו' ניתא אלא לפ"י ר"ת אמאי לא מכריע הוא והא לאו תלמיד הוה וי"ל דלאו מכריע הוא דלא עליהו קאי שלפניהם היה ופ"ה נראה לר"י עיקר וי"מ הכא

טעמא דתשפך משום דריחא מילתא היא ואסור לזלף משום דהוי כשתיה ולא משום חשש תקלה ואין נראה דא"כ לא הוי רבי ישמעאל מכריע אלא טעמא דנפשיה קאמר דקמאי לא איפליגי במיחש לתקלה ואין להקשות לפי זה לאביי דאית ליה (ע"ז דף סו:) גבי בת תיהא ריחא מילתא היא לימא דאמר כר"מ אמאי לא מיייתי נמי התם אפלוגתא דאביי ורבא פלוגתא דב"ש וב"ה דהכא איכא למימר דאביי א"ש כב"ה ומודו בה דריחא מילתא היא ליחשב הנאה והתם לענין איסור הנאת יין נסך איירי ודוקא לענין תרומה טמאה הכא המותרת בהנאה ריחא לאו מילתא ליחשב כשתיה ואע"ג דמיייתי התם ההיא דתנור שהסיקו בכמון של תרומה וההיא דהרודה פת חמה והניחה ע"פ חבית של יין של תרומה התם ודאי אי ריחא מילתא ואסור בהנאה יש לנו כמו כן לאסור הפת לאכול לזרים שנקלט מן הכמון או היין של תרומה אבל ריחא לחודיה כגון בת תיהא וזילוף לא הוי כשתיה ומותר בתרומה [וע' תוס' ע"ז סו: ד"ה אמר רבא]: **אדעתא** דאריה אפקריה כו'. לא דמי להא דאמר באלו מציאות (בי"מ ד' כד.) המציל מן הארי ומן הדוב כו' הרי הוא שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהן דהתם ודאי שהארי בא לטרוף כדמשמע המציל מן הארי מתייאש לגמרי אבל הכא הארי היה עמהם והיה מלוה אותם לשמור בהמותיהם מחיות וליסטים רק שהיו נותנים לו לאכול חמור בכל לילה ואפשר שפעמים היה שבע ולא אכיל הלכך אין מפקיר אלא אדעתא דאכיל ליה אריה והא לא אכיל ליה:

דף קטז - ב

להביא כרוב ודורמסקנין לחולה. שכרוהו בשביל החולה יותר ממה שהיה ראוי לשוכרו דהכי משמע לשון נותן לו שכרו משלם וצ"ל דמיירי כגון דליכא למימר משטה אני בך שהוא מפסיד במקום אחר כיוצא בזה: **ורשאים** החמרים להתנות ביניהם. פירוש רשאים להסיע ממון אם כבר עשו תנאי קודם כמו ורשאין בני העיר להסיע על קצתן דב"ב (דף ח:): **יחסנינה** סקאה. פי' בקוני' ארבה כמו [ומעלה את] הסקאין דבתענית (דף ו.) שהוא מין ארבה ואין נראה לר"ת דלשון ירושה ואחסנתא משמע דאבני אדם איירי ונטלוה מסיקין נמי איירי בבני אדם ונראה שהאויב קרי סקאה שעולין ומכסין את הארץ כדכתיב (שמות י). והנה כסה את

עין הארץ ועל שם כך נקרא צלצל שמכסה כל הארץ כצל כמו הוי ארץ צלצל כנפים (ישעיה יח) ר"ת ונראה דירושה שייכא שפיר בעופות וחיות כמו וירשוה קאת וקפוד (שם לד): **הא** מרישא שמעי מינה. תימה דבכמה מקומות איכא הכי שכופל דבריו וי"ל דדייק מדה"ל למיתני ואם לאו חייב מדקתני ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר משמע דמילתא באפ"י נפשה היא: **לא** צריכא דאחוי אחויי. פ"י בקונטי שמע מבית המלך שהיו רוצין לגזול לו קרקע והראה להם זה קרקע פלוני אמת הוא כמו שפ"י דאפילו בענין זה מחייבים ליה אע"ג שאינו ברור שיטלה שלא אמרו תחילה הראה לנו ונגזול אלא מעצמו הראה להם דהא ה"נ אמר לקמן (ק"ז). ואם הראה מעצמו כמו. שנשא ונתן דמי וי"ס דגרס הכא כגון שאנסוהו עכו"ם ואחוי ארעא ואחוי נמי הא בהדיהו ואין להקשות לפ"י מדאמר לקמן נאנס פטור דהתם אנסוהו להראות קרקעותיו של פלוני אבל הכא דאנסוהו להראות שלו חייב שלא היה לו להראות אותה שגזל שאין שלו: **לא** צריכא דאחוי אחויי. וחייב משום דינא דגרמי כדמשמע לקמן בשמעתין דקאמר זיל לגביה ר' שמעון בן אליקים ור' אלעזר בן פדת דדאין דינא דגרמי וחיבוהו ממתניתין ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ותימה לרשב"א דלעיל בהגוזל קמא (דף ק. ושם) לא משכחת דר"מ דאין דינא דגרמי אלא ברייתא דמחיצת הכרם שנפרצה דלא שמעינן דאתא כר"מ אלא מכח ההיא משנה דהמסכך ואמאי לא מייתי התם ממתניי דהכא דמחייבינן בדינא דגרמי ואומר ר"י דלא ניחא ליה לאתויי ממתניתין דהכא דלא קתני בה בהדיא דאחוי אלא מיתורא דמתניי מוקי לה הכי:

דף - **ק"ז** - **א**

לאו משום דקנס הוא. והא דמעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי דלא מסיק אדעתיה השתא טעמא דהפסד מועט איכא למימר דמעשה אירע במטמא ובמנסך לכך גזרו עליהם בשעת מעשה: **כיון** שנפל בידי עובדי כוכבים אין מרחמים עליו. כלומר שפיר מיקרי מסור שדבר ברור הוא שיקחו מאחר שהראהו: **השתא** יווני נינהו כו'. קשה לר"י דבפ"ב דגיטין (דף טז: ושם יז. ד"ה הא) אמר רבה בר בר חנה חלש על לגביה כו' אמר רחמנא או בטולך. וכו' ופריך למימרא דרומאי מעלי מפרסאי אלמא

משמע שאז עדיין היו פרסיים בבבל ולכאורה משמע שאותו מעשה היה אחר מעשה שבכאן ואור"י שהשרים והפקידים היו משתנים והיו פעמים מפרסיים ופעמים מיוונים :

ב

-

ק"ז

דף

דילכון אמרי דילהון היא. פי' הקונטרס התורה היא של בני בבל וקשה בפרק לולב וערבה (סוכה דף מד. ושם ד"ה והא) גבי הא דקאמר ערבה יסוד נביאים היא ושכחום וחזרו ויסדום ופריך מי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן דילכון אמרי דילהון הוא ופירש בקונטרס אלמא לא שכחוה בגולה ומאי פירכא היא וכי מפני שהיו בעלי תורה אין יכול להיות ששכחו תורת ערבה ועוד בכמה דוכתין אמר שכחום וחזרו ויסדום ולא פריך עלה הכי ואור"ת כפר"ח שלתלמידיו מבבל שהיו בפניו היה מדבר וה"ק דילכון אמרי רב כהנא שהיה שלכם אמר שערבה דילהון הוא כלומר מנהג של נביאים ופריך אמאי דקאמר התם לעיל תסתיים דרבי יוחנן דאמר יסוד נביאים היא והאמר ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון הוא ולשון דילהון משמע ליה מנהג נביאים ולא יסוד נביאים וכן צ"ל בהמגרש (גיטין פד : ושם ד"ה ר"י) גבי ההיא דא"ר יוחנן דילכון אמר הואיל וקנאתו להתגרש בו שלתלמידיו מבבל היה אומר כן על רב כהנא ובקונט' פי' שם דלחזקיה רבו שהיה חולק שם עליו היה אומר כן ואין נראה [לומר] שבשעה שלמד רב כהנא לפני ר' יוחנן היה רבי יוחנן ראש ישיבה בעוד שרבו חזקיה היה בחיים : [ועיין תוספות מנחות כג : ד"ה כן] : ואי לאו אדעתא דכספא אתו. ואע"ג דאמר לעיל נשא ונתן ביד חייב אור"י דשאני שומר שלדעת כן הפקידוהו שיציל עצמו בו אם יבואו עליו אדעתא דכסא דכספא : אין לך פדיון שבויים גדול מזה. אע"ג דמשמע דהוי אמיד מדלא מפליג כדמפליג לעיל מ"מ הואיל ולא היה לו באותה שעה מה ליתן להם חשיב פדיון שבויים :

והלה אומר איני יודע. פיי אם הפקיד אצלי אבל איני יודע אם החזרתני לך חייב לכ"ע כמו רישא דמתני' ולסיפא דמתני' הוא דמדמה לה בסמוך : רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור. וקי"ל כרב נחמן בדיני ופירש בקונטרס דמשביעין אותו שבועת היסת שאין יודע דלא עדיף מאילו היה כופר לגמרי ונראה דסובר בקונטרס כלישנא קמא דרב נחמן דפרק שבועת הדיינין (שבועות מ: ושם מא. ד"ה מאן) דארישא דקתני התם מנה לי בידך אין. לך בידי כלום פטור קאמר רב נחמן ומשביעין אותו. שבועת היסת אבל איכא דמתני לה אסיפא אמנה לי בידך וא"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור דדוקא בסיפא דאיכא דררא דממונא קאמר ר"נ דמשביעין אותו שבועת היסת אבל ארישא לא וכן נראה הלכה כלשון הראשון דלישנא קמא סתמא דגמרא קאמר אבל לישנא בתרא רב חביבא הוא דמתני לה ובפ"ק דב"מ (דף ה. ושם ד"ה אין) גבי ההוא רעיא מייתי נמי לישנא קמא דר"נ אבל ר"ת אומר דמספק אין לחייבו שבועה היכא דליכא דררא דממונא כיון שיש ב' לשונות ובפ"ק דב"מ (שם) לאו דוקא נקט לישנא קמא דהא התם איכא דררא דממונא דאתו סהדי דאכיל תרי מינייהו ושמע ר"י שר"ת היה מניח לדיינין לחייב היכא דליכא דררא דממונא רק שהוא לא היה רוצה לדון כן היכא דמודה שחייב לו אלא שטוען לו פרעתי ראה ר"י ר"ת לחייב שבועה אע"ג דליכא עדים בההיא הודאה והיה יכול לכפור בשעה שטען שפרעתי ואמר דחשיב שפיר דררא דממונא כמו ההיא דנתתיו לך אע"ג דבהך הודאה יש עדים ולפי פשט הלכה משמע דלמאן דמתני אסיפא חשיב לה דררא דממונא משום דאיכא עדים בהודאה שא"ל אתמול הן ואין יכול עתה לכפור ורב האי גאון פיי כמו כן דלא משביעין ליה היכא דליכא דררא דממונא ומיהו משמתינן ליה על תנאי שיהא בשמתא אם הוא חייב ואינו מודה לו : **שלא** לדעת מנין נמי לא צריך. והא דאמר ר' אלעזר לעיל בהכונס (ד' נו.) הכל צריכין דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה אין צ"ל דפליג. אהא אלא יש לפרש הכל צריכין דעת בעלים היכא דהוי לדעת חוץ מהשבת אבידה שאין צריך אפ"י הוי לדעת שידוע שאבדה לו אותה אבידה :

דף **קיח** - **ב**

מאי לאו בסלע כוי ובטלה שלא לדעת. סתם כיס רגיל להיות לדעת כיון שעשוי למשמש בכיסו וסתם טלה רגיל להיות שלא לדעת להכי נקט בהא לדעת ובהא שלא לדעת: **חמש** מבעיא. מפורש במס' שבת בפרק במה אשה (דף ס: ושם ד"ה השתא) גבי שמעתא דסנדל המסומר:

דף **קיט** - **א**

אין פירוש לקטע זה

דף **קיט** - **ב**

אין פירוש לקטע זה